

Katona Viktor

ELSŐ PC-KÖNYVEM

ALAPISMERETEK, DOS

SZÖVEGSZERKESZTÉS, NORTON COMMANDER

Első PC-könyvem

Számítástechnikai ABC

Katona Viktor

Első PC-könyvem

Sors Bona

1995

A Katolikus Iskolák Főhatósága
ezt a tankönyvsorozatot saját iskolái számára
elfogadta

Lektorálta és a lemez melléklet tartalmát adta

Adamát Lajos Sch. P.

Harmadik kiadás

Kiadó: Lakatos Éva – 6001 Kecskemét, Pf. 496

Tipográfia: Adamát Lajos

Fedélterv: Ulrich Gábor

Fotó: Fallegi Jenő

ISBN 963 450 390 x

Készítette: Házinyomda Kft. – Kecskemét

Felelős vezető: Fehér Dezső

Előszó

Magyarországon az elmúlt időkben igen megnőtt a számítógépfelhasználók táborára. Ezért egyre nő azok száma is, akik nem csak fekete dobozként szeretnék kezelni a gépüket, hanem érteni is akarják, hogy mit csinálnak. Bár vannak már kezdőknek szóló számítástechnikai kiadványok, de tankönyvnek használhatóval még nem találkoztunk. Ez minket azért érintett erősen, mert mindketten számítástechnikát tanítunk (két különböző) középiskolában, és nem tudtunk diákjaink kezébe tankönyvet adni. Az oktatásban is igaz a mondás: A szó elszáll, az írás megmarad! Ezért született meg ez a könyv.

A könyv tehát abszolút kezdők számára készült, és csak azért nem a bekapcsológomb helyének ismertetésével kezdődik, mert az majd minden gépen máshol van. De ettől eltekintve, teljesen az alapoktól kezdve, semmiféle előismeretet nem feltételezve ismerteti meg az olvasót a számítástechnika alapfogalmaival, a gép részeivel és a gép alapműködését biztosító operációs rendszer parancsaival. A tudás elmélyítését feladatokkal is segíti.

Mivel nem programozás-oktatás a célunk, hanem a géphasználat megtanítása, ezért az alapvető DOS-parancsok után a legfontosabb felhasználói programok ismertetését kezdjük meg. Ebből a könyvből a sok szövegszerkesztő közül a CONTEXT használata sajátítható el. Ezután a NORTON COMMANDER néven ismert, a számítógéphasználó munkáját megkönnyítő segédprogram kezelésének titkait mondjuk el. Nagyon sok kezdő számítógépkezelő nem tud angolul, ezért a Norton Commander magyar nyelvű Helpjét (= Segítség) a lemez mellékleten közöljük, így is segítve őket a segédprogram használatának elsajátításában.

Könyvsorozatunk további köteteiben lesz szó adatbáziskezelésről, táblázatkezelésről, a Windowsról és a számítógép felépítéséről, konfigurálásáról. Tervezünk továbbá programozással foglalkozó könyvsorozatot is.

Reméljük, hogy könyvsorozatunk elnyeri a felhasználók tetszését, elsajátítják belőle az alapvető számítógépes ismereteket, és így bővülni fog a számítógépet értően használók köre.

Kecskemét, 1995. június 4.

Adamát Lajos — Katona Viktor

Tartalomjegyzék

I. ISMERKEDÉS A SZÁMÍTÓGÉPPEL	13
1. Mi a számítógép?	13
2. A számítógép üzemmódjai	14
3. Az adat és az utasítás tárolása	14
4. A kettes számrendszer	15
5. A számítógép részei	16
6. A konfiguráció	16
7. Egy fontos mértékegység: az inch	17
II. IBM PC ALAPISMERETEK	18
1. Mi az IBM PC?	18
2. Az IBM PC-hez kapcsolható legfontosabb perifériák	18
3. A számítógépvírusok	29
4. Az IBM PC gépcsalád tagjai	29
5. A fájl fogalma	30
6. Fájlok azonosítása	30
7. Hivatkozás fájlokra	31
8. Fájlok csoportosítása	33
9. A katalógus fogalma	34
10. Katalógusok azonosítása	34
11. Hivatkozás katalógusra	34
12. Műveletek fájlokkal	36
13. A teljes fájlazonosító megadása	36
14. Összefoglaló feladatok	37
15. Szóhasználati megállapodás	38
III. A DOS HASZNÁLATA IBM PC SZÁMÍTÓGÉPEN	39
1. Mi a DOS ?	39
2. Hurrá! Bekapcsoljuk a számítógépet!	40
3. A számítógép kikapcsolása	41
4. A számítógép újraindítása	41
5. Általános tudnivalók a parancsokról	42
6. A képernyő törlése	43
7. A DOS-verzió lekérdezése	43
8. A dátum lekérdezése és módosítása	43

9. Az idő lekérdezése és módosítása	44
10. Lemez formatálása	45
11. Katalógus létrehozása	49
12. Fájl készítése a billentyűzetről	50
13. Fájl másolása	52
14. Katalógus tartalmának kiírása	55
15. Fájl törlése	57
16. Fájl átnevezése	58
17. Fájl tartalmának kiírása	59
18. Az aktuális meghajtó megváltoztatása	60
19. Az aktuális katalógus megváltoztatása	61
20. Kedvezményezett katalógusok megadása	63
21. Fájl végrehajtása	64
22. A készenléti jel beállítása	65
23. Katalógus megszüntetése	66
24. Ismerkedjünk meg a kötegelt üzemmóddal!	67
25. A számítógép használatának sémája	69
26. Összefoglaló feladatsor	70
IV. SZÖVEGSZERKESZTÉS A ConText PROGRAMMAL	71
1. Mi az a szövegszerkesztő program?	71
2. Mi a ConText?	72
3. Milyen fájlok szükségesek a ConText működéséhez?	72
4. Hogyan indítjuk el a ConText programot?	73
5. Mi látható a képernyőn a ConText indulásakor?	74
6. Hogyan tesszük aktívvá a magyar betűkészletet?	74
7. Hogyan javítjuk a gépelési hibákat?	75
8. Hol tároljuk a szerkesztett szöveget?	78
9. Hogyan mentjük el a szerkesztett szöveget?	78
10. Hogyan lépünk ki a ConText programból?	78
11. Hogyan töltjük be a szerkesztendő szöveget?	79
12. Összefoglalás	79
13. Mozgás a képernyőn	80
14. Folyamatos gépelés	81
15. Két sor egyesítése	82
16. Egy sor kettéválasztása	82

17. Belépés a menübe	83
18. Almenüpont kiválasztása	84
19. Visszatérés a szövegszerkesztő területre	84
20. Kapcsolók	84
21. A betűtípusok	85
22. Különleges jelek	86
23. Grafikus jelek	87
24. Szöveg formázása	89
25. A margók és a tabulátorpozíciók beállítása	91
26. A monitor beállítása	93
27. Blokk kijelölése, másolása, eltolása, törlése	94
28. Hasábblokk kijelölése, másolása, eltolása, törlése	97
29. Szabálytalan alakú szövegrész másolása, eltolása, törlése	98
30. Betűtípus utólagos megváltoztatása	99
31. Számoszlopok összegének és átlagának kiszámítása	100
32. Karakter sorozat keresése a szövegben	101
33. Karakter sorozat kicserélése a szövegben	103
34. A kurzor gyorsmozgatása	104
35. Naptár használata	105
36. A dátum és az idő beírása a szövegbe	106
37. Különféle törlések	106
38. Matematikai kifejezés értékének kiszámítása	107
39. Felkészülés a nyomtatásra	109
40. A fejléc és a lábjegyzet kialakítása	112
41. A szöveg nyomtatása	112
42. Kéthasábos nyomtatás	113
43. Még egyszer a nyomtatásra való felkészülésről...	115
44. A szöveg tárolási alakjának meghatározása	115
45. Kötegfájl készítése a ConText indításához	116
46. Biztonsági másolat automatikus készíttetése	117
47. Műveletek fájlokkal	118
48. Makróprogramozás	120
49. A beállítások elmentése	122
50. Áttérés másik munkaterületre	122
51. Szövegrész átmásolása egyik munkaterületről a másikra	123

52. Körlevél nyomtatása	123
53. Kilépés a ConText-ből — másképpen	126
54. Kontrolszekvenciák alkalmazása	126
V. A NORTON COMMANDER HASZNÁLATA	134
1. Mi az a Norton Commander?	134
2. Mely fájlok kellene a Norton Commander működéséhez?	134
3. Mire lesz még szükségünk a gyakorlás során?	135
4. Hogyan indítjuk el a Norton Commandert?	136
5. Mi látható a képernyőn induláskor?	137
6. Hogyan tesszük aktívvá a másik panelt?	137
7. Miért jelenik meg néha a csillagos égbolt?	137
8. Hogyan választunk a felkínált lehetőségek közül?	138
9. Hogyan lépünk ki a Norton Commanderből?	138
10. Mire szolgál az Esc a Norton Commanderben?	138
11. Mit kell tudni a menüről és az almenüről?	139
12. Mely almenüpontokkal nem foglalkozunk?	141
13. Hogyan szabályozzuk a Norton Commander működési módját?	141
14. Hogyan kell a panel típusát beállítani?	146
15. Hogyan rendelünk a panelhez meghajtót?	148
16. Hogyan különböztetjük meg a katalógusokat a fájloktól?	148
17. Mi látható a Brief típusú panelen?	149
18. Mi látható a Full típusú panelen?	150
19. Mire utal a panelen a .. felirat?	151
20. Mi látható az Info típusú panelen?	151
21. Mi látható a Tree típusú panelen?	154
22. Mit értünk az aktív panel aktuális katalógusán és aktuális fájlján?	155
23. Hogyan rendelünk hozzá a panelhez katalógust?	155
24. Hogyan hat a hozzárendelés a készenléti jelre?	157
25. Hogyan szűkítjük a panelen megjelenő fájlok körét?	158
26. Hogyan indítunk el egy végrehajtható fájlt?	159
27. Hogyan kérhetünk a Norton Commandertől segítséget?	159
28. Hogyan hozunk létre katalógust?	160
29. Hogyan szüntetünk meg katalógust?	161
30. Hogyan jelölünk ki fájlokat?	163
31. Hogyan másolunk fájlokat?	164

32. Hogyan törölünk fájlokat?	168
33. Hogyan helyezünk át fájlokat?	169
34. Hogyan nevezünk át fájlokat?	169
35. Hogyan tekintjük meg egy szövegfájl tartalmát?	170
36. Hogyan változtatjuk meg egy szövegfájl tartalmát?	171
37. Hogyan tekintjük meg a fájlokat gyors egymásutánban?	172
38. Hogyan hajtunk végre DOS-parancsokat menüvezérelten?	172
39. Hogyan rendelünk DOS-parancsot a fájlkiterjesztéshez?	174
40. Hogyan változtatjuk meg a fájlattribútumokat?	175
41. Hogyan adunk ki tetszőleges DOS-parancsot?	176
42. Mikor szükséges a katalógusszerkezet újraolvasása?	177
43. Hogyan lehet előző DOS-parancsokat visszaidézni?	178
44. Hogyan lehet egy fájlt megkeresni?	178
45. Hogyan változtatjuk meg a képernyő sorainak számát?	179
46. Hogyan lehet katalógusok tartalmát összehasonlítani?	179
47. Hogyan szabályozzuk a Norton Commander működési módját?	180
48. Mely almenüpontokkal nem foglalkoztunk még?	182
49. Hogyan használjuk az egeret?	182
Függelék	185
A Norton Commander magyar Helpje	185
ASCII(-CWI) táblázat	186

I. RÉSZ

ISMERKEDÉS A SZÁMÍTÓGÉPPEL

1. fejezet

Mi a számítógép?

A számítógép olyan berendezés, amelynek feladata műszaki, tudományos és gazdasági számítások elvégzése.

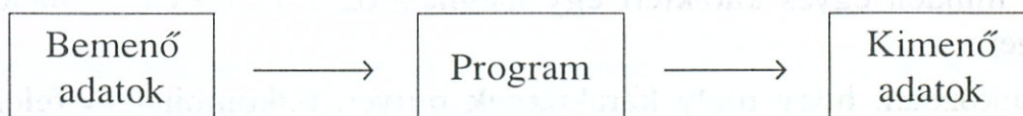
A számítógép adatokkal dolgozik. Az adatok egy részét mi adjuk meg a számítógépnek, ezeket bemenő (input) adatoknak nevezzük. Az adatok más részét a számítógép szolgáltatja nekünk, ezeket kimenő (output) adatoknak nevezzük.

Az adatok karakterekből tevődnek össze. A karakter a betűk, a számjegyek és egyéb elemi jelek összefoglaló elnevezése (példák egyéb elemi jelekre: ! + @ # Σ $\sqrt{\quad}$). A szóköz is karakter.

Példák adatra: -273°C, 183.5 km, Eger Dobó tér 5.

Ahhoz, hogy a számítógép a bemenő adatokból kimenő adatokat állítson elő, programra van szüksége. A program az ember által a gép számára előre megadott utasításokból tevődik össze.

Az adatok és a program kapcsolata sematikusán így szemléltethető:

Ha pl. egy program segítségével ki akarjuk számítani a henger térfogatát és felszínét, akkor a bemenő adatok az alapkör sugara és a magasság, a kimenő adatok pedig a térfogat és a felszín.

A gépközvetítő parancsokat adhat a gépnek. A parancs olyan előírás, amellyel a számítógépet működésre készítjük. Parancs teszi lehetővé pl. a képernyő törlését, és azt is, hogy egy program működni kezdjen.

A számítógéppel kapcsolatban gyakran használják a 'hardver' és a 'szoftver' kifejezéseket. A hardver a számítógépet alkotó összes műszaki berendezést jelenti, a szoftver pedig a programokat.

2. fejezet

A számítógép üzemmódjai

A számítógépnek kétféle üzemmódja van:

- párbeszédes (interaktív)
- kötegelt (batch).

A párbeszédes üzemmód olyan üzemmód, melynek során a gépkezelő parancsot ad a gépnek, azt a gép értelmezi és végrehajtja (ha végre tudja hajtani), majd a végrehajtás (vagy a végrehajthatatlanság) tényéről üzenetet küld. Erre a gépkezelő válaszol, a gép reagál, és így tovább. Ez az üzemmód a gépkezelő állandó jelenlétét igényli.

A kötegelt üzemmód olyan üzemmód, melynek során parancsainkat összegyűjtve (kötegelve) adjuk meg a gépnek, s mi nem avatkozunk be a gép munkájába mindaddig, amíg a kötegelbe gyűjtött valamennyi parancsunkat végre nem hajtotta. Ha a kötegelbe gyűjtött parancsok több órai munkát adnak a gépnek, akkor mi akár sétálni is elmehetünk addig, amíg a gép dolgozik.

3. fejezet

Az adat és az utasítás tárolása

A számítógép csak kétféle állapot megkülönböztetésére képes. Az egyik állapotot 0-val, a másikat 1-gyel szoktuk jelölni. Egy ilyen állapotot bitnek nevezünk. A bit értéke tehát 0 vagy 1 lehet.

Az adat legegyszerűbb tárolási módja a karakterenkénti tárolás. Ennek során az adatot alkotó minden egyes karaktert egy meghatározott 8 bites kombináció formájában tárol a gép.

Arra vonatkozóan, hogy mely karakternek milyen bitkombináció felel meg, több szabvány létezik. A világszerte széles körben elterjedt amerikai szabvány rövidített neve: ASCII.

Az ASCII szabvány szerint a számítógép például az A betűt így tárolja: 01000001. További példák:

A B betű tárolása: 01000010. A 0 számjegy tárolása: 00110000.

Az a betű tárolása: 01100001. Az 1 számjegy tárolása: 00110001.

A szóköz tárolása: 00100000. A Σ jel tárolása: 11100100.

Valamely karakterhez tartozó 8 bites kombinációt az illető karakter belső kódjának nevezzük. Például az A betű ASCII szabvány szerinti belső kódja 01000001.

Az utasítás tárolása is bitsorozat formájában történik!

8 bit összefoglaló neve: byte. A tárolóhelyek méretét byte-ban szokás megadni. A megadás során az alábbi szorzószámok használhatók:

A szorzószám rövidítése	A szorzószám értéke	A szorzószám kiejtése
K	1024	kilo
M	1024^2	mega
G	1024^3	giga

Példák

$$360 \text{ Kbyte} = 360 \cdot 1024 \text{ byte} = 368640 \text{ byte}$$

$$4 \text{ Mbyte} = 4 \cdot 1024^2 \text{ byte} = 4194304 \text{ byte}$$

Feladatok

1. Egy kórházi nyilvántartásban minden beteggel kapcsolatban 320 byte méretű adatot kívánunk tárolni. Az erre a célra rendelkezésre álló tárolóhely mérete 20 Mbyte. Maximum hány beteget tudunk nyilvántartani?
2. Melyik a nagyobb tárolóhely: a 2048 Kbyte-os vagy a 2 Mbyte-os?
3. Hány bit szükséges Franz Schubert nevének a számítógépben való tárolásához?
4. Hogyan tárolja a számítógép a BABA szót?

4. fejezet

A kettes számrendszer

A tízes számrendszerben tíz számjegyet használunk: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. A helyértékek a 10 hatványai: 1, 10, 100 stb.

A kettes számrendszerben két számjegyet használunk: 0 és 1. A helyértékek a 2 hatványai: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128 stb.

Egy kettes számrendszerben felírt szám tízes számrendszerbeli alakját úgy kapjuk meg, hogy összeadjuk azokat a helyértékeket, ahol 1-es szerepel.

Példa: A kettes számrendszerben felírt 10011011 szám tízes számrendszerbeli alakja így határozható meg:

$$128 + 16 + 8 + 2 + 1, \text{ vagyis } 155.$$

A 155 és az 10011011 tehát ugyanazt a számot jelöli, csak más formában.

Ha valamely karakter belső kódját kettes számrendszerbeli számnak tekintjük, akkor ezt felírhatjuk tízes számrendszerbeli alakban is. A függelék a karakterek ASCII szabvány szerinti belső kódját tízes számrendszerbeli alakban tünteti fel.

5. fejezet

A számítógép részei

A számítógép három fő részre osztható:

1) A központi egység irányítja a számítógép összes tevékenységét.

2) A memória adatokat és programokat tárol. A számítógép memóriája két részből áll: ROM és RAM.

— A ROM a számítógép működési logikáját tartalmazza. A ROM tartalmát felhasználhatjuk, de nem változtathatjuk meg. A ROM tartalma a számítógép kikapcsolása után is megmarad.

— A RAM az éppen működő programot és a számára szükséges adatokat tartalmazza. A RAM tartalma nem csak felhasználható, hanem meg is változtatható. A gép kikapcsolásakor a RAM tartalma elvész.

A memória méretét byte-ban mérjük.

3) A perifériák az alábbi feladatokat látják el:

— hosszú távon tárolják az adatokat és a programokat (pl. a mágneslemez)

— bejuttatják az adatokat és a programokat a memóriába (pl. a billentyűzet)

— kiviszik az adatokat és a programokat a memóriából (pl. a nyomtató).

Az adatoknak és a programoknak a memóriába való bejuttatását olvasásnak, a memóriából való kivitelét pedig írásnak nevezzük.

Egyes perifériák a fenti feladatok közül csak egyet, mások többet is képesek ellátni. Például annak a perifériának, amelyik hosszú távú tárolást végez, rendelkeznie kell az írás és az olvasás képességével is.

6. fejezet

A konfiguráció

A különböző gyártmányú központi egységekhez eltérő méretű memória, valamint különböző rendeltetésű és típusú perifériák csatlakoztathatók.

Amikor számítógépet vásárolunk, el kell döntenünk, hogy milyen gyártmányú központi egységet vegyünk, és ehhez mekkora memóriát és milyen perifériákat vásároljunk, vagyis döntenünk kell számítógépünk kiépítettségéről. Egy konkrét számítógép kiépítettségét konfigurációnak nevezzük.

7. fejezet

Egy fontos mértékegység: az inch

A számítástechnikában a hosszúság gyakran használt mértékegysége az inch:

$$1 \text{ inch} = 2,54 \text{ cm.}$$

Inch-ben mérjük például a nyomtatásra használatos papír szélességét és hosszúságát.

Feladat

Az úgynevezett A4-es szabványnak megfelelő papírlap hosszúsága 297 mm, szélessége 210 mm. Add meg a méreteit inch-ben!

II. RÉSZ

IBM PC ALAPISMERETEK

1. fejezet Mi az IBM PC?

A sokféle számítógép közül napjainkban a legnagyobb érdeklődés az úgynevezett személyi számítógépeket kíséri. Ezek olyan számítógépek, amelyek egy íróasztalon elférnek, és lassan minden család életének természetes részévé válnak.

A személyi számítógépekkel nem csak számítások végezhetők, hanem lehet velük szöveget szerkeszteni és játszani is.

A személyi számítógépet az angolok personal computer-nek mondják, és PC-vel rövidítik. Az IBM (International Business Machines) cég által gyártott és az azt utánzó személyi számítógépeket IBM PC-nek nevezzük.

Az IBM PC az adatok karakterenkénti tárolását az ASCII szabvány szerint végzi.

2. fejezet Az IBM PC-hez kapcsolható legfontosabb perifériák

a) A monitor

A monitor olyan, írásra szolgáló periféria, amelynek segítségével a képernyőn jeleníthetünk meg adatokat és programokat. A monitorok több szempont szerint csoportosíthatók:

α) A működés műszaki elve szerint:

- katódsugárcsőves
- folyadékkristályos.

β) A megjeleníthető színek szerint:

- színes
- fekete-fehér (monokróm).

γ) Felbontóképesség szerint:

- kis felbontású (Hercules és CGA típus)
- közepes felbontású (EGA típus)
- nagy felbontású (VGA típus)
- különösen nagy felbontású (szuper VGA típus).

(A felbontóképesség azt jelenti, hogy hány pontot képes kirajzolni egy sorban, és hány pontot képes kirajzolni egy oszlopban. E két szám szorzata adja a felbontást.)

Ha hosszabb ideig nem dolgozunk a számítógépen, de mégis bekapcsolva hagyjuk, akkor a monitor kímélése érdekében ajánlatos a fényerőt levenni, vagy a monitort kikapcsolni, esetleg képernyőpihentető programot működtetni.

A monitorok szemrongáló hatása ellen védekezhetünk az ún. monix szemüveggel, de legfőképp azzal, hogy nem ülünk közel hozzá. Legalább fél méter legyen a távolság a szemünk és a monitor között.

Egy karakter a képernyőn a szokásostól eltérő, úgynevezett fordított (inverz) formában is megjelenhet. A szokásos forma : sötét alapon világos karakter, a fordított forma pedig: világos alapon sötét karakter.

A képernyőn való tájékozódást egy villogó jel, az úgynevezett kurzor segíti. A kurzor pillanatnyi helyzete határozza meg, hogy az általunk leütött billentyűnek megfelelő karakter a képernyőn hol fog megjelenni.

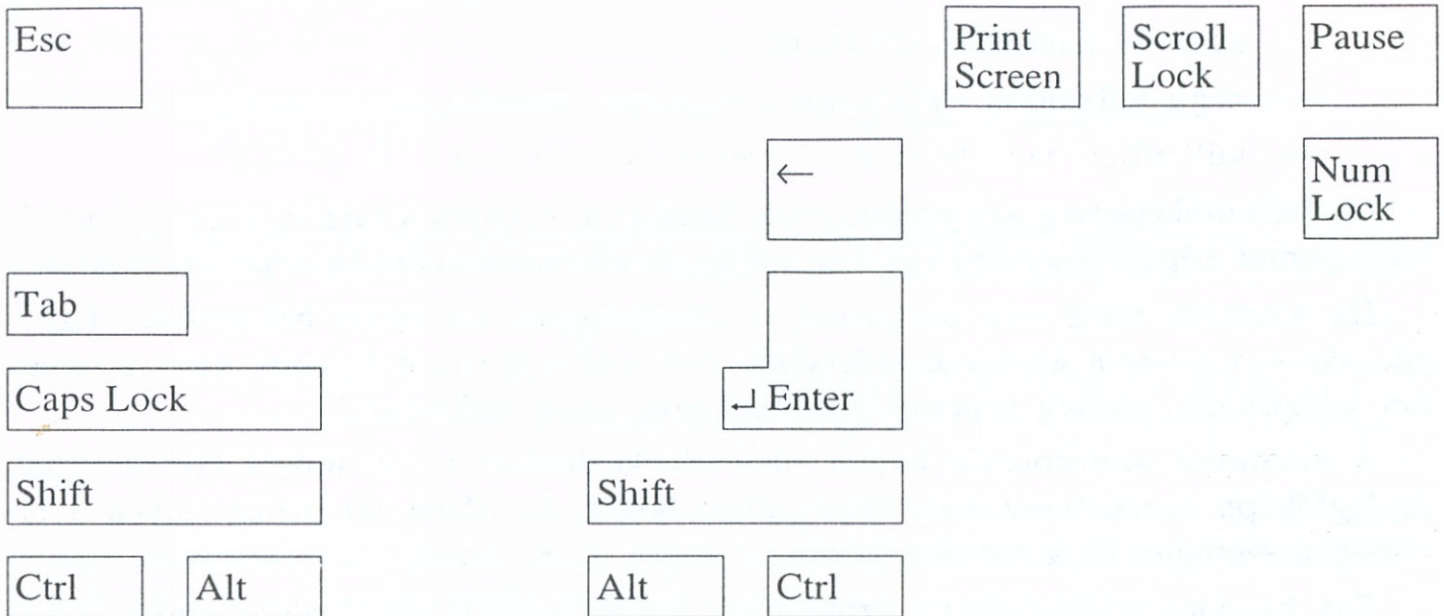
b) A billentyűzet

A billentyűzet olyan, olvasásra szolgáló periféria, amelynek révén az ujjainkkal vihetünk be adatokat, programokat és parancsokat a számítógépbe. A billentyűzeten általában 101 billentyű és 3 jelzőlámpa található. A jelzőlámpák:

Caps	Num	Scroll
Lock	Lock	Lock
■	■	■

A billentyűk öt csoportba sorolhatók.

1) Vezérlőbillentyűk:

Közülük a Caps Lock, a Num Lock és a Scroll Lock az ugyanolyan feliratú jelzőlámpa be- és kikapcsolását végzi.

Az Enter billentyűvel jelezzük a sor végét, valamint a parancs- és az adatmegadás befejezését.

A Backspace billentyű az Enter fölött helyezkedik el, és ez a felirata: ← . Ha leütjük, akkor törlődik a kurzortól balra levő karakter, a tőle jobbra eső karakterek pedig eggyel balra tolódnak, hogy betöltsék az űrt.

A Pause billentyű a program működésének felfüggesztésére szolgál. Ha a felfüggesztett program működését folytatni akarjuk, akkor le kell ütnünk egy tetszőleges másik billentyűt.

A Print Screen billentyű leütésekor kinyomtatódik a képernyő tartalma, ha van a számítógéphez nyomtató csatlakoztatva, és az be is van kapcsolva.

Az Esc billentyűt leggyakrabban programból vagy programrészről való kilépésre használjuk.

A Tab billentyű a kurzort a program által meghatározott helyre mozgatja. Ez a hely függ attól is, hogy előzőleg hol állt a kurzor.

A Shift, a Ctrl és az Alt billentyű önmagában való leütése hatástalan. Hatását mindhárom csak akkor fejt ki, ha nyomtatartása mellett leütünk egy másik billentyűt. Olyankor, ha a Shift, a Ctrl vagy az Alt nyomtatartása mellett leütünk egy másik billentyűt, billentyűkombinációról beszélünk. A billentyűkombinációt úgy szoktuk jelölni, hogy leírjuk annak a billentyűnek a jelét, amelyet nyomva kell tartani, ezt követően pedig a leütendő billentyű jelét. Pl. a Ctrl K azt jelenti, hogy a Ctrl nyomtatartása mellett le kell ütni a K billentyűt, a Ctrl Alt L pedig azt, hogy a Ctrl és az Alt billentyűk együttes nyomtatartása mellett le kell ütni az L billen-

tyűt. A billentyűkombinációk leírásakor a Ctrl jelölésére a ^ karaktert szokás használni. Tehát Ctrl K és ^K ugyanazt a billentyűkombinációt jelöli.

A Ctrl Pause billentyűkombináció hatására a program működése megszakad, és a folytatásra nincs lehetőség. (Erre utal a Pause billentyű oldalán látható Break — megszakítás — felirat.)

A billentyűkombinációk többségének jelentése programonként más és más.

2) Alfanyumerikus billentyűk:

Az alfanumerikus billentyűk kétféle karaktert jelenthetnek:

- a betűbillentyűk kis- vagy nagybetűt jelenthetnek
- az egyéb alfanumerikus billentyűk a rajtuk szereplő alsó vagy felső karaktert jelenthetik.

A betűbillentyűk jelentését a Caps Lock lámpa és a Shift billentyű határozza meg:

Ha a Caps Lock lámpa nem világít, akkor a betűbillentyű

- a Shift nélkül kisbetűt jelent
- a Shift nyomvatartása mellett nagybetűt jelent.

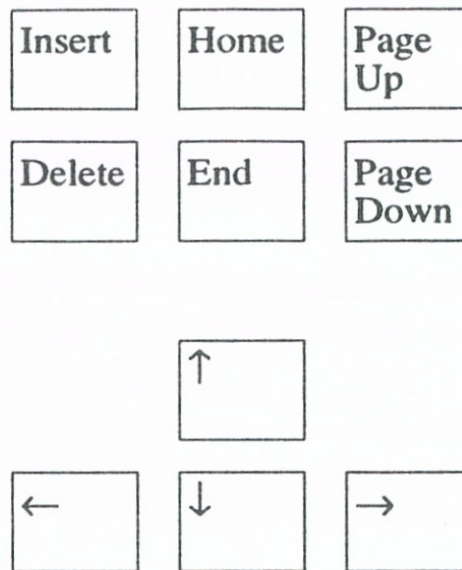
Ha a Caps Lock lámpa világít, akkor a betűbillentyű

- a Shift nélkül nagybetűt jelent
- a Shift nyomvatartása mellett kisbetűt jelent.

Az egyéb alfanumerikus billentyűk jelentését a Shift billentyű határozza meg:

- a Shift nélkül az alsó karaktert jelentik
- a Shift nyomvatartása mellett a felső karaktert jelentik.

3) Különálló kurzormozgató billentyűk:

A Delete (Del) billentyű leütésekor törlődik az a karakter, amelyen a kurzor áll.

A négy nyílbillentyű a kurzor megfelelő irányú mozgását végzi. (A Backspace billentyűn is szerepel egy nyíl, de ezt nem soroljuk a nyílbillentyűk közé.)

A Home billentyű a kurzort általában a sor elejére állítja.

Az End billentyű a kurzort általában a sor végére állítja.

A Page Down (Pg Dn) billentyű általában a képernyőn való továbblapozást, a Page Up (Pg Up) billentyű pedig általában a visszalapozást teszi lehetővé.

Vannak olyan programok, amelyeknek a működése során a Home, az End, a Page Down és a Page Up billentyűk jelentése némileg eltér a fent leírtaktól.

Az Insert (Ins) billentyű szerepének megértéséhez tudni kell, hogy a billentyűzetnek kétféle üzemmódja van:

- felülíró
- betoldó.

Felülíró üzemmódban a leütött billentyűnek megfelelő karakter a képernyőnek azon a helyén jelenik meg, ahol a kurzor éppen áll, és ha ott eddig más karakter szerepelt, akkor az felülíródik.

Betoldó üzemmódban a leütött billentyűnek megfelelő karakter az elé a karakter elé toldódik be, amelyen a kurzor éppen áll.

A billentyűzetet egyik üzemmódjából a másikba az Insert (Ins) billentyű leütésével állíthatjuk át.

4) Kurzormozgató billentyűkkel kombinált numerikus billentyűzet:

Num Lock	/	*	-
7 Home	8 ↑	9 PgUp	+
4 ←	5	6 →	
1 End	2 ↓	3 PgDn	Enter
0 Ins		. Del	

Az ide tartozó fehér billentyűk a rajtuk szereplő alsó (kurzormozgató) vagy felső (numerikus) jelentéssel bírnak a Num Lock lámpától és a Shift billentyűtől függően:

Ha a Num Lock lámpa nem világít, akkor a billentyű

- a Shift nélkül az alsó jelentéssel bír
- a Shift nyomvatartása mellett a felső jelentéssel bír.

Ha a Num Lock lámpa világít, akkor a billentyű

- a Shift nélkül a felső jelentéssel bír
- a Shift nyomvatartása mellett az alsó jelentéssel bír.

5) Funkcióbillentyűk:

F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9	F10	F11	F12

Ezek a billentyűk programonként változó speciális műveletek elvégzésére szolgálnak.

Megjegyzések

1. Ha ugyanazt a billentyűt sokszor kell egymás után leütnünk, akkor helyette azt is megtehetjük, hogy addig tartjuk rajta az ujjunkat, amíg szükséges.
2. A \ billentyű neve: Backslash.
3. A Scroll Lock lámpa szerepe programonként változik, de a programok többségében semmilyen szerepe nincs.

4. Sok olyan karakter létezik, amelyhez nem tartozik billentyű. (Ilyen például a Σ karakter.) Ha ilyen karaktert akarunk megjeleníteni, akkor a következőképpen kell eljárunk:

1) Megkeressük az ASCII kódok táblázatában a kívánt karaktert (lásd függelék).

2) Az Alt billentyűt nyomva tartjuk, és a kurzormozgató billentyűkkel kombinált numerikus billentyűzet felhasználásával begépeljük a karakter belső kódjának tízes számrendszerbeli alakját.

3) Elengedjük az Alt billentyűt.

c) A nyomtató

A nyomtató olyan, írásra szolgáló periféria, amelynek segítségével papírra nyomtathatunk adatokat és programokat.

A nyomtatáshoz kétféle papírt használunk:

- leporellót
- különálló lapokat.

A leporelló sok lapból álló, harmonikaszzerűen szétnyíló papírfolyam. A leporelló egy lapjának hossza 12 inch, szélessége 8, 11 vagy 13.6 inch.

Különálló lapként A4-es lapot szokás használni.

A nyomtatók legelterjedtebb fajtája a mátrixnyomtató. Ez tűk és festékszalag segítségével nyomtat. A tűk egy fejben helyezkednek el. A tűk a fejben előretolhatók, ezáltal tetszőleges szöveg vagy ábra nyomtatható.

A papír továbbítására a nyomtatón levő alábbi nyomógombok szolgálnak:

- Load/Eject: a papír be- és kifűzését végzi
- Line Feed: a papírt egy sorral továbbítja
- Form Feed: a következő lap tetejéig továbbítja a papírt.

A nyomtatón beállíthatjuk az írás minőségét is. Az írásminőség háromféle lehet:

- Draft: nem túl szép a nyomtatás, de gyors
- NLQ: jó minőségű a nyomtatás, de lassú
- LQ: a nyomtatás kiváló minőségű, de igen lassú.

d) A mágneslemez és a meghajtó

A mágneslemez (röviden: lemez) adatok és programok hosszú távú tárolására szolgál.

A lemez kör alakú. Fémből vagy műanyagból készül. Felületét jól mágnesezhető réteg borítja. A bitek a lemezen mágneses jelek formájában jelennek meg. A lemezen az adatok és a programok sok éven át megőrizhetők.

A bitsorozatok a lemez felületén kialakított, közös középpontú körök mentén helyezkednek el. Ezeket a köröket sávoknak nevezzük. Minden sáv szektorokra van felosztva. Egy szektor mérete 512 byte. Egy új, eddig még nem használt lemezen a sávokat ki kell alakíttatnunk a számítógéppel. A sávok kialakítását formatálásnak nevezzük.

Kétféle lemez használatos:

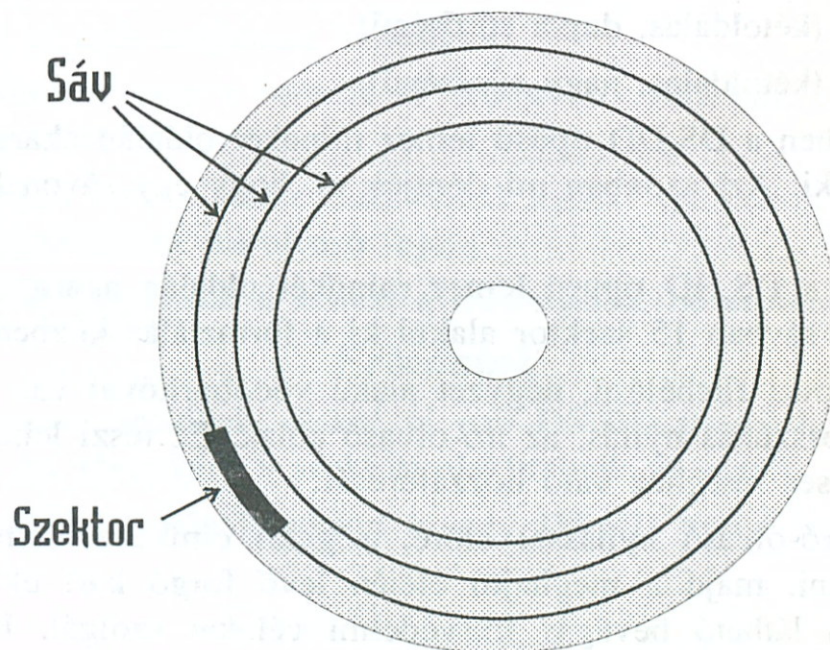
- hajlékony lemez (floppy)
- merev lemez (Winchester).

A meghajtó az a berendezés, amely lehetővé teszi a lemezek használatát. A használat kétféle műveletet jelent:

- írás: bitsorozat átvitele a memóriából a lemezre
- olvasás: bitsorozat átvitele a lemezről a memóriába.

Az írást is meg az olvasást is az író-olvasó fej végzi. Az író-olvasó fej a lemez mágneses felületének bármely pontját el tudja érni. Ezt két dolog teszi lehetővé:

- a lemezt középpontja körül villanymotor forgatja
- az író-olvasó fej sugárirányban mozog.

1. ábra: A mágneslemez sematikus rajza

A meghajtók jelölése az A, B, C, D stb. betűk valamelyikével és az utána tett kettősponttal történik. Hajlékony lemez meghajtójának esetében az A és a B betű, merev lemez meghajtójának esetében pedig a C, a D stb. betű használatos.

Példa

A legtöbb számítógép A: és C: meghajtót tartalmaz.

* * *

A továbbiakban részletesen tárgyaljuk a hajlékony lemezt és a merev lemezt.

(1) A hajlékony lemez

A hajlékony lemez műanyagból készül.

Aszerint, hogy a lemeznek hány oldala van mágneses réteggel bevonva, kétféle lemezt különböztetünk meg:

- SS (Single Sided = egyoldalas)
- DS (Double Sided = kétoldalas).

Aszerint, hogy milyen sűrűen tudjuk a lemezen a biteket elhelyezni, háromféle lemezt különböztetünk meg:

- SD (Single Density = szimpla sűrűségű)
- DD (Double Density = dupla sűrűségű)
- HD (High Density = nagy sűrűségű).

Jelenleg kétféle hajlékony lemez vásárolható:

- DS,DD (kétoldalas, dupla sűrűségű)
- DS,HD (kétoldalas, nagy sűrűségű).

Formatálás közben a DS,DD típusú lemez mindkét oldalán akarunktól függetlenül 40 sáv alakul ki. Azt azonban mi döntjük el, hogy egy sávon 8 vagy 9 szektor alakuljon-e ki.

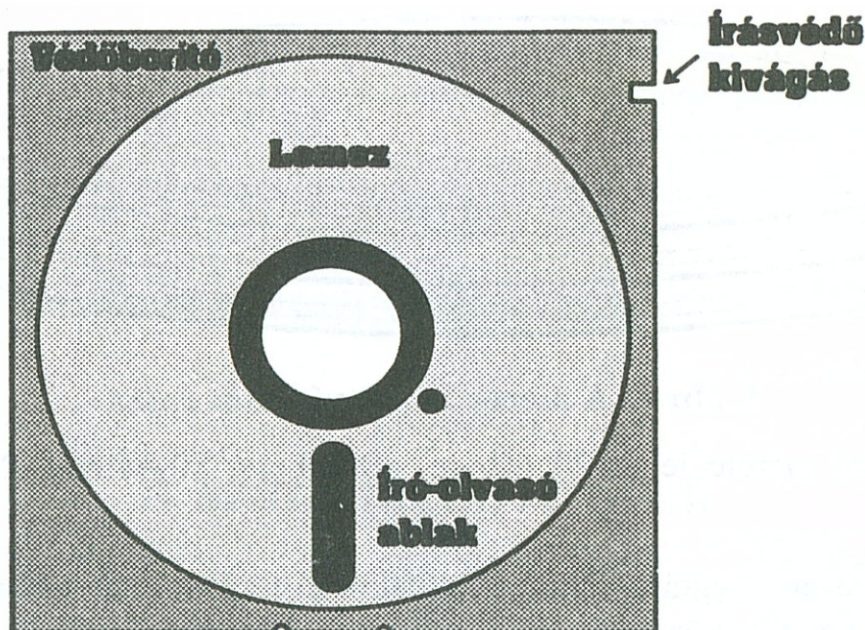
Ezzel szemben a DS,HD típusú lemez mindkét oldalán akarunktól függetlenül 80 sáv, és minden sávban 15 szektor alakul ki a formatálás közben.

A hajlékony lemez filcbélésű, négyzet alakú védőborítóval van ellátva. A védőborítón van egy hosszúkás nyílás, az író-olvasó ablak. Ez teszi lehetővé az író-olvasó fejnek a mágneses réteghez való hozzáférését.

A lemezt az író-olvasó nyílással előre, a gyári címkével felfelé tartva kell a meghajtóba helyezni, majd a meghajtó elején levő forgó kart el kell forgatni. A védőborító oldalán látható bevágás írásvédelmi célokat szolgál. Ha fényt át nem eresztő címkével le van ragasztva, akkor a lemezre nem lehet írni, és a lemez tartalmát nem lehet törölni.

A meghajtóban a hajlékony lemez a kar visszaforgatása után könnyen cserélhető.

Van olyan meghajtó, amelyben csak DD típusú lemez használható (ezt DD típusú meghajtónak nevezzük), és van olyan meghajtó is, amelyben DD és HD típusú lemez egyaránt használható (ezt HD típusú meghajtónak nevezzük).

2. ábra: A hajlékony lemez vázlatos rajza

A hajlékony lemez kezelésének szabályai:

- Mindig tegyük vissza a lemezt a tasakjába, mert ez megóvjja a portól és egyéb szennyeződésektől!
- Ne hajlítgassuk és ne törjük meg a lemezt!
- Tartsuk 10 és 50 °C közötti hőmérsékleten!
- Óvjuk az erős mágneses hatásoktól!
- Ne érintsük meg a lemezt az író-olvasó ablaknál, mert megsérülhet a mágneses réteg!
- A borítón levő címkére csak tollal írjunk! (A ceruza grafit szemcséi beszennyezhetik az író-olvasó fejet.)
- Óvatosan helyezzük a lemezt a meghajtóba, ne erőltessük!

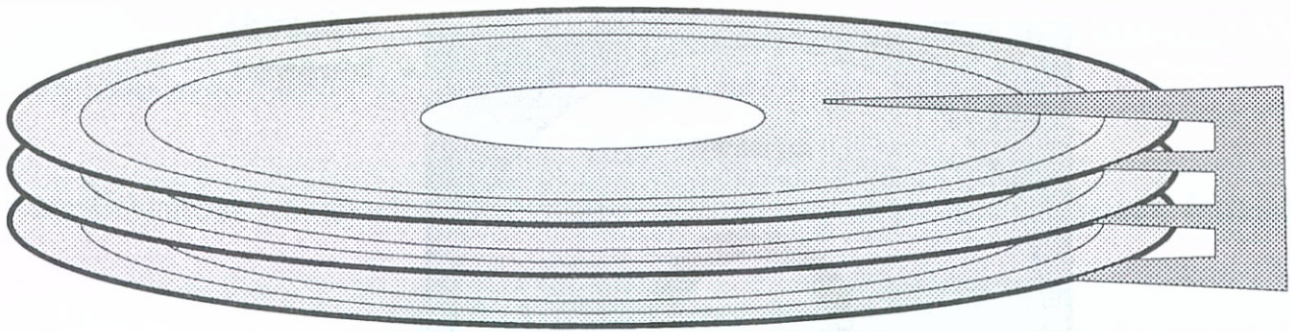
Feladatok

1. Hány Kbyte-os tárolóhely alakul ki egy DS,DD típusú hajlékony lemezen a formátálás során, ha sávonként 9 szektort alakítottunk ki rajta?
2. Hány Mbyte-os tárolóhely alakul ki egy DS,HD típusú hajlékony lemezen a formátálás során?

(2) A merev lemez

A merev lemez fémből készül.

A merev lemez több, egymás fölött elhelyezkedő lemezegységből tevődik össze. Minden lemezoldal írását és olvasását más-más író-olvasó fej végzi. Az azonos sugarú sávok egy cylindert alkotnak.

3. ábra: A merev lemez vázlatos rajza

A merev lemez mérete lehet 20 Mbyte, 40 Mbyte, 80 Mbyte, 200 Mbyte stb.

Miután részletesen megtárgyaltuk a hajlékony és a merev lemez tulajdonságait, összehasonlítást végzünk közöttük.

A merev lemez előnyei:

- A merev lemezen több hely van, mint a hajlékony lemezen.
- Az írás és az olvasás a merev lemez esetében gyorsabb.
- A bitek sérülésének esélye merev lemezen kisebb.

A merev lemez hátránya:

- A merev lemez általában nem cserélhető. (Újabban azonban már gyártanak cserélhető merev lemezt is.)

e) Az egér

Az egér (mouse) olyan periféria, amely a négy nyílbillentyű és néhány egyéb billentyű helyettesítésére alkalmas.

A négy nyílbillentyűt egy vízszintes lapon való négyirányú mozgatása révén helyettesíti. Az egér mozgatásával igen gyorsan mozgatható az úgynevezett egérkurzor (ez egy kis nyíl vagy egy négyszög).

Az egéren két vagy három nyomógomb van, ezek révén képes egyéb billentyűk helyettesítésére. Programonként változik, hogy az egyes nyomógombok melyik billentyűt helyettesítik.

Az egér valamely gombjának megnyomását kattintásnak nevezzük.

f) A képdigitalizáló

A képdigitalizáló (scanner) olyan, olvasásra szolgáló periféria, amely ábrákat tud digitalizálni (bitsorozattá átalakítani, és ezáltal a gép számára értelmezhetővé tenni). Pl. ha egy tanuló fényképe fölött végighúzzuk a képdigitalizálót, akkor alkalmas

program felhasználásával arcképe bejut a memóriába digitalizált formában, majd megjelenik a képernyőn az emberi szem által felismerhető formában.

g) A fényceruza

A fényceruza vonalkódok olvasását végző periféria.

3. fejezet

A számítógépvírusok

A számítógépvírus (röviden: vírus) olyan programrész, amelyet nagy tudású, ám gonosz számítástechnikai szakember készít azzal az alattomos céllal, hogy a számítógépet használó embereknek bosszúságot, kínt, keservet okozzon. A vírusok képesek más programba 'belebújni', önmagukat szaporítani, programról programra terjedni, egyik számítógépből a másikba hajlékony lemezen átjutni. Van olyan vírus, amely áldatlan tevékenységét azonnal kifejti, más vírusok viszont megbújnak, és csak bizonyos idő elteltével aktivizálódnak (pl. olyankor, amikor a péntek tizenharmadikára esik, vagy azon a napon, amikor a nagy reneszánsz művésznek, Michelangelo-nak születésnapja van).

Van olyan vírus, amely viszonylag kevés kárt okoz: pl. tréfás kiírásokkal bosszantja a számítógép kezelőjét. A legtöbb vírus azonban igen nagy károkat okoz: pl. törli vagy megrongálja a merev lemezen elhelyezett programokat.

A vírusok ellen leghatékonyabban úgy védekezhetünk, hogy senkitől sem fogadunk el használt hajlékony lemezt azzal a céllal, hogy a rajta levő programokat saját számítógépünkbe másoljuk: csak új és abszolút üres, valamint gyárilag készült (programokat tartalmazó) hajlékony lemezeket használunk.

Ha a védekezésnek ez a szinte abszolút biztos útja nem járható, akkor az idegentől kapott hajlékony lemezt használat előtt vírusvizsgáló programokkal alaposan át kell vizsgálni.

Célszerű időnként a merev lemezt is átvizsgálni, és ha vírusok vannak rajta, akkor azokat vírusölő programmal el kell távolítani. A vírusok okozta kár helyreállítása csak ezután következhet.

4. fejezet

Az IBM PC gépcsalád tagjai

Az IBM cég és utánpótlói folyamatosan fejlesztik az általuk gyártott személyi számítógépeket, ezért ma már az IBM PC-kel kapcsolatban gépcsaládról beszélhetünk.

Az IBM PC gépcsalád tagjai (időrendi sorrendben):

— IBM PC. Ez a legrégebbi típus. Ehhez még nem lehetett csatlakoztatni merev lemezes meghajtót, csak hajlékony lemezeset, abból is csupán a DD típusút.

— IBM PC/XT. Ehhez a géptípushoz már lehet csatlakoztatni merev lemezes meghajtót, de a hajlékony lemezes meghajtók közül csak a DD típusút.

— IBM PC/AT. Ennek a géptípusnak három fő előnye van az előzőekhez képest:

- gyorsabban dolgozik
- csatlakoztatható hozzá mindenféle lemezes meghajtó (HD típusú hajlékony lemezes meghajtó is)
- ha a hajlékony lemez írásvédő kivágását leragasztjuk, akkor a vírusok semmiképpen sem tudnak rámenni a hajlékony lemezre (ezt a két előző géptípusról nem mondhatjuk el).

Az IBM PC gépcsalád fontos jellemzője a felülről kompatibilitás. Ez azt jelenti, hogy egy újabb géptípus biztosítja mindazokat a szolgáltatásokat, amelyeket a régebbi biztosított, de ezen kívül még újabb szolgáltatásokat is biztosít. Más szóval: azok a programok, amelyek a régebbi géptípusokon működtek, működnek az újabb géptípuson is.

5. fejezet

A fájl fogalma

A fájl logikailag összetartozó adatok, utasítások vagy parancsok összessége. Ezt úgy kell érteni, hogy van olyan fájl, ami adatokat tartalmaz; van olyan, ami programot; és van olyan, ami kötegbe gyűjtött parancsokat.

A fájlokat mágneslemezen tároljuk.

Megjegyzés

Az angolok a fájlt így írják: file. A fájlt a magyar nyelvben állománynak is szokás nevezni.

6. fejezet

Fájlok azonosítása

Az egymástól való megkülönböztetés érdekében a fájlokat azonosítóval látjuk el. Az azonosító 3 részből áll:

- a) név
- b) ezt követi egy pont
- c) kiterjesztés.

A név maximum 8 karakterből áll, és az alábbi karaktereket tartalmazhatja:

— az angol ABC betűi:

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

— számjegyek:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

— az egyéb karakterek közül az alábbiak:

@ _ ^ \$ - ! # % & ~ { } () ' '

A kiterjesztés maximum 3 karakterből áll, és ugyanazokat a karaktereket tartalmazhatja, mint a név.

A fájlazonosító képzésekor kiterjesztés használata nem kötelező. Ha azonban a fájlazonosító nem tartalmaz kiterjesztést, akkor pontot sem tartalmazhat. Törekedjünk arra, hogy a fájl neve utaljon a tartalmára!

Példák fájlazonosítóra:

GMOUSE.COM DIAK NYILVANT.DAT 2M.TXT WORK.EXE

7. fejezet

Hivatkozás fájlokra

Fájlokra kétféleképpen hivatkozhatunk:

- egyedileg
- globálisan.

Egyedi hivatkozás esetén egyszerre csak egy fájlra hivatkozunk, és pedig úgy, hogy megadjuk az azonosítóját.

Globális hivatkozás esetén egyszerre több fájlra is hivatkozhatunk. A globális hivatkozást a ? és a * karakterek teszik lehetővé.

A ? a névben és a kiterjesztésben azt jelenti, hogy azon a helyen bármilyen karakter állhat.

A * a névben azt jelenti, hogy azon a helyen és a név további részében bármilyen karakter állhat.

A * a kiterjesztésben azt jelenti, hogy azon a helyen és a kiterjesztés további részében bármilyen karakter állhat.

Példák

1. Ha azt írjuk, hogy

G?B?K???.C?M

akkor mindazokra a fájlokra hivatkozunk, amelyekben a név első karaktere G, a második karaktere bármi, a harmadik karaktere B, a negyedik karaktere bármi, az

ötödik karaktere K, a hatodik, a hetedik és a nyolcadik karaktere bármi; a kiterjesztés első karaktere C, a második karaktere bármi, a harmadik karaktere pedig M.

2. Ha azt írjuk, hogy

DR*.S*

akkor mindazokra a fájlokra hivatkozunk, amelyeknek a nevében az első karakter D, a második karakter R, a további karakterek bármilyenek; a kiterjesztésben az első karakter S, a további karakterek pedig bármilyenek.

Feladatok

1. Az alábbi táblázatban 86 fájlazonosító van felsorolva. A könnyebb áttekinthetőség kedvéért a kiterjesztések egymás alá vannak írva. A név és a kiterjesztés közötti pont sehol nincs feltüntetve, de oda kell képzelni!

EGA	SYS	SHARE	EXE	MSHERC	COM	5202	CPI
FORMAT	COM	SMARTDRV	SYS	DOSEDIT	COM	ASSIGN	COM
NLSFUNC	EXE	SYS	COM	QBASIC	EXE	DRIVER	SYS
COUNTRY	SYS	UNDELETE	EXE	GORILLA	BAS	GRAFTABL	COM
DISPLAY	SYS	UNFORMAT	COM	MONEY	BAS	GRAPHICS	COM
EGA	CPI	XCOPY	EXE	NIBBLES	BAS	GRAPHICS	PRO
HIMEM	SYS	DOSSHELL	VID	REMLINE	BAS	JOIN	EXE
KEYB	COM	DOSSHELL	COM	APPEND	EXE	LCD	CPI
KEYBOARD	SYS	MORTGAGE	BAS	ATTRIB	EXE	PRINTER	SYS
MODE	COM	DOSSHELL	EXE	BACKUP	EXE	EXE2BIN	EXE
SETVER	EXE	DOSSHELL	GRB	CHKDSK	EXE	REPLACE	EXE
ANSI	SYS	DOSSWAP	EXE	COMP	EXE	TREE	COM
DEBUG	EXE	PACKING	LST	DISKCOMP	COM	SUBST	EXE
DOSKEY	COM	PRINT	EXE	DISKCOPY	COM	LOADFIX	COM
EDLIN	EXE	DOSHELP	HLP	FC	EXE	README	TXT
EMM386	EXE	DOSSHELL	HLP	FIND	EXE	APPNOTES	TXT
FASTOPEN	EXE	HELP	EXE	LABEL	EXE	EXPAND	EXE
FDISK	EXE	RECOVER	EXE	MORE	COM	DELOLDOS	EXE
MEM	EXE	EDIT	HLP	RESTORE	EXE	COMMAND	COM
MIRROR	COM	QBASIC	HLP	SORT	EXE	DOSSHELL	INI
RAMDRIVE	SYS	EDIT	COM	4201	CPI		
GMOUSE	COM	VDISK	SYS	4208	CPI		

A táblázatban szereplő fájlazonosítók közül melyekre vonatkoznak az alábbi globális fájlhivatkozások?

a) G*.COM	b) E*.EXE	c) M*.*	d) ?O*.*
e) ?X*.*	f) P*.SYS	g) 4*.CPI	h) *.CPI
i) A*.*	j) *.*	k) D*.COM	l) R*.EXE

m) A*.EXE	n) DI*.COM	o) ?S*.COM	p) DOS*.COM
q) ?E*.*	r) QB*.*	s) *.BAS	t) L*.COM

2. Hogyan hivatkozhatunk azokra a fájlokra, amelyek

- névének első karaktere D, kiterjesztése pedig EXE
- névének második karaktere E, kiterjesztése pedig TXT
- névének harmadik karaktere B, kiterjesztése pedig COM?

8. fejezet

Fájlok csoportosítása

a) Azok a fájlok, amelyek utasításokat tartalmaznak, két kategóriába sorolhatók:

- forrásprogramfájlok
- futtatható fájlok.

A forrásprogramfájl olyan utasításokat tartalmaz, amelyek az emberi agy számára könnyen felfogható szabályok szerint készülnek, ebben a formájában azonban a számítógép még nem tudja azokat értelmezni. A forrásprogramfájl alapján készíteni kell tehát egy olyan fájlt, amely már a számítógép számára érthető formában tartalmazza az utasításokat. Az ilyen fájlt futtatható fájlnek nevezzük.

Régebben fáradságos emberi munkával készültek a futtatható fájlok. Ma ezt a munkát már programok, az úgynevezett fejlesztő programok végzik. A fejlesztő program maga is egy futtatható fájlban van elhelyezve.

A fejlesztő programokat programozási nyelveknek is szokás nevezni. Az elnevezés onnan származik, hogy minden egyes fejlesztő program használata során más-más szabályokat kell betartani a forrásprogramfájl készítésekor (éppúgy, miként más-más szabályok vonatkoznak a különféle emberi nyelvekre is). Az IBM PC számítógépeken többek között az alábbi programozási nyelvek használhatók: BASIC, Pascal, Clipper.

A futtatható fájl kiterjesztése COM vagy EXE, a forrásprogramfájl kiterjesztése viszont attól függ, hogy melyik nyelv szabályainak betartásával készült. Pl. a BASIC esetében BAS, a Pascal esetében PAS, a Clipper esetében pedig PRG kell hogy legyen a kiterjesztés.

b) Azokat a fájlokat, amelyek kötegbe gyűjtött parancsokat tartalmaznak, kötegfájloknak (batch-fájloknak) nevezzük. A kötegfájlokat kötegelt üzemmódban használjuk. Kiterjesztésük mindig BAT.

c) Azokat a fájlokat, amelyek a fenti kategóriák egyikébe sem sorolhatók, adatfájloknak nevezzük. Egy adatfájl kiterjesztése bármi lehet, nem célszerű azonban olyan kiterjesztéssel ellátni, amivel a forrásprogramfájlok, a futtatható fájlok vagy a kötegfájlok szoktak rendelkezni.

Megjegyzés

A futtatható fájlokat és a kötegfájlokat összefoglaló néven végrehajtható fájloknak nevezzük.

9. fejezet **A katalógus fogalma**

A fájlokat a mágneslemezen katalógusokba (jegyzékekbe) szoktuk rendezni úgy, hogy a logikailag összetartozó fájlok ugyanabba a katalógusba kerüljenek.

A lemezen annyi katalógust alakítunk ki, amennyi szükséges.

Egy katalógusban újabb katalógusok is szerepelhetnek, amelyek szintén arra szolgálnak, hogy fájlokat (esetleg még újabb katalógusokat) foglaljanak jegyzékbe.

Azt a katalógust, amely egy másik katalógusban szerepel, az illető katalógus alkatalógusának nevezzük.

Az olyan katalógust, amely egyetlen katalógusnak sem alkatalógusa, főkatalógusnak nevezzük. Minden mágneslemezen egyetlen főkatalógus van.

Megjegyzés

A katalógust az angolok directory-nak mondják. A magyar nyelvben (elég helytelenül) könyvtárnak is szokás nevezni.

10. fejezet **Katalógusok azonosítása**

Az egymástól való megkülönböztetés érdekében a katalógusokat azonosítóval látjuk el. A katalógusok azonosítóját ugyanúgy képezzük, mint a fájlokét.

Katalógus azonosítója ritkán tartalmaz kiterjesztést.

Egy katalógusban nem lehet két megegyező azonosítójú fájl vagy alkatalógus. Egy lemezen lehet két megegyező azonosítójú fájl vagy katalógus, de azoknak más-más katalógusban kell elhelyezkedniük.

Katalógus azonosítójára íme néhány példa:

DBASE OLD_DOS.1 JATEKOK CONTEXT DOS PE2

11. fejezet **Hivatkozás katalógusra**

A katalógusra való hivatkozást példán keresztül tárgyaljuk.

Példa

Az A: meghajtóba tett mágneslemez főkatalógusa négy katalógust tartalmaz:

DOS FEJLESZT FELHASZN JATEKOK

A DOS katalógusnak nincs alkatalógusa.

A FEJLESZT katalógus két alkatalógust tartalmaz:

BASIC PASCAL

A FELHASZN katalógus két alkatalógust tartalmaz:

BERSZAM UGYVIT

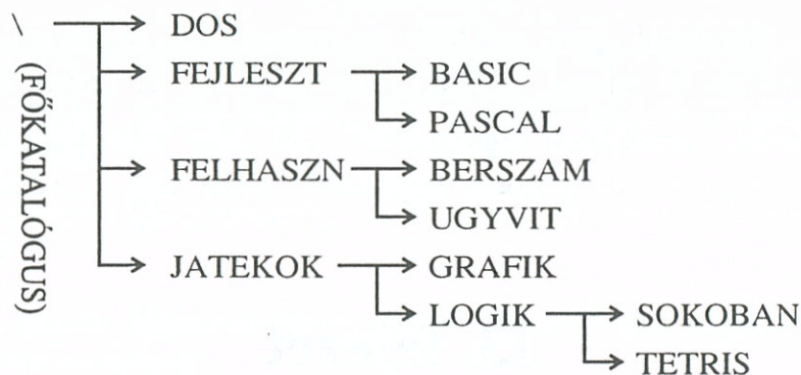
A JATEKOK katalógus két alkatalógust tartalmaz:

GRAFIK LOGIK

A LOGIK katalógus két alkatalógust tartalmaz:

SOKOBAN TETRIS

A fenti katalógusszerkezet így szemléltethető:

Ha a SOKOBAN katalógusra akarunk hivatkozni, akkor nem elég megadni az azonosítóját, hanem valahogy így kell rá hivatkozni:

'Az A: meghajtóba tett lemez főkatalógusában van egy JATEKOK katalógus, azon belül van egy LOGIK alkatalógus, azon belül pedig egy SOKOBAN alkatalógus.'

Ennek a hivatkozásnak a gép számára érthető formája a következő:

A:\JATEKOK\LOGIK\SOKOBAN

A hivatkozás során a legelső Backslash (\) és a többi Backslash más-más jelentéssel bír: az első Backslash a főkatalógust jelenti, a többi Backslash jelentése pedig az, hogy 'azon belül'.

Az A: meghajtóba tett lemez főkatalógusára így hivatkozunk:

A:\

A C: meghajtó által kezelt mágneslemez főkatalógusára így hivatkozunk:

C:\

Feladatok

1. A fenti példában a SOKOBAN-on és a főkatalóguson kívül még tizenegy katalógus található. Írd le, hogy miként hivatkozhatunk ezekre a katalógusokra a gép számára érthető formában!

2. A C: meghajtó által kezelt lemez főkatalógusában öt katalógus található:

DOS BANNER GLOBE DOMINO SZOVEG

Ezek közül csak a SZOVEG-nek van alkatalógusa, de annak három:

CONTEXT PE2 VENTURA

Rajzold le ennek a lemeznek a katalógusszerkezetét, és írd le a katalógusaira való hivatkozást a gép számára érthető formában!

12. fejezet Műveletek fájlokkal

A számítógép a fájlokkal igen sokféle műveletet tud végezni: parancsunkra például másolatot tud róluk készíteni, át tudja nevezni, és ki tudja törölni őket.

Van olyan művelet, amelyben egyszerre csak egy fájl vehet részt (például az átnevezés), és van olyan is, amelyben egyszerre több fájl is részt vehet (például a másolatkészítés).

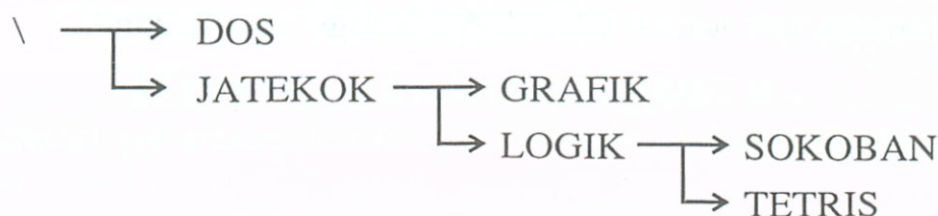
13. fejezet A teljes fájlazonosító megadása

Ha egy vagy több fájlal műveletet akarunk végezni, akkor a számítógéppel tudatnunk kell, hogy melyik meghajtó melyik katalógusának melyik fájljára vagy fájljaira vonatkozzon a művelet. Ezt úgy szoktuk mondani, hogy meg kell adni a teljes fájlazonosítót. A teljes fájlazonosító megadása a következőképpen történik:

- Hivatkozunk arra a katalógusra, amelyben a fájl(ok) megtalálható(k).
- Ha ez a katalógus nem a főkatalógus, akkor ezt egy Backslash(\) követi.
- Hivatkozunk a műveletben részt vevő fájl(ok)ra (egyedileg vagy globálisan).

Példa

Tegyük fel, hogy az A: meghajtóba tett lemez katalógusszerkezete a következő:

Tegyük fel továbbá, hogy a SOKOBAN katalógus az alábbi fájlokat tartalmazza:

SOKO.BAT SOKOBAN.EXE T1.DAT T2.DAT HERC.OVL SVGA.OVL

Végül tegyük fel, hogy a főkatalógusban az alábbi fájlok találhatóak:

AUTOEXEC.BAT CONFIG.SYS COMMAND.COM VIZSGA.BAT

Ha a SOKOBAN.EXE fájlal akarunk műveletet végezni, akkor a teljes fájlazonosítót így kell megadni:

A:\JATEKOK\LOGIK\SOKOBAN\SOKOBAN.EXE

Ha a VIZSGA.BAT fájlal akarunk műveletet végezni, akkor a teljes fájlazonosítót így kell megadni:

A:\VIZSGA.BAT

Ha a SOKOBAN katalógus összes OVL kiterjesztésű fájljával akarunk műveletet végezni, akkor a teljes fájlazonosítót így kell megadni:

A:\JATEKOK\LOGIK\SOKOBAN*.OVL

Feladatok

Az alábbi feladatok megoldása során a fenti példára gondolj!

1. Add meg a teljes fájlazonosítót, ha a SOKOBAN katalógus T2.DAT fájlja vesz részt a műveletben!

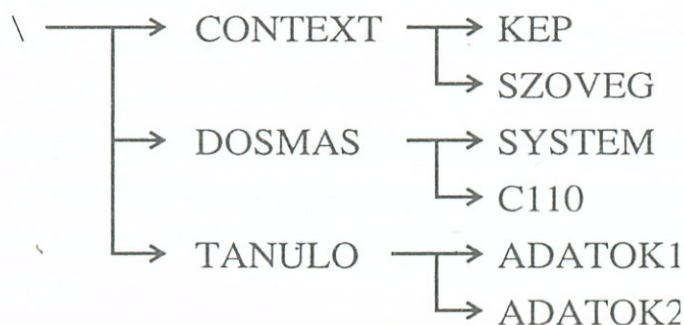
2. Add meg a teljes fájlazonosítót, ha a SOKOBAN katalógus összes fájlja vesz részt a műveletben!

3. Add meg a teljes fájlazonosítót, ha a főkatalógus összes BAT kiterjesztésű fájlja vesz részt a műveletben!

14. fejezet

Összefoglaló feladatok

Tegyük fel, hogy az A: meghajtóba tett lemez katalógusszerkezete a következő:

Tegyük fel, hogy a CONTEXT katalógusban négy fájl van:

INSTALL.EXE CWIHUN1.EXE CONTEXT.COM EGER.COM

Tegyük fel, hogy a SYSTEM katalógusban is négy fájl van:

MORTGAGE.BAS GORILLA.BAS MONEY.BAS NIBBLES.BAS

Végül tegyük fel, hogy az ADATOK1 katalógusban két fájl van:

SZEMELYI.DAT TANULM.DAT

1. Hivatkozz sorjában valamennyi katalógusra!
2. Add meg sorjában valamennyi fájl teljes azonosítóját!

15. fejezet

Szóhasználati megállapodás

A szóhasználat egyszerűsítése érdekében állapodjunk meg az alábbiakban:

— Ha az A: meghajtóba tett lemezen szereplő katalógusról beszélünk, akkor azt röviden úgy is mondhatjuk, hogy az A: meghajtó katalógusa.

— Ha a C: meghajtó által kezelt lemezen szereplő katalógusról beszélünk, akkor azt röviden úgy is mondhatjuk, hogy a C: meghajtó katalógusa.

— Ha egy katalógusról nem mondjuk meg nyomatékosan, hogy melyik katalógusban szerepel, akkor úgy kell venni, hogy a főkatalógusban szerepel.

III. RÉSZ

A DOS HASZNÁLATA IBM PC SZÁMÍTÓGÉPEN

1. fejezet Mi a DOS ?

A számítógépet parancsokkal működtetjük. Ahhoz, hogy a gépnek parancsokat adhassunk, futtatható fájlok szükségesek. A parancsok kiadását lehetővé tevő futtatható fájlok és a hozzájuk kapcsolódó adatfájlok alkotják a számítógép működtető rendszerét. A működtető rendszer tehát lemezen helyezkedik el. Ezért szokás lemezes működtető rendszernek nevezni. Az angolok így mondják a lemezes működtető rendszert: Disk Operating System. Ennek a rövidítése a DOS.

Az IBM PC gépcsalád tagjain háromféle DOS használható. Az egyiket az IBM, a másikat a Microsoft, a harmadikat a Digital Research nevű cég készítette. Nevük IBM-DOS, MS-DOS, DR-DOS. A gyártó cégek folyamatosan fejlesztik a DOS-t annak érdekében, hogy egyre több feladat ellátására legyen képes. Az újabb és újabb változatokat a verziószám és az alverziószám segítségével különböztetjük meg egymástól. A verziószám és az alverziószám közé pontot szokás tenni. Pl. az MS-DOS 3.30 a Microsoft által készített DOS 3-as verziójának 30-as alverziója.

A DOS-verziók felülről kompatibilisek. Ez azt jelenti, hogy egy DOS-verzió képes mindazon szolgáltatások teljesítésére is, amire a nála kisebb verziójú DOS képes volt.

Mi az MS-DOS 5.0-t tanulmányozzuk. A többi DOS-verzió is hasonlóan működik.

A DOS elhelyezhető hajlékony és merev lemezen egyaránt. Az olyan lemezt, amelyen rajta van a DOS legfontosabb része, rendszerlemeznek nevezzük. A rendszerlemez főkatalógusában az alábbi fájloknak kell feltétlenül meglenniük:

COMMAND.COM

IO.SYS

MSDOS.SYS

2. fejezet

Hurrá! Bekapcsoljuk a számítógépet!

Tartsuk be a következő sorrendet: először a perifériákat, majd a központi egységet kell bekapcsolni!

Vegyük sorra, hogy mi történik a bekapcsolást követően.

1. A gép teszteli önmagát.

2. Keresgélni kezdi a DOS-t, hiszen anélkül működésképtelen (mindössze arra képes, hogy a DOS-t keresgélje). Először is megnézi, hogy van-e betéve az A: meghajtóba hajlékony lemez. Ha van, akkor jóhiszeműen feltételezi, hogy ez rendszerlemez. Ha valóban az, akkor a DOS a hajlékony lemezről elindul, a számítógép tehát már működőképes. Ha viszont nem rendszerlemezt tettünk be az A: meghajtóba, akkor a képernyőn a következő hibaüzenet jelenik meg:

Non-system disk or disk error

Replace and strike any key when ready

Magyarul:

Nem rendszerlemez van betéve, vagy a lemez hibás.

Cserélj lemezt, majd nyomj le egy tetszőleges billentyűt!

Ilyenkor két dolgot tehetünk:

a) Kivesszük a 'bűnös' hajlékony lemezt az A: meghajtóból, majd beteszünk helyette egy rendszerlemezt, és leütünk egy tetszőleges billentyűt.

b) Kivesszük a 'bűnös' hajlékony lemezt az A: meghajtóból, de nem teszünk be helyette másikat, és leütünk egy tetszőleges billentyűt. Ugyanis ha az A: meghajtóba nincs betéve hajlékony lemez, akkor a számítógép a C: meghajtóban keresi a DOS-t, és amennyiben ott megtalálja, akkor a merev lemezről indul el a DOS.

3. Jó esetben most már a DOS működik. Megnézi, hogy a C: meghajtó főkatalógusában létezik-e AUTOEXEC.BAT azonosítójú kötegfájl. Ha igen, akkor végrehajtja a benne levő parancsokat.

4. A DOS bejelentkezik, vagyis jelzi, hogy készen áll parancsaink végrehajtására. A bejelentkezés abból áll, hogy megjelenik az ún. készenléti jel, és mellette a kurzor elkezd villogni. A készenléti jel indulásnál általában így néz ki (feltéve, hogy a DOS a C: meghajtóról indult):

C:\>

(Ha nem így néz ki, akkor tanárodtól kérj segítséget!)

A C: arra utal, hogy jelenleg a C: a kitüntetett (vagyis az aktuális) meghajtó.

A \ arra utal, hogy az aktuális meghajtó katalógusai közül jelenleg a főkatalógus a kitüntetett, vagyis a főkatalógus az aktuális katalógus.

A > jel arra utal, hogy parancsot adhatunk a DOS-nak.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a készenléti jel az alábbiakat tartalmazza:

- az aktuális meghajtó
- az aktuális meghajtó aktuális katalógusa
- a > jel annak jelzésére, hogy parancsot adhatunk a DOS-nak.

Feladatok

1. Mit fejeznek ki az alábbi készenléti jelek?

a) C:\CONTEXT> b) A:\GAZDASAG\KONYVEL> c) A:\>

2. Hogyan néz ki a készenléti jel akkor, ha a C: az aktuális meghajtó, annak aktuális katalógusa pedig a BORLANDC katalógus BIN alkatalógusa?

3. fejezet

A számítógép kikapcsolása

A számítógép akkor kapcsolható ki garantáltan baj nélkül, ha a DOS a parancsokra vár, és egyik hajlékony lemezes meghajtóban sincs hajlékony lemez. Ha ugyanis van, akkor az író-olvasó fej a lemezt kikapcsoláskor megsértheti.

4. fejezet

A számítógép újraindítása

A már bekapcsolt számítógépet munka közben néha újra kell indítani. Pl. olyankor, ha valami nagy kezelési hibát követtünk el. A számítógép újraindításához csak végszükség esetén folyamodjunk!

Az újraindításhoz nem kell a gépet kikapcsolni, hanem

— vagy meg kell nyomni a Reset gombot (ezt nem a billentyűzeten kell keresni)

— vagy a Ctrl Alt Delete (Del) billentyűkombinációt kell alkalmazni.

Az újraindításnak ezeket a módjait melegindításnak nevezzük.

Természetesen újraindíthatjuk a gépet úgy is, hogy kikapcsoljuk, s ezt követően újra bekapcsoljuk. Az újraindításnak ezt a módját hidegindításnak nevezzük.

5. fejezet

Általános tudnivalók a parancsokról

A számítógépet a DOS működteti. Azt is a DOS teszi lehetővé, hogy parancsokat adhassunk a gépnek. A legtöbb parancsnak neve van. Példák parancsnevekre:

CLS, FORMAT, MD, COPY, DIR, TYPE, DEL, CD

Azok az utasítások, amelyekből a DOS megtudja, hogy egy-egy parancsunkra mit kell tennie, futtatható fájlokban vannak elhelyezve.

A leggyakoribb parancsokra vonatkozó utasítások egyetlen futtatható fájlban, a COMMAND.COM fájlban vannak elhelyezve. Ezeket a parancsokat belső parancsoknak nevezzük. Elindulása után a DOS a COMMAND.COM fájl azonnal betölti a memóriába, és a kikapcsolásig ott tartja. Ha tehát kiadunk egy belső parancsot, akkor a DOS-nak nem kell a lemezhez fordulnia annak érdekében, hogy tudja a parancsunkkal kapcsolatos teendőket.

A kevésbé gyakori parancsok mindegyikére vonatkozó utasítások külön-külön vannak egy-egy futtatható fájlban elhelyezve. Minden ilyen fájl neve a megfelelő parancs nevével egyezik meg, kiterjesztése pedig COM vagy EXE. Ezek a fájlok szokásosan a DOS-t tartalmazó lemez DOS azonosítójú katalógusában helyezkednek el. Egy-egy ilyen fájl a DOS csak akkor tölt be a lemezről a memóriába, amikor éppen szüksége van rá, és csak addig tartja ott, amíg szüksége van rá. Azokat a parancsokat, amelyekre vonatkozó utasítások egy önálló futtatható fájlban vannak elhelyezve, külső parancsoknak nevezzük.

A parancsot a készenléti jelet követően kell begépelnünk.

A parancs végét az Enter billentyű leütésével jelezzük.

Ha az Enter leütése előtt a parancsban gépelési hibát veszünk észre, azt a Backspace billentyűvel kijavíthatjuk.

Ha az Enter leütése után derül ki, hogy a parancs hibás, akkor a DOS leggyakrabban ezt a hibaüzenetet írja a képernyőre:

Bad command or file name (Magyarul: Hibás a parancs)

Ilyenkor gépeljük be újra a parancsot az új sorba nagyobb odafigyeléssel!

Egy parancs maximum 127 karakterből állhat. Ha egy sornál hosszabb parancsot gépelünk be, akkor a parancs az egy sorba el nem férő karakterei automatikusan új sorba kerülnek.

A parancsok begépelésekor nincs jelentősége, hogy kis- vagy nagybetűket használunk-e. Vegyesen is lehet használni kis- és nagybetűket.

A parancsok kiadása közben a billentyűzetre CON-nal, a nyomtatóra pedig PRN-nel hivatkozhatunk.

A továbbiakban részletesen megismerkedünk a legfontosabb parancsokkal.

Feladat

A tanulás során szükséged lesz egy DS,HD típusú hajlékony lemezre. Ezt a lemezt csak akkor tedd be az A: meghajtóba, amikor már működik a DOS! Ne felejtse el a kikapcsolás előtt mindig kivenni a lemezedet a meghajtóból!

6. fejezet **A képernyő törlése**

A képernyő törlését a CLS belső paranccsal végezzük el. Ha begépeljük a CLS szót, majd leütjük az Enter-t, akkor tiszta képernyőt kapunk.

Feladat

Töröld le a képernyőt!

7. fejezet **A DOS-verzió lekérdezése**

A DOS-verziót akkor szoktuk lekérdezni, amikor tudni akarjuk, hogy mely DOS mely verziója és annak mely alverziója van a számítógépünkön használatban. A lekérdezést a VER paranccsal végezzük el. Ha begépeljük a VER szót, majd leütjük az Enter-t, akkor már választ is kapunk kérdéseinkre.

Feladat

Nézd meg, hogy melyik DOS melyik verziója működik a gépeden!

8. fejezet **A dátum lekérdezése és módosítása**

Ha a számítógép által nyilvántartott dátumot tudni vagy módosítani akarjuk, akkor a DATE belső parancsot kell használnunk.

Ha begépeljük a DATE szót, majd leütjük az Enter-t, akkor az alábbi dolgok történnek:

1. Kiíródik a képernyőre a számítógép által nyilvántartott dátum az alábbi szöveg kíséretében:

Current date is (Magyarul: A mai dátum)

A dátumot általában amerikai formában jelzi ki: elől áll a hónap két számjegye, ezt követi a nap két számjegye, végül az év utolsó két számjegye. Közöttük kötőjel szerepel. Kijelzi angolul a nap nevét is. Pl. a Sun a Sunday (vasárnap) rövidítése.

2. Kiíródik a képernyőre a következő felszólítás:

Enter new date (Magyarul: Gépelj be új dátumot)

Ha a gép által kijelzett dátum megfelel a valóságnak, akkor üssük le az Enter-t ennek jelzésére.

Ha nem felel meg a valóságnak, akkor adjuk meg a helyes dátumot a gépnek. A képernyőn látható, hogy a dátumot milyen formában kell megadni:

mm-dd-yy

Aki tud angolul, az tudja, hogy itt mely betű mit rövidít:

m=month=hónap d=day=nap y=year=év

A dátumot tehát úgy kell megadni, hogy előbb begépeljük a hónap számát maximum két számjeggyel, ezután egy kötőjelet gépelünk, majd a nap száma következik maximum két számjeggyel, ezt is egy kötőjel követi, végül az év utolsó két számjegye jön, és az Enter-rel fejezzük be a dátum megadását.

Ha a dátumot tévesen adtuk meg, akkor megjelenik az alábbi figyelmeztetés:

Invalid date (Magyarul: Téves dátum)

Az alatta levő sorban újból lehetővé válik a dátum megadása. Most azonban már adjuk meg körültekintőbben!

Feladat

Kérdezd le, és szükség esetén módosítsd a dátumot!

9. fejezet

Az idő lekérdezése és módosítása

Ha a számítógép által nyilvántartott időt tudni vagy módosítani akarjuk, akkor a TIME belső parancsot kell használnunk.

Ha begépeljük a TIME szót, majd leütjük az Enter-t, akkor az alábbi dolgok történnek:

1. Kiíródik a képernyőre a számítógép által nyilvántartott idő az alábbi szöveg kíséretében:

Current time is (Magyarul: A jelenlegi idő)

Az időt a következő formában jelzi ki: elől áll az óra, ezt követi egy kettőspont, majd a perc, ezt is kettőspont követi, ezután jön a másodperc, ezután egy pont, majd a századmásodperc, végül egy **a** vagy egy **p** betű attól függően, hogy délelőtt vagy délután van-e a számítógép szerint.

2. Kiíródik a képernyőre a következő felszólítás:

Enter new time (Magyarul: Gépelj be új időt)

Ha a gép által kijelzett idő megfelel a valóságnak, akkor üssük le az Enter-t ennek jelzésére.

Ha nem felel meg a valóságnak, akkor adjuk meg a helyes időt a gépnek. Elég, ha begépeljük az órát, ezután egy kettőspontot, majd a percet, és végül leütjük az Enter-t. Pl. ha délután 5 óra 12 perc a pontos idő, akkor ezt így kell megadni:

17:12

Ha az időt tévesen adtuk meg, akkor megjelenik az alábbi figyelmeztetés:

Invalid time (Magyarul: Téves idő)

Az alatta levő sorban újból lehetővé válik az idő megadása. Most azonban már adjuk meg körültekintőbben!

Megjegyzés

Az idő megadásakor az **a** és a **p** betűket nem használhatjuk.

Feladat

Kérdezd le, és szükség esetén módosítsd az időt!

10. fejezet

Lemez formatálása

Lemez formatálása a sávok kialakítását jelenti. A formatálás során automatikusan kialakul a lemez főkatalógusa is. Egyéb katalógusokat és fájlokat csak formatált lemezen tudunk létrehozni.

A vásárolt hajlékony lemez általában teljesen üres: nincsenek rajta még sávok sem. Használata előtt tehát formatálnunk kell.

Tudnunk kell, hogy ha a lemezen már vannak katalógusok és fájlok, akkor azok a formatálás során megsemmisülnek. Formatálni tehát csak az alábbi esetek valamelyikében szabad egy lemezt:

- még soha nem volt formatálva
- volt már formatálva, de még nem hoztunk létre rajta sem katalógusokat, sem fájlokat
- nincs szükségünk a rajta levő katalógusokra és fájlokra.

A merev lemez formatálására ritkán van szükség, és akkor sem kezdő tanulók szokták végezni, ezért csak a hajlékony lemez formatálásának módját tanuljuk meg.

A lemez formatálását a **FORMAT** külső paranccsal végezzük el.

A **FORMAT** szó után egy szóközt kell gépelni, majd meg kell adni annak a meghajtónak a jelét, amelybe be fogjuk tenni a formatálandó hajlékony lemezt. Ezután adhatók meg az úgynevezett kapcsolók, amelyekkel a formatálás körülményeit írjuk elő. Az alábbi kapcsolók használhatók:

/4

/8

/S

A /4 kapcsolót akkor kell használni, ha HD típusú meghajtóban DD típusú lemezt akarunk formátálni.

A /8 kapcsolót akkor kell használni, ha DD típusú lemezt formátálunk, és azt akarjuk, hogy sávonként 8 szektor alakuljon ki rajta. (Ha sávonként 9 szektort akarunk rajta kialakítani, akkor ezt nem kell kapcsolóval kifejezni.)

A /S kapcsolót akkor kell használni, ha azt akarjuk, hogy a formátálandó lemez rendszerlemez legyen.

A parancsot az Enter leütésével fejezzük be.

Példák

1. Ha az A: meghajtó HD típusú, és benne egy HD típusú hajlékony lemezt akarunk formátálni, akkor a formátáló parancs így néz ki:

```
FORMAT A:
```

vagy

```
FORMAT A:/S
```

2. Ha az A: meghajtó HD típusú, és benne egy DD típusú hajlékony lemezt akarunk formátálni úgy, hogy sávonként 9 szektor alakuljon ki rajta, akkor a formátáló parancs így néz ki:

```
FORMAT A:/4
```

vagy

```
FORMAT A:/4/S
```

3. Ha az A: meghajtó HD típusú, és benne egy DD típusú hajlékony lemezt akarunk formátálni úgy, hogy sávonként 8 szektor alakuljon ki rajta, akkor a formátáló parancs így néz ki:

```
FORMAT A:/4/8
```

vagy

```
FORMAT A:/4/8/S
```

* * *

A továbbiakban részletesen megtárgyaljuk, hogy mi történik a formátáló parancs végrehajtásakor (először azt az esetet tárgyaljuk, amikor a /S kapcsolót nem használjuk).

Miután a megfelelő formátáló parancsot begépeztük, és az Enter-t is leütöttük, a képernyőn a következő üzenet jelenik meg:

```
Insert new diskette for drive A:  
and press ENTER when ready...
```

Magyarul:

Tedd be a hajlékony lemezt az A: meghajtóba,
és üsd le az ENTER-t, ha benne van...

Tegyük hát be a formatálandó hajlékony lemezt az A: meghajtóba, majd üssük le az Enter-t! Erre (DS,HD típusú lemez esetén) a következő üzenet jelenik meg a képernyőn:

Checking existing disk format.

Saving UNFORMAT information.

Verifying 1.2M

Ennek az üzenetnek az a lényege, hogy a formatálás elindult.

Miközben a formatálás zajlik, mindig látható a képernyőn, hogy jelenleg az összes sávnak már hány százaléka alakult ki. Pl. amikor a 60 százaléka alakult ki, akkor ezt látjuk:

60 percent completed.

Amikor az összes sáv kialakult, ez a felirat jelenik meg a képernyőn:

Format complete.

A következő kijelzés:

Volume label (11 characters, ENTER for none)?

Magyarul:

Add meg a lemez nevét maximum 11 karakterrel. Ha nem akarsz nevet adni, akkor csak ENTER-t üss!

Ekkor tehát a formatált lemeznek nevet adhatunk. A névben nem szerepelhet bármilyen karakter. Legjobb, ha csak a betűket, a számjegyeket és a szóközt használjuk.

A lemez neveként adjuk meg például saját vezetéknevünket, és utána üssünk Enter-t.

Ezt követően tájékoztatást kapunk arról, hogy mennyi a lemez teljes mérete, és ebből mekkora a sérülésektől mentes terület. Ideális esetben (DS,HD típusú lemez esetében) ezt látjuk:

1213952 bytes total disk space

1213952 bytes available on disk

Magyarul:

1213952 byte a lemez teljes mérete

1213952 byte a sérülésmentes hely a lemezen

Ha ez e két szám nem egyezik meg, az azt jelenti, hogy a DOS a formatálás közben sérült sávokat talált. Ezeket a sávokat nem alakít ki szektorokat, és a lemezen feljegyzést készít arról, hogy mely sávok használhatatlanok. Ezeket a sávokat

később sem fogja a DOS használni. Ez a módszer biztosítja azt, hogy sérült lemezt is használhatunk, csak éppen kevesebb hely áll rendelkezésünkre a katalógusok és a fájlok elhelyezéséhez.

A következő kijelzés (DS,HD típusú lemez esetén):

512 bytes in each allocation unit.

2371 allocation units available on disk.

Magyarul:

Minden szektor mérete 512 byte.

Összesen 2371 szektor alakult ki a lemezen.

(Ebbe a 2371 szektorba a DOS nem számította bele azt a 29 szektort, amit saját céljaira tart fenn. Ha ezt is beleszámítjuk, akkor elmondhatjuk, hogy a lemez teljes mérete 2400 szektor. Ez összhangban van azzal a ténnyel, hogy a DS,HD típusú lemez mindkét oldalán 80 sáv, és minden sávján 15 szektor alakul ki: $2 \cdot 80 \cdot 15 = 2400$.)

Végül a következő kérdés jelenik meg:

Format another (Y/N)?

Magyarul:

Akarsz másikat is formatálni? (Y/N)?

Ha igen, akkor Y-t, ha pedig nem, akkor N-et kell gépelnünk; majd le kell üt-nünk az Enter-t.

Mi most nem akarunk másik lemezt formatálni.

Ha akarnánk, akkor a leírtakat mindaddig ismételné a gép, amíg a fenti kérdésre N-nel nem válaszolunk.

* * *

Ha használjuk a /S kapcsolót, akkor a formatálás folyamata annyival tér el a fentiektől, hogy a DOS a

System transferred

üzenettel a tudomásunkra hozza, hogy a lemezen létrejöttek azok a fájlok, amelyeknek feltétlenül rajta kell lenniük a rendszerlemezen, a

119808 bytes used by system

üzenettel pedig azt jelzi, hogy ezek a fájlok 119808 byte-ot foglalnak le a lemezen.

Feladat

Formatáld a hajlékony lemezedet úgy, hogy ne rendszerlemez legyen!

11. fejezet

Katalógus létrehozása

Egy mágneslemez főkatalógusa a formátálás közben alakul ki automatikusan. Egyéb katalógusokat szükség szerint magunknak kell létrehoznunk. A létrehozást az MD belső paranccsal végezzük el.

Az MD szó begépelése után egy szóközt kell tenni. Ezután hivatkozni kell a létrehozandó katalógusra (vagyis meg kell adnunk azt, hogy melyik meghajtó melyik katalógusában kívánjuk létrehozni a katalógust, és mi legyen az azonosítója).

Ha például a C: meghajtó főkatalógusában a PRESS katalógust akarjuk létrehozni, akkor ezt kell begépelnünk:

```
MD C:\PRESS
```

Ha pedig a most létrehozott PRESS katalógusban a TEXT alkatalógust akarjuk létrehozni, akkor ezt kell begépelnünk:

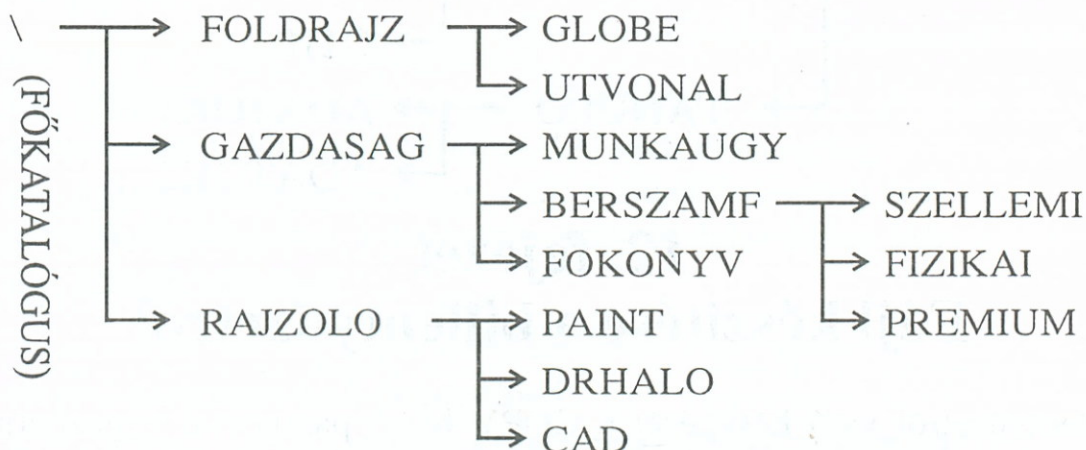
```
MD C:\PRESS\TEXT
```

Megjegyzés

A katalógusok létrehozásánál be kell tartani a fokozatosság elvét: csak előzőleg már létrehozott katalógusban hozhatunk létre alkatalógust. Vagyis (a fenti példánál maradva) a TEXT alkatalógust a PRESS katalógusban csak akkor hozhatjuk létre, ha előzőleg egy másik paranccsal már létrehoztuk a PRESS katalógust.

Példa

Tegyük fel, hogy az A: meghajtóba egy frissen formátált hajlékony lemez van betéve, és az alábbi katalógusszerkezetet akarjuk kialakítani rajta:

A kívánt katalógusszerkezet a következőképpen alakítható ki:

Először a FOLDRAJZ, a GAZDASAG és a RAJZOLO katalógusokat hozzuk létre, mert ezek közvetlenül a főkatalógusban fognak elhelyezkedni:

```
MD A:\FOLDRAJZ
```

```
MD A:\GAZDASAG
```


MD A:\RAJZOLO

Ezután hozzuk létre a FOLDRAJZ katalógus alkatalógusait:

MD A:\FOLDRAJZ\GLOBE

MD A:\FOLDRAJZ\UTVONAL

Ezután jön a GAZDASAG katalógus alkatalógusainak létrehozása:

MD A:\GAZDASAG\MUNKAUGY

MD A:\GAZDASAG\BERSZAMF

MD A:\GAZDASAG\FOKONYV

Most a RAJZOLO katalógus alkatalógusait hozzuk létre:

MD A:\RAJZOLO\PAINT

MD A:\RAJZOLO\DRHALO

MD A:\RAJZOLO\CAD

Végül a BERSZAMF katalógus alkatalógusait hozzuk létre:

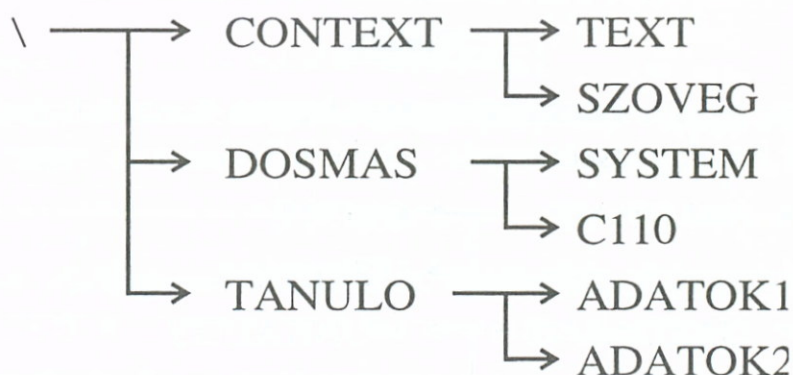
MD A:\GAZDASAG\BERSZAMF\SZELLEMI

MD A:\GAZDASAG\BERSZAMF\FIZIKAI

MD A:\GAZDASAG\BERSZAMF\PREMIUM

Feladat

A hajlékony lemezen hozd létre az alábbi katalógusszerkezetet:

12. fejezet

Fájl készítése a billentyűzetről

Fájl billentyűzetről való készítését a COPY belső paranccsal végezhetjük el.

A COPY szó begépelése után egy szóközt teszünk, majd a CON betűk begépelésével jelezzük, hogy a fájlt a billentyűzetről fogjuk készíteni. Ezután megint egy szóköz következik, majd meg kell adnunk a létesítendő fájl teljes azonosítóját (vagyis azt, hogy melyik meghajtó melyik katalógusában akarjuk elhelyezni a készítendő fájlt, és mi legyen a fájl azonosítója). Ezt követően Enter-t kell gépelnünk.

Ekkor a kurzor átkerül az új sor elejére, és elkezdhetjük a fájl tartalmának begépelését. Minden sor végén Enter-t kell ütnünk. Mielőtt azonban egy sor végén az Enter-t leütnénk, jól nézzük meg, hogy a sor hibátlan-e, mert az Enter leütése után a sort már nem javíthatjuk. Ha valamely sorban hibát találtunk az Enter leütése előtt, akkor a Backspace billentyű segítségével javíthatjuk.

Ha a készülő fájl legutolsó sorát is begépeztük, akkor a sor végén Enter-t ütünk, majd az új sor elején az F6 funkcióbillentyű és azt követően az Enter leütésével jelezzük a fájl készítésének befejezését.

A fájl elkészültét a képernyőn ez a felirat jelzi:

1 file(s) copied

Ha a parancsban nem létező katalógust adtunk meg, akkor a fájl nem készül el, hanem ez a hibaüzenet jelenik meg a képernyőn:

Path not found

Ebben az esetben újra be kell gépelni a COPY parancsot (de most már hibátlanul) és a fájl teljes tartalmát is.

Megjegyzés

Fájl nem csak a COPY paranccsal készíthető a billentyűzetről. A COPY paranccsal való fájlkészítés azért nem túl szerencsés dolog, mert ha a gépelési hibát későn vesszük észre, akkor a COPY parancs nem teszi lehetővé a kijavítását.

Feladatok

1. Készíts olyan fájlt, amely a személyi adataidat tartalmazza! A fájlt a hajlékony lemezed TANULO katalógusának ADATOK1 alkatalógusba tedd! A fájl azonosítója SZEMELYI.DAT legyen! Személyi adataidat a következő sorrendben helyezd el a fájlban:

1. sor: neved (nagy kezdőbetűvel)
2. sor: születési helyed (nagy kezdőbetűvel)
3. sor: születési dátumod (például 1978.05.14.)
4. sor: lakcímed (ebbe a sorba csak a település nevét írd)
5. sor: lakcímed (ebbe a sorba az utcát és házzámot írd)
6. sor: irányítószámod.

Megoldás

A következő parancsot kell begépelned:

```
COPY CON A:\TANULO\ADATOK1\SZEMELYI.DAT
```

Ha a parancs végén az Enter-t leütötted, akkor a kurzor az új sorba ugrik, és kezdheted az előírt adataid begépelését. Sor végén csak akkor üss Enter-t, ha már meggyőződted róla, hogy a sor hibátlan. Az utolsó sor végén is üss Enter-t. A fájl elkészültét az F6 funkcióbillentyű, majd az Enter billentyű leütésével kell jelezned.

Ha erre azt a kijelzést kapod, hogy '1 file(s) copied', akkor valószínűleg jól dolgoztál. Ellenkező esetben gondold végig, hogy milyen hibát követtél el, és kezd elölről az egészet!

2. Készíts olyan fájlt, amely a tanulmányi adataidat tartalmazza! Ezt a fájlt is a hajlékony lemezed TANULO katalógusának ADATOK1 alkatalógusába tedd! A fájl azonosítója TANULM.DAT legyen! Tanulmányi adataidat a következő sorrendben helyezd el a fájlban:

1. sor: neved (nagy kezdőbetűkkel)
2. sor: osztályod (például 1.b)
3. sor: kedvenc tantárgyad (például latin nyelv)
4. sor: osztályfőnököd neve (nagy kezdőbetűkkel)
5. sor: előző évi tanulmányi átlagod (például 4.75).

13. fejezet

Fájl másolása

Gyakran előfordul, hogy egy fájlról másolatot kell készítenünk. A másolást követően a fájl eredeti helyén is megmarad.

Ha a másolatot ugyanabba a katalógusba tesszük, mint ahol az eredeti fájl van, akkor a másolat azonosítója nem egyezhet meg az eredeti fájl azonosítójával. Ennek az oka az, hogy egy katalógusban nem lehet két egyforma azonosítójú fájl.

Ha a másolatot nem ugyanabba a katalógusba tesszük, mint ahol az eredeti fájl van, akkor az eredeti fájl és a másolat azonosítója lehet egyforma, de lehet különböző is.

A fájl másolását a COPY paranccsal végezzük el.

A COPY szó begépelése után egy szóközt teszünk, majd megadjuk a másolandó fájl teljes azonosítóját (vagyis azt, hogy az eredeti fájl melyik meghajtó melyik katalógusában található, és mi az azonosítója).

Ezután megint egy szóköz következik, majd meg kell adnunk a másolat teljes azonosítóját (vagyis azt, hogy a másolat melyik meghajtó melyik katalógusába kerüljön, és mi legyen az azonosítója). Ha a másolatot ugyanolyan azonosítóval akarjuk ellátni, mint amilyennel az eredeti fájl volt ellátva, akkor itt a teljes azonosító megadása helyett elég hivatkozni arra a katalógusra, ahová a másolatot el akarjuk helyezni.

A parancsot az Enter leütésével fejezzük be.

Példák

1. Ha a C: meghajtó DOS katalógusából az APPEND.EXE fájlt át akarjuk másolni az A: meghajtó DOSMAS katalógusának SYSTEM alkatalógusába, és ott

HOZZAAD.EXE azonosítóval akarjuk szerepeltetni, akkor a másoló parancs így néz ki:

```
COPY C:\DOS\APPEND.EXE A:\DOSMAS\SYSTEM\HOZZAAD.EXE
```

2. Ha a C: meghajtó DOS katalógusából az APPEND.EXE fájlt át akarjuk másolni az A: meghajtó DOSMAS katalógusának SYSTEM alkatalógusába, és ott változatlan azonosítóval akarjuk szerepeltetni, akkor a másolás kétféleképpen is megvalósítható:

```
COPY C:\DOS\APPEND.EXE A:\DOSMAS\SYSTEM\APPEND.EXE
```

vagy

```
COPY C:\DOS\APPEND.EXE A:\DOSMAS\SYSTEM
```

3. Ha a C: meghajtó CONTEXT katalógusának TEXT alkatalógusából a K2.TXT fájlt át akarjuk másolni az A: meghajtó CONTEXT katalógusának SZOVEG alkatalógusába, és ott K3.TXT azonosítóval akarjuk szerepeltetni, akkor a másoló parancs így néz ki:

```
COPY C:\CONTEXT\TEXT\K2.TXT A:\CONTEXT\SZOVEG\K3.TXT
```

4. Ha a C: meghajtó főkatalógusából az AUTOEXEC.BAT fájlt át akarjuk másolni az A: meghajtó főkatalógusába, és ott változatlan azonosítóval akarjuk szerepeltetni, akkor a másolás kétféleképpen is megvalósítható:

```
COPY C:\AUTOEXEC.BAT A:\AUTOEXEC.BAT
```

vagy

```
COPY C:\AUTOEXEC.BAT A:\
```

Lehetőség van arra is, hogy egyetlen COPY paranccsal több fájlról készítsünk másolatot. Ez esetben a fent leírtaktól két helyen kell eltérnünk:

— A másolandó fájl azonosítója helyett globális fájlhivatkozást kell használnunk. Ilyenkor mindazokról a fájlokról másolat készül (eredeti azonosítójukkal), amelyekre a megadott globális fájlhivatkozás vonatkozik.

— A másolatra vonatkozóan nem a teljes fájlazonosítót, hanem csupán a katalógushivatkozást kell megadni (vagyis csupán azt, hogy a másolat melyik meghajtó melyik katalógusába kerüljön).

A másolás ideje alatt a képernyőn látható, hogy éppen melyik fájlról készül a másolat. A másolat(ok) elkészültét a képernyőn megjelenő alábbi felirat jelzi:

```
... file(s) copied (Magyarul: ... fájl lemásolódott)
```

Ha a COPY parancsot tévesen alkalmazzuk, akkor a képernyőn hibajelzést kapunk. A leggyakoribb hibajelzések:

```
Path not found (Magyarul: Nincs ilyen katalógus)
```

```
File not found (Magyarul: Nincs ilyen fájl)
```

Mindkét féle hiba esetén újra be kell gépelni a COPY parancsot (de most már helyesen).

Példák

1. Ha a C: meghajtó DOS katalógusából az összes EXE kiterjesztésű fájlt át akarjuk másolni az A: meghajtó DOSMAS katalógusának SYSTEM alkatalógusába, akkor a másoló parancs így néz ki:

```
COPY C:\DOS\*.EXE A:\DOSMAS\SYSTEM
```

2. Ha a C: meghajtó DOS katalógusából az összes olyan fájlt, amelynek a neve P betűvel kezdődik, a kiterjesztése pedig COM, át akarjuk másolni az A: meghajtó főkatalógusába, akkor a másoló parancs így néz ki:

```
COPY C:\DOS\P*.COM A:\
```

Megjegyzések

1. Ha abban a katalógusban, ahová a másolatot el akarjuk helyezni, már van ugyanilyen azonosítójú fájl, akkor a másolás során az megsemmisül.

2. Ha fájlokat akarunk átmásolni az egyik számítógép merev lemezéről a másik számítógép merev lemezére, akkor a fájlokat először átmásoljuk az egyik számítógép merev lemezéről hajlékony lemezre, majd a hajlékony lemezt áttesszük a másik számítógépbe, és a fájlokat átmásoljuk annak merev lemezére.

Feladatok

1. Készíts másolatot a hajlékony lemezed TANULO katalógusának ADATOK1 alkatalógusában levő SZEMELYI.DAT és TANULM.DAT fájlról változatlan azonosítóval! A másolatot a hajlékony lemezed TANULO katalógusának ADATOK2 alkatalógusába tedd!

2. A C: meghajtó DOS katalógusában található 4201.CPI fájlt másold át a hajlékony lemezed DOSMAS katalógusának C110 alkatalógusába úgy, hogy ott NKNE.CPI legyen az azonosítója!

3. A C: meghajtó DOS katalógusából másold át a hajlékony lemezed DOSMAS katalógusának C110 alkatalógusába az összes olyan fájlt, aminek a neve C betűvel kezdődik!

4. Másold át a C: meghajtó DOS katalógusából az összes BAS kiterjesztésű fájlt a hajlékony lemezed DOSMAS katalógusának SYSTEM alkatalógusába!

5. Másold át a C: meghajtó főkatalógusából az AUTOEXEC.BAT fájlt a hajlékony lemezed főkatalógusába úgy, hogy a másolat azonosítója AUTOEXEC.BAK legyen!

14. fejezet

Katalógus tartalmának kiíratása

Ha tudni akarjuk, hogy valamely katalógusban milyen alkatalógusok és milyen fájlok találhatóak, akkor a DIR parancsot kell használnunk. A DIR paranccsal a kívánt katalógus tartalmát a képernyőre vagy a nyomtatóra írathatjuk ki.

A DIR szó begépelése után egy szóköznek kell következni, majd arra a katalógusra kell hivatkozni, amelynek tartalmára kíváncsiak vagyunk. Ezután adhatók meg az úgynevezett kapcsolók, amelyekkel a kiírás körülményeit írjuk elő. Az alábbi kapcsolók használhatók:

/W

/P

Ha a megadott katalógus tartalmát a nyomtatóra akarjuk íratni, akkor még egy > jelet kell gépelni, ezután a PRN betűk begépelésével a nyomtatóra kell hivatkozni, végül a parancsot az Enter leütésével kell zárni.

Ha a /W kapcsolót nem használjuk, akkor a megadott katalógus tartalmának kiírása részletező formában történik (ld. 1. ábra):

COMMAND	COM	47845	04-09-91	5:00a
DOS		<DIR>	02-23-92	10:17a
WINA20	386	9349	04-09-91	5:00a
SCAN		<DIR>	02-25-92	5:44p
CONTEXT		<DIR>	02-23-92	10:42a
CWIHUN1	COM	14388	05-10-91	7:41p
PCTOOLS		<DIR>	02-23-92	2:20p
GMOUSE		<DIR>	02-24-92	5:42p
CONFIG	SYS	218	10-20-92	9:49p
AUTOEXEC	BAT	241	11-16-92	9:37a
NC		<DIR>	09-20-92	10:10a

1. ábra

— Az alkatalógusok azonosítója mellett a <DIR> felirat jelenik meg, valamint létrehozásuk dátuma és időpontja.

— A fájlok azonosítója mellett byte-ban kifejezett méretük, valamint létrehozásuk dátuma és időpontja látható. (Az azonosítóban szereplő pont nem látható, de oda kell képzelni.)

Ha a /W kapcsolót használjuk, akkor a kiírás tömör formában történik (ld. 2. ábra):

COMMAND.COM [DOS]	WINA20.386	[SCAN]	[CONTEXT]
CWIHUN1.COM [PCTOOLS]	[GMOUSE]	CONFIG.SYS	AUTOEXEC.BAT
[NC]			

2. ábra

Az alkatalógusoknak és a fájloknak csak az azonosítója jelenik meg; az alkatalógusoké szögletes zárójelben, a fájloké anélkül.

Ha a képernyőre való kiíráskor a /P kapcsolót nem használjuk, és sok alkatalógus vagy fájl kerül kiírásra, akkor a listát nem tudjuk elolvasni, mert elszalad a szemünk előtt.

A /P kapcsoló hatására a kiírás oldalanként történik, vagyis amikor a képernyő megtelik, akkor ez a felirat jelenik meg:

Press any key to continue . . .

(magyarul:

Üss le egy tetszőleges billentyűt a folytatás érdekében),

és a kiírás csak akkor folytatódik, ha már megnéztük a képernyő tartalmát, s ennek jelzésekképpen lenyomtunk egy tetszőleges billentyűt.

Megjegyzés

A kiírás során látható . és .. jelentése:

— a . magára a megadott katalógusra utal

— a .. arra a katalógusra utal, amelynek a megadott katalógus alkatalógusa.

Példák

1. Ha a képernyőre akarjuk kiíratni a C: meghajtó DBASE katalógusának tartalmát, akkor azt részletező formában így kapjuk meg:

```
DIR C:\DBASE/P
```

tömör formában pedig így:

```
DIR C:\DBASE/W/P
```

Ha a részletező tartalmat nem a képernyőre, hanem a nyomtatóra akarjuk kiíratni, akkor a parancs így néz ki:

```
DIR C:\DBASE>PRN
```

2. Ha a C: meghajtó CONTEXT katalógusában található TEXT alkatalógus tartalmát akarjuk kiíratni, akkor az alábbi lehetőségek kínálóznak:

```
DIR C:\CONTEXT\TEXT
```

```
DIR C:\CONTEXT\TEXT/P
```

```
DIR C:\CONTEXT\TEXT/W
```

```
DIR C:\CONTEXT\TEXT/W/P
DIR C:\CONTEXT\TEXT>PRN
DIR C:\CONTEXT\TEXT/W>PRN
```

(Mondjuk el, hogy mi a különbség a fenti hat parancs között!)

3. Ha a C: meghajtó főkatalógusának tartalmát akarjuk kiíratni, akkor az alábbi parancsok valamelyikét kell használnunk:

```
DIR C:\
DIR C:\ /P
DIR C:\ /W
DIR C:\ /W/P
DIR C:\>PRN
DIR C:\ /W>PRN
```

Feladatok

1. Írasd ki minden lehetséges módon a C: meghajtó DOS katalógusának tartalmát!

2. Nyomozd ki, hogy a C: meghajtón milyen katalógusok vannak! Nyomozásod eredményéről készíts rajzot, amelyen fel van tüntetve, hogy mely katalógus mely katalógusnak alkatalógusa! Írd oda minden katalógus azonosítója mellé azt is, hogy hány fájl található benne!

(Útmutató: előbb a főkatalógus tartalmát írasd ki. Ebből megtudod, hogy milyen katalógusok és fájlok vannak benne. Ezután írasd ki sorban ezen katalógusok tartalmát. Ebből megtudod, hogy azokban milyen alkatalógusok és fájlok vannak. Ezt mindaddig kell folytatnod, amíg találsz alkatalógust.)

15. fejezet

Fájl törlése

Ha egy fájlra már nincs szükségünk, akkor törölhetjük. A törlést a DEL belső paranccsal végezzük el.

A DEL szó begépelése után egy szóközt kell gépelni, majd meg kell adni a törlendő fájl teljes azonosítóját.

A teljes azonosító megadásakor globális fájlhivatkozás is használható. Ily módon egyetlen paranccsal valamely katalógusból több fájl, sőt akár az összes fájl is kitörölhető. Ha a katalógus összes fájlját ki akarjuk törölni, akkor természetesen a *.* globális fájlhivatkozást kell használnunk. Ebben az esetben azonban a DOS a törlések végrehajtása előtt a biztonság kedvéért figyelmezteti a gépkezelőt:

```
All files in directory will be deleted!
Are you sure (Y/N)?
```


Magyarul:

A katalógus összes fájlja ki lesz törölve!

Biztos vagy benne (Y/N)?

Ha jól meggondoltuk a dolgot, és még mindig úgy érezzük, hogy a katalógus összes fájlja törölhető, akkor üssünk Y-t, majd Enter-t. Ha viszont meggondoltuk magunkat, és mégsem akarjuk a katalógus összes fájlját kitörölni, akkor üssünk N-t, majd Enter-t.

Példák

1. Ha a C: meghajtó főkatalógusából ki akarjuk törölni az AUTOEXEC.BAT fájlt, akkor ezt a parancsot kell használnunk:

```
DEL C:\AUTOEXEC.BAT
```

2. A C: meghajtó DBASE katalógusából az összes DBF kiterjesztésű fájl ezzel a paranccsal törölhető ki:

```
DEL C:\DBASE\*.DBF
```

3. A C: meghajtó CONTEXT katalógusának TEXT alkatalógusából az összes fájlt ezzel a paranccsal törölhetjük ki:

```
DEL C:\CONTEXT\TEXT\*.*
```

Feladatok

1. Töröld ki a hajlékony lemezed DOSMAS katalógusának SYSTEM alkatalógusából a NIBBLES.BAS fájlt!

2. Töröld ki a hajlékony lemezed DOSMAS katalógusának C110 alkatalógusából az összes olyan fájlt, amelynek nevében az első betű C, a második pedig O!

3. Töröld ki a hajlékony lemezed TANULO katalógusának ADATOK1 alkatalógusából az összes fájlt!

16. fejezet Fájl átnevezése

Fájl átnevezése alatt a fájlazonosító megváltoztatását értjük. Az átnevezést a REN belső paranccsal végezzük el.

A REN szó begépelése után egy szóközt kell gépelnünk, majd meg kell adnunk az átnevezendő fájl teljes azonosítóját. Ezt egy szóköz követi, majd meg kell adnunk a fájl új (nem teljes) azonosítóját, végül Enter-t kell ütnünk.

Példák

1. Ha a C: meghajtó CONTEXT katalógusának TEXT alkatalógusában található LEVEL.TXT fájlt át akarjuk nevezni LETTER.TXT-re, akkor ezt a parancsot kell kiadnunk:

```
REN C:\CONTEXT\TEXT\LEVEL.TXT LETTER.TXT
```

2. Ha a C: meghajtó főkatalógusában található AUTOEXEC.BAT fájlt át akarjuk nevezni AUTOEXEC.BAK-ra, akkor a parancs így néz ki:

```
REN C:\AUTOEXEC.BAT AUTOEXEC.BAK
```

Feladatok

1. Nevezd át a hajlékony lemezed DOSMAS katalógusának SYSTEM alkatalógusában levő fájlok közül a GORILLA.BAS-t MAJOM.BAS-ra, a MONEY.BAS-t pedig PENZ.BAS-ra!

2. Nevezd át a hajlékony lemezed TANULO katalógusának ADATOK2 alkatalógusában levő fájlokat úgy, hogy a SZEMELYI.DAT új azonosítója SZEMELYI.TXT legyen, a TANULM.DAT új azonosítója pedig TANULM.TXT legyen!

17. fejezet

Fájl tartalmának kiírása

Egy fájl tartalmát kiírathatjuk képernyőre vagy nyomtatóra. A kiíratást a TYPE belső paranccsal végezzük el.

A TYPE szó begépelése után egy szóközt kell tennünk, majd meg kell adnunk annak a fájlnek a teljes azonosítóját, amelynek a tartalmát ki akarjuk írni. Ezt követi

— (amennyiben a fájl tartalmát nyomtatóra akarjuk kiírni) egy > jel, a PRN betűk (hivatkozás a nyomtatóra), végül az Enter billentyű

— (amennyiben a fájl tartalmát képernyőre akarjuk kiírni) egy | jel, a MORE szó, végül az Enter billentyű.

A MORE szónak az a hatása, hogy midőn a képernyő megtelt, a lap alján a

— More —

felirat jelenik meg, s a kiírás csak akkor folytatódik, ha már elolvastuk a képernyőn látható szöveget, s ennek jelzésként leütöttünk egy tetszőleges billentyűt.

Példák

1. Ha a C: meghajtó DOS katalógusában található GORILLA.BAS fájl tartalmát nyomtatóra akarjuk kiírni, akkor ezt a parancsot kell kiadnunk:

```
TYPE C:\DOS\GORILLA.BAS>PRN
```

2. Ha a C: meghajtó DOS katalógusában található GORILLA.BAS fájl tartalmát képernyőre akarjuk kiírni, akkor ezt a parancsot kell kiadnunk:

```
TYPE C:\DOS\GORILLA.BAS|MORE
```

Feladatok

1. Írnod ki a képernyőre a hajlékony lemezes TANULO katalógusának ADATOK2 alkatalógusában található SZEMELYI.TXT fájl tartalmát!

2. Írnod ki a képernyőre a C: meghajtó főkatalógusában levő AUTOEXEC.BAT fájl tartalmát!

3. Írnod ki sorjában a C: meghajtó DOS katalógusában található alábbi fájlok tartalmát:

```
MONEY.BAS      APPEND.EXE      TREE.COM
```

Tanulság

A fenti feladatok végrehajtása után megállapítható, hogy a TYPE paranccsal csak kötegfájlok, forrásprogramfájlok és szöveget tartalmazó adatfájlok tartalmát érdemes kiírni.

18. fejezet

Az aktuális meghajtó megváltoztatása

Ha a számítógépünkben létező összes meghajtót tekintjük, akkor közöttük mindig van egy olyan, amely a többivel szemben kitüntetett helyzetben van. Ezt nevezzük aktuális meghajtónak. Gyakran előfordul, hogy az addigihoz képest másik meghajtót akarunk aktuálissá tenni. Erre a célra egy név nélküli belső parancs szolgál.

Mivel a parancsnak nincs neve, ezért mindössze annak a meghajtónak a jelét kell begépelni, amelyet aktuálissá kívánunk tenni, majd le kell ütni az Enter billentyűt.

Csak olyan meghajtó tehető aktuálissá, amelyben van lemez, és azt valamikor már formatáltuk.

Példa

Ha a D: meghajtót kívánjuk aktuálissá tenni, akkor a parancs így néz ki:

```
D:
```

Feladatok

1. Tedd aktuálissá az A: meghajtót!

2. Tedd aktuálissá a C: meghajtót!

* * *

Ha egy parancs begépelésekor a katalógushivatkozásban vagy a teljes fájlazonosítóban szereplő meghajtó megegyezik az aktuális meghajtóval, akkor a meghajtó jelét nem kötelező begépelni.

Példa

Ha az A: meghajtó az aktuális, akkor az alábbi két parancs hatása ugyanaz:

```
COPY C:\DOS\*.OVL A:\DOSMAS
```

```
COPY C:\DOS\*.OVL \DOSMAS
```

19. fejezet

Az aktuális katalógus megváltoztatása

Ha valamely meghajtó összes katalógusát tekintjük, akkor ezek között mindig van egy olyan, amely a többivel szemben kitüntetett helyzetben van. Ezt nevezzük az illető meghajtó aktuális katalógusának. (Aktuális katalógus természetesen lehet a főkatalógus is.) Ha valamelyik meghajtón az addig aktuális katalógus helyett egy másik katalógust kívánunk aktuálissá tenni, akkor a CD belső parancsot kell használnunk.

A CD szó begépelése után egy szóköz következik, majd hivatkozni kell arra a katalógusra, amit aktuálissá akarunk tenni, végül le kell ütni az Enter-t.

Példák

1. Ha a C: meghajtón a CONTEXT katalógus TEXT alkatalógusát akarjuk aktuálissá tenni, akkor ezt a parancsot kell kiadnunk:

```
CD C:\CONTEXT\TEXT
```

2. Ha az A: meghajtón a TANULO katalógust kívánjuk aktuálissá tenni, akkor ezt a parancsot kell kiadnunk:

```
CD A:\TANULO
```

* * *

Ha az aktuális meghajtón tettünk aktuálissá egy katalógust, akkor ennek hatása azonnal megnyilvánul a készenléti jelben.

Ha nem az aktuális meghajtón tettünk aktuálissá egy katalógust, akkor ennek hatása csak akkor mutatkozik meg a készenléti jelben, amikor ezt a meghajtót tesszük aktuálissá.

Ha azt a katalógust kívánjuk aktuálissá tenni, amelynek a most aktuális katalógus alkatalógusa, akkor ezt a

```
CD ..
```

paranccsal is megtehetjük.

Példa

Ha a C: meghajtón jelenleg a CONTEXT katalógus TEXT alkatalógusa az aktuális, és azt akarjuk, hogy a CONTEXT legyen az aktuális, akkor ezt kétféleképpen is elérhetjük:

```
CD C:\CONTEXT
```

```
CD C: ..
```

Feladatok

1. Tedd aktuálissá az A: meghajtót!
2. Tedd aktuálissá sorban egymás után az A: meghajtó alábbi katalógusait:
 - a DOSMAS katalógus SYSTEM alkatalógusát
 - a DOSMAS katalógust
 - a DOSMAS katalógus C110 alkatalógusát.
3. Tedd aktuálissá a C: meghajtót!
4. Tedd aktuálissá a C: meghajtó DOS katalógusát!
5. Tedd aktuálissá a C: meghajtó főkatalógusát!

* * *

Ha egy parancs begépelésekor a katalógushivatkozásban vagy a teljes fájlazonosítóban megadjuk a meghajtót, de nem adjuk meg a főkatalógusra utaló Backslash (\) karaktert, akkor annak helyére a DOS behelyettesíti

— a megadott meghajtó aktuális katalógusára való hivatkozást (de a meghajtó jele nélkül)

— és ha ez nem a főkatalógus, akkor ezt követően behelyettesít még egy \ karaktert is.

Ha nem adjuk meg a meghajtót, akkor az úgy minősül, mintha az aktuális meghajtót adtuk volna meg.

Példák

1. Tegyük fel, hogy a készenléti jel így néz ki:

```
C:\CONTEXT\TEXT>
```

Ez azt jelenti, hogy jelenleg a C: az aktuális meghajtó, annak aktuális katalógusa pedig a CONTEXT katalógus TEXT alkatalógusa.

Tegyük fel továbbá, hogy az A: meghajtón az aktuális katalógus a TANULO katalógus ADATOK2 alkatalógusa.

Ha a

```
COPY LEVEL.TXT A:
```

parancsot gépeljük be, akkor ez olyan, mintha azt gépeltük volna, hogy

```
COPY C:\CONTEXT\TEXT\LEVEL.TXT A:\TANULO\ADATOK2
```

2. Tegyük fel, hogy a készenléti jel így néz ki:

```
C:\>
```

Ez azt jelenti, hogy jelenleg a C: az aktuális meghajtó, annak aktuális katalógusa pedig a főkatalógus.

Ha a

```
CD CONTEXT
```

parancsot gépeljük be, akkor ez olyan, mintha azt gépeltük volna, hogy

```
CD C:\CONTEXT
```

20. fejezet

Kedvezményezett katalógusok megadása

A PATH parancs arra szolgál, hogy egyes katalógusokat a többivel szemben fontosabbnak nyilvánítsunk, vagyis kedvezményezetté tegyünk.

A PATH szó begépelése után egy szóközt kell tenni, majd hivatkozni kell sorban egymás után a kedvezményezetté teendő katalógusokra. Az egyes katalógushivatkozásokat pontosvesszővel kell egymástól elválasztani. A parancsot az Enter leütésével kell befejezni.

Ha egy PATH paranccsal kedvezményezett katalógusokat adunk meg, akkor az addig kedvezményezett katalógusok elveszítik kedvezményezettségüket.

Ha ki akarjuk íratni a képernyőre, hogy jelenleg melyek a kedvezményezett katalógusok, akkor csupán a PATH szót kell begépelnünk, majd az Enter-t kell leüt-nünk.

Példák

1. Ha a C: meghajtó főkatalógusát, DOS katalógusát és CONTEXT katalógusának TEXT alkatalógusát, valamint a D: meghajtó főkatalógusát és SZTTAN katalógusát kívánjuk kedvezményezetté tenni, akkor ezt a parancsot kell kiadnunk:

```
PATH C:\;C:\DOS;C:\CONTEXT\TEXT;D:\;D:\SZTTAN
```

2. Ha ki akarjuk íratni a képernyőre a kedvezményezett katalógusokat, akkor ezt a parancsot kell kiadnunk:

```
PATH
```

Feladatok

1. Tedd kedvezményezetté a C: meghajtó főkatalógusát és CONTEXT katalógusát, valamint az A: meghajtó TANULO katalógusának ADATOK2 alkatalógusát!

2. Töröld le a képernyőt!

3. Írasd ki a képernyőre a kedvezményezett katalógusokat!

4. Tedd kedvezményezetté a C: meghajtó főkatalógusát és DOS katalógusát, valamint az A: meghajtó TANULO katalógusát és TANULO katalógusának ADATOK1 alkatalógusát!

5. Töröld le a képernyőt!

6. Írasd ki a képernyőre a kedvezményezett katalógusokat!

Megjegyzés

Egy katalógus kedvezményezetté tételének jelentősége a következő fejezetből derül ki.

21. fejezet

Fájl végrehajtása

Egy fájl végrehajtása a fájlban tárolt utasításoknak vagy parancsoknak a gép által történő végrehajtását jelenti. Csak olyan fájlok hajthatók végre, amelyeknek a kiterjesztése COM, EXE vagy BAT.

A végrehajtás két részből áll:

1. az indítás
2. az üzemeltetés.

Az üzemeltetést minden végrehajtható fájl esetében külön meg kell tanulni, ami többnyire nagy türelmet és kitartást igényel, erre tehát nincs egységes 'recept'.

Az indítás egy név nélküli belső paranccsal történik.

Mivel a parancsnak nincs neve, ezért az indítás érdekében mindössze annak a fájlnek a teljes azonosítóját kell megadnunk, amelyet el akarunk indítani, majd le kell ütnünk az Enter-t.

Megtehetjük, hogy csupán a végrehajtandó fájl (nem teljes) azonosítóját gépeljük be, majd leütjük az Enter-t. Ebben az esetben a DOS a következőképpen jár el:

1. Megnézi, hogy az aktuális meghajtó aktuális katalógusában van-e olyan azonosítójú fájl, mint amit begépelünk. Ha van olyan, akkor elindítja.

2. Ha nincs olyan, akkor sorban végignézi a kedvezményezett katalógusokat, s ha valamelyikben talál olyan azonosítójú fájlt, mint amit megadtunk, akkor elindítja.

3. Ha az aktuális meghajtó aktuális katalógusában sem, és a kedvezményezett katalógusok egyikében sem talált olyan azonosítójú fájlt, mint amit megadtunk, akkor az indítás nem történik meg.

Megtehetjük, hogy csupán a végrehajtandó fájl nevét gépeljük be, majd leütjük az Enter-t. Ebben az esetben is ugyanazokat a katalógusokat nézi végig a DOS, mint az előző esetben, de itt még a fájl kiterjesztését is próbálja 'eltalálni': minden katalógus esetében előbb COM kiterjesztést tesz a megadott névhez, majd ha nincs ott ilyen azonosítójú fájl, akkor EXE kiterjesztést, s ha ez a kísérlet is sikertelen,

akkor BAT kiterjesztést. Mihelyt valamely próbálkozása sikerrel jár, azonnal elindítja a fájlt.

Ha a fájl indítása bármilyen ok miatt meghiúsul, akkor az alábbi hibaüzenetet kapjuk:

Bad command or file name (Magyarul: Hibás a parancs)

Példák

1. A C: meghajtó CONTEXT katalógusában található CONTEXT.COM fájl ezzel a paranccsal indíthatjuk el:

C:\CONTEXT\CONTEXT.COM

2. Ha a C: az aktuális meghajtó, annak pedig a CONTEXT katalógus az aktuális katalógusa, akkor az abban található CONTEXT.COM fájl háromféleképpen is elindítható:

C:\CONTEXT\CONTEXT.COM

CONTEXT.COM

CONTEXT

3. Ha a C: meghajtó CONTEXT katalógusa kedvezményezett katalógus, akkor az abban található CONTEXT.COM fájl háromféleképpen is elindítható:

C:\CONTEXT\CONTEXT.COM

CONTEXT.COM

CONTEXT

Megjegyzés

A külső parancsok zökkenőmentes végrehajtása érdekében célszerű a C: meghajtó DOS katalógusát állandó jelleggel kedvezményezett katalógusként szerepeltetni.

Feladat

Kérdezd meg a tanárodat, hogy van-e játékprogram a gépeden, s ha igen, akkor melyik meghajtó melyik katalógusában található, s melyik fájl kell végrehajtani a játék érdekében! Kérdezd meg azt is, hogy ha majd elindítottad a fájlt, és játszottál, akkor hogyan fejezheted be a játékot!

Ennyi tudás birtokában játssz végre egy kicsit!

22. fejezet

A késznelíti jel beállítása

Eddig feltételeztük, hogy a késznelíti jel az aktuális meghajtót, annak aktuális katalógusát, és a > jelet tartalmazza. A késznelíti jelet a PROMPT belső paranccsal szabályozhatjuk.

A PROMPT szó begépelése után egy szóköz következik, majd a \$P, \$D, \$T, \$G, \$L karakterpárok közül akármelyik (egyszerre több is) megadható. Ezen karakterpárok mindegyike egy-egy előírás a készenlét jel tartalmára vonatkozóan.

Az alábbiakban felsoroljuk, hogy hatásukra mit tartalmaz a készenléti jel:

- \$P hatására az aktuális meghajtót és annak aktuális katalógusát
- \$D hatására a dátumot
- \$T hatására az időt
- \$G hatására a > jelet
- \$L hatására a < jelet

tartalmazza.

A karakterpárok megadása után a parancsot az Enter zárja.

Példa

Ha kiadjuk a

```
PROMPT $P$T$G
```

parancsot, akkor a készenléti jel a továbbiakban az aktuális meghajtót és annak aktuális katalógusát, az időt, valamint a > jelet tartalmazza.

Megjegyzés

Ha azt akarjuk, hogy a készenléti jel már a DOS indulásakor úgy nézzen ki, mint ahogyan eddig feltételeztük, akkor célszerű az AUTOEXEC.BAT fájlban szerepeltetni a

```
PROMPT $P$G
```

parancsot.

23. fejezet

Katalógus megszüntetése

Ha egy katalógusra már nincs szükségünk, akkor megszüntethetjük.

A katalógus megszüntetésének van azonban három feltétele:

1. A megszüntetendő katalógusnak ne legyen alkatalógusa.
2. A megszüntetendő katalógusban ne legyen fájl.
3. Ne a megszüntetendő katalógus legyen az aktuális katalógus azon a meghajtón, amelyen elhelyezkedik.

A feltételeknek eleget tevő katalógus megszüntetése az RD belső paranccsal történik.

Az RD szó begépelése után szóköz következik, majd hivatkozni kell a megszüntetendő katalógusra, végül le kell ütni az Enter billentyűt.

Ha olyan katalógust akarunk megszüntetni, amely nem is létezik, vagy létezik ugyan, de nem tesz eleget a feltételeknek, akkor az alábbi hibajelzést kapjuk:

```
Invalid path, not directory,  
or directory not empty
```

Példa

Ha a C: meghajtó CONTEXT katalógusát meg akarjuk szüntetni, de vannak benne fájlok, és van benne egy TEXT azonosítójú alkatalógus is, meg még abban is vannak fájlok, akkor a CONTEXT-et a következőképpen kell megszüntetni:

1. Aktuálissá tesszük a C: meghajtót:

```
C:
```

2. Aktuálissá tesszük a C: meghajtó főkatalógusát:

```
CD \
```

3. Kitöröljük a TEXT katalógusból az összes fájlt:

```
DEL CONTEXT\TEXT*.*
```

4. Megszüntetjük a TEXT katalógust (ez a katalógus megszüntethető, mert már mindhárom követelménynek eleget tesz):

```
RD CONTEXT\TEXT
```

5. Kitöröljük a CONTEXT katalógusból az összes fájlt:

```
DEL CONTEXT*.*
```

6. Most már a CONTEXT katalógus is eleget tesz a három követelménynek, tehát megszüntethető:

```
RD CONTEXT
```

Feladat

Szüntesd meg a hajlékony lemezen a DOSMAS katalógust!

24. fejezet

Ismerkedjünk meg a kötegelt üzem móddal!

Eddig párbeszédés üzem módban használtuk a számítógépet.

Akkor mondjuk, hogy a számítógépet kötegelt üzem módban használjuk, ha egy kötegfájlt (vagyis egy BAT kiterjesztésű fájlt) hajtatunk végre.

Mindig használhatjuk a számítógépet kötegelt üzem módban, de csak abban az esetben érdemes, ha olyan parancsokat akarunk kiadni, amelyeket változatlan formában még a jövőben is többször kell majd kiadnunk. Ilyenkor ugyanis gépelési munkát és jelenléti időt takaríthatunk meg a kötegelt üzem mód használatával.

A kötegelt üzemmód használatára fel kell készülnünk. Ez azt jelenti, hogy a köteget alkotó parancsokat mint szöveget el kell helyeznünk egy kötegfájlban. A fájl neve bármi lehet, kiterjesztésének viszont BAT-nak kell lenni. (A fájl készítése billentyűzetről a COPY parancs segítségével történhet.)

Valahányszor végre akarjuk hajtani a kötegfájlba helyezett parancsainkat, nem kell azokat újra begépelnünk, hanem csak végre kell hajtani a kötegfájlt.

Példa

Gizike, a kezdő számítógépkezelő lassan gépelt, s ezért főnöke gyakorlasképpen ezt az utasítást adta neki:

— Kedves Gizike! Mától kezdve mire én bejövök a munkahelyre, Önnek addigra már minden nap el kell végeznie a következő teendőket:

1. Elővesz egy DS,HD típusú hajlékony lemezt, s formatálja az A: meghajtóban.
2. Kialakítja rajta a következő katalógusszerkezetet:

3. A C: meghajtó CONTEXT katalógusából az összes COM kiterjesztésű fájlát másolja az A: meghajtó CONMEN katalógusába.
4. A C: meghajtó DOS katalógusából másolja az A: meghajtó A10 katalógusába az összes olyan fájl, aminek a neve A betűvel kezdődik.
5. A C: meghajtó DOS katalógusából másolja az A: meghajtó B10 katalógusába az összes olyan fájl, aminek a neve B betűvel kezdődik.
6. Az A: meghajtó A10 katalógusából kitörli az APPEND.EXE fájl.
7. Az A: meghajtó CONMEN katalógusában a CWIHUN1.COM fájlát átnevezi MAGYAR.COM-ra.
8. Kedvezményezetté teszi a C: meghajtó főkatalógusát és DOS katalógusát.
9. Letörli a képernyőt.

A főnök azt hitte, hogy e sok feladat miatt Gizikének naponta legalább egy órával korábban kell bejönnie a munkahelyre. Csakhogy Gizike ügyes volt:

— Létrehozott a C: meghajtón egy NT azonosítójú katalógust.

— Ebbe a katalógusba a COPY paranccsal elhelyezett egy NAPI.BAT azonosítójú kötegfájlt, amely a naponta kiadandó parancsokat tartalmazza. Ezt úgy csinálta, hogy először is ezt gépelte be:

```
COPY CON C:\NT\NAPI.BAT
FORMAT A:
MD A:\CONMEN
MD A:\DOSMEN
```

```

MD A:\DOSMENA10
MD A:\DOSMENB10
COPY C:\CONTEXT\*.COM A:\CONMEN
COPY C:\DOS\A*.* A:\DOSMENA10
COPY C:\DOS\B*.* A:\DOSMENB10
DEL A:\DOSMENA10\APPEND.EXE
REN A:\CONMEN\CWIHUN1.COM MAGYAR.COM
PATH C:\;C:\DOS
CLS

```

majd leütötte az F6 funkcióbillentyűt, végül az Enter-t, és máris elkészült a NAPI.BAT fájl a C: meghajtó NT katalógusában.

— S minden nap csupán öt perccel a főnöke előtt jött be a munkahelyre, mert kora reggeli teendője csupán az volt, hogy elővett egy hajlékony lemezt, betette az A: meghajtóba, és elindította a NAPI.BAT fájlt így:

```
C:\NT\NAPI.BAT
```

Feladatok

1. Készíts olyan kötegfájlt, amely az alábbi parancsokat tartalmazza:

```

CLS
DATE
TIME
VER

```

A fájl azonosítója GYAK.BAT legyen, és a hajlékony lemezed főkatalógusában helyezd el!

Ha a fájl elkészült, akkor hajtasd végre!

2. Nézd meg, hogy a C: meghajtó főkatalógusában van-e AUTOEXEC.BAT fájl, s ha igen, akkor hajtasd végre!

25. fejezet

A számítógép használatának sémája

Azért tanultunk olyan sokat fájlokról és katalógusokról, mert ha bármilyen feladat ellátására használni akarjuk a számítógépet, akkor a következő séma szerint kell eljárunk:

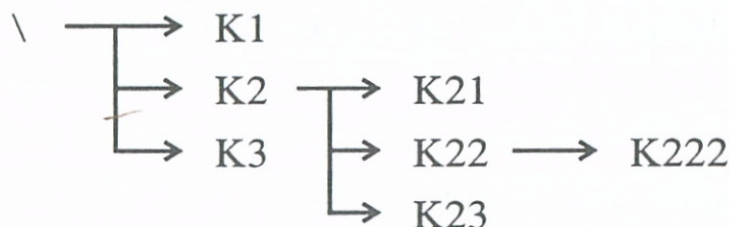
- készítünk egy katalógust
- a katalógusba belehelyezzük a szükséges fájlokat
- végrehajtatjuk a megfelelő fájlt.

26. fejezet

Összefoglaló feladatsor

1. Formátáld újra a hajlékony lemezedet! Adj neki nevet is: saját vezetékneved legyen a neve!

2. Hozd létre a hajlékony lemezen az alábbi katalógusszerkezetet:

3. A C: meghajtó CONTEXT katalógusából másold át az összes OVL kiterjesztésű fájlt a K222 katalógusba!

4. Készíts a COPY paranccsal egy olyan fájlt, amely külön-külön sorban az alábbi adataidat tartalmazza:

- neved
- születésnapod (például február 21.)
- névnapod (például majus 4.)
- legjobb barátod (barátnőd) neve.

A készítendő fájlt a K23 katalógusba tedd! Azonosítója ADATAIM.TXT legyen!

5. A K222 katalógusban lévő SCREEN.OVL fájlt nevezd át KEPERNYO.OVL-re!

6. A K222 katalógusból töröld ki a CWIHER.OVL azonosítójú fájlt!

7. Az ADATAIM.TXT fájlról készíts másolatot a K1 katalógusba EN.TXT azonosítóval!

8. Írasd ki képernyőre a K222 katalógus tartalmát!

9. Nézd meg, hogy hány óra van!

10. Nézd meg, hogy a DOS-nak melyik verziója működik a gépeden!

11. Jelenítsd meg a képernyőn az ADATAIM.TXT fájl tartalmát!

12. Tedd aktuálissá az A: meghajtót!

13. Tedd aktuálissá a K1 katalógust!

14. Szüntesd meg a K1 katalógust!

15. Tedd kedvezményezetté a K2 katalógust!

IV. RÉSZ

SZÖVEGSZERKESZTÉS A ConText PROGRAMMAL

1. fejezet

Mi az a szövegszerkesztő program?

A szövegszerkesztő program olyan program, amely lehetővé teszi szövegek számítógépen történő szerkesztését. A szerkesztés lépései:

- a szöveg begépelése
- a gépelési hibák kijavítása
- a szöveg változtatása
- a szöveg formájának kialakítása
- a kész szöveg kinyomtatása.

A szöveget a billentyűzeten keresztül gépeljük be, s a képernyőn folyamatosan láthatjuk, hogy mit gépeltünk be. Mivel nem közvetlenül papírra írunk, ezért a javítások és a szükséges változtatások a képernyőn rugalmasan elvégezhetők, s a szöveget csak végleges formájában nyomtatjuk ki.

Egy szövegszerkesztő program három dologgal jellemezhető:

1. Mire képes?
2. Mekkora a helyfoglalása a lemezen és a memóriában?
3. Nehéz-e a használatát megtanulni?

Általánosságban elmondhatjuk, hogy ha egy szövegszerkesztő program sok mindenre képes, akkor nagy helyet foglal el, és nehéz megtanulni a használatát; ha viszont kevés dologra képes, akkor kis helyet igényel, és könnyű az elsajátítása.

2. fejezet

Mi a ConText?

A szövegszerkesztő programok egyike a ConText nevet viseli. A ConText-et egy német szakember, Matthias Uphoff készítette. Mi a ConText 2.3 verziójának magyar nyelvű változatát fogjuk megismerni.

A ConText sok dologra képes, mégis kevés helyet igényel, és könnyű az elsajátítása. Ezért célszerű, ha a számítógéppel most ismerkedő tanulók elsőként ezt a szövegszerkesztő programot tanulmányozzák.

3. fejezet

Milyen fájlok szükségesek a ConText működéséhez?

A ConText működéséhez az alábbi fájlok szükségesek:

CWIHUN1.COM
CONTEXT.COM
DINSTALL.COM
EGER.COM
CWIHER.OVL
CWICGA.OVL
CWIEGA.OVL
CWIVGA.OVL

A CWIHUN1.COM fájl teszi lehetővé azt, hogy a gépelés közben a magyar helyesírásnak megfelelő ékezetes betűket is használhassuk.

A CONTEXT.COM fájl magát a ConText szövegszerkesztő programot tartalmazza.

A DINSTALL.COM fájl segítségével hozhatjuk a ConText tudomására, hogy milyen sajátosságokkal rendelkezik az a nyomtató, amelyen az elkészült szöveget ki fogjuk nyomtatni.

Az EGER.COM fájl teszi lehetővé az egér használatát a szövegszerkesztés során (feltéve, hogy van a számítógépünkhöz egér kapcsolva).

A négy OVL kiterjesztésű fájl közül valójában csak egyre van szükségünk a monitor típusától függően:

A monitor típusa	A szükséges fájl
Hercules	CWIHER.OVL
CGA	CWICGA.OVL
EGA	CWIEGA.OVL
VGA	CWIVGA.OVL

A szükséges OVL kiterjesztésű fájlak azonban nem eredeti azonosítójával, hanem SCREEN.OVL azonosítóval kell rendelkezésre állnia. Ezt legegyszerűbben úgy oldhatjuk meg, hogy a szükséges fájlról a COPY paranccsal készítünk egy másolatot SCREEN.OVL azonosítóval.

A ConText program működéséhez szükséges fájlokat a C: meghajtó CONTEXT katalógusában szokás elhelyezni.

Feladatok

1. Nézd meg, hogy a C: meghajtó CONTEXT katalógusában megtalálhatók-e a ConText működéséhez szükséges fájlok!
2. Hozz létre a hajlékony lemezeden egy katalógust CONSZOV azonosítóval!

4. fejezet

Hogyan indítjuk el a ConText programot?

Valahányszor szövegszerkesztést akarunk végezni a ConText programmal, minde-
nekelőtt el kell azt indítanunk. Ez a következő lépésekből áll:

- a) Ha nem a C: az aktuális meghajtó, akkor azt kell aktuálissá tenni:

C:

- b) Ha a C: meghajtón nem a CONTEXT az aktuális katalógus, akkor azt kell aktuálissá tenni:

CD \CONTEXT

- c) Ha a számítógépünkhöz van egér csatlakoztatva, és a szövegszerkesztés során akarjuk is használni, akkor el kell indítanunk a szükséges fájlt:

EGER.COM

- d) Ha ékezetes betűket is akarunk használni, akkor el kell indítanunk a szükséges fájlt:

CWIHUN1.COM

- e) El kell indítanunk magát a szövegszerkesztő programot:

CONTEXT.COM

Feladat

Indítsd el a ConText programot!

5. fejezet

Mi látható a képernyőn a ConText indulásakor?

Ha eleget tettünk az induló képernyőn látható felszólításnak (leütöttünk egy tetszőleges billentyűt), akkor megjelenik a ConText képernyő. Ez két részből áll:

- a státuszsor (a képernyő legfelső sora)
- a szövegszerkesztő terület (a képernyő többi sora).

A szövegszerkesztő terület a szöveg ábrázolására szolgál. Ezen a területen induláskor csak két dolog látható: a téglalap alakú kurzor, valamint maximum két függőleges vonal: ezek a margók.

A kurzor azt a helyet jelöli ki, ahol a következő begépelte karakter meg fog jelenni. A kurzor helyét a kurzormozgató billentyűkkel lehet megváltoztatni.

A margók határozzák meg a szöveg szélességét.

Akkor vagyunk a szövegszerkesztő területen, ha a kurzor látható. Ilyenkor lehet szöveget gépelni, javítani, változtatni.

A státuszsor sok fontos dolgot mutat a beírás alatt. A bal oldali kövér szám mutatja, hogy éppen melyik munkaterületen dolgozunk. Összesen 5 munkaterület áll rendelkezésünkre, ezek mindegyikében más-más szöveget tudunk szerkeszteni. A státuszsor további számai azt mutatják, hogy pillanatnyilag a szöveg hányadik oldalán, annak hányadik sorában és hányadik oszlopában található a kurzor.

Azt is mutatja a státuszsor, hogy betoldó üzemmódban (Ins <BE>) vagy felülíró üzemmódban (Ins <KI>) van-e a billentyűzet. Egyik üzemmódból a másikba az Insert (Ins) billentyű leütésével tudjuk átváltani a billentyűzetet.

A státuszsorban történik a gépkezelő és a ConText közötti üzenetváltás is. Érdeemes figyelni a státuszsort, mert ha kezelési hibát követünk el, akkor a továbblépés módját a státuszorból tudhatjuk meg.

Feladat

Változtasd meg néhányszor a billentyűzet üzemmódját! Közben figyeld a státuszsort! A változtatások végén a billentyűzet felülíró üzemmódban legyen!

6. fejezet

Hogyan tesszük aktívvá a magyar betűkészletet?

A magyar betűkészletet úgy tesszük aktívvá, hogy a bal oldali SHIFT billentyűt nyomva tartjuk, és leütjük az F2 funkcióbillentyűt.

A billentyűzetet eredeti állapotába úgy váltjuk vissza, hogy a bal oldali SHIFT billentyűt nyomva tartjuk, és leütjük az F1 funkcióbillentyűt.

Az alábbi táblázat mutatja, hogy a magyar betűkészlet aktívvá válása hogyan változtatja meg a billentyűk jelentését:

Eredeti jelentés	'	~	0	)	-	_	=	+	\		[	{	]	}	;	:	'	„	,	<	.	>
Új jelentés	í	Í	ö	Ö	ü	Ü	ó	Ó	ű	Ű	ő	Ő	ú	Ú	é	É	á	Á	,	;	.	:

Megjegyzés

Ha a billentyűzeten a magyar betűkészlet van aktívvá téve, akkor

— az alfanumerikus billentyűk közé tartozó 0 átváltozott ö betűre, a kurzormozgató billentyűkkel kombinált numerikus billentyűzeten levő 0 viszont megmaradt 0-nak

— a fehér színű + és – jelentése megváltozott, a szürke színű + és – jelentése viszont változatlan.

Feladatok

1. Tedd aktívvá a magyar betűkészletet!
2. Gépelj be sorjában az összes ékezetes betűt! Próbáld ki a kisbetűket és a nagybetűket egyaránt! (Ne csak a Shift billentyűt használd, hanem a Caps Lock-ot is!)
3. Állítsd vissza a billentyűzetet eredeti állapotába!
4. Gépelj be gömbölyű zárójelbe téve két kötőjelet!
5. Tedd aktívvá ismét a magyar betűkészletet!

Megjegyzés gépírók számára

A gépírókat zavarja az, hogy a Z és az Y billentyű az írógéphez képest meg van cserélve a számítógép billentyűzetén. Nekik érdemes a CWIHUN1.COM helyett a CWIHUN2.COM fájlt használniuk, ez ugyanis a magyar írógépek billentyűzetéhez jobban hasonlító billentyűkiosztást valósít meg.

7. fejezet

Hogyan javítjuk a gépelési hibákat?

Gépelés közben elkövetett, de azonnal észrevett hibát a Backspace billentyűvel javíthatunk. Ez a billentyű ugyanis törli a kurzortól balra eső karaktert.

A gépelés során az új sorba való áttéréshez egyelőre ne az Enter billentyűt, hanem a nyílbillentyűket használjuk!

Feladat

A később észrevett hibák javításának megtanulása érdekében gépeld be az alábbi (szándékosan hibás) szöveget:

Befordúltam a konzyhára,
Ráyujtottam a pipára...
Hogyha már nem égett volna.

Petőfi Sándur:

Befordúltam a konyhára...

* * *

A fenti gépelés során ötféle hibát követtünk el:

1. Az első sorban a z betűt fölöslegesen ütöttük le.
2. A második sorban kifelejtettük a g betűt.
3. A versszak harmadik sorát kifelejtettük.
4. A költő nevében o helyett u betűt gépeltünk.
5. Fölsélegesen hagyunk ki egy sort a költő neve és a vers címe között.

* * *

A hibák a következőképpen javíthatók:

1. Ha egy karakter fölséleges, akkor azt úgy töröljük, hogy a kurzort arra a karakterre visszük, majd leütjük a Delete (Del) billentyűt.
2. Ha egy karakter kimaradt, akkor azt a következőképpen toldjuk be:
 - a) Arra a karakterre visszük a kurzort, amely elé be kell toldani a hiányzó karaktert.
 - b) Betoldó üzemmódba állítjuk a billentyűzetet.
 - c) Begépeljük a betoldandó karaktert.
3. Ha egy sor kimaradt, akkor a következőképpen járunk el:
 - a) Annak a sornak a legelejére visszük a kurzort, amelyet eggyel lejjebb kell vinnünk annak érdekében, hogy a hiányzó sornak helyet csináljunk.
 - b) Alkalmazzuk a Ctrl N billentyűkombinációt.
 - c) Begépeljük a hiányzó sort.
4. Ha egy karakter hibásan van begépelve, akkor azt így javítjuk:
 - a) A hibás karakterre visszük a kurzort.
 - b) Felülíró üzemmódba állítjuk a billentyűzetet.
 - c) Begépeljük a helyes karaktert.
5. Ha egy sor felesleges, akkor úgy szüntethetjük meg, hogy a kurzort erre a sorra visszük, majd alkalmazzuk a Ctrl Y billentyűkombinációt.

Feladat

Javítsd ki a begépelte szövegben elkövetett hibákat! (A vers harmadik sora így szól: Azaz rágyujtottam volna,)

* * *

A fent leírtak ismételt alkalmazásával összetett hibák is kijavíthatók. Összetett hiba alatt azt értjük, hogy

- több egymást követő karakter fölösleges
- több egymást követő karakter kimaradt
- több egymást követő sor kimaradt
- több egymást követő karakter hibás
- több egymást követő sor fölösleges.

Feladatok

1. Az összetett hibák javításának gyakorlása érdekében gépeld be az alábbi hibás Kölcsey-idézetet:

Bús düledékeiden, nak romvára romvára megállék;
Csend vala, felhők alól szállt fel az éjjeli hold.

2. Javítsd ki az idézetet! Az idézet helyesen így szól:

Bús düledékeiden, Husztnak romvára megállék;
Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold.

3. Az idézet második sorát vidd öt sorral lejjebb, majd hozd vissza a helyére!

* * *

Karaktorsorozat jobbra tolása úgy valósítható meg, hogy néhány szóközt toldunk be elé.

Karaktorsorozat balra tolása úgy valósítható meg, hogy az előtte szereplő szóközők közül kitörlünk néhányat.

Feladat

Gépeld be a nevedet új sorba, majd told a képernyő közepére, utána pedig told vissza egy kicsit!

Megjegyzés

Ha a szövegben két karaktert felcseréltünk, akkor azok visszacserélhetők oly módon, hogy a kurzort a bal oldali karakterre visszük, majd alkalmazzuk a Ctrl – billentyűkombinációt (ennek során ne a szürke mínusz billentyűt használjuk!)

Feladat

Gépeld be országunk nevét betűfelcserélésekkel:

Maygar Köztásraság

majd a Ctrl – billentyűkombináció alkalmazásával cseréld vissza a hibás betűpárokat!

8. fejezet

Hol tároljuk a szerkesztett szöveget?

A ConText segítségével szerkesztett minden egyes szöveget egy-egy fájlban szokás tárolni. Mi a tanulás során készített gyakorló szöveg nagy részét egyetlen fájlban fogjuk tárolni. Ennek a fájlnek GYAK.TXT lesz az azonosítója, és a hajlékony lemezünk CONSZOV katalógusába fogjuk tenni.

Megjegyzés

Természetesen egy szöveget bármely meghajtó bármely katalógusába bármilyen fájlazonosítóval betehetünk, csak arra kell vigyáznunk, hogy ne legyen ott egy ugyanolyan azonosítójú másik fájl, mert ez esetben az megsemmisül.

9. fejezet

Hogyan mentjük el a szerkesztett szöveget?

Azt a folyamatot, melynek során a képernyőn kezelt szöveget fájlként elhelyezzük a mágneslemezen, a szöveg elmentésének nevezzük.

A szöveg elmentése a következőképpen történik:

a) Alkalmazzuk a Ctrl K billentyűkombinációt (ennek hatására megjelenik egy segédablak).

b) Leütjük az S billentyűt.

c) Ha az elmentésre kerülő szövegnek még nincs fájlazonosítója, akkor a ConText program megkérdezi a teljes fájlazonosítót (fájlnevet kérdez ugyan, de meg lehet adni a teljes fájlazonosítót). Például a gyakorló szöveg esetében így néz ki a teljes fájlazonosító:

A:\CONSZOV\GYAK.TXT

A teljes fájlazonosító megadását Enter-rel zárjuk.

Feladat

Mentsd el a gyakorlószöveget!

10. fejezet

Hogyan lépünk ki a ConText programból?

A számítógépet nem kapcsolhatjuk ki addig, amíg a ConText program működik.

A ConText programból a következőképpen léphetünk ki:

a) Alkalmazzuk a Ctrl K billentyűkombinációt.

b) Leütjük a Q billentyűt. Erre egy figyelmeztető ablak jelenik meg. Két eset lehetséges:

- Ha a szerkesztett szöveget előzőleg már elmentettük, akkor csupán arra figyelmeztet, hogy üssük le az Enter-t, ha valóban ki akarunk lépni a ConText-ből; de ha mégsem, akkor az Esc-et üssük le.
- Ha a szerkesztett szöveget még nem mentettük el, akkor arra figyelmeztet, hogy nincs elmentve, és ha el akarjuk menteni, akkor üssünk Esc-et, majd mentjük el, és csak ezután lépünk ki a ConText-ből; ha pedig nem akarjuk elmenteni, akkor a kilépés érdekében üssünk Enter-t.

Megjegyzés

Az Enter billentyűt a ConText program Return-nek nevezi.

11. fejezet

Hogyan töltjük be a szerkesztendő szöveget?

Azt a folyamatot, melynek során a szöveget tartalmazó fájlt a mágneslemezről a képernyőre hozzuk, a szöveg betöltésének nevezzük. A szöveg betöltésének az a célja, hogy a szöveget tovább szerkeszthessük.

Nyilvánvaló, hogy a gyakorló szöveget az első szövegszerkesztési órán még nem tölthetjük be, mert nem létezik. Minden további órán azonban be kell tölteni az előző órán elmentett gyakorló szöveget, hogy folytathassuk a szerkesztését.

A szöveg betöltése a következőképpen történik:

- a) Alkalmazzuk a Ctrl K billentyűkombinációt.
- b) Leütjük az L billentyűt.
- c) A ConText program megkérdezi a betöltendő fájl teljes azonosítóját (fájlnévet kérdez, de a teljes fájlazonosítót meg lehet adni). Például a gyakorló szöveg esetében a teljes fájlazonosító így néz ki:

A:\CONSZOV\GYAK.TXT

A teljes fájlazonosító megadását Enter-rel zárjuk.

12. fejezet

Összefoglalás

Összefoglaljuk, hogy mi a teendőnk az 1. szövegszerkesztési órán és a további órákon.

Miután a számítógépet bekapcsoltuk, és a DOS készenléti jele megjelent, be kell tenni a hajlékony lemezünket az A: meghajtóba, majd pedig az alábbi táblázat szerint kell eljárunk:

Az 1. órán	A további órákon
1. A ConText ELINDÍTÁSA: C: CD \CONTEXT CWIHUN1.COM CONTEXT.COM	1. A ConText ELINDÍTÁSA: C: CD \CONTEXT CWIHUN1.COM CONTEXT.COM
	2. A SZÖVEG BETÖLTÉSE: Ctrl K L Fájlnev: A:\CONSZO\GYAK.TXT
2. A SZÖVEG SZERKESZTÉSE	3. A SZÖVEG SZERKESZTÉSE
3. A SZÖVEG ELMENTÉSE: Ctrl K S Fájlnev: A:\CONSZO\GYAK.TXT	4. A SZÖVEG ELMENTÉSE: Ctrl K S
4. BEFEJEZÉS: Ctrl K Q Enter	5. BEFEJEZÉS: Ctrl K Q Enter

13. fejezet

Mozgás a képernyőn

A képernyőn való mozgást fogjuk gyakorolni. A gyakorló szöveg legyen a képernyőn!

Feladatok

1. Vidd a kurzort a Petőfi-vers első sorának ú betűjére!
2. Üsd le a Home billentyűt! (A Home billentyű a kurzort a sor elejére viszi.)
3. Vidd a kurzort ismét az első sor ú betűjére!
4. Üsd le az End billentyűt! (Az End billentyű a kurzort a sor végére viszi.)
5. Próbáld meg a kurzort a képernyő legalsó sorába vinni a lefelé mutató nyíl többszöri használatával! (Tapasztalat: a kurzor a legalsó fölötti sornál nem megy lejjebb, ha azonban még itt is megnyomjuk a lefelé mutató nyilat, akkor a legfelső

sor eltűnik a képernyőről.) Ne ijedj meg, a legfelső sor csupán a képernyőről tűnt el, a memóriában még megvan!

6. Vidd a kurzort a képernyő legfelső sorába a felfelé mutató nyíl többszöri használatával, majd amikor ott van, üsd le még egyszer a felfelé mutató nyilat! (Tapasztalat: az előbb eltűnt sor újra látható a képernyőn.)

7. Vidd a kurzort az első sor 79. oszlopára a jobbra mutató nyíllal! Ha még eggyel jobbra viszed, vagyis áttérsz a 80. oszlopba, akkor a képernyőn eddig látható első tíz oszlop tartalma eltűnik. (Egyes speciális monitorokon ez a jelenség nem a 79.-ről a 80. oszlopra való áttéréskor, hanem a 89.-ről a 90. oszlopra való áttéréskor tapasztalható.)

8. Vidd vissza a kurzort a 11. oszlopba, majd vidd még eggyel balra! Azt látod, hogy az előbb eltűnt oszlopok újra a képernyőre kerültek.

Tanulság: A képernyő a szövegnek mindig csak azt a részét mutatja, amin épp dolgozunk. Természetesen jóval hosszabb szöveget lehet beírni, mint amit a képernyő egyszerre mutat.

9. Vidd a kurzort lefelé mindaddig, amíg föl nem tűnik egy kettős vízszintes vonal! Ez a szövegoldal végét jelenti, aminek a szöveg kinyomtatásakor van jelentősége. A továbblapozáshoz használd a Page Down (Pg Dn) billentyűt!

10. A kalandozás befejezéseként a gyakorlószöveget tedd eredeti helyére a képernyőn! A visszalapozáshoz használd a Page Up (Pg Up) billentyűt!

Megjegyzés

Ha a képernyő valamely sorának legutolsó oszlopában egy jobbra mutató nyíl látható, az arra utal, hogy az a sor a képernyőn kívüli területen jobb oldali irányban folytatódik.

14. fejezet

Folyamatos gépelés

Folyamatos gépelésnél (például egy levél gépelésekor) érdemes az alábbi szabályokat betartani:

1. szabály: A szövegben előforduló vessző ne legyen szóközzel elválasztva az őt megelőző szótól, legyen viszont szóközzel elválasztva az őt követő szótól. Ugyanez vonatkozik a pontra, a kettőspontra, a pontosvesszőre, a kérdőjelre és a felkiáltójelre is.

2. szabály: Enter-t csak a bekezdés végén üssünk.

3. szabály: Ne figyeljük a margót, és ne törődjünk a szavak elválasztásával, ez ugyanis a ConText feladata.

4. szabály: Két szó közé akkor is gépeljünk szóközt, ha a kurzor már a szóköz leütése előtt áttért az új sorba.

Feladat

Gépeld be folyamatosan az alábbi szöveget a fenti szabályok betartásával!

Itt vagyok végre az ígéret földjén, Szatmárban. Ötöd napja, hogy ide értem. Folyó hó 13-kán indultam Beregszászról oly rossz lovakon, a millyeneket még nem láttam idei utamban. Hajam fölmeredt a borzalom miatt, mikor e szerencsétlen gebéket megpillantám, de válogatnom nem lehetett, mert dolog ideje lévén, az egész városban nem kaptam más lovakat. Kétségbe esve ültem a szekérre; az igaz, hogy csak szeptemberben esküszöm, de azt hittem, hogy akkorára ide nem érek ez élő csontvázakon.

Badaló mellett, Bereg és Szatmár megye közt, jöttem át a Tiszán, a szép Tiszán. Ugy szeretem e folyót! talán azért, mert tetőtől talpig magyar: hazánkban születik és hazánkban hal meg, és épen az alföldön vándorol keresztül, az én kedves alföldemen.

Szatmár, július 17. 1847.

(Petőfi Sándor: XIV. úti levél Kerényi Frigyeshez. Részletek)

15. fejezet **Két sor egyesítése**

A Delete (Del) billentyű arra is felhasználható, hogy két szomszédos sorból egy sort csináljunk. Ez úgy történik, hogy a kurzort a föntebbi sor végére visszük, majd leütjük a Delete (Del) billentyűt.

Feladat

A Petőfi-vers négy sora közül egyesítsd az első kettőt, majd az utolsó kettőt!

16. fejezet **Egy sor kettéválasztása**

Egy sor kettéválasztása a következőképpen történik:

- Betoldó üzemmódba állítjuk a billentyűzetet.
- A sornak a legelső olyan karakterére visszük a kurzort, amelyet már az új sorba akarunk áttenni.
- Leütjük az Enter billentyűt.

Feladat

Válaszd szét az előbb egyesített verssorokat!

Megjegyzés

Ha felülíró üzemmódban ütjük le az Enter-t, akkor a sor kettéválasztása nélkül viszi új sorba a kurzort.

17. fejezet

Belépés a menübe

Ha a szövegszerkesztő területen vagyunk, és különleges igényeink támadnak a ConText-tel szemben, akkor az Esc billentyűt kell leütni. Most még nincs semmi különleges igényünk, mégis üssük le az Esc-et, hogy tájékozódhassunk: milyen különleges igényeink lehetnek.

Az Esc leütésekor eltűnik a kurzor (vagyis kilépünk a szövegszerkesztő területéről), ugyanakkor a státuszsorban megjelenik a különleges igények választéka :

Cursor Törlés Blokk Betűtíp Format Layout Monitor Extra Nyomtat Fájl

A választékot idegen szóval menünek nevezzük. A menü alkotóelemei a menüpontok. Menüpont tehát pl. a **Blokk** vagy a **Layout**. A menüpontok egyike kiemeléssel (vízszintesen mozgó kiválasztó sávval) van megkülönböztetve a többitől. Ezt a megkülönböztetett menüpontot aktuális menüpontnak nevezzük. A jobbra mutató vagy a balra mutató nyíllal tehetünk aktuálissá egy másik menüpontot. Üssük le néhányszor a balra és a jobbra mutató nyilat, s figyeljük meg a hatását. Tapasztalat: miközben változtatjuk az aktuális menüpontot, mindig az épp aktuális menüpont alatt nyílik meg egy ablak. Minden ilyen ablak egy alválasztékot (idegen szóval almenüt) tartalmaz. Az almenü alkotóelemei az almenüpontok.

Az almenüpontok mutatják, hogy milyen különleges igényeket támaszthatunk a ConText-tel szemben. Ahány almenüpont létezik, annyiféle különleges szolgáltatást vehetünk igénybe. Az almenüpontok egyike kiemeléssel (függőlegesen mozgó kiválasztó sávval) van megkülönböztetve a többitől. Az almenüpontok közötti mozgás a lefelé és a felfelé mutató nyilakkal történik. A mozgás a Home és az End billentyűkkel felgyorsítható: a Home a legfelső, az End a legalsó almenüponthoz viszi a függőlegesen mozgó kiválasztó sávot. Vegyük észre azt is, hogy ha a függőlegesen mozgó kiválasztó sáv a legalsó almenüponton van, és leütjük a lefelé mutató nyilat, akkor a legfelső almenüpontra ugrik. Ha pedig a függőlegesen mozgó kiválasztó sáv a legfelső almenüponton van, és leütjük a felfelé mutató nyilat, akkor a legalsó almenüpontra ugrik.

Feladat

Határozd meg az összes almenüpont számát! (A számolás közben elég a jobbra és a balra mutató nyilat használni. Amikor a **Fájl** az aktuális menüpont, akkor két ablak is látható, ezek közül azonban csak a jobb oldali ablak tartalmaz almenüpontokat.)

18. fejezet

Almenüpont kiválasztása

Az egyes almenüpontokhoz tartozó szolgáltatások az illető almenüpont kiválasztásával vehetők igénybe.

A szövegszerkesztő területéről indulva egy almenüpont kiválasztása a következőképpen történik:

- a) Leütjük az Esc billentyűt.
- b) Azt a menüpontot tesszük aktuálissá, amely a kiválasztandó almenüpontot magábfoglalja.
- c) A kiválasztandó almenüpontra visszük a függőlegesen mozgó kiválasztó sávot.
- d) Leütjük az Enter billentyűt.

19. fejezet

Visszatérés a szövegszerkesztő területre

Vannak olyan almenüpontok, amelyeknek a kiválasztását követően azonnal visszajutunk a szövegszerkesztő területre, más almenüpontok esetében viszont csak akkor, ha még leütjük az Esc billentyűt is.

Akkor is az Esc billentyűvel folytathatjuk a szövegszerkesztést, ha meggondoltuk magunkat, és egyik almenüpontot sem akarjuk kiválasztani.

Néha elkövetjük azt a hibát, hogy nagybetű leütésekor a Shift helyett a Ctrl billentyűt tartjuk nyomva. Az ilyenkor megjelenő segédablakból is az Esc leütésével térhetünk vissza a szövegszerkesztő területre.

20. fejezet

Kapcsolók

Azokat az almenüpontokat, amelyeknél a felirat mellett egy pipa(✓) vagy egy kötőjel(–) látható, kapcsolóknak nevezzük. A kapcsolók a ConText működési módját szabályozzák. A kapcsolónak kétféle állapota lehet: bekapcsolt és kikapcsolt. A bekapcsolt állapotot a pipa, a kikapcsoltat pedig a kötőjel szemlélteti. Egy kapcsoló állapotát az illető almenüpont kiválasztásával változtathatjuk meg.

Feladat

Addig, amíg az egyes kapcsolók jelentését nem ismered, minden óra elején gondoskodj arról, hogy a következő táblázatnak megfelelően legyenek beállítva:

Betűtíp	Format	Layout
normál ✓	blokkírás ✓	oldalvéget jelezni ✓
kövér –	elválasztás ✓	léniát kiírni –
aláhúzva –	visszakérdezni ✓	nem-dokument-mód –
dőlt –	autom. tabulátor –	
széles –	RET = bekezd.vég –	
exponens –		
index –		

Monitor	Nyomtat	File
segédablak ✓	NLQ ✓	ConText-alak –
cursor villog –	elite ✓	layout-alak ✓
	keskeny –	ASCII-alak –
	proporcionális –	BAK létrehozni –
	opció 1 –	
	opció 2 –	
	A 4 -es lap –	
	papírcsere –	

21. fejezet

A betűtípusok

A begépelte karakterek típusát a **Betűtíp** menüpont almenüpontjainak segítségével szabályozhatjuk.

Tegyük aktuálissá a **Betűtíp** menüpontot. A hozzá tartozó almenüpontok:

normál ✓
kövér –
aláhúzva –
dőlt –
széles –
exponens –
index –

Itt minden almenüpont egy kapcsoló. A fent szemléltetett esetben a normál kapcsoló be van kapcsolva, a többi pedig ki van kapcsolva.

Ha a normál kapcsoló be van kapcsolva, akkor a gépelés normál betűkkel zajlik. A normál kapcsoló bekapcsolásakor az összes többi kapcsoló kikapcsolódik.

Ha a kövér kapcsoló be van kapcsolva, akkor a gépelés kövér betűkkel történik.

Ha az aláhúзва kapcsoló be van kapcsolva, akkor a gépelés aláhúzott betűkkel folyik.

Ha a dőlt kapcsoló be van kapcsolva, akkor a gépelés dőlt betűkkel zajlik.

Ha a széles kapcsoló be van kapcsolva, akkor a gépelés dupla szélességű betűkkel történik.

Ha az exponens kapcsoló be van kapcsolva, akkor a begépelte karakterek a kitevőbe kerülnek.

Ha az index kapcsoló be van kapcsolva, akkor a begépelte karakterek indexbe kerülnek.

Természetes, hogy az exponens és az index kapcsolók nem lehetnek egyszerre bekapcsolva. Ha tehát kettőjük közül bármelyiket bekapcsoljuk, akkor a másik automatikusan kikapcsolódik (ha egyáltalán be volt kapcsolva).

A kövér, az aláhúзва, a dőlt, a széles, az exponens és az index kapcsolók bármelyikének bekapcsolásakor a normál kapcsoló automatikusan kikapcsolódik (ha egyáltalán be volt kapcsolva).

Miután valamennyi kapcsolót a kívánt helyzetbe állítottuk, le kell ütnünk az Esc billentyűt, hogy visszatérjünk a szövegszerkesztő területre. A betűtípus beállítása mindaddig érvényben marad, míg a fent leírt módon másképpen be nem állítjuk.

Feladatok

- Írd le a nevedet sorjában az alábbi betűtípusokkal:
 - kövér
 - exponens
 - széles
 - kövér, aláhúzott és széles.
- Írd le a lakcímedet (a település nevét dőlt betűkkel, az irányítószámot kövér betűkkel, a többi pedig normál betűkkel írd)!
- Írd le Pitagorasz tételét! ($a^2 + b^2 = c^2$)
- Írd le a kénsav képletét! (H_2SO_4)

22. fejezet Különleges jelek

Gépelés közben szükségünk lehet különleges jelekre. Különleges jelek:

{ | } ~ Δ Ç ü é â ä à å ç ê ë è ì î Í Ä Á É

æ Æ ő ö Ó ű Ú Ű Ö Ü φ £ ¥ Pt f á í ó ú ñ Ñ ^a

Ő i 1/2 1/4 ; « »

α β Γ π Σ σ μ τ φ Θ Ω δ ∞ fi ∈ ∩ ≡ ± ≥ ≤ [] ÷ ≈ ° • ∙ √ ⁿ 2 ■

A felsoroltakon kívül ide tartoznak még az úgynevezett grafikus jelek is, melyeket vonalak húzására, táblázatok készítésére használhatunk.

A különleges jelek egy része egyetlen billentyű leütésével is megkapható (pl. az ékezetes magyar betűk), más része viszont csak a következő módon:

a) Vigyük a kurzort a képernyőnek arra a pozíciójára, ahová a különleges jelet el akarjuk helyezni.

b) Válasszuk ki az **Extra** menüpont **különleges jelek** almenüpontját, ekkor megjelenik a különleges jelek választéka.

c) A kurzormozgató billentyűk segítségével vigyük a kiválasztó téglalapot arra a különleges jelre, amelyre éppen szükségünk van.

d) Üssük le az Enter billentyűt.

Figyeljük meg, hogy minden különleges jelnek van egy számértéke (az ASCII szabvány szerinti belső kódjának tízes számrendszerbeli alakja), amely a 'Különleges jelek' feliratú keret szegélyén akkor látható, amikor a kiválasztó téglalap épp azon a jelen van.

Feladatok

1. Írd le a két tag négyzetének különbségére vonatkozó algebrai azonosságot!
[$a^2 - b^2 \equiv (a - b)(a + b)$]

2. Írd le a háromszög szögeinek összegére vonatkozó tételt! ($\alpha + \beta + \Gamma = 180^\circ$)

3. Írd le az alábbi képletet:

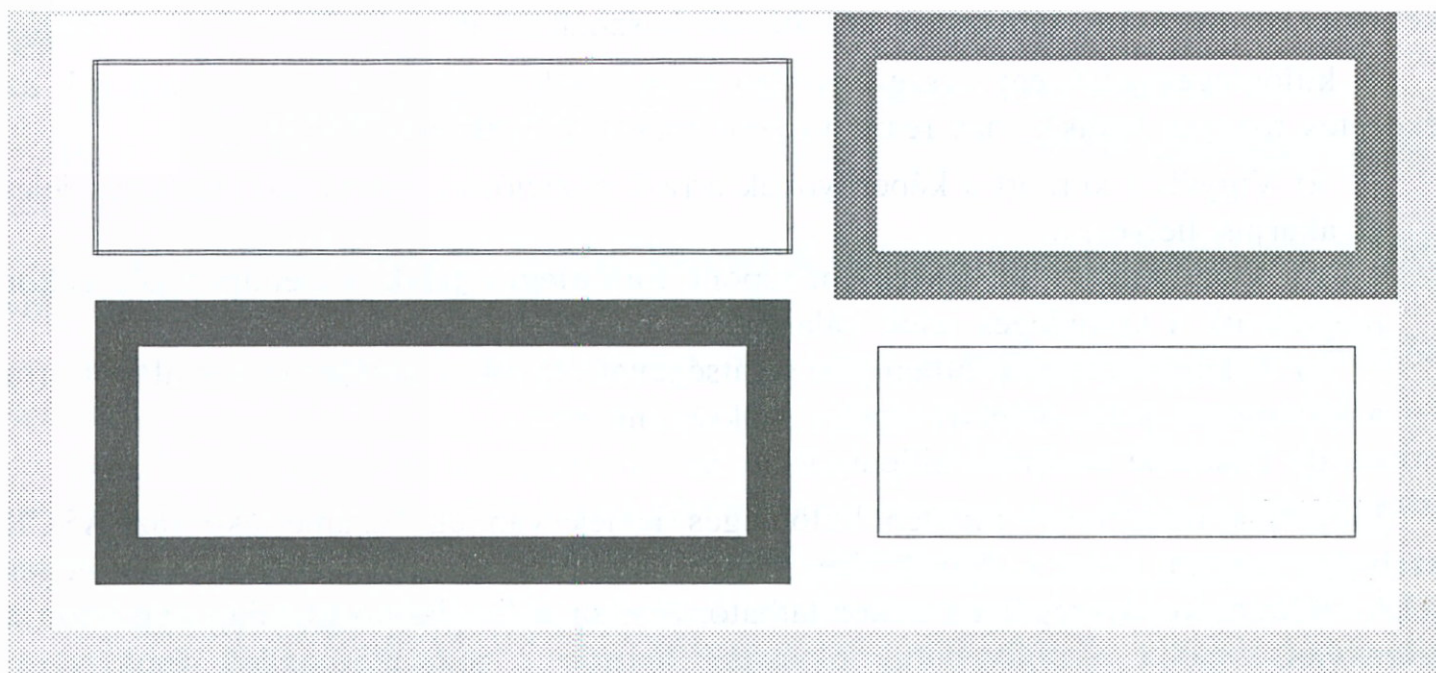
$$\frac{g_{\alpha\beta} du^\alpha du^\beta}{g^*_{\alpha\beta} du^\alpha du^\beta}$$

23. fejezet Grafikus jelek

Amikor a fenti képletet leírtuk, a törtvonalat alkotó 196-os belső kódú jelet sokszor kellett ismételni, ami elég kényelmetlen. Egyes különleges jelek ismételt használatát teszi kényelmessé az **Extra** menüpontban található **grafika-editor** almenüpont. Ezekről a jelekről van szó:

Ezek ismételt használatával szöveget keretező vonalak készíthetők, pl. ilyenek:

A vonal készítésének lépései:

a) Vigyük a kurzort a képernyőnek arra a pozíciójára, ahol a vonal kezdődni fog.

b) Válasszuk ki az **Extra** menüpont **grafika-editor** almenüpontját, ekkor a státuszsor jobb szélén láthatóvá válik egy felfelé mutató nyíl és a vonalhúzáshoz használható különleges jelek választéka.

c) Tartsuk nyomva a Shift billentyűt, és a jobbra vagy a balra mutató nyíllal vigyük a szögletes zárójelpárt arra a különleges jelre, amely a vonalat alkotni fogja.

d) Üssük le az Enter billentyűt (vegyük észre, hogy a státuszsorban a felfelé mutató nyíl most már lefelé mutat, ami azt jelzi, hogy indul a vonalhúzás).

e) Vigyük a kurzort a nyílbillentyűkkel abba az irányba, amerre a vonalat húzni kívánjuk.

f) A vonal húzása közben használható a Home és az End billentyű. A Home a sor elejére, az End pedig a sor végére viszi a kurzort vonalhúzás nélkül.

g) Ha a vonalat meg akarjuk szakítani, akkor üssük le az Enter billentyűt (figyeljük meg, hogy ekkor a státuszsorban látható nyíl ismét felfelé mutat, jelezvén, hogy a vonalhúzás szünetel: ilyenkor a kurzormozgató billentyűkkel szabadon mozoghatunk a szövegben).

h) Ha a vonalhúzást folytatni akarjuk, akkor üssük le az Enter billentyűt (figyeljük meg, hogy ekkor a státuszsorban látható nyíl ismét lefelé mutat, jelezvén, hogy a vonalhúzás folytatódik).

i) Olyankor, amikor a vonalhúzás szünetel, lehetőség van a vonalat alkotó különleges jel újbóli kiválasztására, vagyis a megváltoztatására.

j) Ha egy vonalat ki akarunk 'radírozni', akkor a vonalat alkotó különleges jelként válasszuk a szóköz karaktert (ez is szerepel a státuszsorban a különleges

jelek választékában, csak eddig nem hívtuk fel rá a figyelmet), és ezzel 'húzzuk a vonalat', ami valójában radirozást jelent.

Feladatok

1. Normál betűkkel készítsd el névjegykártyádat, és keretezd be többféle vonallal, majd az egyik keretet radirozd ki!

2. Készíts labirintusrejtvényt! (Előbb a szóköz melletti pepita mintával rajzold be a megfejtést, azután szimpla vonallal a falakat, majd radirozd ki a megfejtést!)

24. fejezet Szöveg formázása

A szöveget a ConText a begépelés során automatikusan formázza, vagyis mindaddig, amíg nem használjuk az Enter billentyűt, addig a ConText dönti el, hogy mikor kezdjen új sort: akkor kezd új sort, ha valamely szó már nem fér el a gépelés alatt álló sorban. Ilyenkor a teljes szót átviszi a következő sorba, és ha a **Format** menüpont **blokkírás** almenüpontja be van kapcsolva, akkor az előző sort úgy igazítja ki, hogy utolsó karaktere közvetlenül a jobb oldali margó elé essen (ezt úgy tudja elérni, hogy szükség esetén bizonyos szavak közé egynél több szóközt rak).

Mihelyt a szövegben változtatásokat hajtunk végre, a szöveg elveszíti szép formáját: egyes sorok túllépik a jobb oldali margót, más sorok viszont el sem érik azt.

Erre a formavesztésre jó példát látunk, ha Petőfi úti levelének begépelte részletét úgy módosítjuk, hogy megfeleljen a mai helyesírásnak; ekkor ilyen lesz:

Itt vagyok végre az ígéret földjén, Szatmárban. Ötödik napja, hogy ideértem. Folyó hó 13-án indultam Beregszászról oly rossz lovakon, amelyeneket még nem láttam idei utamban. Hajam fölmeredt a borzalom miatt, mikor e szerencsétlen gebéket megpillantottam, de válogatnom nem lehetett, mert dolog ideje lévén, az egész városban nem kaptam más lovakat. Kétségbeesve ültem a szekérre; az igaz, hogy csak szeptemberben esküszöm, de azt hittem, hogy akkorára ide nem érek ezeken az élő csontvázakon.

Badaló mellett, Bereg és Szatmár megye közt, jöttem át a Tiszán, a szép Tiszán. Úgy szeretem ezt a folyót! talán azért, mert tetőtől talpig magyar: hazánkban születik és hazánkban hal meg, és éppen az alföldön vándorol keresztül, az én kedves alföldemen.

A szöveg formázása arra szolgál, hogy a szöveg visszanyerje szép formáját.

Megjegyzés

A 'formázás' szó helyett a ConText a 'formatálás' szót használja. Mi azért használjuk inkább a 'formázás' szót, hogy még véletlenül se gondoljon senki a lemez formatálására.

A formázás megkezdése előtt az alábbi teendők vannak:

a) Gondoskodnunk kell arról, hogy a **Format** menüpont **blokkírás** almenüpontja bekapcsolt állapotban legyen, mert ez biztosítja azt, hogy a formázás eredményeképpen a sorok a jobb oldali margóhoz igazodnak.

b) El kell döntenünk, hogy a formázás közben kérünk-e a ConText-től szözeleválasztást. Ha igen, akkor gondoskodnunk kell róla, hogy a **Format** menüpont **elválasztás** almenüpontja be legyen kapcsolva.

c) Ha kérünk a ConText-től elválasztást, akkor el kell döntenünk azt is, hogy az általa javasolt elválasztások helyességét visszakérdezze-e tőlünk. Ha azt akarjuk, hogy visszakérdezze, akkor gondoskodni kell arról, hogy a **Format** menüpont **visszakérdezni** almenüpontja be legyen kapcsolva.

A szöveg formázását akár bekezdésenként is elvégezhetjük. Egy bekezdés formázása a következő lépésekből áll:

a) Megjelöljük a bekezdés végét. Ez úgy történik, hogy a kurzort a bekezdés legutolsó sorára visszük, majd kiválasztjuk a **Format** menüpont **bekezdés vége** almenüpontját, mire megjelenik a bekezdés végét jelző balra mutató háromszög.

b) A kurzort a bekezdés legelső sorára visszük, majd kiválasztjuk a **Format** menüpont **bekezdés végéig** almenüpontját.

Ha a szöveg valamely sorától kezdve egészen a szöveg végéig egy menetben akarjuk elvégezni a formázást, akkor a következőképpen kell eljárunk:

a) A fent ismertetett módon kijelöljük az egyes bekezdések végét.

b) A kurzort a formázás kezdő sorára visszük, majd kiválasztjuk a **Format** menüpont **szöveg végéig** almenüpontját.

Ha kértük az elválasztások helyességének visszakérdezését, akkor a ConText minden alkalommal kijelzi az általa javasolt elválasztást. Két eset lehetséges:

a) Ha ezt elfogadjuk, akkor le kell ütnünk az Enter billentyűt.

b) Ha nem fogadjuk el, akkor a jobbra és balra mutató nyilakkal mozogva, és az Enter-t a megfelelő helyen leütve kijelölhetjük az általunk kívánt elválasztási helyet.

Ha utólag derül ki, hogy valamely elválasztójel téves helyen szerepel, akkor ezt az elválasztójel ki kell törölni, majd a bekezdést újra formázni kell.

Megjegyzések

1. Ha a **Format** menüpont **RET = bekezd.vég** almenüpontja be van kapcsolva, akkor a bekezdés végét úgy is megjelölhetjük, hogy a billentyűzetet felülíró üzemmódba állítjuk, és amikor a kurzor a bekezdés legutolsó során áll, akkor leütjük az Enter-t.

2. Ha a **Format** menüpont **RET = bekezd.vég** almenüpontja be van kapcsolva, akkor a bekezdés végét az Enter leütésével már a szöveg begépelése során is kijelölhetjük.

3. A bekezdés végét úgy is jelezhetjük, hogy a bekezdést követően legalább egy üres sort hagyunk.

4. Ha egy bekezdést úgy akarunk formázni, hogy a bal oldali margóhoz képest minden sora ugyanannyival beljebb kezdődjön, akkor a formázás végrehajtása előtt a bekezdés első sorát a szükséges mértékben jobbra kell tolni, a kurzort a bekezdés általunk kívánt kezdő oszlopára kell vinni, majd ki kell választani a **Format** menüpont **bekezdés eleje** almenüpontját. Erre megjelenik a bekezdés elejét jelző jobbra mutató háromszög, s ennek hatására a formázás után a bekezdés minden sora balról ehhez fog igazodni.

5. Ha valamely bekezdés esetében már a szöveg begépelésekor kirakjuk a bekezdés elejét jelző jobbra mutató háromszöget, és a **Format** menüpont **autom. tabulátor** almenüpontja be van kapcsolva, akkor az egész bekezdés eleve beljebb íródik.

6. Ha a szöveg végéig történő formázás során valamely bekezdést nem akarunk formázni, akkor ezt úgy hozzuk a ConText tudomására, hogy a kurzort ennek a bekezdésnek a legelső sorára visszük, majd kiválasztjuk a **Format** menüpont **nem formatálni** almenüpontját.

7. Ha egy sor tartalmát a sor közepére akarjuk helyezni, akkor a kurzort erre a sorra kell vinni, majd ki kell választani a **Format** menüpont **sort középre** almenüpontját.

8. A most tárgyalt háromszög alakú jeleket szükség esetén ugyanúgy törölhetjük a szövegből, mint bármely más karaktert.

Feladat

Formázd a módosított Petőfi-levelet visszakérdező elválasztással!

25. fejezet

A margók és a tabulátorpozíciók beállítása

A margók a szöveg szélességét határozzák meg.

A tabulátorpozíciók valójában oszlopszámok, s ezek határozzák meg, hogy a Tab billentyű leütésekor a kurzor (pillanatnyi helyzetétől függően) hová kerül.

Ha a **Format** menüpont **autom. tabulátor** almenüpontja ki van kapcsolva, akkor a Tab billentyű a ConText programban a következőképpen teszi lehetővé a kurzornak a soron való gyors mozgását:

Amikor a Tab billentyűt leütjük, akkor a ConText megvizsgálja, hogy a tabulátorpozícióknak megfelelő oszlopszámok közül melyik az a legkisebb, amelyik már nagyobb a kurzor pillanatnyi oszlopszámánál, s a kurzor a sor ennyiedik oszlopára ugrik. Ha nincs ilyen szám, akkor a kurzor a következő sor elejére ugrik.

Szemléltessük ezt egy példán keresztül: tegyük fel, hogy a tabulátorpozíciók az alábbiak: 11, 21, 32, 42, 53, 63, 74. Ha a kurzor most valamely sor 25. oszlopán áll, akkor a Tab leütésekor a sor 32. oszlopára fog ugrani. Ha a Tab billentyűt még kétszer leütjük, akkor a kurzor előbb a 42., majd az 53. oszlopára fog ugrani.

A margók és a tabulátorpozíciók beállításához mindenekelőtt ki kell választani a **Layout** menüpont **léniámenü** almenüpontját. Erre a státuszsorban megjelenik az úgynevezett léniá, amely a margók és a tabulátorpozíciók pillanatnyi helyzetét mutatja. A léniával kapcsolatos tudnivalók:

a) A bal oldali margó pillanatnyi helyzetét B betű, a jobb oldaliét pedig J betű jelzi.

b) A tabulátorpozíciók pillanatnyi állását lefelé mutató háromszögek jelzik.

c) A beállítást segédablak könnyíti meg. A segédablakban a számláló arról tájékoztat, hogy a léniában melyik pozíción van a kurzor.

d) A léniában a balra és a jobbra mutató nyílbillentyűkkel mozgathatjuk a kurzort. A bal oldali margó helyzetét úgy változtathatjuk meg, hogy a léniában a kívánt új pozícióra visszük a kurzort, majd leütjük a B betűt.

e) A jobb oldali margó helyzete ugyanígy a J betű leütésével változtatható meg.

f) Egy létező tabulátorpozíciót úgy szüntethetünk meg, hogy a léniában a tabulátorpozíciónak megfelelő helyre visszük a kurzort, majd leütjük a Tab billentyűt.

g) Új tabulátorpozíció úgy hozható létre, hogy a léniában a kívánt helyre visszük a kurzort, majd leütjük a Tab billentyűt.

h) A Delete (Del) billentyűvel az összes tabulátorpozíció megszüntethető.

i) A Delete (Del) billentyű ismételt leütésével a tabulátorpozíciók olyan beállításához jutunk, hogy minden 5. oszlop egy tabulátorpozíció.

j) Ha a léniabeállítást az Esc billentyűvel fejezzük be, akkor a régi beállítások maradnak érvényben.

k) Ha a léniabeállítást az Enter billentyűvel fejezzük be, akkor az új beállítások lépnek érvénybe.

Megjegyzések

1. Ha egy szövegben a margók helyét megváltoztatjuk, akkor a szöveget célszerű az új beállításnak megfelelően újra formázni.
2. Ha a **Layout** menüpontban a **léniát kiírni** almenüpont be van kapcsolva, akkor a státuszsorban a lénia látható olyankor, amikor a szövegszerkesztő területen vagyunk.
3. Ha a **Layout** menüpont **b. szél** → **cursor** almenüpontját kiválasztjuk, akkor a bal oldali margó a kurzor pillanatnyi pozíciójához igazodik.
4. Ha a **Layout** menüpont **j. szél** → **cursor** almenüpontját kiválasztjuk, akkor a jobb oldali margó a kurzor pillanatnyi pozíciójához igazodik.
5. Ha a **Layout** menüpont **j. szél** → **sor vége** almenüpontját kiválasztjuk, akkor a jobb oldali margó a kurzor sorának legutolsó karakteréhez igazodik.
6. Ha a **Layout** menüpont **oldalvéget jelezni** almenüpontja ki van kapcsolva, akkor a szövegoldal végét jelző vonal a képernyőn nem látható.
7. Ha a **Layout** menüpont **nem-dokument-mód** almenüpontja be van kapcsolva, akkor sem a szövegoldal végét jelző vonal, sem a margók nem látszanak a képernyőn.

Feladat

Állítsd be a bal margót a 2. oszlopra, a jobb margót pedig a 78. oszlopra! A tabulátorpozíciókat úgy állítsd be, hogy minden 10. oszlop legyen tabulátorpozíció! Ezután a bal és a jobb oldali margót állítsd vissza eredeti helyére!

26. fejezet

A monitor beállítása

A monitor beállítását a **Monitor** menüpont egyes almenüpontjainak kiválasztásával végezhetjük el.

Vannak olyan almenüpontok, amelyekkel beállíthatjuk, hogy a képernyőn egyszerre hány sor jelenjen meg. A választási lehetőség a monitor típusától függ. Például VGA monitor esetében 30, 48 és 60 sor közül választhatunk. A választás a megfelelő almenüpont kiválasztásával történik.

Ha színes monitorral rendelkezünk, akkor a színbeállítás érdekében a **színt váltani** almenüpontot kell kiválasztanunk. Ekkor egy új ablak jelenik meg, amelyben 0-tól 15-ig terjedő kódszámok megadásával szabályozhatjuk a szövegszint és a háttérszint. Mindkét kódszám megadását Enter-rel kell zárni.

Ha a **segédablak** almenüpont be van kapcsolva, akkor a program kezelését segédablakok könnyítik meg.

Ha a **cursor villog** almenüpont be van kapcsolva, akkor a szövegszerkesztés során a kurzor villog.

27. fejezet

Blokk kijelölése, másolása, eltolása, törlése

A szövegben adódhat olyan — egy vagy több sorból álló — összefüggő szövegrész, amellyel valamilyen műveletet akarunk végrehajtani. Az ilyen szövegrészt blokknak nevezzük. A művelet lehet

- blokk másolása
- blokk eltolása
- blokk törlése.

A blokk másolása azt jelenti, hogy a blokk a szöveg egy másik, általunk kijelölt helyén is meg fog jelenni, de eredeti helyén is megmarad.

A blokk eltolása azt jelenti, hogy a blokk a szöveg egy másik, általunk kijelölt helyén meg fog jelenni, de eredeti helyéről eltűnik.

A blokk törlése azt jelenti, hogy a blokk eredeti helyéről eltűnik.

Akár másolást, akár eltolást, akár törlést akarunk végezni, a blokkot ki kell jelöl-nünk a blokk elejének és a blokk végének kijelölése révén.

A blokk elejét úgy jelöljük ki, hogy a kurzort a blokk legelső sorára visszük, majd kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **blokk eleje** almenüpontját.

A blokk végét úgy jelöljük ki, hogy a kurzort a blokk legutolsó sorára visszük, majd kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **blokk vége** almenüpontját.

Miután így a blokkot kijelöltük, a képernyő jobb szélén téglalapok egymás fölöt-ti sorozata jelzi, hogy mely sorok tartoznak a blokkba.

* * *

Ha a kijelölt blokkot másolni akarjuk, akkor a kurzort arra a sorra visszük, aho-vá a blokkot másolni akarjuk, majd kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **másolni** alme-nüpontját.

Ha a kijelölt blokkot el akarjuk tolni, akkor a kurzort arra a sorra visszük, aho-vá a blokkot el akarjuk tolni, majd kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **eltolni** alme-nüpontját.

Ha a kijelölt blokkot törölni akarjuk, akkor kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **tö-rölni** almenüpontját.

* * *

Ha a blokk sorai a téglalapok segítségével jelezve vannak, de nem vagyunk kí-váncsiak arra, hogy mely sorok tartoznak bele a blokkba, akkor a blokk jelzését megszüntethetjük a **Blokk** menüpont **jelzés** almenüpontjának kiválasztásával.

Ha a blokk sorait jelző téglalapokat ily módon eltüntettük, akkor visszaállításuk ugyancsak a **Blokk** menüpont **jelzés** almenüpontjának kiválasztásával lehetséges.

Ha a blokk sorait jelző téglalapokat eltüntettük, akkor a blokkot sem másolni, sem eltolni, sem törölni nem lehet.

1. feladatsor

Blokk másolását Petőfi Sándor Nemzeti dal című költeménye segítségével gyakoroljuk.

1. Gépeld be a költemény szerzőjét, címét és szövegét, a refrént azonban csak egyszer gépeld le:

Petőfi Sándor: Nemzeti dal

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk vagy szabadok?
Ez a kérdés, válaszatok! -
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ősapáink,
Kik szabadon éltek-haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.

Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!

Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.

2. A refrént jelöld ki blokknak!

3. A kijelölt blokkot másold át valamennyi versszak végére!

2. feladatsor

Blokk eltolását és törlését Petőfi Sándor Füstbement terv című verse felhasználásával gyakoroljuk.

1. Gépeld be a vers szerzőjét és címét, a verset azonban tévesen:

Petőfi Sándor: Füstbement terv

Egész uton - hazafelé -
Azon gondolkodám:
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám?

S jutott eszembe számtalan
Szebbnél-szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.

Beszéltünk erről, arról,
Amint nyelvünkre jött;
Még a színészetről is
Sok más egyéb között.

Mit mondok majd először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart terjeszti ki.

S a kis szobába toppanék...
Röpült felém anyám...
S én csüggtem ajkán... szótlanúl...
Mint a gyümölcs a fán.

2. Jelöld ki blokknak azt a versszakot, amely nem tartozik bele ebbe a versbe!
3. A kijelölt blokkot töröld ki!
4. Jelöld ki blokknak azt a versszakot, amelyik nincs a helyén!
5. A kijelölt blokkot told el a helyére!

28. fejezet

Hasábblokk kijelölése, másolása, eltolása, törlése

A szövegben adódhat olyan, téglalap alakú, de nem teljes sorokat elfoglaló szövegrész (pl. egy táblázat), amellyel valamilyen műveletet akarunk végrehajtani. Az ilyen szövegrészt hasábblokknak nevezzük. A művelet (a blokkhoz hasonlóan) lehet a hasábblokk másolása, eltolása vagy törlése.

A művelet végrehajtása előtt a hasábblokkot bal felső és jobb alsó sarkának kijelölése révén ki kell jelölnünk.

A hasábblokk bal felső sarkát úgy jelöljük ki, hogy a kurzort a hasábblokk bal felső sarkára visszük, majd kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **hasábblokk** [almenüpontját.

A hasábblokk jobb alsó sarkát úgy jelöljük ki, hogy a kurzort a hasábblokk jobb alsó sarkára visszük, majd kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **hasábblokk**] almenüpontját.

Miután a hasábblokkot kijelöltük, egy-egy téglalaposzlop jelzi a széleit.

Ha a kijelölt hasábblokkot másolni akarjuk, akkor a kurzort arra a helyre visszük, ahová a hasábblokk másolatának bal felső sarkát el akarjuk helyezni, majd kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **másolni** almenüpontját.

Ha a kijelölt hasábblokkot el akarjuk tolni, akkor a kurzort arra a helyre visszük, ahová a hasábblokk bal felső sarkát az eltolást követően el akarjuk helyezni, majd kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **eltolni** almenüpontját.

Ha a kijelölt hasábblokkot törölni akarjuk, akkor kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **törölni** almenüpontját.

A hasábblokk jelzésének megszüntetése és a jelzés visszaállítása ugyanúgy történik, mint a blokk esetében.

Feladat

Az alábbi számadatokat kell elhelyezned a szövegben:

13212	13212	13212	13212	13212	13212	13212
271	272	273	274	275	276	277
6266	6266	6266	6266	6266	6266	6266
6466	6466	6466	6466	6466	6466	6466
355	355	355	355	355	355	355

A számok begépelését végezd el hasábblokkok alkalmazásával:

- csak az első oszlopot gépeld be
- a begépelte oszlopot jelöld ki hasábblokknak
- a kijelölt hasábblokkokról készíts másolatokat
- a másolatokban végezd el a szükséges módosításokat!

29. fejezet

Szabálytalan alakú szövegrész másolása, eltolása, törlése

Olyan szövegrésszel is végezhetünk műveletet, amely szabálytalan alakja folytán sem blokknak, sem hasábblokknak nem jelölhető ki. Ilyen szövegrészt alkot például egy sor utolsó néhány karaktere és a következő sor első néhány karaktere, de egyetlen sor valamely összefüggő része is lehet szabálytalan alakú szövegrész.

A művelet ebben az esetben is másolás, eltolás vagy törlés lehet.

A műveletet az úgynevezett puffer teszi lehetővé. A puffer egy átmeneti tárolóterület, melynek mérete a ConText-ben 255 byte.

A szabálytalan alakú szövegrész kijelölése és pufferba helyezése a következőképpen történik:

a) A kurzort a kijelölendő szövegrész első karakterére visszük.

b) Kiválasztjuk az **Extra** menüpont **szöveg a pufferba** almenüpontját. Erre a kurzor és a legközelebbi szóköz közé eső karakterek fordított kijelzésűre változnak. Azok a karakterek alkotják a szabálytalan alakú szövegrészt, amelyek fordított kijelzésűek. A szabálytalan alakú szövegrész bővítése és szűkítése a jobbra és a balra mutató nyílbillentyűvel történik.

c) A szabálytalan alakú szövegrész kijelölését háromféleképpen fejezhetjük be:

- Ha az Enter-rel fejezzük be, akkor a kijelölt szövegrész a pufferba tevődik, de eredeti helyén is megmarad.

- Ha a Delete (Del) billentyűvel fejezzük be, akkor a kijelölt szövegrész a pufferba tevődik, eredeti helyéről pedig törlődik.
- Ha az Esc billentyűvel fejezzük be, akkor a puffer tartalma változatlan marad, és a szövegrész is a helyén marad.

Megjegyzés

Ha valamit a pufferba helyezünk, akkor a puffer addigi tartalma elvész.

* * *

A puffer tartalma így helyezhető el a szövegben:

a) A kurzort arra a helyre visszük, ahová a puffer tartalmát el akarjuk helyezni.

b) Ha a puffer tartalmát az így meghatározott helyre be akarjuk toldani, akkor a billentyűzetet betoldó üzemmódba kell állítanunk. Ha viszont a meghatározott helyen szereplő karaktereket a puffer tartalmával felül akarjuk írni, akkor a billentyűzetet felülíró üzemmódba kell állítanunk.

c) Kiválasztjuk az **Extra** menüpont **szöveg a pufferból** almenüpontját.

Feladat

Gépeld be az alábbi mondatot:

Heléna nagyon szép lány, de nem szeret Imrével barátkozni.

Szabálytalan alakú szövegrészek használatával alakítsd át a mondat szórendjét a következőképpen:

Heléna nem szép lány, de nagyon szeret Imrével barátkozni.

30. fejezet

Betűtípus utólagos megváltoztatása

Ha egy nagyobb szövegrészről a begépelése után derül ki, hogy meg kell változtatni a betűtípusát, akkor a következőket kell tennünk:

a) A **Betűtípus** menüponton belül beállítjuk a kívánt betűtípust.

b) A kritikus szövegrészt kijelöljük blokknak vagy hasábblokknak.

c) Kiválasztjuk a **Blokk** menüpont **betűtípus váltás** almenüpontját. Ennek hatására automatikusan megváltozik a blokk betűtípusa.

Feladat

A Nemzeti dal első versszakát változtasd át dőltbetűsre, a másodikat pedig kövér és aláhúzott típusúra!

31. fejezet

Számoszlopok összegének és átlagának kiszámítása

Ha egy vagy több olyan számoszlop összegét vagy átlagát akarjuk kiszámítani, amely csak egész számokat tartalmaz, akkor a következőképpen kell eljárunk:

a) Olyan hasáblokkot jelölünk ki, amely az összeadandó vagy átlagolandó valamennyi számoszlopot magábfoglalja.

b) A kurzort arra a helyre visszük, ahová az eredményben szereplő képzeletbeli tizedesvesszőt el akarjuk helyezni.

c) Kiválasztjuk az **Extra** menüpont **hasáb összege** vagy **átlag** almenüpontját.

Megjegyzések

1. Az összeg vagy az átlag nem oszloponként képződik, hanem a kijelölt hasáblokkban szereplő valamennyi szám összege vagy átlaga egyetlen értéként jelenik meg.

2. Ha az átlag nem egész szám, akkor egészre kerekítve adódik.

3. Az nem zavarja a számolást, ha a kijelölt hasáblokkban esetleg szöveg is szerepel.

Feladatok

1. Gépeld be az alábbi szövegrészt, majd adasd össze a benne szereplő számokat úgy, hogy az eredmény az 'Összhaszon' felirat mellett keletkezzen!

	Befektetés	Megtérülés
1. termék:	-100000	120500
2. termék:	-90500	95000
3. termék:	-1500	1000

Összhaszon:

2. Gépeld be az alábbi szövegrészt, majd számítsd ki a benne szereplő számok átlagát úgy, hogy az eredmény a 'Termékátlag' felirat közelében keletkezzen!

	Haszon
1. termék:	20500
2. termék:	4500
3. termék:	-500

Termékátlag:

32. fejezet

Karaktersorozat keresése a szövegben

Ha már elég hosszú a szerkesztett szöveg, akkor előfordul, hogy keresünk benne egy szótagot, szót vagy mondatot, de a szemünkkel nem találjuk, hiába futunk végig az egész szövegen a kurzormozgató billentyűkkel. Tetszőleges karaktersorozatot meg lehet kerestetni a ConText-tel a következő módon:

a) Válasszuk ki a **Cursor** menüpont **fogalmat keresni** almenüpontját.

b) A státuszszorban megjelenik a 'Keresni:' felirat. Gépeljük be a keresett karaktersorozatot, majd üssünk Enter-t.

Megjegyzés: A karaktersorozat megadásánál használható a 'nevető arc' elnevezésű karakter annak jelzésére, hogy azon a helyen a keresés során bármilyen karakter szerepelhet. A 'nevető arc' a Ctrl A billentyűkombinációval adható meg.

Példa: Ha a szövegben keressük a Kovács Béla nevet, de már nem emlékszünk arra, hogy a vezetéknév Kovács-ként vagy Kovács-ként gépeltük be, akkor a státuszszorban a keresett karaktersorozatot így kell megadni:

Ková
nevető arc
nevető arc
szóköz
Béla

c) A státuszszorban megjelenik az 'Opciók:' felirat, a képernyő jobb felső sarkában pedig tájékoztatás a lehetséges opciókról:

OPCIÓK	
B	hátrafelé keresni
G	egész szövegben
L	egész blokkban
W	csak egész szavak
U	függetlenül a kis vagy nagybetűs írástól

Az opciók a keresés körülményeit határozzák meg. Az opciók kis- és nagybetűkkel egyaránt megadhatók.

A keresés irányát a B opcióval szabályozhatjuk: ha a B opciót megadjuk, akkor a keresés hátrafelé történik, egyébként előre.

Ha a G opciót megadjuk, akkor a keresés az egész szövegben történik.

Ha az L opciót megadjuk, akkor a keresés az előzőleg kijelölt blokk területén történik.

Ha a G és az L opciók egyikét sem adjuk meg, akkor a keresés a kurzor pozíciójánál kezdődik, és a szöveg elejéig vagy végéig tart attól függően, hogy a keresés hátrafelé vagy előre történik-e.

Ha a W opciót megadjuk, azzal azt a kívánságunkat fejezzük ki, hogy az általunk megadott karaktersorozat a keresés során a ConText csak akkor tekintse megtaláltnak, ha önálló szóként, nem pedig valamely szó részeként fordul elő a szövegben.

Példa: Ha a keresett karaktersorozat a
reték

és használjuk a W opciót, akkor a szövegben hiába van benne a
szeretek

szó, a ConText ezt nem tekinti a reték előfordulásának.

Ha az U opciót megadjuk, azzal azt a kívánságunkat fejezzük ki, hogy a keresés során a ConText ne legyen tekintettel arra, hogy a keresett karaktersorozat a szövegben kis- vagy nagybetűkkel szerepel-e.

Ha a keresés körülményeit több opcióval határozzuk meg, akkor az opciókat közvetlen egymás után kell begépelni. Lehetséges az is, hogy egyetlen opciót sem adunk meg. Az opciók megadása után Enter-t kell ütni.

A keresés csak a keresett karaktersorozat legelső előfordulásáig tart, és ha a keresés sikeres volt, akkor a kurzor a legelső előfordulási helyre áll.

Ha a keresett karaktersorozat további előfordulásaira is kíváncsiak vagyunk, akkor a keresést a G és az L opciók megadása nélkül kell elvégezni, és ismételni kell mindaddig, amíg meg nem találjuk a kívánt előfordulást. Az ismétlést legegyszerűbben a **Cursor** menüpont **k/cs ismételni** almenüpontjának kiválasztásával végezhetjük el.

Feladatok

1. Keresd meg a gyakorló szövegben Petőfi nevének előfordulásait!
2. Keresd meg a Nemzeti dalban az Esküszünk szót valamennyi helyen!

33. fejezet

Karaktersorozat kicserélése a szövegben

Gyakori eset, hogy a szövegben valamely karaktersorozat több helyen is előfordul, és mindenütt, vagy az esetek zömében egy meghatározott karaktersorozatra kell kicserélnünk.

Példa: Szeretnénk a gyakorlószövegben Petőfi nevét mindenhol Petrovicsra változtatni.

Megadott karaktersorozatnak egy másik karaktersorozatra való kicserélése így végezhető el:

a) Válasszuk ki a **Cursor** menüpont **keres/cserél** almenüpontját.

b) A státuszsorban megjelenik a 'Keresni:' felirat. Gépeljük be a kicserélendő karaktersorozatot, majd üssünk Enter-t. A kicserélendő karaktersorozat megadásánál ugyanolyan értelemben használható a 'nevető arc' elnevezésű karakter, mint a karaktersorozat keresésekor.

c) A státuszsorban megjelenik a 'Cserélni:' felirat. Gépeljük be a csereként szolgáló karaktersorozatot, majd üssünk Enter-t.

d) A státuszsorban megjelenik az 'Opciók:' felirat, a képernyő jobb felső sarkában pedig tájékoztatás a lehetséges opciókról:

OPCIÓK	
B	hátrafelé keresni
G	egész szövegben
L	egész blokkban
W	csak egész szavak
U	függetlenül a kis vagy nagybetűs írástól
N	visszakérdezés nélkül

Az opciók a csere körülményeit határozzák meg. Megadásuk ugyanúgy történik, mint a karaktersorozat keresésekor.

Egyedül az N opció újdonság. Ha az N opciót megadjuk, akkor a cserét a Context visszakérdezés nélkül végrehajtja, ellenkező esetben minden csere előtt rákérdez, hogy valóban végrehajtsa-e.

Ha a G vagy az L opciót használjuk, akkor a csere valamennyi esetre vonatkozik. Ha viszont sem a G, sem az L opciót nem használjuk, akkor a csere csak az elsőként előforduló esetre vonatkozik. Ilyenkor szükség lehet a csere ismétlésére,

ami a **Cursor** menüpont **k/cs** ismételni almenüpontjának kiválasztásával végezhető el legegyszerűbben.

Feladat

A gyakorlószövegben Petőfi nevét változtasd mindenhol Petrovicusra!

34. fejezet

A kurzor gyorsmozgatása

Pillanatnyi helyéről a kurzor az alábbi helyekre vihető gyorsmozgatással:

- a szöveg elejére
- a szöveg végére
- a blokk elejére
- a blokk végére
- előre megjelölt helyre
- oldal, sor és oszlop által meghatározott helyre.

A szöveg vagy az előzőleg kijelölt blokk elejére vagy végére a **Cursor** menüpont megfelelő almenüpontjának kiválasztásával vihető a kurzor.

Feladat

Jelöld ki blokknak a Nemzeti dal teljes szövegét, majd vidd a kurzort gyorsmozgatással előbb a blokk elejére, később a blokk végére, azután a szöveg elejére, végül a szöveg végére!

Ha már előre tudjuk, hogy a szöveg valamely helyére a későbbiekben majd vissza akarjuk vinni a kurzort, akkor erre a helyre érdemes jelzőt rakni a későbbi visszatérés megkönnyítése érdekében. A jelző kirakása úgy történik, hogy a kurzort arra a helyre visszük, ahová a jelzőt rakni akarjuk, majd kiválasztjuk a **Cursor** menüpont **jelzőt rakni** almenüpontját. A jelző láthatatlan.

Ha később a kurzort pillanatnyi helyéről arra a helyre akarjuk visszavinni gyorsmozgatással, ahová a jelzőt kiraktuk, akkor csupán ki kell választanunk a **Cursor** menüpont → **jelző** almenüpontját.

Feladat

Rakj jelzőt a Nemzeti dal első sorának végére! Ezután mozgasd el innen jó messzire a kurzort, majd gyorsmozgatással vidd vissza oda, ahová a jelzőt raktad!

Oldal, sor és oszlop által meghatározott helyre a következőképpen vihető a kurzor gyorsmozgatással:

Kiválasztjuk a **Cursor** menüpont **pozíciót beadni** almenüpontját, erre a státusz-sorban megjelenik a

Cursor Oldal, Sor, Oszlop:

felirat. Meg kell adni egymástól vesszővel elválasztva három számot: annak a helynek az oldalszámát, valamint sorának és oszlopának a számát, ahová a kurzort mozgatni akarjuk. Az utolsó szám megadása után Enter-t kell ütni. (Ha a sor és az oszlop számát nem tudjuk, akkor elég az oldal számát megadni.)

Feladat

Vidd a kurzort gyorsmozgatással a 2. oldal 14. sorának 9. oszlopára!

35. fejezet Naptár használata

Ha a szövegszerkesztés közben hirtelen naptárra van szükségünk, akkor ki kell választanunk az **Extra** menüpont **naptár** almenüpontját. Ennek hatására megjelenik a naptár. Nem csak az évet, a hónapot és a napot, hanem a pontos időt is mutatja, például így:

Április 1993						18:46:09	
Hét	Ked	Sze	Csü	Pén	Szo	Vas	
			1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11	
12	13	14	15	16	17	18	
19	20	21	22	23	24	25	
26	27	28	29	30			

Meghívásakor a naptár mindig a folyó év folyó hónapjának napjait mutatja. A mai nap száma kiemelve látható. A balra és a jobbra mutató nyilakkal lapozhatunk egy hónapnyit hátra és előre. A lefelé és a fölfelé mutató nyíllal egy évnnyit tudunk lapozni hátra és előre.

A naptár nézegetését az Enter leütésével fejezhetjük be.

Feladatok

Nézd meg, hogy

1965. február 21. milyen napra esett
- a hét mely napjára esett a második világháború befejezése
- a hét mely napján fog ránk köszönteni az új évezred!

36. fejezet

A dátum és az idő beírása a szövegbe

Szövegszerkesztés közben, főleg levél írásakor előfordulhat, hogy le akarjuk írni a dátumot, netán a pontos időt. Ezt megtehetjük billentyűzgetéssel is, van azonban egyszerűbb lehetőség is.

A dátumot vagy az időt legegyszerűbben úgy írhatjuk bele a szövegbe, hogy a kurzort arra a helyre visszük, ahová be akarjuk írni, majd kiválasztjuk az **Extra** menüpont **dátumot kiírni** vagy **időt kiírni** almenüpontját.

Feladat

Vidd a kurzort egy üres sorba, majd írd be oda egymás mellé a mai dátumot és a pontos időt.

37. fejezet

Különféle törlések

Már tanultuk, miként lehet kitörölni egy sort vagy egy blokkot.

Egy sort kitörölhetünk úgy is, hogy a kurzort a törlendő sorra visszük, majd kiválasztjuk a **Törlés** menüpont **sort törölni** almenüpontját.

Egy blokkot úgy is kitörölhetünk, hogy miután a blokkot kijelöltük, kiválasztjuk a **Törlés** menüpont **blokkot törölni** almenüpontját.

Ha egy sor elejéről néhány karaktert ki akarunk törölni, akkor a kurzort a sor legelső olyan karakterére kell vinnünk, amelyet már nem akarunk kitörölni, majd ki kell választanunk a **Törlés** menüpont **cursorig** almenüpontját.

Ha egy sor végéről néhány karaktert ki akarunk törölni, akkor a kurzort a sor legelső olyan karakterére kell vinnünk, amelyet már ki akarunk törölni, majd ki kell választanunk a **Törlés** menüpont **cursortól** almenüpontját.

Ha egy szó végéről néhány karaktert ki akarunk törölni, akkor a kurzort a szó legelső olyan karakterére kell vinnünk, amelyet már ki akarunk törölni, majd ki kell választanunk a **Törlés** menüpont **szó végéig** almenüpontját.

Ha az egész szöveget ki akarjuk törölni a képernyőről, akkor a **Törlés** menüpont **egész szöveg** almenüpontját kell kiválasztanunk. Ha a törlésre szánt szöveget még nem mentettük el, akkor a ConText figyelmeztet erre. A figyelmeztetésre az Enter vagy az Esc leütésével válaszolhatunk. Ha az Esc-et ütjük le, akkor a szöveg mégsem törlődik, tehát módunkban áll az elmentése. Ha viszont az Enter-t ütjük le, akkor a szöveg törlődik anélkül, hogy elmenthetnénk.

Az egész szöveg képernyőről való kitörlésére általában akkor kerül sor, amikor új szöveg szerkesztését kezdjük el.

Ha a szöveg valamely sorában végrehajtott változtatást érvényteleníteni akarjuk, akkor ezt mindaddig megtehetjük, amíg a sorból a kurzorral ki nem léptünk, vagy kiléptünk ugyan már, de még nem kezdtük el egy másik sor megváltoztatását. A változtatás érvénytelenítése a **Törlés** menüpont **utolsó változtatás** almenüpontjának kiválasztásával lehetséges.

Feladatok

Petőfi úti levelének első sorában hajtsd végre az alábbi változtatásokat:

1. Töröld ki a sor első tíz karakterét!
2. Töröld ki a sor utolsó nyolc karakterét!
3. Töröld ki a 'Szatmárban' szó utolsó öt karakterét!
4. Érvénytelenítsd a soron végrehajtott változtatásokat!

38. fejezet

Matematikai kifejezés értékének kiszámítása

Előzetes megjegyzés

Ezt a fejezetet mindenki olyan mélyen sajátítsa el, amennyire matematikai ismeretei megengedik!

* * *

A ConText program képes arra, hogy a szöveg valamely sorába beírt matematikai kifejezés értékét kiszámítsa, és helyette annak értékét szerepeltesse a szövegben. Ennek feltételei a következők:

- a) A matematikai kifejezésnek egy sorban el kell férnie.
- b) Ha a matematikai kifejezés előtt vagy után abban a sorban egyéb szöveg is szerepel, akkor a matematikai kifejezést #-ek közé kell tenni.
- c) Ha azt is elő akarjuk írni, hogy az eredmény hány tizedesjegy pontosságú legyen, akkor a kifejezés előtt feltétlenül kell egy #-nek lenni, ezt egy pontnak kell követnie, a pont után pedig még annyi #-nek kell következni, ahány tizedesjegy pontossággal kérjük az eredményt. Ha például négy tizedesjegy pontossággal kérjük az eredményt, akkor a matematikai kifejezés elé ezt kell begépelnünk:
#.####

A számolás elvégzése érdekében a kurzort arra a sorra kell vinni, ahol a matematikai kifejezés szerepel, majd ki kell választani az **Extra** menüpont **számolni** almenüpontját.

Feladat

Írd be egy üres sorba az alábbi szöveget, majd számítsd ki a benne szereplő matematikai kifejezés értékét:

A 25 cm sugarú kör területe: #.#### 3.14*25*25 # cm².

A matematikai kifejezésben előjelek, számjegyek, tizedespont, tetszés szerinti számú szóköz, továbbá műveleti jelek, függvények és állandók használhatók az alábbi táblázatnak megfelelően:

Műveleti jelek	Jelentésük
+	összeadás
-	kivonás
*	szorzás
/	osztás
^	hatványozás
DIV	egész számú osztás
MOD	egész számú osztás maradéka
AND	bitenkénti ÉS művelet
OR	bitenkénti VAGY művelet
XOR	bitenkénti KIZÁRÓ VAGY művelet
NOT	bitenkénti TAGADÁS művelet
Függvények	Jelentésük
SIN	sinus
COS	cosinus
TAN	tangens
ARCSIN	arcus sinus
ARCCOS	arcus cosinus
ARCTAN	arcus tangens
LN	természetes logaritmus
LOG	tízes alapú logaritmus
SQRT	négyzetgyök
DEG	átszámolás radiánból fokba
RAD	átszámolás fokból radiánba
Állandók	Jelentésük
Pi	3.14159265 (A Ludolf-féle szám)
e	2.71828183 (Az Euler-féle szám)

A függvény argumentumát a függvény neve után, zárójelben kell megadni. A szögfüggvények argumentumát radiánban kell megadni. A függvények egymásba helyezhetők. Például a 46 fokos szög szinuszát így számíthatjuk ki:

SIN(RAD(46))

A matematikai kifejezésben gömbölyű zárójelpárok tetszőleges mélységig használhatók. Példa:

$((2+\text{SIN}(\text{Pi}/3))*3.5+2)*7.3$

Ha a zárójelezéssel másképpen nem rendelkezünk, akkor a műveletek elvégzésekor az alábbi elsőbbségi rend uralkodik:

1. előjel és NOT
2. függvények
3. hatványozás
4. szorzás és osztás
5. összeadás, kivonás, AND, OR és XOR.

Nincs jelentősége annak, hogy a függvényeket, a műveleti jeleket és az állandókat kis- vagy nagybetűkkel írjuk-e.

A tizedespont helyett tizedesvesszőt is használhatunk.

A számokat kettes és tizenhatos számrendszerben is megadhatjuk. A kettes számrendszerben megadott szám elé % jelet, a tizenhatos számrendszerben megadott szám elé pedig \$ jelet kell írni (a számrendszerre utaló jel és a szám között nem állhat szóköz). Példa: a 21 kettes és a tizenhatos számrendszerben így adható meg:

%10101 és \$15

Ha azt akarjuk, hogy a matematikai kifejezés értéke kettes számrendszerben adódjon, akkor a kifejezés elé B-t vagy #B-t kell írni. (A #B-ben szereplő # jel szolgál arra, hogy a kifejezést az előtte ugyanabban a sorban szereplő egyéb szövegtől elválassza.)

Ha azt kívánjuk, hogy a matematikai kifejezés értéke tizenhatos számrendszerben adódjon, akkor a kifejezés elé H-t vagy #H-t kell írni. Pl. az alábbi kifejezés értéke tizenhatos számrendszerben fog adódni:

H 21*3+5

Megjegyzés

Ha egy matematikai kifejezést annak értékével helyettesítettük, de szeretnénk a kifejezést eredeti formájában visszakapni, akkor – amennyiben még nem kezdtük el egy másik sor módosítását – célunkat a **Törlés** menüpont **utolsó változtatás** almenüpontjának kiválasztásával érhetjük el.

39. fejezet

Felkészülés a nyomtatásra

A szöveg nyomtatásának előkészületei a következőket jelentik:

a) A DINSTALL.COM fájl működtetése révén tudatnunk kell a ConText programmal a nyomtatónk sajátosságait. Ehhez fel kell használnunk a nyomtatónkhoz kapott kézikönyvet. Ez alapos szaktudást igénylő munka, de csak egyszer kell elvégezni.

Megjegyzés: Ha Epson típusú vagy azzal összeegyeztethetően működő nyomtatónk van, akkor a fenti lépés felesleges.

b) A nyomtatót üzembesz állapotba kell hoznunk, és igényeink szerint kell beállítanunk rajta, hogy

- leporellóra vagy A4-es lapra akarunk-e nyomtatni
- milyen széles és milyen hosszú papírra fogunk nyomtatni
- a papír tetejétől számítva hová legyen nyomtatva az első sor
- a papír bal oldali szélétől számítva hová legyen nyomtatva az első oszlop
- milyen széles legyen egy karakter
- egy oldalra hány sort akarunk nyomtatni.

A nyomtató beállítására nincs egységes recept: különböző típusú nyomtatók beállítása különböző módon történik. Nyilvánvaló, hogy annak a nyomtatónak a beállítását kell jól megtanulnunk, amivel rendelkezünk. A beállítás a nyomtatónk kézikönyvéből tanulható meg.

c) A ConText programmal tudatni kell a nyomtatón végzett beállítások közül az alábbiakat:

- leporellóra vagy A4-es lapra fogunk-e nyomtatni
- egy oldalra hány sort fogunk nyomtatni.

Ha A4-es lapra fogunk nyomtatni, akkor a **Nyomtat** menüpont **A 4 -es lap** almenüpontját be kell kapcsolni, ha pedig leporellóra, akkor ki kell kapcsolni.

Ha A4-es lapra nyomtatunk, akkor még azt is tudatnunk kell a ConText-tel, hogy az A4-es lapok adagolását kézzel fogjuk-e végezni, vagy pedig a nyomtatónk fel van szerelve lapadagolóval, s ezt igénybe is akarjuk venni. Ha a lapadagolást kézzel fogjuk végezni, akkor a **Nyomtat** menüpont **papírcsere** almenüpontját be kell kapcsolni, ellenkező esetben pedig ki kell kapcsolni.

Azt, hogy egy oldalra hány sort fogunk nyomtatni, a következőképpen hozzuk a ConText tudomására:

- Kiválasztjuk a **Layout** menüpont **sorok száma oldalanként** almenüpontját, erre megjelenik egy ablak.
- Az ablakban három számot kell megadnunk:
 - (1) Hány sort fogunk egy oldalra nyomtatni (ez a szám meg kell hogy egyezzen a nyomtatón beállított számmal),
 - (2) ebből hány sor lesz a fejléc,
 - (3) és hány sor lesz a lábjegyzet.

(A fejléc olyan szövegegység, amely a nyomtatásnál minden lap tetején meg fog jelenni. A lábjegyzet olyan szövegegység, amely a nyomtatásnál minden lap alján meg fog jelenni.)

Mindhárom szám megadását az Enter-rel kell befejeznünk.

Ne lepődjünk meg, ha ezeknek a számoknak a megadása után a képernyőn a szövegoldal végét jelző kettős vonal helye megváltozik. Amennyiben a most kialakult oldalkiosztás nem felel meg az igényeinknek, akkor a szöveget át kell szerkesztenünk. Célszerűbb tehát, ha a szöveg szerkesztésének kezdetekor állítjuk be a nyomtatót, és hozzuk a ConText tudomására ezt a három számot.

d) Beállítjuk, hogy milyen minőségű legyen a nyomtatás: ha a **Nyomtat** menüpont **NLQ** almenüpontja bekapcsolt állapotban van, akkor **NLQ** minőségű lesz, egyébként pedig **Draft** minőségű.

e) Eldöntjük, hogy milyen szélesek legyenek a karakterek. Ezt a **Nyomtat** menüpont alábbi almenüpontjai határozzák meg:

- **elite**
- **keskeny**
- **proporcionális.**

Ha ezen almenüpontok mindegyike kikapcsolt állapotban van, akkor a karakter-szélesség a nyomtató beállításától függ.

Ha az **elite** almenüpont van bekapcsolt állapotban, ez 12 karakter/inch-nek felel meg, ha pedig a **keskeny** almenüpont van bekapcsolt állapotban, ez 17 karakter/inch-et jelent.

Ha a **proporcionális** almenüpont van bekapcsolva, akkor minden karakter a szélességének megfelelő helyet foglalja el a nyomtatás során: az **M** betű például több helyet foglal el, mint az **I**.

Az alábbi táblázat azt szemlélteti, hogy az egyes karakterszélességek beállítása esetén hány karakter nyomtatható ki a 8 inch szélességű papír egy sorában:

Karakterszélesség (karakter/inch)	Soronkénti karakterszám
10	80
12	96
17	136

Feladat

Tegyük fel, hogy a nyomtatót úgy állítottuk be, hogy leporellót használunk, egy oldalra 72 sort fogunk nyomtatni, ebből 5 sor lesz a fejléc és 5 sor a lábjegyzet.

Hozd mindezt a ConText tudomására! Gondoskodj arról is, hogy az írás **Draft** minőségű legyen, és egy sorba 96 karaktert lehessen kinyomtatni a 8 inch szélességű leporellón!

40. fejezet

A fejléc és a lábjegyzet kialakítása

A szöveg nyomtatása előtt még meg kell adnunk a fejléc és a lábjegyzet tartalmát. Ha ezt elmulasztjuk, akkor a nyomtatásnál minden lap tetején a fejlécnek megfelelő számú üres sor, alul pedig a lábjegyzetnek megfelelő számú üres sor keletkezik.

A fejléc tartalmának megadása a következőképpen történik:

- a) A kurzort a szöveg végére visszük (egy üres sorra).
- b) Kiválasztjuk a **Layout** menüpont **fejléct kiírni** almenüpontját. Ennek hatására megjelenik egy annyi sorból álló (először még üres) blokk, mint amennyi sort a fejléc számára lekötöttünk.
- c) A blokkba be kell gépelni a fejléct alkotó szövegegységet. Ha a fejlécben valahol oldalszámot is akarunk szerepeltetni, akkor arra a helyre #-et kell gépelnünk.
- d) Kiválasztjuk a **Layout** menüpont **blokk mint fejléc** almenüpontját.

* * *

A lábjegyzetbe kerülő szövegegység megadása a fejléchez hasonlóan történik, csupán a fenti eljárásban a 'fejléc' szó helyett mindenhol a 'lábjegyzet' szó értendő.

Feladat

Gondoskodj arról, hogy az ötsoros fejléc harmadik sorának közepén saját neved, az ötsoros lábjegyzet harmadik sorának közepén pedig a lapszám jelenjen meg!

41. fejezet

A szöveg nyomtatása

Ha a szükséges előkészületeket megtettük, kezdődhet a szöveg nyomtatása.

Válasszuk ki a **Nyomtat** menüpont **szöveget nyomtatni** almenüpontját. Erre megjelenik egy ablak, ahol négy számot kell megadnunk:

- első oldal: melyik legyen a szöveg első kinyomtatásra kerülő oldala.
- utolsó oldal: melyik legyen a szöveg utolsó kinyomtatásra kerülő oldala.
- első oldal száma: itt kell megadni, hogy a kinyomtatásra kerülő első oldal milyen sorszámot kapjon; a további oldalak sorszámozása folyamatos. (Az itt megadott számnak csak akkor van jelentősége, ha a fejlécben vagy a lábjegyzetben szerepel a # karakter.)
- példányszám: ez a szám tudatja a ConText-tel, hogy a nyomtatást hány-szor egymás után (vagyis hány példányban) kell elvégeznie.

Mind a négy szám megadását az Enter-rel kell befejeznünk.

A negyedik szám megadását követő Enter leütésekor már el is kezdődik a nyomtatás.

Ha A4-es papírra egynél több lapot nyomtatunk, és a papírcserét kézzel végezzük, akkor minden egyes lap megtelte után a következő teendők vannak:

- a) Le kell ütnünk az Esc billentyűt, erre megjelenik egy ablak.
- b) Az ablakban két választási lehetőség kínálkozik:
 - tovább
 - megszakítani.

Ha a nyomtatást tovább akarjuk folytatni, akkor az előbbit, egyébként az utóbbit kell választanunk.

Példa

Ha egy 100 oldalas szöveg második felét három példányban akarjuk kinyomtatni, akkor a négy számot a következőképpen kell megadnunk:

első oldal:	51
utolsó oldal:	100
első oldal száma:	51
példányszám:	3

Feladat

Ha van nyomtatód, akkor nyomtasd ki a gyakorló szöveget, majd mentsd el, és a képernyőről töröld le az egész szöveget!

Ha nincs nyomtatód, akkor mentsd el a gyakorló szöveget, töröld le a képernyőről, majd a hajlékony lemezzel menj át egy olyan számítógéphez, amelyhez van kapcsolva nyomtató, és ott nyomtasd ki a szöveget!

42. fejezet

Kéthasábos nyomtatás

Ha a ConText programmal például iskolaújságot szerkesztünk, akkor felmerülhet az az igény, hogy a szöveget kéthasábos formában nyomtassuk ki. Ennek lépései a következők:

- a) A margókat a leendő bal oldali hasábnak megfelelően állítjuk be. (A két margó közötti távolság tehát egy hasábnyi szélességnek feleljen meg.)
- b) Ha a szöveget még ezután kezdjük el gépelni, akkor érdemes ezen margók közé írni. Ha a szöveg már készen van, akkor ezen margóbeállításnak megfelelően formázni kell.

c) A kurzort a szöveg tetszőleges sorának arra az oszlopára visszük, ahová a jobb oldali hasáb bal széle fog kerülni.

d) Kiválasztjuk a **Format** menüpont **kéthasábos** almenüpontját.

e) Kinyomtatjuk a kéthasábossá vált szöveget.

Megjegyzések

1. A bekezdések végét jelző háromszögeknek a d) pont végrehajtása előtt a helyükön kell lenniük, mert különben az egész szöveg egyetlen bekezdéssé válik!

2. Ha egy szöveget kéthasábossá alakítottunk, akkor már nem lehet automatikusan visszaalakítani egyhasábosra, és módosításokat sem lehet benne úgy végezni, hogy szép formáját megtartsa. Ezért tehát nem érdemes a szöveget kéthasábos formájában elmenteni.

Feladat

Töröld ki a képernyőről a teljes szöveget! Állítsd be a margókat úgy, hogy a bal oldali a 13., a jobb oldali pedig a 40. oszlopnál legyen! Ezzel a margóbeállítással írd le az alábbi levelet (Stifter német író élete alkonyán feleségéhez írt levele):

Köszönöm változatlan hűségedet,
és azt a határtalan szerelmet, amelyet a huszonkilenc év alatt irántam tanúsítottál. Köszönöm szíved minden jóságát, amelyet rám pazaroltál. A veled való kapcsolat életem áldása lett. Az a tisztelet, amelyet keltettél bennem, engem is jobbá tett és most köszönetet mondok érte.

Ezután alakítsd át a levelet kéthasábosra úgy, hogy a jobb oldali hasáb bal széle a 45. oszlopnál legyen! Ha van nyomtatód, nyomtasd is ki!

Kéthasábossá átalakítva ilyen lesz a levél formája:

Köszönöm változatlan hűségedet,
és azt a határtalan szerelmet, amelyet a huszonkilenc év alatt irántam tanúsítottál. Köszönöm szíved minden jóságát, amelyet rám paza-

roltál. A veled való kapcsolat életem áldása lett. Az a tisztelet, amelyet keltettél bennem, engem is jobbá tett és most köszönetet mondok érte.

43. fejezet

Még egyszer a nyomtatásra való felkészülésről...

A nyomtatónk sajátosságait nem csak a billentyűzeten keresztül, hanem egy fájl segítségével is a ConText tudomására hozhatjuk. Amennyiben rendelkezünk olyan fájlal, amely tartalmazza a nyomtatónk sajátosságait, akkor a következőképpen kell eljárunk:

- a) Kiválasztjuk a **Nyomtat** menüpont **install. betölteni** almenüpontját.
- b) A státuszsorban megjelenő 'fájlnév' felirat mellett megadjuk a nyomtatónk sajátosságait tartalmazó fájl teljes azonosítóját, majd Enter-t ütünk.

* * *

Ha a **Nyomtat** menüpont **install változtatni** almenüpontját választjuk ki, akkor ugyanaz történik, mintha elindítottuk volna a DINSTALL.COM fájlt.

* * *

A DINSTALL.COM fájl működtetésekor az Opció 1 és az Opció 2 rovatban speciális nyomtatóbeállítást adhatunk meg. Például megadhatjuk, hogy az Opció 1 a dőlt betűs írás, az Opció 2 pedig a széles betűkkel való írás legyen. (A megadáskor használnunk kell nyomtatónk kézikönyvét.)

Ha azt akarjuk, hogy a nyomtatás az Opció 1 vagy az Opció 2 szerint történjen, akkor nyomtatás előtt be kell kapcsolnunk a **Nyomtat** menüpont **opció 1** vagy **opció 2** almenüpontját.

44. fejezet

A szöveg tárolási alakjának meghatározása

A ConText használatakor egy szöveget háromféle alakban menthetünk el. A kívánt alakot a szöveg elmentése előtt kell meghatároznunk. Az alábbi lehetőségek közül választhatunk:

1) ConText-alak: ha a szöveg tárolásának ezt az alakját választjuk, akkor a szöveg elmentésekor minden egyes karakter abban a betűtípusban kerül elmentésre, ahogyan a képernyőn látható.

2) ASCII-alak: ha a szöveg tárolásának ezt az alakját választjuk, akkor a szöveg elmentésekor minden egyes karakter normál betűtípusban kerül elmentésre, függetlenül attól, hogy milyen betűtípusban látható a képernyőn.

3) layout-alak: ha a szöveg tárolásának ezt a formáját választjuk, akkor a szöveg elmentésekor minden egyes karakter abban a betűtípusban kerül elmentésre, ahogyan a képernyőn látható, és ezen kívül még a szöveg egészére vonatkozó jellemzők is tárolásra kerülnek, mint például

— a sorok száma oldalanként

- ebből hány sor a fejléc és hány sor a lábjegyzet
- a fejléc és a lábjegyzet tartalma
- hányadik oszlopban van a bal és a jobb oldali margó.

Azt, hogy a szöveg melyik formában lesz majd elmentve, az határozza meg, hogy az elmentés pillanatában a **Fájl** menüpont alábbi almenüpontjai közül melyik van bekapcsolt állapotban:

ConText-alak

layout-alak

ASCII-alak

Vigyázzunk arra, hogy szövegünket milyen alakban mentjük el:

1. Ha ugyanis nem csak normál betűtípusú karakterek vannak benne, és egyszer elmentettük ASCII-alakban, akkor szükség esetén a későbbiekben magunknak kell elvégeznünk a szöveg eredeti betűtípusok szerinti visszaállítását.

2. Ha a szöveget ConText-alakban vagy ASCII-alakban mentjük el, akkor a szöveg egészére vonatkozó jellemzők eltűnnek, és a szöveg legközelebbi betöltésekor esetleg meglepődve tapasztaljuk, hogy szövegünkben máshol van a margó, megváltozott az oldalankénti sorok száma, stb.

3. Az ASCII-alakban való elmentés akkor célszerű, ha az elkészült szöveget később nem a ConText, hanem egy másik program fogja használni.

45. fejezet

Kötegfájl készítése a ConText indításához

Feladat

Annak érdekében, hogy a ConText indítása a jövőben egyszerűbb legyen, az indításhoz szükséges parancsokat foglalj bele egy kötegfájlba! A kötegfájl azonosítója C1.BAT legyen, és a hajlékony lemezed főkatalógusába tedd!

Megoldás

a) Ha a gyakorló szöveget még nem törölted le a képernyőről, akkor gyorsan tedd meg!

b) Az üres szövegszerkesztő területre gépeld be azokat a parancsokat, amelyekkel a ConText-et szoktad indítani:

C:

CD \CONTEXT

CWIHUN1.COM

CONTEXT.COM

c) A szöveg tárolási alakjaként állítsd be az ASCII-alakot, mivel ezt a szöveget a továbbiakban nem a ConText, hanem a DOS fogja használni!

d) Mentsd el ezt a négysoros szöveget! A szöveg teljes fájlazonosítójaként ezt kell megadnod:

A:\C1.BAT

* * *

Mostantól kezdve a ConText már egyszerűbben indítható:

A:\C1.BAT

vagy

A:\C1

Ha pedig az AUTOEXEC.BAT fájlban szerepel PATH parancs, és ebben az A: meghajtó főkatalógusa kedvezményezett katalógusként szerepel, akkor mostantól kezdve a ConText program még egyszerűbben is elindítható:

C1

Feladat

Miután elkészítetted a ConText indításához szükséges kötegfájlt, lépj ki a ConText-ből, és indítsd el a ConText-et e kötegfájl segítségével!

46. fejezet

Biztonsági másolat automatikus készítése

Nagy bosszúság az, ha az ember egy hosszú szöveget (mondjuk egy regényt) legépel, és mielőtt kinyomtatta volna, valaki tévedésből kitörölte a szöveget magábafoglaló fájl.

Ezt a kellemetlenséget természetesen megelőzhetjük úgy, hogy a COPY paranccsal rendszeresen másolatot készítünk a fájlról.

Van a másolat készítésének egy automatikus módja is: csupán kérni kell a ConText-től, hogy a szöveg elmentésekor a szöveg előző állapotát tartalmazó fájlt ne semmisítse meg, hanem tárolja ugyanabban a katalógusban, ugyanolyan névvel, de BAK kiterjesztéssel. Ez a kérés akkor van érvényben, ha a **Fájl** menüpont **BAK létrehozni** almenüpontja be van kapcsolva.

Megjegyzés

Az elmondottakból kiderül, hogy a BAK kiterjesztésű fájl szövegünknek nem a legutolsó, hanem a legutolsó előtti változatát tartalmazza. De ez végszükség esetén még mindig jobb a semminél: könnyebb az eltűnt szöveget a legutolsó előtti állapotból visszaállítani, mint a semmiből.

47. fejezet

Műveletek fájlokkal

Ha a **Fájl** menüpont alábbi almenüpontjainak valamelyikét kiválasztjuk, akkor fájlokkal végezhetünk műveletet:

- **szöveget betölteni**
- **szöveget elmenteni**
- **blokkot betölteni**
- **blokkot elmenteni**
- **fájlt törölni**
- **fájlt átnevezni**
- **fájlt másolni**
- **program indítás.**

Amikor a **Fájl** menüpontot tesszük aktuálissá, akkor a képernyő bal oldalán egy olyan ablakot látunk, amely az aktuális katalógus tartalomjegyzékét mutatja. Ezt az ablakot fájlablaknak nevezzük.

A fájlablak keretének felső részén látható, hogy jelenleg melyik az aktuális katalógus.

A fájlablakban a fájlok a katalógusoktól úgy különböztethetők meg, hogy a katalógusok azonosítója után látható egy Backslash (\), a fájlok azonosítója után viszont nem.

A fájlablakban látható `..\` arra a katalógusra utal, amelynek az aktuális katalógus alkatalógusa.

Amíg az almenüpontok valamelyikét ki nem választjuk, addig a fájlablak felső sorában ez a felirat látható:

Lemez meghajtót váltani A...K

Ez a felirat arra figyelmeztet, hogy szükség esetén váltsunk meghajtót: üssük le annak a meghajtónak a betűjelét, amelyen megtalálható az a fájl, amellyel a műveletet végezni akarjuk.

Ha ez megtörtént, és az előbb említett almenüpontok valamelyikét kiválasztottuk, akkor a fájlablakban megjelenik egy kiválasztó sáv, és a fájlablak felső sorában most már ez a felirat látható:

Cursorral kijelölni, majd RETURN

Ez arra utal, hogy a fájlablakban látható fájlt vagy katalógust úgy lehet kiválasztani, hogy a kurzormozgató billentyűkkel a kiválasztó sávot a kiválasztandó fájlra vagy katalógusra visszük, majd Enter-t ütünk.

Ha katalógust választunk ki, akkor az válik aktuális katalógussá, ha pedig fájlt, akkor azzal hajtódik végre a művelet.

Ha eközben meghajtót akarunk váltani, akkor Esc-et kell ütnünk, majd be kell gépelnünk a meghajtó betűjelét.

Feladatok

1. A fájlablakban való közlekedés gyakorlása érdekében válaszd ki a **szöveget betölteni** almenüpontot! Vándorolj a különféle meghajtók és katalógusok között, végül válaszd ki a hajlékony lemezed CONSZOV katalógusában található GYAK.TXT fájlt!

Tapasztalat: egy szöveg nem csak az eddig tanult módon tölthető be, hanem a **Fájl** menüpont **szöveget betölteni** almenüpontjának kiválasztása révén is.

2. A most betöltött szöveg végére írd oda ezt a mondatot:

Ma is tanultam valamit!

majd válaszd ki a **Fájl** menüpont **szöveget elmenteni** almenüpontját! Erre a státusz-sorban a 'Fájlnév:' felirat mellett megjelenik a teljes fájlazonosító. Ha Enter-t ütsz, akkor a szöveg változatlan fájlazonosítóval kerül elmentésre, de lehetőség van arra is, hogy itt az Enter leütése előtt megváltoztasd a teljes fájlazonosítót. Ha ezt teszed, akkor a szöveged előző és újabb változata egyaránt tárolódik.

Ha innen nem az Enter, hanem az Esc leütésével lépsz ki, akkor a szöveg elmentése elmarad.

Tapasztalat: a szöveg nem csak az eddig tanult módon, hanem a **Fájl** menüpont **szöveget elmenteni** almenüpontjának kiválasztása révén is elmenthető.

* * *

Ha egy szöveget nem a szöveget betölteni, hanem a **blokkot betölteni** almenü-pont kiválasztása révén töltünk be, akkor a most betöltött szöveg beékelődik abba a szövegbe, ami előtte be volt töltve. A beékelődés helyét a kurzor pozíciója határozza meg. Ily módon lehet több fájl tartalmát egyesíteni.

Feladat

A gyakorlószövegbe a névjegykártyád alatti sortól kezdve ékeld be az A: meghajtó főkatalógusában elhelyezkedő C1.BAT fájl tartalmát! Az egyesített szöveget mentsd el GYAK.TXT azonosítóval a hajlékony lemezed CONSZOV katalógusába!

* * *

Ha nem a teljes szöveget, hanem csak annak egy részét akarjuk elmenteni, akkor a következőképpen kell eljárunk:

a) A szöveg elmentendő részét blokknak kell kijelölnünk.

b) Az elmentést nem a szöveget elmenteni, hanem a **blokkot elmenteni** almenü-pont kiválasztása révén kell végrehajtanunk.

Megjegyzés

A blokk betöltése vagy elmentése megvalósítható a **Blokk** menüpont **betölteni** vagy **elmenteni** almenüpontjának kiválasztása révén is.

Feladat

A gyakorlószövegben jelöld ki blokknak Petőfi úti levelét, majd mentsd el a blokkot UTI.LEV fájlazonosítóval a hajlékony lemezed CONSZOV katalógusába!

Ha a szövegszerkesztés közben eszünkbe jut, hogy valamelyik fájlt ki akarjuk törölni, vagy át akarjuk nevezni, vagy másolatot akarunk készíteni róla, akkor nem kell kilépnünk a ConText-ből, hanem a következőket kell tennünk:

a) Kiválasztjuk a **Fájl** menüpont megfelelő almenüpontját.

b) A fájlablakban kiválasztjuk azt a fájlt, amelyet törölni, átnevezni vagy másolni akarunk. Erre a státuszsorban megjelenik a kiválasztott fájl azonosítója.

c/1) Ha törlésről van szó, és Enter-t ütünk, akkor a fájl valóban kitörlődik, ha viszont Esc-et, akkor nem.

c/2) Ha átnevezésről van szó, akkor meg kell adni az új fájlazonosítót, majd Enter-t kell ütni.

c/3) Ha másolásról van szó, akkor meg kell adni a másolat teljes fájlazonosítóját, majd Enter-t kell ütni.

Feladat

Készíts az A: meghajtó CONSZOV katalógusában található C1.BAT fájlról másolatot ugyanebbe a katalógusba CONTEXT.BAT azonosítóval! Ezután a CONTEXT.BAT-ot nevezd át CONX.BAT-ra, majd töröld ki!

Akkor sem kell kilépni a ConText-ből, ha egy futtatható fájlt akarunk elindítani, hanem a következőket kell tenni:

a) Ki kell választani a **Fájl** menüpont **program indítás** almenüpontját.

b) A fájlablakban ki kell választani a futtatandó fájlt.

c) Miután a kiválasztott fájl lefutott, bármely billentyű leütésével visszatérhetünk a Context-be, és folytathatjuk a szövegszerkesztést.

48. fejezet

Makróprogramozás

Vannak olyan billentyűk (például a funkcióbillentyűk) és billentyűkombinációk (például az Alt B billentyűkombináció), amelyekhez hozzárendelhetünk karaktersorozatot. Ennek az a jelentősége, hogy ha a hozzárendelést követően az illető billentyűt vagy billentyűkombinációt használjuk, akkor ez nem az eredeti jelentésével, hanem a hozzárendelt jelentéssel bír. Ha például az F6 funkcióbillentyűhöz azt a karaktersorozatot rendeljük hozzá, hogy

Szent-Györgyi Albert Egészségügyi Szakközépiskola,

akkor a továbbiakban az F6 funkcióbillentyű leütésének hatására az jelenik meg a szövegben, hogy

Szent-Györgyi Albert Egészségügyi Szakközépiskola.

Karaktorsorozatnak billentyűhöz vagy billentyűkombinációhoz való hozzárendelését a ConText-ben makróprogramozásnak nevezzük.

A makróprogramozás lépései:

a) Kiválasztjuk az **Extra** menüpont **makrót programozni** almenüpontját, ennek hatására a státuszsorban megjelenik a

Makrót meghatározni: kívánt billentyűt nyomni:

felirat.

b) Le kell ütni azt a billentyűt, vagy alkalmazni kell azt a billentyűkombinációt, amelyhez karaktorsorozatot akarunk hozzárendelni. Ennek hatására a státuszsorban megjelenik a

Makrók:

felirat.

c) Meg kell adni az illető billentyűhöz vagy billentyűkombinációhoz rendeltető karaktorsorozatot. A karaktorsorozatot Enter-rel kell zárni.

Megjegyzések

1. Mindaddig, amíg valaki az első nyolc funkcióbillentyűhöz nem rendelt hozzá karaktorsorozatot, addig azok az alábbi almenüpontok kiválasztását jelentik:

Funkcióbillentyű

Almenüpont

F1	Cursor menüpont szöveg eleje almenüpontja
F2	Cursor menüpont szöveg vége almenüpontja
F3	Layout menüpont lénia-menü almenüpontja
F4	Extra menüpont különleges jelek almenüpontja
F5	Törlés menüpont cursorig almenüpontja
F6	Törlés menüpont cursortól almenüpontja
F7	Blokk menüpont blokk eleje almenüpontja
F8	Blokk menüpont blokk vége almenüpontja

2. Addig, amíg az F9 funkcióbillentyűhöz még nem rendelt hozzá valaki karaktorsorozatot, addig annak az a hatása, hogy aláhúzza a kurzor helyén álló karaktert, ha az eddig nem volt aláhúzva; ha pedig alá volt húzva, akkor megszünteti az aláhúzást.

Az F10 funkcióbillentyűre hasonló mondható el, de ez nem az aláhúzást, hanem a karakter kövérségét szabályozza.

Feladatok

1. A gyakorlószövegben húzd alá a verscímekeket, a költő nevét pedig mindenhol változtasd át kövér betűsre!
2. Az F6 funkcióbillentyűt programozd be úgy, hogy ha leütöd, akkor a neved jelenjen meg a képernyőn! Próbáld is ki!

49. fejezet

A beállítások elmentése

Ha azt akarjuk, hogy a ConText a következő indításakor a most érvényes beállításokkal (margók helye, sorok száma oldalanként, lénia, kapcsolók állása, billentyűkhöz és billentyűkombinációkhoz rendelt karaktorsorozatok stb.) induljon, akkor a következőket kell tennünk:

- a) Gondoskodni kell arról, hogy a C: meghajtó CONTEXT katalógusa legyen az aktuális katalógus.
- b) Ki kell választani a **Fájl** menüpont **ConText setup** almenüpontját.

50. fejezet

Áttérés másik munkaterületre

Eddig minden szöveget az 1-es munkaterületen szerkesztettünk. Ha egyszerre több szöveget akarunk szerkeszteni, akkor használnunk kell a többi munkaterületet is.

Ha másik munkaterületre akarunk áttérni, akkor a következőket kell tennünk:

- a) Válasszuk ki az **Extra** menüpont **munkaterületek** almenüpontját, erre megjelenik egy ablak. (Az ablak többek között azt mutatja, hogy a szöveg tárolásához, továbbá a billentyűkhöz és a billentyűkombinációkhoz rendelt karaktorsorozatok tárolásához még hány szabad byte áll rendelkezésünkre a memóriában.)
- b) Az ablakban mind az öt munkaterülettel kapcsolatban az alábbi dolgok láthatók:
 - a munkaterület sorszáma
 - a munkaterületen elhelyezett szöveg fájlazonosítója
 - a munkaterületen elhelyezett szöveg sorainak száma.

A függőlegesen mozgó kiválasztó sávot a felfelé és lefelé mutató nyilakkal vigyük a kívánt munkaterülethez, majd üssünk Enter-t.

* * *

Bármely munkaterületen ugyanazok a dolgok hajthatók végre, mint amit eddig az 1-es munkaterülettel kapcsolatban megismertünk.

Feladat

Térj át a 2-es munkaterületre, majd térj vissza az 1-es munkaterületre!

51. fejezet

Szövegrész átmásolása egyik munkaterületről a másokra

Ha az egyik munkaterületen elhelyezkedő szövegrészt egy másik munkaterületen levő szövegbe akarjuk beékelni, akkor a következőképpen kell eljárunk:

a) Arra a munkaterületre kell áttérnünk, ahol a beékelendő szöveg elhelyezkedik.

b) A beékelendő szöveget blokknak vagy hasábblokknak kell kijelölnünk.

c) Át kell térnünk arra a munkaterületre, ahol az a szöveg található, amelybe be akarunk ékelni.

d) A kurzort a szövegnek arra a helyére kell vinnünk, ahová be akarunk ékelni.

e) Ki kell választanunk a **Blokk** menüpont **átvenni** almenüpontját. Az erre megjelenő ablakban ki kell választanunk azt a munkaterületet, ahol a beékelendő szövegrész elhelyezkedik.

Megjegyzés

A beékelődött szöveg eredeti helyén is megmarad.

Feladat

Gondoskodj arról, hogy az 1-es munkaterületen a gyakorlószöveg legyen! A 3-as munkaterületre gépeld be Zrínyi Miklós jelmondatát latinul és magyarul:

Sors bona nihil aliud

Jó szerencse, semmi más!

A most begépelt sorokat a 3-as munkaterületről másold át az 1-es munkaterület legfelső soraiba!

52. fejezet

Körlevél nyomtatása

A körlevél a központból egyszerre több címzettnek megküldött közlemény. A körlevél tehát két részből áll:

— van állandó része (ez minden címzett esetében ugyanaz)

— van változó része (ez címzettenként más és más).

A nyomtatást megelőzően az állandó és a változó szövegrészt különböző munkaterületen kell elhelyeznünk. (Például az állandó részt az 1-es, a változó részt a 2-es munkaterületre tehetjük.) Az állandó részben jelezni kell azokat a helyeket, ahová a nyomtatás során változó szövegrész fog kerülni. Kilenc változó szövegrész van megengedve, ezek helyét az állandó szövegrészben @1, @2, ... , @9-cel kell megjelölni.

A változó szövegrészeket tartalmazó munkaterület felépítése a következő kell hogy legyen:

Az első sorban egymástól vesszővel elválasztva kell szerepelnie az egyes számú címzettel kapcsolatos első, második, harmadik stb. számú változó szövegrésznek.

A második sorban egymástól vesszővel elválasztva kell szerepelnie a kettes számú címzettel kapcsolatos első, második, harmadik stb. számú változó szövegrésznek.

És így tovább.

Megjegyzés

Ha az állandó szövegrészben valahol a @0 szerepel, akkor oda a mai dátum fog nyomtatódni.

* * *

Példa

Tegyük fel, hogy az állandó szövegrész a következő:

@1 részére

@2

Kedves @3!

Szeretettel meghívlak a lakásomon 1993. december 15-én
17 órakor tartandó teadélutánra.

@4:

Zoli

@0

Tegyük fel azt is, hogy itt a @1, @2, @3, @4 az alábbi változó szövegrészekre utal:

@1 a címzett neve,

@2 a címzett címe,

@3 a címzett baráti megszólítása,

@4 az a szöveg, amellyel Zoli a címzettől el szokott köszönni a levélben.

Végül tegyük fel, hogy a változó szövegrészt tartalmazó munkaterület tartalma a következő:

Hefkó Regina, Kecskemét Hold utca 2., Regi, Szeretettel üdvözöl
Nagy Krisztina, Kecskemét Zászló utca 21., Kriszta, Minden jót
Tóth Tamás, Kecskemét Kinizsi utca 2., Tomi, Viszlát

Ha a körlevelet 1993. november 13-án nyomtatjuk ki, akkor ilyen levelek születnek:

Hefkó Regina részére
Kecskemét Hold utca 2.
Kedves Regi!

Szeretettel meghívlak a lakásomon 1993. december 15-én
17 órakor tartandó teadélutánra.

Szeretettel üdvözöl:

Zoli

1993.11.13

Nagy Krisztina részére
Kecskemét Zászló utca 21.
Kedves Kriszta!

Szeretettel meghívlak a lakásomon 1993. december 15-én
17 órakor tartandó teadélutánra.

Minden jót:

Zoli

1993.11.13

Tóth Tamás részére
Kecskemét Kinizsi utca 2.
Kedves Tomi!

Szeretettel meghívlak a lakásomon 1993. december 15-én
17 órakor tartandó teadélutánra.

Viszlát:

Zoli

1993.11.13

Már csak azt kell megtanulnunk, hogyan kell körlevelet nyomtatni. Íme:

a) Miután a körlevél állandó és változó részét egy-egy munkaterületen elhelyeztük, arra a munkaterületre kell áttérnünk, ahol a körlevél állandó része található.

b) Ki kell választanunk a **Nyomtat** menüpont körlevél almenüpontját. Erre megjelenik egy ablak.

c) Az ablakban meg kell adnunk annak a munkaterületnek a számát, ahol a körlevél változó része található, valamint azt, hogy nyomtatás előtt kérjük-e az egyes levelek formázását (ha igen, akkor I-t kell megadnunk; ha nem, akkor N-et). Mindkét dolog megadását az Enter-rel kell zárnunk.

Megjegyzés

Ha a körlevél változó részére még máskor is szükségünk lesz, akkor érdemes azt elmenteni.

53. fejezet

Kilépés a ConText-ből — másképpen

A ConText-ből nem csak az eddig tanult módon lehet kilépni, hanem a **Fájl** menüpont **ConText vége** almenüpontjának kiválasztásával is.

Feladat

Lépj ki a ConText-ből ezzel a módszerrel!

54. fejezet

Kontrolszekvenciák alkalmazása

Azok a szolgáltatások, amelyeket eddig az egyes almenüpontok kiválasztása révén vettünk igénybe, igénybe vehetők másképpen is. Erre már láttunk példát: a ConText-ből való kilépés nem csak a **File** menüpont **ConText vége** almenüpontjának kiválasztásával lehetséges, hanem úgy is, hogy alkalmazzuk a Ctrl K billentyűkombinációt, majd leütjük a Q billentyűt. Ezt röviden így szoktuk jelölni:

^KQ

Ez egy kontrolszekvencia. Kontrolszekvenciáról tehát akkor beszélünk, ha Ctrl billentyűvel kapcsolatos billentyűkombinációt alkalmazunk, majd azt követően esetleg még leütünk egy vagy több karaktert annak érdekében, hogy valamilyen szolgáltatást igénybe vehessünk.

Háromféle kontrolszekvencia különböztethető meg:

- Van olyan, amelyik egy almenüpont kiválasztásának vagy egy billentyű leütésének felel meg (esetleg mindkettőnek).

- Van olyan, amellyel olyan szolgáltatás kérhető a ConText-től, ami sem egy almenüpont kiválasztásával, sem valamely billentyű leütésével nem kérhető.
- Van olyan, amelyik egy menüpontot tesz aktuálissá.

Megjegyzés

A menüpontok kiválasztása helyett azért érdemes kontrol szekvenciákat alkalmazni, mert így gyorsabban elérjük a célt. Hátránya viszont, hogy a kontrol szekvenciákat nehezebb megtanulni, mint a menürendszert.

Az alábbiakban jelentésükkel együtt felsoroljuk az alkalmazható kontrol szekvenciákat.

Amelyik kontrol szekvencia egy almenüpont kiválasztásának felel meg, annál feltüntetjük a megfelelő menüpontot és almenüpontot.

Amelyik kontrol szekvencia egy billentyű leütésének felel meg, annak sorában ezt a billentyűt *-gal jelölve feltüntetjük.

	A kurzor mozgása	Billentyű
^S	Kurzor egy karakterrel balra	*Balra mutató nyíl
^D	Kurzor egy karakterrel jobbra	*Jobbra mutató nyíl
^E	Kurzor egy sorral feljebb	*Felfelé mutató nyíl
^X	Kurzor egy sorral lejjebb	*Lefelé mutató nyíl
^A	Kurzor egy szóval balra	
^F	Kurzor egy szóval jobbra	
^QS	Kurzor a sor elejére	*Home
^QD	Kurzor a sor végére	*End
^QE	Kurzor a felső sorba	
^QX	Kurzor az alsó sorba	
^C	Lapozás a képernyőn tovább	*Page Down (Pg Dn)
^R	Lapozás a képernyőn vissza	*Page Up (Pg Up)
^W	Sorok görgetése felfelé	
^Z	Sorok görgetése lefelé	
^I	A Tab leütése	*Tab
^M	Az Enter leütése	*Enter

	A kurzor gyorsmozgatása	Cursor menüpont
^QR	Kurzor a szöveg elejére *F1	→ szöveg eleje
^QC	Kurzor a szöveg végére *F2	→ szöveg vége
^QB	Kurzor a blokk elejére	→ blokk eleje
^QK	Kurzor a blokk végére	→ blokk vége
^QP	Kurzor a jelzőhöz	→ jelző
^QM	Jelzőt rakni a szövegben	jelzőt rakni
^QZ	Kurzor a megadott pozícióra	pozíciót beadni

	Karaktersorozat keresése, cseréje	Cursor menüpont
^QF	Karaktersorozat keresése	fogalmat keresni
^QA	Karaktersorozat cseréje	keres/cserél
^L	Keresés vagy csere ismétlése	k/cs ismételni

	Javító műveletek	Billentyű
^V	Üzem módváltás a billentyűzeten	*Insert (Ins)
^N	Sor lejjebb vitele	
^_	Két karakter felcserélése	
^G	Karakter törlése	*Delete (Del)
^H	Kurzortól balra eső karakter törlése	*Backspace

	Különféle törlések	Törlés menüpont
^T	Törlés a kurzortól a szó végéig	szó végéig
^QH	Törlés a sor elejétől a kurzorig *F5	cursorig
^QY	Törlés a kurzortól a sor végéig *F6	cursortól
^Y	A sor törlése	sort törölni
^KY	Blokk törlése	blokkot törölni

	Különféle törlések	Törlés menüpont
^QL	Az utolsó változtatás törlése	utolsó változtatás
^KE	Az egész szöveg törlése	egész szöveg

	Blokkműveletek	Blokk menüpont
^KB	Blokk elejének kijelölése *F7	blokk eleje
^KK	Blokk végének kijelölése *F8	blokk vége
^KNB	Hasábblokk elejének kijelölése	hasábblokk [
^KNK	Hasábblokk végének kijelölése	hasábblokk]
^KY	Blokk törlése	törölni
^KV	Blokk eltolása	eltolni
^KC	Blokk másolása	másolni
^KG	Blokk átvétele	átvenni
^KR	Blokk betöltése	betölteni
^KW	Blokk elmentése	elmenteni
^KT	Blokk betűtípusának megváltoztatása	betűtípus váltás
^KH	Blokk jelölésének megváltoztatása	jelzés

	Betűtípus beállítása	Betütíp menüpont
^PN	'normál' kapcsoló be	normál
^PK	'kövér' kapcsoló be/ki	kövér
^PA	'aláhúzva' kapcsoló be/ki	aláhúzva
^PD	'dőlt' kapcsoló be/ki	dőlt
^PS	'széles' kapcsoló be/ki	széles
^PE	'exponens' kapcsoló be/ki	exponens
^PI	'index' kapcsoló be/ki	index

	A formázás végrehajtása	Format menüpont
^B	Formázás a bekezdés végéig	bekezdés végéig
^OB	Formázás a szöveg végéig	szöveg végéig
^OZ	Formázás kéthasábosra	kéthasábos
^OC	Sor középre igazítása	sort középre

	Formázó kapcsolók beállítása	Format menüpont
^OJ	'blokkírás' kapcsoló ki/be	blokkírás
^OH	'elválasztás' kapcsoló ki/be	elválasztás
^OQ	'visszakérdezni' kapcsoló ki/be	visszakérdezni
^OV	'autom. tabulátor' kapcsoló be/ki	autom. tabulátor
^OM	'RET = bekezd.vég' kapcsoló be/ki	RET = bekezd.vég

	Formázást vezérlő jelek elhelyezése	Format menüpont
^OA	'bekezdés eleje' jel elhelyezése	bekezdés eleje
^OU	'nem formatálni' jel elhelyezése	nem formatálni

	A szöveg formájának beállítása	Layout menüpont
^OS	Oldalankénti sorok számának megadása	sorok száma oldalanként
^OI	Léniabeállítás *F3	lénia-menü
^OL	A bal margó a kurzorhoz igazodik	b. szél → cursor
^OR	A jobb margó a kurzorhoz igazodik	j. szél → cursor
^OF	A jobb margó a sor végéhez igazodik	j. szél → sor vége
^OEF	A fejléc megjelenítése	fejléctet kiírni
^OEL	A lábjegyzet megjelenítése	lábjegyzet kiírni
^OOF	A blokk lesz a fejléc	blokk mint fejléc
^OOL	A blokk lesz a lábjegyzet	blokk mint lábjegyzet

	A szöveg formájának beállítása	Layout menüpont
^OP	'oldalvéget jelezni' kapcsoló ki/be	oldalvéget jelezni
^OT	'léniát kiírni' kapcsoló be/ki	léniát kiírni
^ON	'nem-dokument-mód' kapcsoló be/ki	nem-dokument-mód

	A monitor beállítása	Monitor menüpont
^JB	A sorok számának megváltoztatása	... sor
^JC	Képernyőszínek beállítása	színt váltani
^JH	'segédablak' kapcsoló ki/be	segédablak
^JF	'cursor villog' kapcsoló be/ki	cursor villog

	Extra szolgáltatások	Extra menüpont
^JI	Áttérés másik munkaterületre	munkaterületek
^}	Szövegrész pufferba helyezése	szöveg a pufferba
^^	Puffer tartalmának elhelyezése	szöveg a pufferból
^T	Idő beírása a szövegbe	időt kiírni
^JD	Dátum beírása a szövegbe	dátumot kiírni
^JK	Naptár megjelenítése	naptár
^JG	Grafikus jelek használata	grafika-editor
^	Különleges jelek használata *F4	különleges jelek
^QT	Makróprogramozás	makrót programozni
^JR	Matematikai kifejezés értéke	számolni
^JS	Hasábblokk számainak összege	hasáb összege
^JM	Hasábblokk számainak átlaga	átlag

Az n-edik munkaterületre legegyszerűbben úgy térhetünk át, hogy a ^K billentyűkombinációt követően begépeljük a munkaterület számát. Pl. az 5-ös munkaterületre így térünk át: ^K5

	Felkészülés a nyomtatásra	Nyomtat menüpont
^PR	A nyomtatónk sajátosságait tartalmazó fájl megadása	install. betölteni

	Műveletek fájlokkal	Fájl menüpont
^KL	Szöveg betöltése (lemezről)	szöveget betölteni
^KS	Szöveg elmentése (lemezre)	szöveget elmenteni
^KR	Blokk betöltése (lemezről)	blokkot betölteni
^KW	Blokk elmentése (lemezre)	blokkot elmenteni
^KX	Futtatható fájl indítása	program indítás
^KQ	Kilépés a ConText-ből	ConText vége

	Menüpontok aktuálissá tétele
^KP	A Nyomtat menüpontot teszi aktuálissá
^KD	A Fájl menüpontot teszi aktuálissá

	Betűtípus utólagos megváltoztatása
Az alábbi kontrolszekvenciák annak a karakternek a betűtípusát változtatják át vagy változtatják vissza, amelyen a kurzor áll.	
^P1	Exponens típusú betűre változtat át vagy vissza
^P2	Index típusú betűre változtat át vagy vissza
^P3	Dőlt típusú betűre változtat át vagy vissza
^P4	Aláhúzott típusú betűre változtat át vagy vissza *F9
^P5	Kövér típusú betűre változtat át vagy vissza *F10
^P6	Fordított kijelzésűre vagy normál kijelzésűre változtat
^P8	Nagybetűt kisbetűre, kisbetűt nagybetűre változtat

A ^P8 kontrolszekvenciával egyenértékű az Alt G billentyűkombináció. Ez utóbbi gyorsabb végrehajtást jelent.

Láthatatlan elválasztójel elhelyezése	
^P7	Ezzel a kontrolszekvenciával egy szó belsejében a kurzor által megjelölt helyen láthatatlan elválasztójelet helyezhetünk el, amit a szöveg formázásánál figyelembe vesz a ConText.

Megjegyzés

A makróprogramozás során a billentyűhöz vagy billentyűkombinációhoz rendelt karaktersorozatban billentyűszekvencia is szerepelhet. Ez jó lehetőség arra, hogy a ConText kezelése még kényelmesebbé váljon.

Példa

Tegyük fel, hogy az F4 funkcióbillentyűhöz az alábbi karaktersorozat van hozzárendelve:

Juan ^X^S Maria ^X^S Castanella ^X^S de Toledo

Ha most az F4 funkcióbillentyűt leütjük, akkor a spanyol úr neve így fog a képernyőre íródni:

Juan

Maria

Castanella

de Toledo

V. RÉSZ

A NORTON COMMANDER HASZNÁLATA

1. fejezet

Mi az a Norton Commander?

Számos program készült már azzal a céllal, hogy a gépkezelő a DOS legfontosabb szolgáltatásait kényelmesen vehesse igénybe. Ezek közül a legnépszerűbb a Peter Norton és munkatársai által készített program, amelyet Norton Commandernek neveznek. Mi a Norton Commander 3.0-ás verziójával foglalkozunk.

2. fejezet

Mely fájlok kellene a Norton Commander működéséhez?

A Norton Commander működéséhez szükséges legfontosabb fájlok az alábbiak:

NCMAIN.EXE

NC.EXE

NC.HLP

A Norton Commander program az NCMAIN.EXE és az NC.EXE fájlokban van elhelyezve. Az NCMAIN.EXE a teljes Norton Commandert magában foglalja, az NC.EXE viszont csak a Norton Commander legszükségesebb szolgáltatásait tartalmazza. Ennek megfelelően a Norton Commander kétféle módon használható:

- a) az NCMAIN.EXE fájlt indítjuk el
- b) az NC.EXE fájlt indítjuk el.

Az a) esetben a Norton Commander működése során a teljes program állandóan a memóriában van, és ott 176 Kbyte helyet foglal.

A b) esetben csak a Norton Commander egy része van állandóan a memóriában, és ott 16 Kbyte helyet foglal le. Ha a Norton Commandernek olyan szolgáltatását kívánjuk igénybe venni, amely nem szerepel az NC.EXE fájlban, akkor az NC.EXE

a memóriába tölti az NCMAIN.EXE fájl szükséges részét, és mindaddig ott tartja, amíg szüksége van rá.

Az a) esetben a Norton Commander gyorsabban működik.

A b) esetben a Norton Commander kevesebb helyet követel magának a memóriában. Ez azért fontos, mert a Norton Commandernek megvan az a sajátossága, hogy miközben a memóriában tartózkodik, megengedi, hogy egy másik program is ott tartózkodjon, sőt ezt a másik programot a Norton Commander el is tudja indítani; miután pedig ez a másik program befejezte működését, újra a Norton Commander kezd el működni. Érdeemes tehát a Norton Commandert a b) változat szerint használni, mert ebben az esetben nagyobb hely marad a memóriában a másik program számára. (Vannak olyan programok, amelyek csak akkor tudnak működni, ha a Norton Commander nincs a memóriában!)

Az a) esetet időkímélő, a b) esetet pedig helykímélő változatnak nevezzük.

Az NC.HLP fájl arra szolgál, hogy a Norton Commander működése során használatára vonatkozó angol nyelvű segítséget kérhessünk.

A Norton Commander működéséhez szükséges fájlokat a C: meghajtó NC katalógusában szokás elhelyezni.

Ebben a katalógusban még az alábbi fájlokkal fogunk találkozni:

NC.INI

NC.EXT

NC.MNU

3. fejezet

Mire lesz még szükségünk a gyakorlás során?

A C: meghajtón szükségünk lesz a DOS és a CONTEXT katalógusra. Kívánatos, hogy a DOS katalógus az MS-DOS 5.0 operációs rendszer fájljait tartalmazza, a CONTEXT katalógus pedig a ConText szövegszerkesztő program működéséhez szükséges fájlokat.

Szükségünk lesz egy hajlékony lemezre is.

Feladatok

1. Formátáld a hajlékony lemezdet! A lemezt a Norton Commander gyakorlása során tartsd benn az A: meghajtóban! Nézd meg, hogy a Norton Commander működéséhez szükséges három legfontosabb fájl benne van-e a C: meghajtó NC katalógusában!

2. Nézd meg, hogy a C: meghajtó CONTEXT katalógusa tartalmazza-e az alábbi fájlokat:

CWIHUN1.COM

CONTEXT.COM
DINSTALL.COM
EGER.COM
CWIHER.OVL
CWICGA.OVL
CWIEGA.OVL
CWIVGA.OVL
SCREEN.OVL

Ha nem tartalmazza, és nem is áll módodban beszerezni ezeket a fájlokat, akkor a COPY paranccsal készíts ilyen azonosítójú fájlokat tetszőleges tartalommal. A Norton Commander tanulása során ugyanis nem lesz jelentősége annak, hogy mi a tartalma ezeknek a fájloknak, csupán az a fontos, hogy létezzenek ilyen azonosítójú fájlok a C: meghajtó CONTEXT katalógusában.

4. fejezet

Hogyan indítjuk el a Norton Commandert?

Az időkímélő változatban a Norton Commandert így indítjuk el:

— Ha nem a C: az aktuális meghajtó, akkor aktuálissá tesszük:

C:

— Ha a C: meghajtón nem az NC az aktuális katalógus, akkor azt tesszük aktuálissá:

CD \NC

— Elindítjuk a Norton Commander programot:

NCMAIN.EXE

* * *

A helykímélő változatban a Norton Commandert így indítjuk el:

C:

CD \NC

NC.EXE

Ez utóbbi változat a szokásos.

Feladatok

1. Addig, amíg az NC katalógusban található NC.INI fájl szerepét nem ismered, a Norton Commander indítása előtt töröld ki ezt a fájlt:

DEL C:\NC\NC.INI

2. Indítsd el a Norton Commandert a szokásos változat szerint, és indulás után alkalmazd a Ctrl F1 billentyűkombinációt! Ezt a billentyűkombinációt minden olyan indítást követően alkalmazd, amikor előzőleg kitörölted az NC.INI fájlt!

5. fejezet

Mi látható a képernyőn induláskor?

Mindenekelőtt látható két ablak, ezeket paneleknek nevezzük. Magunk állíthatjuk be, hogy a bal és a jobb panel mit mutasson.

Látható a képernyőn a DOS készenléti jele is. Ez arra figyelmeztet, hogy a Norton Commander működése közben is adhatunk a DOS-nak parancsokat.

A képernyő legalsó sora a Norton Commander funkcióbillentyűsora. Ez a sor az egyes funkcióbillentyűk hatásáról tájékoztatja a gépkezelőt. Az 1-es sorszám az F1 funkcióbillentyűre utal, a 2-es az F2-re, és így tovább egészen 10-ig.

A Norton Commander induláskor a funkcióbillentyűsor így néz ki:

6. fejezet

Hogyan tesszük aktívvá a másik panelt?

A két panel egyikének a fejrészen fordított kijelzéssel látszik a felirat. Ezt a panelt aktív panelnek nevezzük. A Tab billentyű hatására a másik panel válik aktívvá. Ha egy panelen valamit végre akarunk hajtani, akkor előzőleg azt aktívvá kell tennünk.

Feladat

Tedd aktívvá a másik panelt, majd újra az előzőt!

7. fejezet

Miért jelenik meg néha a csillagos égbolt?

A Norton Commander egyik szolgáltatása (ha kérjük) a képernyőpihentetés. Mi magunk írhatunk elő egy időtartamot, ez lehet például 3 perc. Ha ennyi idő eltelt úgy, hogy mi semmilyen billentyűt nem ütöttünk le, akkor a Norton Commander elkezd pihentetni a képernyőt, ami úgy nyilvánul meg, hogy a képernyő a csillagos égbolthoz válik hasonlatossá. Ilyenkor nem kell megijedni, mert ha újra dolgozni akarunk a Norton Commanderrel, akkor elég egy tetszőleges billentyűt leütnünk, és

újra azt látjuk a képernyőn, mint amit a csillagos égbolt megjelenése előtt láttunk (a leütött billentyűt csak a csillagos égbolt eltüntetésére használja a Norton Commander).

8. fejezet

Hogyan választunk a felkínált lehetőségek közül?

Működése során a Norton Commander gyakran hoz minket olyan helyzetbe, hogy válasszunk az általa felkínált lehetőségek közül. A lehetőségek egyike mindig kiválasztó sávval van a többitől megkülönböztetve. A kiválasztó sávot a kurzormozgató billentyűkkel mozgathatjuk. Valamely lehetőség kiválasztása úgy történik, hogy amikor a kiválasztó sáv épp rajta helyezkedik el, akkor leütjük az Enter billentyűt.

9. fejezet

Hogyan lépünk ki a Norton Commanderből?

Mindenekelőtt meg kell nyomnunk az F10 funkcióbillentyűt. Ekkor a Norton Commander megkérdezi, hogy

Do you want to quit the Norton Commander?

Magyarul:

Ki akarsz lépni a Norton Commanderből?

Két választási lehetőségünk van: Yes(igen), vagy No(nem). Ha a No-t választjuk, akkor a Norton Commander tovább működik, ha pedig a Yes-t, akkor befejezi működését.

Feladat

Lépj ki a Norton Commanderből! Utána indítsd el újra!

10. fejezet

Mire szolgál az Esc a Norton Commanderben?

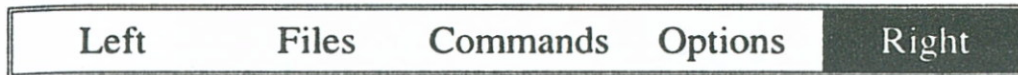
Az Esc billentyűt a Norton Commanderben akkor használjuk, ha

- valamely funkcióbillentyűt tévedésből ütöttük le
- időközben meggondoltuk magunkat, és mégsem akarjuk azt a hatást elérni, amire eddig törekedtünk
- ki akarunk lépni a Norton Commander valamely részéből.

11. fejezet

Mit kell tudni a menüről és az almenüről?

Ha leütjük az F9 funkcióbillentyűt, akkor a képernyő legfelső sorában megjelenik a Norton Commander menüje:

A menüpontok egyike kiválasztó sávval van a többitől megkülönböztetve. A kiválasztó sávot a jobbra és a balra mutató nyílbillentyűvel mozgathatjuk. Ha az Enter-t vagy a lefelé mutató nyílbillentyűt vagy valamely menüpont kezdőbetűjét leütjük, akkor a megkülönböztetett menüpont aktuális menüponttá válik, ami abban nyilvánul meg, hogy megjelenik a hozzá tartozó almenü. Az almenü egyes pontjai között a felfelé és a lefelé mutató nyílbillentyűvel mozgathatjuk a függőlegesen mozgó kiválasztó sávot. Ha eközben a jobbra vagy a balra mutató nyílbillentyűt ütjük le, akkor egy másik menüpont válik aktuálissá.

Példa

A **Commands** menüpont almenüpontjai a következők:

NCD tree	Alt-F10
Find file	Alt-F7
History	Alt-F8
EGA lines	Alt-F9
Swap panels	Ctrl-U
Panels on/off	Ctrl-O
Compare directories	
send/Receive mail	
commander mail	
Menü file edit	
eXtension file edit	

A következő megállapítások valamennyi almenüre érvényesek:

a) Az almenüben az almenüpontok határoló vonalakkal csoportosítva vannak (pl. a **Commands** menüpont almenüpontjai négy csoportot alkotnak).

b) Minden almenüpont esetében egy betű kiemelten látszik. Ez a betű leggyakrabban a kezdőbetű. Pl. a **H**istory almenüpont esetében a H a kiemelt betű, az **eX**tension **f**ile **e**dít almenüpont esetében viszont az X betű a kiemelt. A kiemelt betű mindig nagybetű.

c) Egyes almenüpontoknál megjegyzést is láthatunk. A megjegyzés egy billentyűre vagy billentyűkombinációra utal. Pl. a **H**istory almenüpontnál azt a megjegyzést látjuk, hogy Alt-F8.

* * *

Az aktuális menüpont valamely almenüpontjának kiválasztása többféleképpen is megtörténhet (a gyakorlás során a kiválasztástól egyelőre óvakodjunk):

1. módszer

Leütjük a kiválasztandó almenüpont kiemelt betűjét. Pl. ha a **H**istory almenüpontot akarjuk kiválasztani, akkor leütjük a H billentyűt.

2. módszer

Amikor éppen a kiválasztandó almenüponton van a függőlegesen mozgó kiválasztó sáv, akkor leütjük az Enter billentyűt.

3. módszer

Ha a kiválasztandó almenüpont mellett szerepel megjegyzés is, akkor használjuk a megjegyzésben látható billentyűt vagy billentyűkombinációt. Példák:

— Ha a megjegyzésben 'F5' látható, akkor leütjük az F5 funkcióbillentyűt.

— Ha a megjegyzésben 'Alt-F8' szerepel, akkor alkalmazzuk az Alt F8 billentyűkombinációt.

— Ha a megjegyzésben az áll, hogy 'Gray +', akkor leütjük a szürke színű + billentyűt.

* * *

Bizonyos szituációban előfordulhat, hogy valamely almenüpont nem választható ki. A ki nem választható almenüpont jól megkülönböztethető a többi almenüponttól, mert másképpen van kiírva.

* * *

Rendeltetésük szerint az almenüpontok két osztályba sorolhatók:

a) Vannak olyanok, amelyeknek a kiválasztása valamilyen művelet végrehajtását eredményezi.

b) Vannak olyanok, amelyek valójában kapcsolók. Az ilyen almenüpontok esetében a kapcsoló bekapcsolt állapotát pipa (✓) jelzi. A be- és kikapcsolás az almenüpont kiválasztásával történik.

* * *

Az almenüből az Esc vagy az F10 billentyűvel léphetünk ki. Ha kilépünk az almenüből, akkor a menübe jutunk. A menüből szintén az Esc vagy az F10 billentyűvel léphetünk ki.

12. fejezet

Mely almenüpontokkal nem foglalkozunk?

Van néhány olyan almenüpont, amely csak abban az esetben használható, ha számítógépünk össze van kapcsolva egy másik személyi számítógéppel. Ezek az almenüpontok a következők:

- a **Left** menüpont **linK** almenüpontja
- a **Files** menüpont **Send files** almenüpontja
- a **Commands** menüpont **send/Receive mail** almenüpontja
- a **Commands** menüpont **commander maiL** almenüpontja
- a **Right** menüpont **linK** almenüpontja.

Ezekkel az almenüpontokkal nem foglalkozunk.

Feladat

Keresd meg ezeket az almenüpontokat, de egyiküket se válaszd ki!

13. fejezet

Hogyan szabályozzuk a Norton Commander működési módját?

(1. rész)

A Norton Commander működési módjának szabályozása az **Options** menüpont egyes almenüpontjainak kiválasztása révén történik.

Az **Options** menüpont almenüpontjai:

Configuration...	
Editor...	
Auto menus	
☒ Path prompt	
☒ Key bar	Ctrl-B
☒ Full screen	
Mini status	
cLock	
Save setup	Shift-F9

Az almenüpontok a határoló vonalakkal három csoportba vannak osztva.

1. csoport

a) Ha a **Configuration...** almenüpontot választjuk ki, akkor megjelenik az úgynevezett konfigurációs ablak:

Configuration	
Screen colors ☐ Black & White ☒ Color ☐ Laptop	File panel options ☒ Show hidden files ☒ Ins moves down
Screen blank delay ☐ 40 minutes ☐ 20 minutes ☐ 5 minutes ☐ 3 minutes ☐ 1 minute ☒ Off	Tree panel options ☐ Auto change directory
	Other options ☐ Menu bar always visible ☒ Auto save setup ☐ Left-handed mouse ☒ Fast mouse reset
[Ok] [Cancel]	

Az ablakban a Tab-bal és a nyílbillentyűkkel mozoghatunk. Az ablakban elhelyezkedő öt kis ablak különböző lehetőségek közötti választást tesz lehetővé. Ame-

lyik kis ablak () zárójeleket tartalmaz, abban pontosan egy lehetőség lehet kiválasztott, és (.) jelzi a kiválasztottat. Amelyik kis ablak [] zárójeleket tartalmaz, abban egyszerre több lehetőség is lehet kiválasztott, de az is megengedett, hogy egyik se legyen kiválasztott. A kiválasztottakat [x] jelzi.

A kis ablakokban a kiválasztást és a kiválasztottság megszüntetését egyaránt a szóköz billentyűvel végezhetjük el.

A működési mód beállítását az [OK] és a [Cancel] lehetőségek valamelyikének kiválasztásával fejezhetjük be. Ha azt akarjuk, hogy a Norton Commander a továbbiakban a most megadott módon működjön, akkor az [OK]-t kell kiválasztanunk. Ha inkább ahhoz a működési módhoz ragaszkodunk, ami a konfigurációs ablak megjelenésekor volt érvényben, akkor a [Cancel]-t kell kiválasztanunk.

Nézzük a kis ablakok jelentését!

— A 'Screen colors' feliratú kis ablakban azt kell közölnünk a Norton Commanderrel, hogy milyen monitorunk van:

Black & White:	fekete-fehér (monokróm)
Color:	színes
Laptop:	folyadékkristályos.

Megjegyzés:

Sok olyan fekete-fehér monitor van, amelyen a Norton Commander látványosabban mutat akkor, ha ebben a kis ablakban nem a 'Black & White'-ot, hanem a 'Laptop'-ot választjuk ki!

— A 'Screen blank delay' feliratú kis ablakban a képernyőpihentetést kell szabályoznunk: ha nem kérünk képernyőpihentetést a Norton Commandertől, akkor az 'Off'-ot kell választanunk, ellenkező esetben be kell állítanunk, hogy hány perc legyen az az időtartam, amely ha úgy telik el, hogy közben egyetlen billentyűt sem ütöttünk le, akkor elkezdődik a képernyő pihentetése.

— A 'File panel options', a 'Tree panel options' és az 'Other options' feliratú kis ablakok jelentését később tárgyaljuk.

b) Ha az **Editor...** almenüpontot választjuk ki, akkor megjelenik az úgynevezett editor választó ablak:

————— Edit —————

Select wich editor to use for F4:

(.) Built-in

() External

—————

Ez az ablak annak eldöntésére szolgál, hogy a Norton Commander használatakor mely szövegszerkesztő program szolgáltatásait kívánjuk majd igénybe venni:

- Built-in: a beépített szövegszerkesztőt
- External: egy másik (külső) szövegszerkesztő programét.

A két lehetőség közül pontosan egy lehet kiválasztott, és (.) jelzi a kiválasztottat. A kiválasztást és a kiválasztottság megszüntetését egyaránt a szökőz billentyűvel végezhetjük el. Ha egy külső szövegszerkesztő program mellett döntünk, akkor az ablak alsó sorában meg kell adni annak a fájlnek a teljes azonosítóját, amelyben ez a szövegszerkesztő program el van helyezve. Ha például a ConText a kedvenc szövegszerkesztőnk, és a ConText program a C: meghajtó CONTEXT katalógusában van elhelyezve 'context.com' fájlazonosítóval, akkor az ablak legalsó sorában ezt kell megadnunk:

C:\CONTEXT\CONTEXT.COM

Az ablakból az Enter billentyű leütésével léphetünk ki.

2. csoport

A második csoportba tartozó almenüpontok kapcsolók. Ezek is a Norton Commander működési módját szabályozzák, és közülük akármennyi lehet egy időben bekapcsolva.

Később tárgyaljuk, hogy miként befolyásolják a Norton Commander működését.

3. csoport

Ide csak egy almenüpont tartozik: a **Save setup**. Ha ezt az almenüpontot kiválasztjuk, akkor a Norton Commander mostani működési módja lesz érvényes a következő indításakor is. A működési módot a Norton Commander a C: meghajtó NC katalógusának NC.INI fájljában tárolja.

Feladatsor

Szabályozd a Norton Commander működését az alábbiak szerint:

1. Állítsd be a konfigurációs ablakot a következőképpen:
 - A 'Screen colors' ablak beállítása feleljen meg a monitor típusának!
 - A 'Screen blank delay' ablakban 3 percet állíts be!
 - A 'File panel options', a 'Tree options' és az 'Other options' ablakok beállítása feleljen meg az alábbi ábrának:

File panel options
☐ Show hidden files
☒ Ins moves down

Tree panel options
☐ Auto change directory

Other options
☐ Menu bar always visible
☐ Auto save setup
☐ Left-handed mouse
☐ Fast mouse reset

2. Állítsd be az editor választó ablakot úgy, hogy a beépített szövegszerkesztő szolgáltatásait vehesd majd igénybe.

3. Állítsd be a kapcsolókat az alábbi ábrának megfelelően:

Auto menus	
√ Path prompt	
√ Key bar	Ctrl-B
√ Full screen	
Mini status	
cLock	

4. Válaszd ki a **Save setup** almenüpontot! Ennek hatására létrejön az az NC.INI fájl, amely már az általad beállított működési módot tartalmazza. Mostantól kezdve már nem kell kitörölnöd az NC.INI fájlt a Norton Commander indítása előtt, és az indítást követően nem kell alkalmaznod a Ctrl F1 billentyűkombinációt.

Figyelem!

Ha a számítógépeden más is szokott dolgozni, akkor előfordulhat, hogy ő más-képpen szabályozza az NC.INI fájlban keresztül a Norton Commander működési módját. Ha így áll a dolog, akkor a Norton Commander indítása után mindig nézd meg, hogy a működési módja a fenti feladatsornak megfelelően van-e beállítva. Mert ha nem, akkor addig, amíg a 'File panel options', a 'Tree panel options' és az 'Other options' feliratú kis ablakok, valamint a kapcsolók jelentését nem ismered, a tanulás során kellemetlen meglepetések érhetnek.

14. fejezet

Hogyan kell a panel típusát beállítani?

Mindkét panelhez hozzárendelhetünk egy meghajtót és annak egy katalógusát. Ezeket a panelhez rendelt meghajtónak és a panelhez rendelt katalógusnak mondjuk. A panel fejrészén látni lehet a hozzárendelt meghajtót és katalógust.

A hozzárendelés módját később tárgyaljuk.

A panel típusának beállítása az a folyamat, melynek során előírjuk, hogy a panel milyen jellegű tájékoztatást mutasson a hozzá-, esetleg a másik panelhez rendelt meghajtóval vagy katalógussal kapcsolatban. A bal és a jobb panel típusának beállítása nagyon hasonlít egymáshoz. A bal panel típusának beállításához a **Left**, a jobb paneléhez pedig a **Right** menüpontot kell aktuálissá tenni. Ekkor az alábbi almenük egyike jelenik meg:

Brief	
Full	
Info	
Tree	
quick View	
linK	
On/Off	Ctrl-F1
Name	
eXtension	
tiMe	
Size	
Unsorted	
Re-read	
fiLter	
Drive	Alt-F1

Brief	
Full	
Info	
Tree	
quick View	
linK	
On/Off	Ctrl-F2
Name	
eXtension	
tiMe	
Size	
Unsorted	
Re-read	
fiLter	
Drive	Alt-F2

Az almenüpontok mindkét esetben három csoportba vannak osztva.

Az első csoportba tartozó almenüpontok szolgálják a panel típusának beállítását. Ezek az almenüpontok kapcsolók, és közülük mindig pontosan egy van bekapcsolva:

- Brief** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panel a hozzárendelt katalógus tartalmát tömör formában mutatja.
- Full** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panel a hozzárendelt katalógus tartalmát részletesen mutatja.
- Info** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panel a memóriára, valamint a másik panelhez rendelt meghajtóra és katalógusra vonatkozó hasznos információkat mutat.
- Tree** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panel a másik panelhez rendelt meghajtó katalógusszerkezetét mutatja szemléletes formában.
- quick View** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panelen gyors egymásutánban megtekinthetjük a másik panelhez rendelt katalógusban szereplő fájlok tartalmát. (A quick View kapcsoló csak akkor kapcsolható be, ha a másik panelen a Brief vagy a Full kapcsoló van bekapcsolva.)
- On/Off** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panel eltűnik. A panelt ennek a kapcsolónak a kikapcsolásával hozhatjuk vissza a képernyőre.

A második csoportba tartozó almenüpontok szintén kapcsolók, és ezek közül is mindig pontosan egy van bekapcsolva:

- Name** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panelhez rendelt katalógus tartalma a nevek ábécérendjében látható.
- eXtension** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panelhez rendelt katalógus tartalma a kiterjesztések ábécérendjében látható.
- tiMe** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panelhez rendelt katalógus tartalma a létrehozás időrendjében látható.
- Size** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panelhez rendelt katalógusban levő fájlok a méretük által meghatározott sorrendben láthatók.
- Unsorted** Ha ez van bekapcsolva, akkor a panelhez rendelt katalógus tartalma rendezetlenül látható.

A harmadik csoportba tartozó almenüpontokat később tárgyaljuk.

Feladat

Kapcsolgasd ki-be a bal, majd a jobb panelen az első és a második csoportba tartozó kapcsolókat!

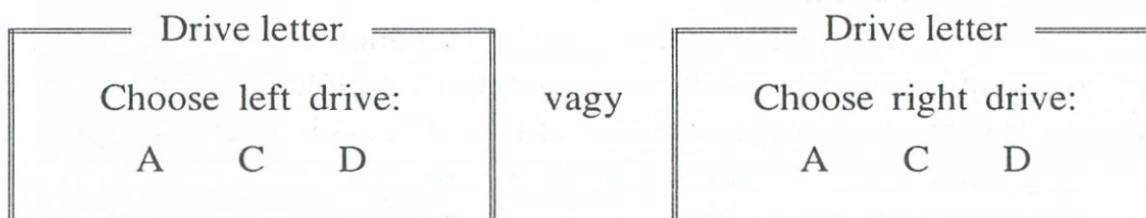
Megjegyzések

1. Mindkét panel egyszerre eltüntethető és visszahozható a **Commands** menüpont **Panels on/off** almenüpontjának kiválasztásával.
2. A panelek felcserélhetők a **Commands** menüpont **Swap panels** almenüpontjának kiválasztásával.

15. fejezet

Hogyan rendelünk a panelhez meghajtót?

Attól függően, hogy a bal vagy a jobb panelhez akarunk-e meghajtót rendelni, tegyük aktuálissá a **Left** vagy a **Right** menüpontot, majd válasszuk ki a **Drive** almenüpontot. Ekkor egy ablakban megjelenik mindazon meghajtók betűjele, amelyek léteznek a gépünkön. Ha pl. az A:, C: és D: meghajtók léteznek, akkor az ablak így néz ki:

A megfelelő betűjel leütésével vagy kiválasztásával lehet a panelhez a meghajtót hozzárendelni.

Ha az a panel, amelyhez meghajtót rendeltünk, eddig se nem Brief, se nem Full típusú volt, akkor Full típusúra változik.

Megjegyzés

Ha a panel típusa Brief vagy Full, akkor a panelhez rendelt meghajtó a panel tetején kiemelten látható.

Feladat

Rendeld hozzá a bal panelhez a C:, a jobb panelhez pedig az A: meghajtót!

16. fejezet

Hogyan különböztetjük meg a katalógusokat a fájlaktól?

A paneleken a katalógusok azonosítója nagybetűvel van írva, a fájloké viszont kisbetűvel.

17. fejezet

Mi látható a Brief típusú panelen?

Ha a **Brief** almenüpont van bekapcsolva, akkor a panelhez rendelt katalógus tartalma tömören látható: minden katalógusnak és fájlnek csupán az azonosítója látszik. A kijelzés három oszlopban történik.

Példa

C:\TP		
Name	Name	Name
..	ptour_u	cbt
BGI	turbo	exe
DEMOS	turbo	hlp
DOC	turbo	tp
DOCDEMOS	turbo	tpl
TURBO3	unzip	exe
TVDEMOS		
TVISION		
UTILS		
readme		
readme	com	
tpc	cfg	
tpc	exe	
tpcx	exe	
tpcxinst	exe	
tptour	exe	
tptour0	cbt	
tptour1	cbt	
tptour_p	cbt	
tptour_s	cbt	

Ebben a példában a panelhez rendelt katalógus a C: meghajtó TP katalógusa, amelyben 8 alkatalógus és 17 fájl található.

18. fejezet

Mi látható a Full típusú panelen?

Ha a **Full** almenüpont van bekapcsolva, akkor a panelhez rendelt katalógus tartalma részletesen látható: az alkatalógusok és fájlok azonosítóján kívül látszik a létrehozásuk dátuma és időpontja is, továbbá fájlok esetében a byte-ban kifejezett méretük.

Példa

C:\TP				
Name		Size	Date	Time
..		UP – DIR	4-27-93	9:18a
BGI		SUB-DIR	4-27-93	9:18a
DEMOS		SUB-DIR	4-27-93	9:18a
DOC		SUB-DIR	4-27-93	9:18a
DOCDEMOS		SUB-DIR	4-27-93	9:18a
TURBO3		SUB-DIR	4-27-93	9:18a
TVDEMOS		SUB-DIR	4-27-93	9:18a
TVISION		SUB-DIR	4-27-93	9:18a
UTILS		SUB-DIR	4-27-93	9:18a
readme		17725	10-23-90	6:00a
readme	com	4217	10-23-90	6:00a
tpc	cfg	85	4-27-93	9:26a
tpc	exe	69214	10-23-90	6:00a
tpcx	exe	216119	10-23-90	6:00a
tpcxinst	exe	31595	10-23-90	6:00a
tptour	exe	79065	10-23-90	6:00a
tptour0	cbt	14631	10-23-90	6:00a
tptour1	cbt	165021	10-23-90	6:00a
tptour_p	cbt	8327	10-23-90	6:00a
tptour_s	cbt	12885	10-23-90	6:00a

Ebben a példában a panelhez rendelt katalógus a C: meghajtó TP katalógusa, amelyben 8 alkatalógus és 17 fájl található, ezek azonban nem férnek el egyszerre a panelen.

Figyeljük meg, hogy az alkatalógusok azonosítója mellett a SUB-DIR felirat látható.

Feladat

Kapcsold be a bal panelen a **Brief** almenüpontot! Állapítsd meg, hogy mi a panelhez rendelt katalógus! Hány alkatalógus és hány fájl látható a panelen?

19. fejezet

Mire utal a panelen a .. felirat?

Ha a panel típusa **Brief** vagy **Full**, akkor a panel legfelső sorában **..** látható. A **..** arra a katalógusra utal, amelynek a panelhez rendelt katalógus alkatalógusa. Fenti példánkban a panelhez rendelt katalógus a **TP** katalógus. Ez a főkatalógusnak az alkatalógusa, tehát ez esetben a **..** a főkatalógusra utal.

Ha a **Full** kapcsoló van bekapcsolva, akkor a **..** mellett az **UP—DIR** felirat látható.

Feladat

Kapcsold be a jobb panelen a **Full** almenüpontot! Állapítsd meg, hogy mi a panelhez rendelt katalógus! Hány alkatalógus és hány fájl van a panelen?

20. fejezet

Mi látható az Info típusú panelen?

Ha az **Info** almenüpont van bekapcsolva, akkor a panelen az alábbi információk láthatók:

- a) Magára a Norton Commanderre vonatkozó információk:
 - melyik verzióját használjuk
 - mikor készült
 - kié a szerzői jog.
- b) A memóriára vonatkozó információk:
 - hány byte-os a memória
 - ebből jelenleg hány byte szabad.
- c) A másik panelhez rendelt meghajtóra vonatkozó információk:
 - hány byte a meghajtó mérete
 - ebből jelenleg hány byte szabad.
- d) A másik panelhez rendelt katalógusra vonatkozó információk:
 - mennyi a katalógusban szereplő alkatalógusok és fájlok együttes száma (beleértve a **..** -tal jelölt katalógust is)
 - hány byte-ot foglalnak le a katalógusban szereplő fájlok és alkatalógusok.

e) Attól függően, hogy a másik panelhez rendelt katalógusban létezik-e 'dirinfo' azonosítójú fájl, két eset lehetséges:

- ha létezik, akkor megjelenik ennek a tartalma
- ha nem létezik, akkor megjelenik a

No 'dirinfo' file in this directory

felirat, ami magyarul azt jelenti, hogy

Ebben a katalógusban nincs 'dirinfo' fájl.

Példa

Info
The Norton Commander, Version 3.0 Copyright (C) 1986-9 by Peter Norton
655,360 Bytes Memory 603,504 Bytes Free 33,435,648 total bytes on drive C: 11,321,344 bytes free on drive C: 26 files use 1,716,224 bytes in C:\TP
No 'dirinfo' file in this directory

Feladat

Tételezzük fel, hogy ami a példánkban látható, az a bal panelen jelent meg. Ez alapján válaszolj az alábbi kérdésekre:

1. Melyik meghajtó van a jobb panelhez rendelve?
2. Mekkora ennek a meghajtónak a mérete?
3. Mennyi szabad hely van ezen a meghajtón?
4. Melyik katalógus van a jobb panelhez rendelve?
5. Hány alkatalógus és fájl található ebben a katalógusban?
6. Mekkora ennek a katalógusnak a mérete?
7. Van-e ebben a katalógusban 'dirinfo' azonosítójú fájl?
8. Mekkora a memória teljes mérete?

9. Mekkora a memória szabad részének mérete?
10. Mi okozza, hogy a fenti két szám nem egyenlő?
11. A Norton Commandernek melyik verzióját használjuk?
12. Mikor készült a Norton Commander?
13. Kié a Norton Commander szerzői joga?

Másik példa

Info
The Norton Commander, Version 3.0 Copyright (C) 1986-9 by Peter Norton
655,360 Bytes Memory 603,504 Bytes Free 33,435,648 total bytes on drive C: 11,319,296 bytes free on drive C: 26 files use 1,718,272 bytes in C:\TP
Ebben a katalógusban a Turbo Pascal Professional fejlesztő programrendszer 6.0 verziója van elhelyezve. Telepítése eredeti gyári lemez alapján történt. A katalógus a Turbo Vision rendszert is tartalmazza.

Ez a példa azt az esetet szemlélteti, amikor a C: megható TP katalógusában létezik 'dirinfo' azonosítójú fájl. A panel alsó részén ennek a fájlnek a tartalma olvasható.

A 'dirinfo' fájl bármely szövegszerkesztő programmal elkészíthető, és a katalógusra vonatkozó legfontosabb tudnivalókat érdemes beleírni. Elkészítéskor azonban vegyük figyelembe azt, hogy a panelen a fájlnek csak az első 11 sora, és minden sornak csak az első 36 karaktere jelenik meg.

(Ha a 'dirinfo' fájlt a ConText szövegszerkesztő programmal készítjük, akkor ASCII alakban kell elmenteni!)

Feladat

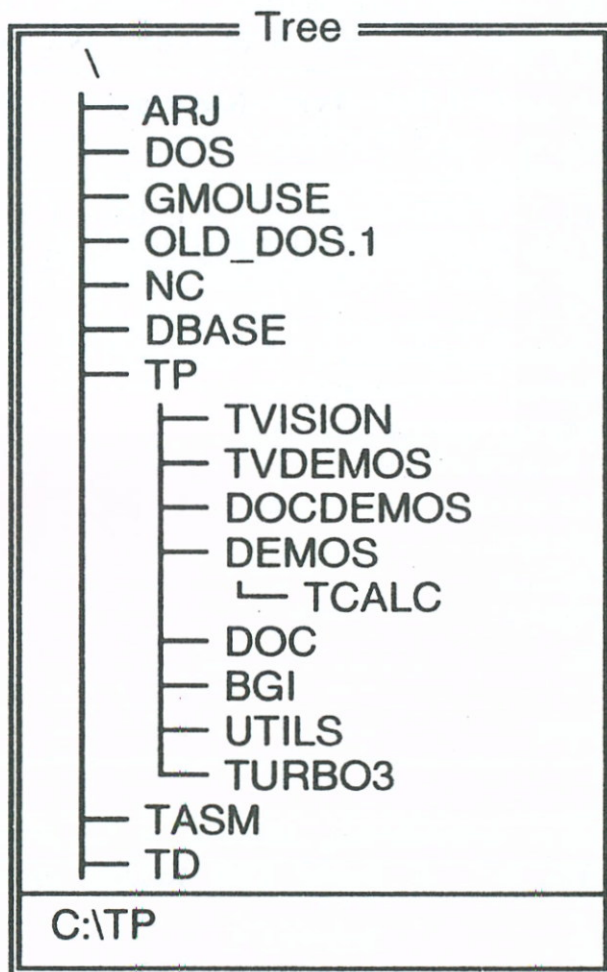
Kapcsold be a jobb panelen a **Brief** almenüpontot, a bal panelen pedig az **Info** almenüpontot! Ismertesd részletesen a panelek konkrét tartalmát!

21. fejezet

Mi látható a Tree típusú panelen?

Ha a panel Tree típusú, akkor a panel a másik panelhez rendelt meghajtó katalógusszerkezetét mutatja szemléletes formában: látható, hogy mely katalógusnak milyen alkatalógusai vannak. (Fájlok nem láthatók a panelen.) A panel legfelső sorában látható Backslash (\) a főkatalógusra utal.

Példa

A fenti példában a C: meghajtó főkatalógusának alkatalógusa az ARJ, a DOS, a GMOUSE stb. A TP katalógusnak alkatalógusa például a DEMOS, a DEMOS-nak pedig egyetlen alkatalógusa a TCALC.

Feladat

Kapcsold be a jobb panelen a **Brief** almenüpontot, majd a bal panelen a **Tree** almenüpontot! Ismertesd részletesen a bal panel tartalmát!

22. fejezet

Mit értünk az aktív panel aktuális katalógusán és aktuális fájlján?

Ha az aktív panel típusa Brief, Full vagy Tree, akkor a panelen katalógusok és fájlok láthatók (Tree típus esetén csak katalógusok), és ezek közül egy katalógus vagy egy fájl mindig meg van jelölve a kiválasztó sávval. Ezt a katalógust vagy fájlt aktuális katalógusnak vagy aktuális fájlnek nevezzük. A kiválasztó sáv mozgását a kurzormozgató billentyűkkel valósíthatjuk meg.

A katalógus és a fájl összefoglaló elnevezése: bejegyzés. Ilyen módon beszélhetünk aktuális bejegyzésről is.

Feladat

Tedd a jobb panelt Brief típusúvá, és próbáld ki, hogy a kurzormozgató billentyűkkel hogyan lehet megváltoztatni az aktuális bejegyzést!

Megjegyzés

Az aktív panel aktuális katalógusa és a DOS által számontartott aktuális katalógus két különböző fogalom, ne keverjük össze! Az aktív panel aktuális katalógusa arról ismerhető fel, hogy a kiválasztó sáv rajta áll. A DOS által számontartott aktuális katalógus a készenléti jelből ismerhető fel.

23. fejezet

Hogyan rendelünk hozzá a panelhez katalógust?

A hozzárendelés kétféleképpen végezhető el:

1. módszer

Ha az aktív panel Brief vagy Full típusú, akkor magához a panelhez rendelhetünk katalógust, mégpedig a következő módon:

Mindenekelőtt hozzá kell rendelni a panelhez azt a meghajtót, amelyen a hozzárendelendő katalógus található. (Ennek módját már megtárgyaltuk.) Ezután jön a neheze. Két dolgot kell tudnunk:

- Ha az aktuális bejegyzés egy katalógus, és leütjük az Enter billentyűt, akkor ez a katalógus rendelődik hozzá a panelhez.
- Ha az aktuális bejegyzés a .., és leütjük az Enter-t, akkor az a katalógus rendelődik hozzá a panelhez, amelynek az eddig hozzárendelt katalógus alkatalógusa.

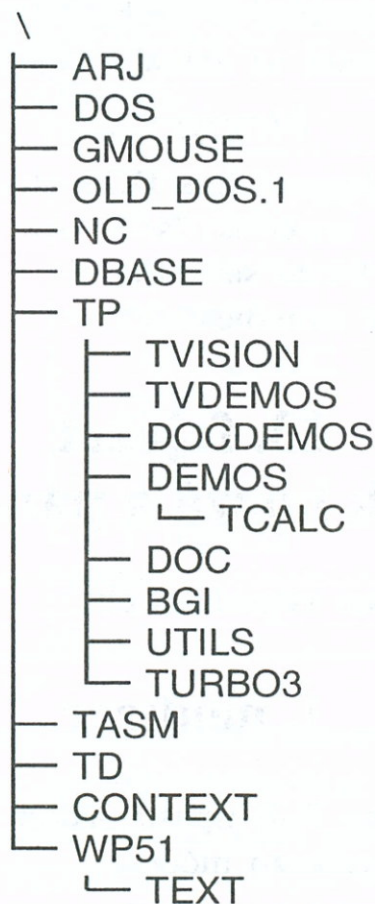
Ennyi tudással már hozzá tudunk rendelni katalógust a panelhez:

a) Ha a kívánt katalógus a panelen látható, vagy a kurzormozgató billentyűkkel láthatóvá tehető, akkor ezt a katalógust kell aktuálissá tenni, majd le kell ütni az Enter-t, és már hozzá is rendeltük a panelhez.

b) Ha a hozzárendelendő katalógus a panelen nem látható, és a kurzormozgató billentyűkkel nem is tehető láthatóvá, akkor a .. bejegyzést kell aktuálissá tenni, majd le kell ütni az Enter billentyűt — és ezt mindaddig ismételni kell, míg el nem jutunk oda, hogy a főkatalógus van hozzárendelve a panelhez. Ezután rendre olyan katalógusokat kell a panelhez hozzárendelni, amelyeknek (esetleg közvetve) a hozzárendelendő katalógus alkatalógusa. Így előbb-utóbb elérhető, hogy a kívánt katalógus legyen a panelhez hozzárendelve.

Példa

Tegyük fel, hogy a C: meghajtó katalógusszerkezete a következő:

Tételezzük fel azt is, hogy jelenleg a jobb panelhez a TCALC katalógus van hozzárendelve. Ha azt akarjuk, hogy ezután a TEXT katalógus legyen hozzárendelve, akkor a következőképpen kell eljárunk:

— A .. bejegyzést kell aktuálissá tenni, majd le kell ütni az Enter billentyűt. Ekkor már a DEMOS katalógus van a panelhez rendelve.

— Ismét a .. bejegyzést kell aktuálissá tenni, majd le kell ütni az Enter billentyűt. Ekkor már a TP katalógus van a panelhez rendelve.

— Megint a .. bejegyzést kell aktuálissá tenni, majd le kell ütni az Enter billentyűt. Ekkor már a főkatalógus van a panelhez rendelve.

— A WP51 katalógust kell aktuálissá tenni, majd le kell ütni az Enter billentyűt. Ekkor már a WP51 katalógus van a panelhez rendelve.

— A TEXT katalógust kell aktuálissá tenni, majd le kell ütni az Enter billentyűt. Ekkor már a TEXT katalógus van a panelhez rendelve, és ezzel célunkat elértük.

2. módszer

Ha az aktív panel Tree típusú, akkor a másik panelhez lehet hozzárendelni katalógust (de csak a másik panelhez rendelt meghajtó valamely katalógusát, és azt is csak akkor, ha ez a másik panel Brief vagy Full típusú).

A hozzárendelés igen egyszerű: a Tree típusú panelen tegyük aktuálissá a kívánt katalógust, majd üssük le az Enter billentyűt, és a másik panelhez máris hozzárendelődött a kívánt katalógus.

Megjegyzések

1. Ha a panel típusa Brief vagy Full, akkor a panelhez rendelt katalógus a panel tetején kiemelten látható.

2. Katalógusnak a panelhez való hozzárendelésekor felhasználhatjuk a **Commands** menüpont **NCD tree** almenüpontját is.

24. fejezet

Hogyan hat a hozzárendelés a készenléti jelre?

Ha bármely panelhez hozzárendelünk egy katalógust, akkor azonnal ez a katalógus válik a DOS aktuális katalógusává, ami természetesen a készenléti jelben is érezteti hatását.

Akkor is változik (változhat) a készenléti jel, ha a másik panelt tesszük aktívvá.

Feladat

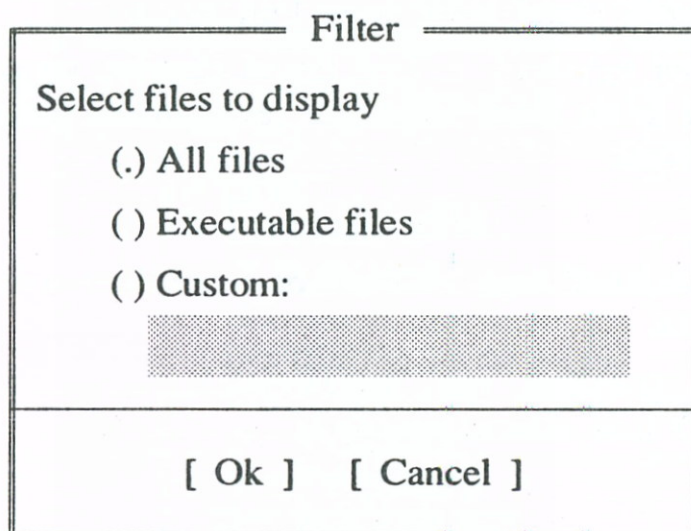
A bal panelhez rendeld hozzá a C: meghajtó DOS katalógusát, a jobb panelhez pedig a C: meghajtó NC katalógusát. A Tab billentyűt ütögetve tedd aktívvá hol az egyik, hol a másik panelt. Közben figyeld a készenléti jel változását!

25. fejezet

Hogyan szűkítjük a panelen megjelenő fájlok körét?

Tudjuk, hogy ha a panel Brief vagy Full típusú, akkor a panelen a hozzárendelt katalógusban található alkatalógusok és fájlok azonosítója látható. Ha szűkíteni akarjuk a látható fájlok körét, akkor a következőképpen kell eljárunk:

Tegyük aktuálissá a **Left** vagy a **Right** menüpontot attól függően, hogy a bal vagy a jobb panelen akarjuk-e szűkíteni a látható fájlok körét, majd válasszuk ki a **fiLter** almenüpontot. Ekkor egy ablak jelenik meg:

Az ablakban a szűkítést illetően három lehetőség közül kell választanunk:

- All files** Ha ezt választjuk, akkor valamennyi fájl látszani fog a panelen.
- Executable files** Ha ezt választjuk, akkor csak a 'com', az 'exe' és a 'bat' kiterjesztésű fájlok látszanak.
- Custom** Ha ezt választjuk, akkor a 'Custom' szó alatti sorba be kell gépelnünk még egy globális fájlhivatkozást is, és csak azok a fájlok fognak látszani a panelen, amelyekre ez a globális fájlhivatkozás vonatkozik. Példa: Ha a G*.TXT globális fájlhivatkozást gépeljük be, akkor csak azok a fájlok jelennek meg a panelen, amelyeknek a neve G betűvel kezdődik, kiterjesztése pedig 'txt'.

A három lehetőség közül az a kiválasztott, amelynek a neve melletti gömbölyű zárójelben egy pont szerepel. A kiválasztottság előidézését vagy megszüntetését a szóköz billentyűvel végezhetjük el.

Az ablakot az [OK] vagy a [Cancel] lehetőség kiválasztásával hagyhatjuk el. Az [OK]-vel a mostani beállítást tesszük érvényessé, a [Cancel]-lel pedig az előzőt hagyjuk meg.

Feladatok

A jobb panelen végezd el a következő műveleteket:

1. Kapcsold be a **Brief** almenüpontot!
2. Rendeld hozzá a panelhez a C: meghajtó DOS katalógusát!
3. Szűkítsd a látható fájlok körét a 'sys' kiterjesztésűekre!
4. Szűkítsd a látható fájlok körét a 'com', az 'exe' és a 'bat' kiterjesztésűekre!
5. Gondoskodj róla, hogy a továbbiakban valamennyi fájl látható legyen a panelen!

26. fejezet

Hogyan indítunk el egy végrehajtható fájlt?

Természetesen a Norton Commanderrel is csak végrehajtható fájlt lehet elindítani, vagyis olyat, amelynek a kiterjesztése 'com', 'exe' vagy 'bat'.

Az ilyen fájl elindítása úgy történik, hogy aktívvá teszünk egy Brief vagy Full típusú panelt, azon aktuálissá tesszük az indítandó fájlt, majd leütjük az Enter-t.

Feladat

Indítsd el a C: meghajtó főkatalógusában található AUTOEXEC.BAT fájlt!

27. fejezet

Hogyan kérhetünk a Norton Commandertől segítséget?

Ha a Norton Commander működése során használatára vonatkozó angol nyelvű segítséget akarunk kérni, akkor le kell ütni az F1 funkcióbillentyűt. (Megemlítjük, hogy a könyv lemez mellékletén találsz olyan fájlt, mely lehetővé teszi a magyar nyelvű segítségnyújtást. Az ezzel kapcsolatos tudnivalókat a függelékben olvashatod el.)

A segítségnyújtás az úgynevezett Help menürendszeren keresztül zajlik. Az F1 leütésekor a Help főmenü, valamint két választási lehetőség jelenik meg:

[Help] [Cancel]

Miután a kiválasztó sávot a tartalomjegyzék megfelelő pontjára vittük, ki kell választani a [Help] lehetőséget, és megkapjuk a választott témakör leírását.

A segítséget adó képernyő alján négy lehetőség közül választhatunk:

[Next] [Previous] [Index] [Cancel]

Ha a [Next]-et választjuk ki, akkor a következő téma leírásához jutunk, ha pedig a [Previous]-t, akkor az előzőhöz. Az [Index] kiválasztásával a főmenübe jutunk vissza.

A [Cancel] kiválasztásakor mindkét esetben befejeződik a segítségnyújtás.

28. fejezet

Hogyan hozunk létre katalógust?

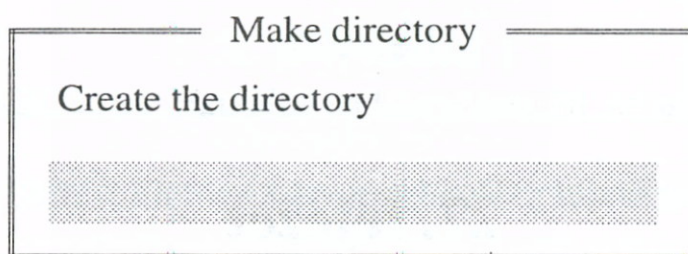
A Norton Commanderrel kétféleképpen létesíthető katalógus.

1. módszer

a) Egy Tree típusú panelt teszünk aktívvá, ezen pedig aktuálissá tesszük azt a katalógust, amelyben el akarjuk helyezni a létesítendő katalógust.

b) Leütjük az F7 funkcióbillentyűt.

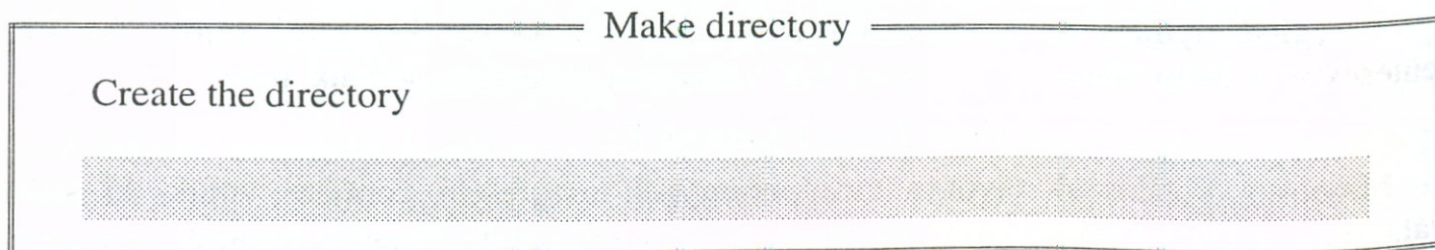
c) Ennek hatására a következő ablak jelenik meg:

Ide begépeljük a létrehozandó katalógus azonosítóját, majd leütjük az Enter billentyűt.

2. módszer

Ha az aktív panel nem Tree típusú, és leütjük az F7 funkcióbillentyűt, akkor a következő ablak jelenik meg:

Itt hivatkozni kell a létrehozandó katalógusra (vagyis meg kell adni, hogy melyik meghajtó melyik katalógusában kívánjuk létrehozni a katalógust). A hivatkozást az Enter-rel kell zárni. Példa: Ha ezzel a módszerrel akarjuk létrehozni a C: meghajtó már létező CONTEXT katalógusában a TEXT1 alkatalógust, akkor az ablakba ezt kell begépelnünk:

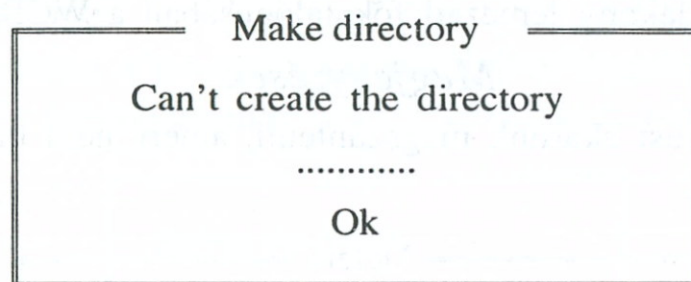
```
C:\CONTEXT\TEXT1
```

Feladat

Hozd létre a hajlékony lemezed főkatalógusában a WORK0, a WORK1, a WORK2 és a WORK3 katalógust, majd a WORK3 katalóguson belül a DOSW, a CONTEXTW és a KM alkatalógusokat!

Megjegyzés

Ha katalógus létesítésekor hibát követünk el, akkor a következő üzenetet kapjuk:

29. fejezet

Hogyan szüntetünk meg katalógust?

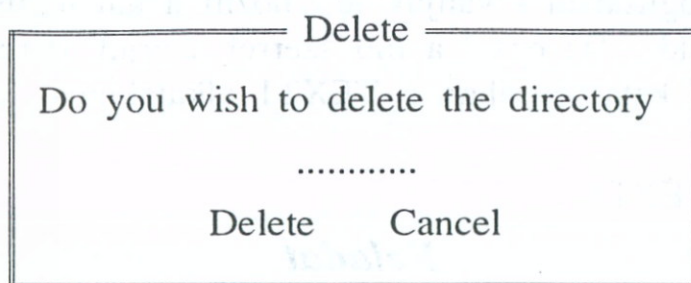
Egy katalógus Norton Commanderrel történő megszüntetésének feltételei ugyanazok, mint amikor a megszüntetést közvetlenül a DOS-szal végezzük:

— a megszüntetendő katalógusban sem alkatalógusok, sem fájlok nem szerepelhetnek

— a megszüntetendő katalógus nem lehet a DOS aktuális katalógusa az illető meghajtón.

A fenti feltételeknek megfelelő katalógus a Norton Commanderrel úgy szüntethető meg, hogy egy Brief, Full vagy Tree típusú panelt teszünk aktívvá, azon aktuálissá tesszük a megszüntetendő katalógust, majd leütjük az F8 funkcióbillentyűt. (Vigyázzunk, hogy amikor a megszüntetendő katalógus már aktuális, akkor ne üssük le az Enter-t, mert akkor ez a katalógus válik a DOS aktuális katalógusává, és ezért nem szüntethető meg.)

Az F8 leütését követően ez az ablak jelenik meg:

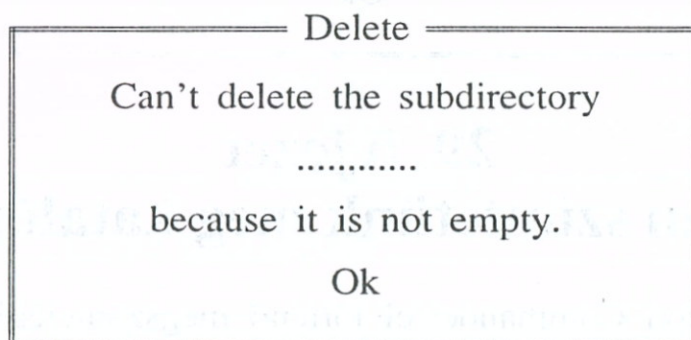
(A kipontozott helyen a megszüntetendő katalógus azonosítója látható.) Ha valóban meg akarjuk szüntetni a katalógust, akkor a Delete, egyébként a Cancel lehetőséget kell kiválasztanunk.

Feladat

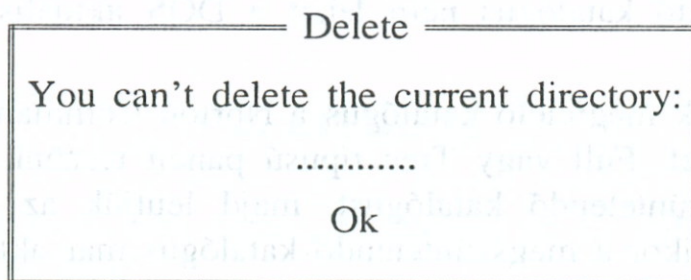
Szüntesd meg a hajlékony lemezed főkatalógusában a WORK0 katalógust!

Megjegyzések

1. Ha olyan katalógust akarunk megszüntetni, amely nem üres, akkor a következő hibaüzenetet kapjuk:

2. Ha valamely meghajtó aktuális katalógusát akarjuk megszüntetni, akkor a következő hibaüzenetet kapjuk:

A hibaüzenetet mindkét esetben az Enter leütésével kell tudomásul vennünk.

30. fejezet

Hogyan jelölünk ki fájlokat?

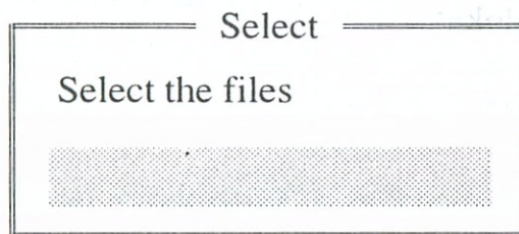
Vannak olyan műveletek, amelyeknek az elvégzése előtt ki kell jelölnünk a műveletben részt vevő fájlokat.

A kijelölés előkészítéseképpen gondoskodjunk arról, hogy az aktív panel típusa Brief vagy Full legyen, és hozzá legyen rendelve az a katalógus, amelyben a kijelölendő fájlok szerepelnek.

A kijelölést az aktív panelen egyesével vagy globálisan végezhetjük el:

a) Az egyesével történő kijelölést úgy kell elvégezni, hogy amikor épp a kijelölendő fájl az aktuális, akkor le kell ütni az Insert (Ins) billentyűt.

b) A globális kijelölést a következőképpen kell elvégezni: először le kell ütni a szürke színű plusz (+) billentyűt, mire a következő ablak jelenik meg:

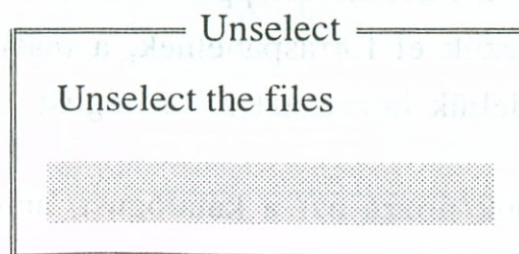

Ide be kell gépelni egy globális fájlhivatkozást, majd le kell ütni az Enter billentyűt. (Ha a Norton Commander által automatikusan felkínált *.* megfelel, akkor csak az Enter-t kell leütni.) Ezáltal mindazok a fájlok kijelölésre kerülnek, amelyekre a globális fájlhivatkozás vonatkozik.

A kijelöltség megszüntetését is egyesével vagy globálisan végezhetjük el:

a) Ha egy előzőleg már kijelölt fájl kijelöltségét meg akarjuk szüntetni, akkor ezt a fájlt kell aktuálissá tenni, majd le kell ütni az Insert (Ins) billentyűt.

b) A kijelöltség globális megszüntetését a következőképpen kell elvégezni: először le kell ütni a szürke színű mínusz (-) billentyűt, mire a következő ablak jelenik meg:

Ide be kell gépelni egy globális fájlhivatkozást, majd le kell ütni az Enter billentyűt. (Ha a Norton Commander által automatikusan felkínált *.* megfelel, akkor csak az Enter-t kell leütni.) Ezáltal mindazon fájlok kijelöltsége megszűnik, amelyekre a globális fájlhivatkozás vonatkozik.

* * *

Megjegyzés

A kijelölt fájlok (a monitor típusától függően) a következőképpen ismerhetők fel:

- ha a monitor monokróm, akkor a kijelölt fájlok azonosítója intenzív fehéren látszik
- ha a monitor folyadékkristályos (laptop), akkor a kijelölt fájlok azonosítója mellett egy pálcika jelenik meg
- ha a monitor színes, akkor a kijelölt fájlok azonosítója sárgán látszik.

Feladatok

Fájlok kijelölését a C: meghajtó DOS katalógusában gyakoroljuk.

1. Jelöld ki az alábbi fájlokat:

ANSI.SYS

APPEND.EXE

TREE.COM

2. Szüntesd meg a fájlok kijelöltségét!

3. Jelöld ki az összes 'com' kiterjesztésű fájlt!

4. A kijelölt fájlok közül szüntesd meg azoknak a kijelöltségét, amelyeknek a neve D betűvel kezdődik!

5. Állítsd vissza azoknak a fájloknak a kijelöltségét, amelyeknek a nevében a második betű O!

6. Szüntesd meg az összes fájl kijelöltségét!

31. fejezet

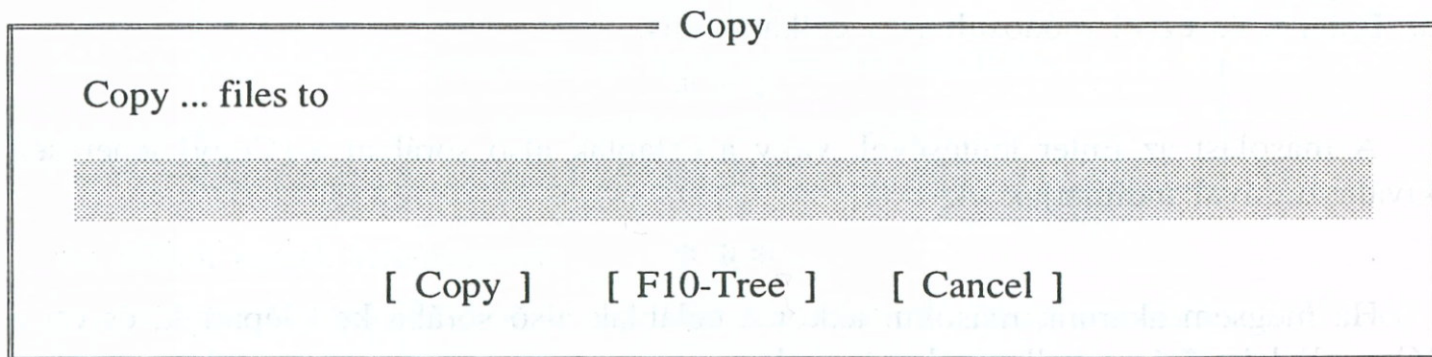
Hogyan másolunk fájlokat?

A Norton Commanderrel a következőképpen másolunk fájlokat:

- a) Az egyik panelt nevezzük el forráspanelnek, a másikat célpanelnek.
- b) A forráspanelhez rendeljük hozzá azt a katalógust, amelyben a másolandó fájlok elhelyezkednek.
- c) A célpanelhez rendeljük hozzá azt a katalógust, amelybe a fájlokat át akarjuk másolni.
- d) Mindkét panelt tegyük Brief vagy Full típusúvá.

e) Tegyük aktívvá a forráspanel, majd jelöljük ki rajta a másolandó fájlokat.

f) Üssük le az F5 funkcióbillentyűt. Ennek hatására az úgynevezett célablak jelenik meg:

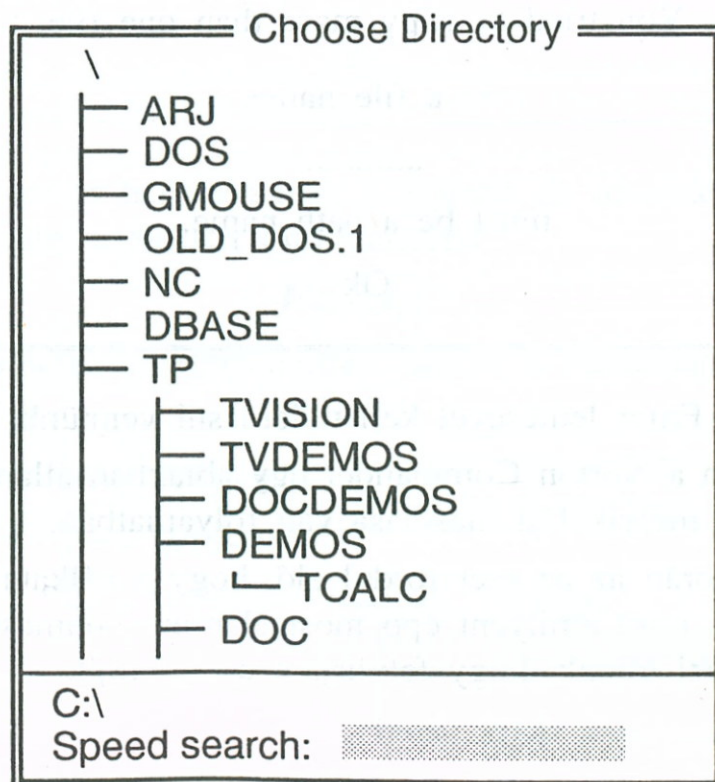
(A kipontozott helyen a másolásra kijelölt fájlok száma látható.) A célablakban a nyílbillentyűkkel mozoghatunk.

Azt a katalógust, amelyre a célablak utal, célkatalógusnak nevezzük. A fájlok a célkatalógusba fognak másolódni. A célablak megjelenésekor a célkatalógus megegyezik a célpanelhez hozzárendelt katalógussal.

Ha meggondoltuk magunkat, vagyis nem a célablakban látható katalógusba akarjuk másolni a fájlokat, akkor a célkatalógust meg kell változtatnunk. Ennek két módja van:

1) A célablakban gépeléssel módosítjuk a célkatalógust.

2) A célablak alsó sorába lépünk, és ott az [F10-Tree] lehetőséget választjuk ki. Erre egy olyan ablak jelenik meg, amely mutatja a célpanelhez rendelt meghajtó katalógusszerkezetét, például így:

Ez az ablak a célkatalógus módosításához nyújt szemléletes segítséget. A kurzor-mozgató billentyűkkel közlekedhetünk benne, de alkalmazhatunk gyorskeresést is: le kell ütnünk a kívánt katalógus azonosítójából annyi karaktert, amennyi alapján a katalógus azonosítható. Ha már a kívánt katalógus az aktuális, akkor le kell ütnünk az Enter-t, és ezzel módosult is a célkatalógus.

* * *

A másolást az Enter leütésével, vagy a célablak alsó sorában a [Copy] lehetőség kiválasztásával indíthatjuk el.

* * *

Ha mégsem akarunk másolni, akkor a célablak alsó sorába kell lépni, és ott a [Cancel] lehetőséget kell kiválasztanunk.

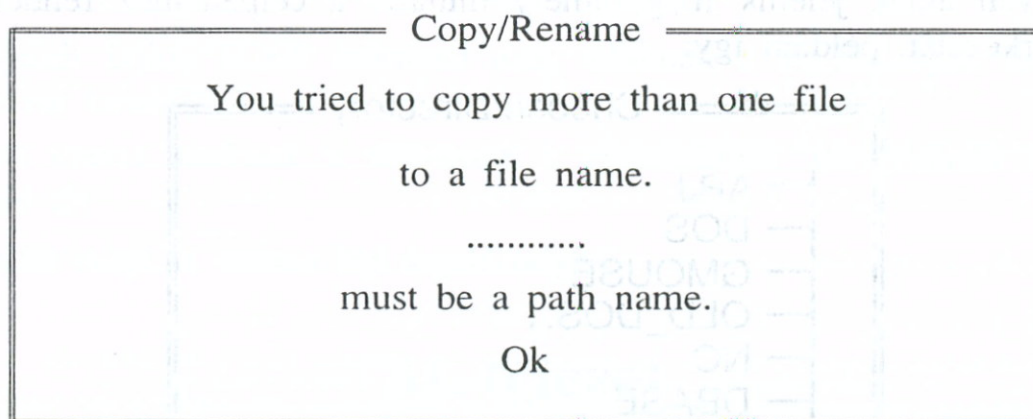
Megjegyzések

1. Ha csak egy fájlt akarunk másolni, akkor azt a forráspanelen nem kötelező kijelölni, elég csupán aktuálissá tenni. (Ez esetben a célablakban a másolandó fájlok száma helyett a másolandó fájl azonosítója látszik.)

2. Ha csak egy fájlt másolunk, és a másolatot szeretnénk új azonosítóval ellátni, akkor a célablakban a másolat teljes fájlazonosítójának kell szerepelnie. Példa: Ha egy fájlt az A: meghajtó WORK1 katalógusába 'screen.ovl' azonosítóval szeretnénk átmásolni, akkor a célablakban ez legyen:

A:\WORK1\SCREEN.OVL

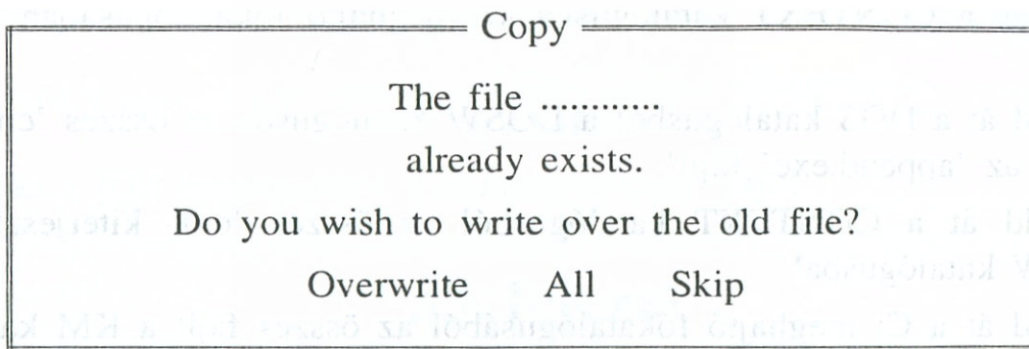
3. Ha a célablak hibásan van kitöltve, akkor hibaüzenetet kapunk, például ilyen:

A hibaüzenetet az Enter leütésével kell tudomásul vennünk.

4. A másolás során a Norton Commander egy ablakban állandóan tájékoztat minket arról, hogy éppen melyik fájl másolása van folyamatban.

5. Ha a másolás során az az eset fordul elő, hogy a célkatalógusban már létezik olyan azonosítójú fájl, mint amilyent épp most akarunk odamásolni, akkor a Norton Commander megkérdezi tőlünk, hogy felülírja-e a régi fájlt:

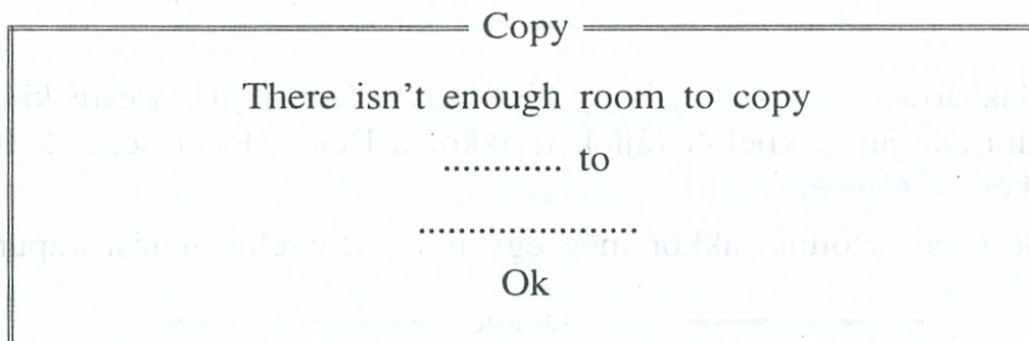
Az alábbi esetek lehetségesek:

— Nem akarjuk felülírni a régi fájlt. Ez esetben a Skip lehetőséget kell kiválasztanunk.

— Felül akarjuk írni a régi fájlt. Ez esetben az Overwrite lehetőséget kell kiválasztanunk.

— Felül akarjuk írni a régi fájlt, és ha a most zajló másolási művelet során ilyen szituáció más fájlokkal kapcsolatban is előfordul, akkor valamennyi esetben felül akarjuk írni a régi fájlt. Ez esetben az All lehetőséget kell kiválasztanunk.

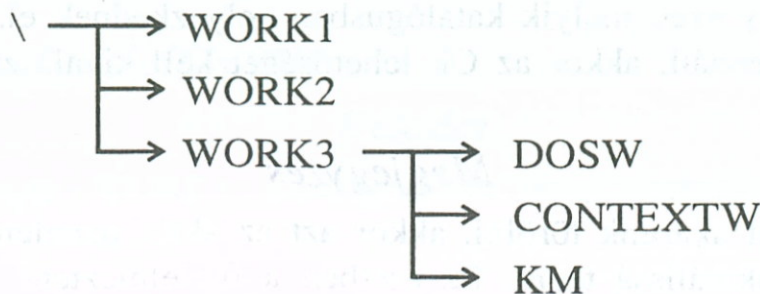
6. Ha a lemezen nincs elég hely ahhoz, hogy az összes fájl átmásolható legyen, akkor a Norton Commander a következőképpen jár el: átmásol annyi fájlt, amennyit tud, ezek kijelöltségét megszünteti, majd az alábbi üzenetet adja:

(A fentebbi kipontozott helyen annak a fájlnek az azonosítója látható, amelyet már nem tudott átmásolni a Norton Commander.)

Feladat

Ha az eddigi feladatokat végrehajtottad, akkor a hajlékony lemezed katalógus-szerkezete a következő:

A DOS és a CONTEXT katalógus a C: meghajtó főkatalógusában helyezkedik el.

1. Másold át a DOS katalógusból a DOSW katalógusba az összes 'cpi' kiterjesztésű fájlt és az 'append.exe' fájlt!

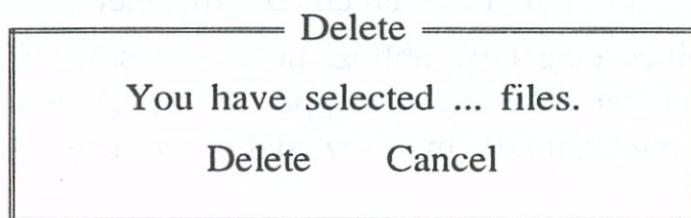
2. Másold át a CONTEXT katalógusból az összes 'ovl' kiterjesztésű fájlt a CONTEXTW katalógusba!

3. Másold át a C: meghajtó főkatalógusából az összes fájlt a KM katalógusba!

32. fejezet

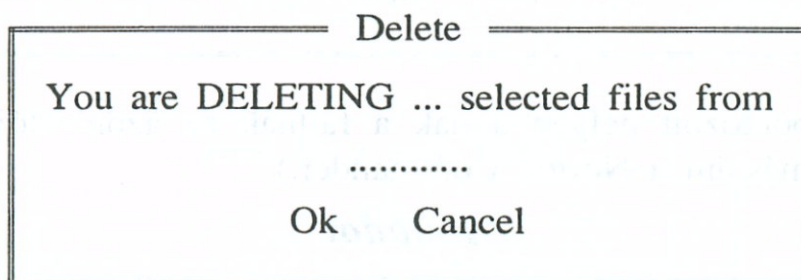
Hogyan törölünk fájlokat?

A Norton Commanderrel úgy törölhetünk fájlokat, hogy miután a Brief vagy Full típusú aktív panelen kijelöltük a törlendő fájlokat, leütjük az F8 funkcióbillentyűt. Ennek hatására a következő ablak jelenik meg:

Ez az ablak arra figyelmeztet, hogy bizonyos számú fájlt törlésre kijelöltünk. Ha valóban törölni akarjuk a kijelölt fájlokat, akkor a Delete lehetőséget kell kiválasztanunk, egyébként a Cancel-t.

Ha a törlést választottuk, akkor még egy utolsó figyelmeztetést kapunk:

(Ebben az ablakban a kipontozott helyeken a törlésre kijelölt fájlok száma látható, valamint az, hogy ezek melyik katalógusban helyezkednek el.) Ha törlési szándékunk még mindig fennáll, akkor az Ok lehetőséget kell kiválasztanunk, egyébként a Cancel-t.

Megjegyzés

Ha csak egy fájlt akarunk törölni, akkor azt az aktív panelen nem kötelező kijelölni, elég csupán aktuálissá tenni. Ez esetben a figyelmeztető ablakban a törlendő

fájl azonosítója is látszik, végső figyelmeztető ablak azonban ilyenkor nem jelenik meg.

Feladat

Töröld ki a KM katalógusból a 'command.com' fájlt!

33. fejezet

Hogyan helyezünk át fájlokat?

Fájlok áthelyezése azt jelenti, hogy átmásolásra kerülnek egy másik katalógusba, majd törölődnek abból a katalógusból, ahol eddig elhelyezkedtek.

Az áthelyezés végrehajtása nagyon hasonlít a másoláshoz. Egyetlen lényeges eltérés az, hogy az áthelyezést nem az F5, hanem az F6 funkcióbillentyűvel kell kezdeményezni.

Feladat

Hajtsd végre a hajlékony lemezen az alábbi műveleteket:

1. Helyezd át a DOSW katalógusból az összes fájlt a KM katalógusba!
2. Helyezd át a CONTEXTW katalógusból a 'screen.ovl' fájlt a WORK1 katalógusba!

34. fejezet

Hogyan nevezünk át fájlokat?

A Norton Commanderben a fájl átnevezését áthelyezéssel oldhatjuk meg oly módon, hogy ugyanabba a katalógusba helyezzük át, mint ahol eddig is volt, de a célablakban megváltoztatjuk az azonosítóját.

Példa

Ha a C: meghajtó CONTEXT katalógusának 'cwiher.ovl' fájlját át akarjuk nevezni 'screen.ovl'-re, akkor az áthelyezést úgy kell végrehajtani, hogy a célpanelhez és a forráspanelhez egyaránt a CONTEXT katalógus legyen hozzárendelve, a forráspanelen a 'cwiher.ovl' legyen kijelölve vagy aktuálissá téve, a célablak tartalma pedig ez legyen:

```
C:\CONTEXT\SCREEN.OVL
```

Feladat

Az A: meghajtó WORK1 katalógusában levő 'screen.ovl' fájlt nevezd át 'kep.kez'-re!

35. fejezet

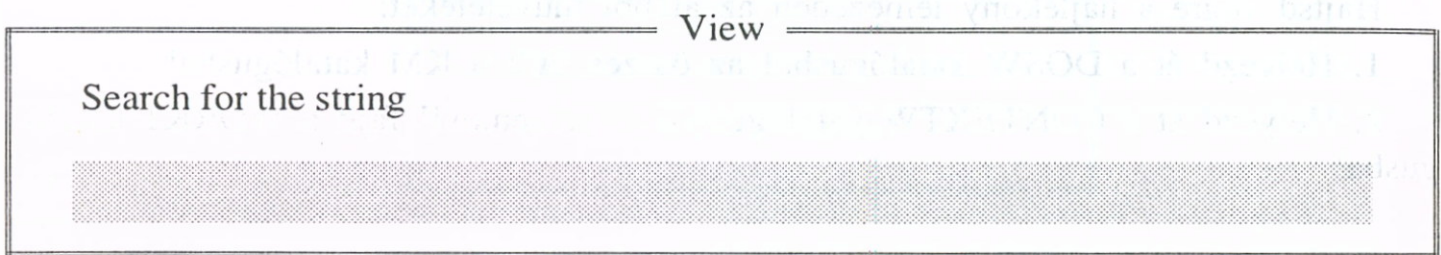
Hogyan tekintjük meg egy szövegfájl tartalmát?

A Norton Commanderrel úgy tekinthetjük meg egy szöveget tartalmazó fájl tartalmát, hogy egy Brief vagy Full típusú panelen aktuálissá tesszük a megtekintendő fájlt, és leütjük az F3 funkcióbillentyűt. Ennek hatására a képernyőn megjelenik a fájl tartalma. A fájlban a kurzormozgató billentyűkkel mozoghatunk. A funkcióbillentyűsor most így néz ki:

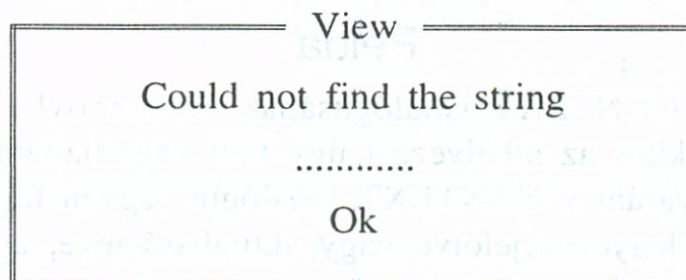

Ez arra utal, hogy a megtekintés közben csak két funkcióbillentyű hatásos: az F7 és az F10:

— Az F7 a megtekintett fájlban egy karaktersorozat megkeresését teszi lehetővé. Ha leütjük az F7 billentyűt, akkor a következő ablak jelenik meg:

Ide kell begépelnünk a keresett karaktersorozatot, majd le kell ütnünk az Enter-t. A keresést nem a teljes fájlban végzi, hanem a képernyő második soránál kezdi, és a fájl végéig folytatja. Ha ebben a szakaszban megtalálja a keresett karaktersorozatot, akkor fordított kijelzésűre változtatja. Ha nem találja meg, akkor az alábbi üzenetet küldi:

(A kipontozott helyen a keresett, de nem talált karaktersorozat van feltüntetve.) Az üzenetet az Enter leütésével kell tudomásul vennünk.

— Az F10 leütésével a fájl megtekintéséből lehet kilépni.

Feladat

Tekintsd meg a C: meghajtó főkatalógusában elhelyezkedő AUTOEXEC.BAT fájl tartalmát!

Megjegyzés

Különbféle egyéb típusú fájlok megtekintéséhez az NC katalógusban az alábbi fájlok szükségesek:

123VIEW.EXE

DBVIEW.EXE

PARAVIEW.EXE

PCXVIEW.EXE

RBVIEW.EXE

REFVIEW.EXE

WPVIEW.EXE

36. fejezet

Hogyan változtatjuk meg egy szövegfájl tartalmát?

A Norton Commanderrel úgy változtathatjuk meg egy szöveget tartalmazó fájl tartalmát, hogy egy Brief vagy Full típusú panelen aktuálissá tesszük a megváltoztandó fájlt, és leütjük az F4 funkcióbillentyűt. Ennek hatására a beállítástól függően működésbe lép a Norton Commander beépített szövegszerkesztője vagy a megadott külső szövegszerkesztő program.

Azt az esetet tárgyaljuk, mikor a beépített szövegszerkesztő van beállítva.

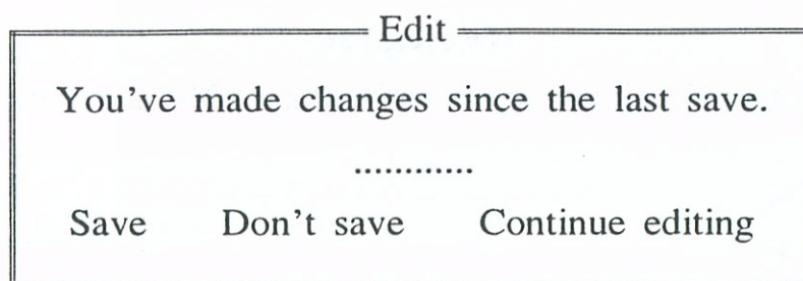
Az F4 hatására a képernyőn megjelenik a fájl tartalma. A funkcióbillentyűsor most így néz ki:

Ez arra utal, hogy a változtatás közben csak négy funkcióbillentyű hatásos: F1, F2, F7 és F10:

- Az F1 leütésekor angol nyelvű tájékoztatást kapunk arról, hogy milyen billentyűk és billentyűkombinációk használhatók a szöveg változtatása során.
- Az F2 hatására a fájl elmentésre kerül.
- Az F7 hatása itt ugyanaz, mint a fájl tartalmának megtekintésekor.

- Az F10 leütésével a fájl változtatásából lehet kilépni. Ha azonban előtte nem gondoskodtunk a fájl elmentéséről, akkor az alábbi figyelmeztető ablak jelenik meg:

Ha itt a Save lehetőséget választjuk, akkor a Norton Commander a kilépés előtt elmenti a fájlt, a Don't save választásakor viszont nem. Ha a Continue editing lehetőséget választjuk, akkor a kilépés elmarad.

Megjegyzés

Ha az aktív panel Info típusú, és leütjük az F4 funkcióbillentyűt, akkor a másik panelhez rendelt katalógusba 'dirinfo' fájlt készíthetünk anélkül, hogy el kellene hagynunk a Norton Commandert.

37. fejezet

Hogyan tekintjük meg a fájlokat gyors egymásutánban?

Ha egy katalógus fájljait gyors egymásutánban akarjuk megtekinteni, akkor az egyik panelnek quick View, a másiknak pedig Brief vagy Full típusúnak kell lenni. A Brief vagy Full típusú panelhez hozzá kell rendelni azt a katalógust, amelyben a megtekintendő fájlok elhelyezkednek. A quick View típusú panel mindig az aktuális fájl részleges tartalmát mutatja (az elejéből annyit, amennyi ráfér a panelre). A fájl további részének megtekintése az F3 funkcióbillentyűvel kezdeményezhető.

38. fejezet

Hogyan hajtunk végre DOS-parancsokat menüvezérelten?

A Norton Commander biztosítja azt, hogy bármely katalógusban elhelyezhessünk egy úgynevezett menüfájlt. Ennek a menüfájlnak a neve megegyezik a katalógus nevével, kiterjesztése pedig 'mnu'. A menüfájlból címkék és a DOS-nak szóló parancsok helyezhetők el. Minden címkének és minden DOS-parancsnak új sorban kell

kezdődnie. A címke köteles az első oszlopban kezdődni, a DOS-parancs viszont legfeljebb a második oszlopban kezdődhet. Minden címkét tetszőleges számú DOS-parancs követhet. Példa menüfájltra:

Torles

```
DEL A:\WORK3\KM\*.CPI
```

Lista

```
TYPE C:\AUTOEXEC.BAT
```

Tartalom

```
DIR C:\WORK3\DOSW
```

```
DIR C:\WORK3\CONTEXTW
```

```
DIR C:\WORK3\KM
```

A menüfájl elkészítésének lépései:

a) Aktívvá kell tenni egy Tree, Brief vagy Full típusú panelt, azon pedig aktuálissá kell tenni azt a katalógust, amelyben a menüfájlt el akarjuk helyezni.

b) Ki kell választani a **Commands** menüpont **Menu file edit** almenüpontját. Erre a következő üzenet jelenik meg:

```

      User Menu
-----
Do you wish to edit the main,
      or a local user menu?
Main   Local   Cancel

```

Ha a Local lehetőséget választjuk ki, akkor a menüfájl valóban az aktuális katalógusba tevődik; ha a Main lehetőséget, akkor az NC katalógusba kerül; ha pedig a Cancel lehetőséget, akkor nem készül menüfájl.

c) Be kell gépelni a menüfájl tartalmát, majd az F2 funkcióbillentyűvel el kell menteni, végül innen F10-zel ki kell lépni.

A menüfájl használata a következőképpen történik:

a) Aktívvá kell tenni egy Tree, Brief vagy Full típusú panelt, azon pedig aktuálissá kell tenni azt a katalógust, amelyben elhelyezett menüfájlt használni akarjuk.

b) Le kell ütni az F2 funkcióbillentyűt. Ha az aktuális katalógusban van menüfájl, akkor ez a lokális menü jelentkezik be, ha pedig nincs, akkor az NC katalógusban szereplő menüfájl.

c) A menüfájl bejelentkezésekor egy ablakban megjelennek a menüfájl címkéi, s ezek közül kell választanunk. Ezt követően végrehajtnak azok a DOS-parancsok,

amik a menüfájlban a kiválasztott címkét követik. Ha (a fenti példánál maradva) a **Tartalom** címkét választjuk ki, akkor ezek a DOS-parancsok hajtódnak végre:

```
DIR C:\WORK3\DOSW
DIR C:\WORK3\CONTEXTW
DIR C:\WORK3\KM
```

Megjegyzés

Előfordulhat, hogy a DOS üzenetet küld a paranccsal kapcsolatban, ezt azonban csak egy pillanatig látjuk a képernyőn, mert a panelek azonnal eltakarják. Ilyenkor a paneleket ki kell kapcsolnunk, ha pedig már megtekintettük a DOS üzenetét, akkor a paneleket be kell kapcsolnunk.

Feladat

Helyezd el a fenti példában szereplő menüfájlt a hajlékony lemezed WORK3 katalógusában, majd hívd be, és válaszd ki a **Tartalom** menüpontját!

39. fejezet

Hogyan rendelünk DOS-parancsot a fájlkiterjesztéshez?

Tudjuk, hogy amennyiben az aktív panel Brief vagy Full típusú, és ezen egy 'com', 'exe' vagy 'bat' kiterjesztésű fájl teszünk aktuálissá, majd leütjük az Enter-t, akkor a fájl elindul.

Előírhatjuk, hogy mely DOS-parancs hajtódjék végre akkor, ha egyéb kiterjesztésű fájl teszünk aktuálissá, és leütjük az Enter-t. Ezeket az előírásokat az NC katalógusban szereplő NC.EXT azonosítójú fájlban kell elhelyeznünk. Ebben a fájlban minden kiterjesztésnek egy sor felel meg. A sor elejére kell írni a kiterjesztést, ezt egy kettőspont követi, majd ettől egy szóközzel elválasztva meg kell adni az illető kiterjesztéshez tartozó DOS-parancsot. A kiterjesztés megadásakor a ? és a * karakterek ugyanolyan értelemben használhatók, mint a globális fájlhivatkozás esetén. A DOS-parancs megadásakor az alábbi speciális jelsorozatok is használhatók:

Jelsorozat	Jelentése
!:	Az aktuális meghajtó jele
!\	Hivatkozás az aktuális katalógusra
!	Az aktuális fájl neve
!!	Az aktuális fájl azonosítója
!!	A ! karakter

Példa

Tegyük fel, hogy az NC.EXT fájl tartalma a következő:

```
TXT:   TYPE  !!  
D??:  TYPE  !!  
BAK:  DEL   !!
```

Ez azt jelenti, hogy ha a panelen az aktuális fájl kiterjesztése TXT, vagy a kiterjesztés első karaktere D, akkor az Enter hatására ki fog íródni az aktuális fájl tartalma; ha pedig kiterjesztése BAK, akkor az Enter hatására törlődni fog.

Az NC.EXT fájl elkészítésének lépései:

- Ki kell választani a **Commands** menüpont **eXtension file edit** almenüpontját.
- Be kell gépelni a menüfájl tartalmát (ha már volt ilyen fájl, akkor el kell végezni rajta a szükséges változtatásokat).
- Az F2 funkcióbillentyűvel a fájlt el kell menteni, végül innen F10-zel ki kell lépni.

40. fejezet

Hogyan változtatjuk meg a fájlattribútumokat?

Minden fájlnek négy úgynevezett attribútuma lehet, amelyek a fájl tulajdonságaira utalnak. Az attribútumok a következők:

- Read only** Ez az attribútum arra utal, hogy a fájl csak olvasható, de sem törölni, sem a tartalmát megváltoztatni nem lehet.
- Archive** Ennek az attribútumnak akkor van jelentősége, ha a fájlról biztonsági másolat készül.
- Hidden** Ez az attribútum azt jelzi, hogy a fájl rejtett, tehát nem jelenik meg a DIR parancs alkalmazásakor.
- System** Azok a fájlok rendelkeznek ezzel az attribútummal, amelyeket kizárólag a DOS használ. Ezek a fájlok sem látszanak a DIR parancs alkalmazásakor.

A fájl attribútumainak megváltoztatása a Norton Commanderrel a következőképpen történik:

- Az aktív panelen azt a fájlt tesszük aktuálissá, amelynek az attribútumait meg akarjuk változtatni.
- Kiválasztjuk a **Files** menüpont **file Attributes** almenüpontját.

c) Ennek hatására az alábbi ablak jelenik meg:

Attributes

Change file attributes for

.....

[] Read only

[x] Archive

[] Hidden

[] System

[Set] [Cancel]

Az egyes attribútumok meglétét x, hiányát szóköz jelzi. Megváltoztatásuk a szóköz billentyűvel történik.

Ha az ablakot a [Set] lehetőség kiválasztásával hagyjuk el, akkor a fájl ezután a most megadott attribútumokkal fog rendelkezni.

Feladat

A hajlékony lemez KM katalógusában egy kivétellel tedd rejtetté az összes fájlt! Ezután nézd meg a DIR paranccsal, hogy milyen fájlok szerepelnek ebben a katalógusban! (A paneleket időlegesen tüntesd el, hogy láthasd a végeredményt!) Végül tedd újra láthatóvá az összes fájlt!

41. fejezet

Hogyan adunk ki tetszőleges DOS-parancsot?

Már említettük, hogy a Norton Commander csak a DOS legfontosabb szolgáltatásainak igénybevételét támogatja. Ennek ellenére a Norton Commander működése közben olyan parancsot is kiadhatunk a DOS-nak, amelyet a Norton Commander nem támogat. Az ilyen DOS-parancsot a DOS szabályai szerint kell begépelnünk. Ez a parancs a készenléti jel sorában jelenik meg. Miután a DOS a parancsot végrehajtotta, ismét a Norton Commander lép működésbe.

Természetesen olyan parancsokat is kiadhatunk a DOS-nak a készenléti jel sorába történő begépeléssel, amiket támogat a Norton Commander.

Feladat

Írnod ki a C: meghajtó főkatalógusának tartalmát a készenléti jel sorába begépelte parancs révén!

42. fejezet

Mikor szükséges a katalógusszerkezet újraolvasása?

Ha egy hajlékony lemezes meghajtóban lemezt cseréltünk, vagy a készenléti jel sorába történő begépeléssel olyan parancsot adtunk ki a DOS-nak, amely megváltoztatta valamelyik meghajtó katalógusszerkezetét, akkor ezt a változást a Norton Commander tudomására kell hozni. Ez a következő lépésekből áll:

a) Gondoskodni kell róla, hogy az egyik panel Brief vagy Full típusú legyen, és ehhez a panelhez a kritikus meghajtó legyen hozzárendelve.

b) A másik panelt Tree típusúvá kell tenni.

c) A Tree típusú panelt kell aktívvá tenni, majd attól függően, hogy ez a bal vagy a jobb panel, ki kell választani a **Left** vagy a **Right** menüpont **Re-read** almenüpontját. Ennek hatására a következő ablak jelenik meg:

NCD
Do you wish to re-scan drive ...?:
Yes No

Ha a két lehetőség közül a Yes-t választjuk ki, akkor a Norton Commander újraolvassa a meghajtó katalógusszerkezetét, és a továbbiakban a Tree típusú panel valóságképét fog mutatni.

d) Annak érdekében, hogy a másik panel is valóságképét mutasson, a Tree típusú panelen aktuálissá kell tenni a főkatalógust, majd le kell ütni az Enter-t. (Ezt a lépést csak akkor kell végrehajtani, ha a katalógusszerkezet újraolvasása lemezcseré miatt történt.)

Megjegyzés

A meghajtó katalógusszerkezetét a Norton Commander szükség esetén a főkatalógus 'treeinfo.ncd' azonosítójú fájljában tárolja.

Feladat

A készenléti jel sorába való begépeléssel hozd létre a hajlékony lemezed főkatalógusában a PROBA katalógust, majd gondoskodj róla, hogy a Norton Commander tudomást szerezzen a katalógusszerkezet megváltozásáról!

43. fejezet

Hogyan lehet előző DOS-parancsokat visszaidézni?

A Norton Commander megjegyzi a működése során kiadott DOS-parancsok közül a legutolsó 15-öt. Ezen parancsok bármelyikét újra kiadhatjuk a DOS-nak anélkül, hogy ismét be kellene gépelnünk. Csupán a következőket kell tennünk:

a) Ki kell választanunk a **Commands** menüpont **History** almenüpontját.

b) Ennek hatására menüszerűen megjelennek a megjegyzett DOS-parancsok, és csak annyi a dolgunk, hogy kiválasszuk közülük az ismételtlen végrehajtandót.

Megjegyzés

A megjegyzett DOS-parancsok között a készenléti jel sorában is válogathatunk a Ctrl E és a Ctrl X billentyűkombinációk alkalmazásával. Egyes szituációkban a felfelé és a lefelé mutató nyílbillentyűkkel is megvalósíthatjuk a válogatást. A kívánt parancsot az Enter leütésével újra kiadhatjuk.

44. fejezet

Hogyan lehet egy fájlt megkeresni?

Ha elfelejtettük, hogy egy fájl melyik meghajtó melyik katalógusában szerepel, esetleg még az azonosítójára sem emlékezünk pontosan, akkor a Norton Commander segít megkeresni. A keresés lépései:

a) Azt a meghajtót kell a készenléti jelben szerepeltetni, amelyben a keresést el akarjuk végezni.

b) Ki kell választani a **Commands** menüpont **Find file** almenüpontját, erre megjelenik a kereső ablak.

c) A kereső ablakban hivatkozni kell a keresett fájlra, majd le kell ütni az Enter-t. (Ha tudjuk a fájl azonosítóját, akkor hivatkozásként azt kell megadni, egyébként a ? és a * karakterek felhasználásával globális hivatkozást kell megadni.)

d) Ha a keresést menet közben meg akarjuk állítani, akkor a kereső ablakban válasszuk ki a Stop lehetőséget.

e) Ha a keresés sikertelen volt, akkor a kereső ablakban megjelenik a

0 files found

felirat. Ilyenkor a New search lehetőség kiválasztásával új keresést kezdeményezhetünk, a Quit FF kiválasztásával pedig kiléphetünk a keresésből, majd a készenléti jelben szereplő meghajtó megváltoztatásával ezen a másik meghajtón újra kezdeményezhetjük a keresést a fentiek ismétlésével.

f) Ha a keresés sikeres volt, akkor a kereső ablakban megjelennek mindazok a fájlok, amelyek eleget tesznek a megadott hivatkozásnak (az is látható, hogy melyik fájl melyik katalógusban szerepel). A kívánt fájl kiválasztó sávval megjelölhető. Ha az aktív panel Brief vagy Full típusú, akkor a Chdir lehetőség kiválasztása után ezen a panelen a megjelölt fájl válik aktuálissá.

Feladat

A C: meghajtón keresd meg mindazon fájlokat, melyeknek a neve A betűvel kezdődik, kiterjesztése pedig EXE!

45. fejezet

Hogyan változtatjuk meg a képernyő sorainak számát?

Ha EGA vagy VGA monitorunk van, akkor a képernyő sorainak számát a **Commands** menüpont **EGA lines** almenüpontjának kiválasztásával változtathatjuk meg. EGA monitor esetén 43, VGA esetén pedig 50 sor fog szerepelni a képernyőn mindaddig, amíg ugyanezt az almenüpontot újra ki nem választjuk.

46. fejezet

Hogyan lehet katalógusok tartalmát összehasonlítani?

A Norton Commander képes arra, hogy két katalógus tartalmát összehasonlítsa. Mindkét panelnek Brief vagy Full típusúnak kell lennie, s az egyik panelhez az egyik, a másikhoz a másik katalógusnak kell hozzárendelve lenni. Ezután ki kell választani a **Commands** menüpont **Compare directories** almenüpontját, s a Norton Commander mindazokat a fájlokat megjelöli, amelyek nem szerepelnek a másik katalógusban (két fájlt csak akkor tekint egyezőnek, ha megegyeznek azonosítójukban, hosszukban és létrehozási dátumukban is).

47. fejezet

Hogyan szabályozzuk a Norton Commander működési módját?

(2. rész)

Most már tudunk annyit, hogy megtárgyaljuk azt, ami a 13. fejezetből kimaradt. Nézzük először azt, hogy a 13. fejezetben nem tárgyalt kis ablakokban mit szabályozhatunk. Ezekről az ablakokról van szó:

File panel options
☒ Show hidden files
☒ Ins moves down

Tree panel options
☐ Auto change directory

Other options
☐ Menu bar always visible
☒ Auto save setup
☐ Left-handed mouse
☒ Fast mouse reset

Az egyes lehetőségek kiválasztása a következőképpen befolyásolja a Norton Commander működési módját:

Show hidden files Ha ki van választva, akkor a Norton Commander a rejtett fájlokat is mutatja.

Ins moves down Ha ki van választva, akkor a fájloknak az Ins billentyűvel való kijelölésekor a kiválasztó sáv automatikusan továbblép.

Auto change directory Ha ki van választva, és az aktív panel Tree típusú, a másik pedig Brief vagy Full típusú, akkor a Tree típusú panel aktuális katalógusa az Enter leütése nélkül rendelődik hozzá a másik panelhez.

- Menu bar always visible Ha ki van választva, akkor a menüpontok mindig látszanak a képernyő felső sorában.
- Auto save setup Ha ki van választva, az olyan, mintha a Norton Commanderből való kilépés előtt kiválasztottuk volna az **Options** menüpont **Save setup** almenüpontját.
- Left-handed mouse Ha ki van választva, akkor az egér kezelése a balkezes gépkezelő számára előnyösebb.
- Fast mouse reset Ha ki van választva, és egeret használunk a Norton Commander működése során, akkor egyes gépeken néhány másodperccel lerövidül az az idő, ami a DOS-parancs végrehajtása és a panelek újbóli megjelenése között eltelik.

Ezután tekintsük át az Options menüpont 2. csoportba tartozó almenüpontjait!

- Auto menus Ha be van kapcsolva, akkor a Norton Commander indításakor automatikusan behívásra kerül az NC katalógus NC.MNU fájljában elhelyezett menürendszer.
- Path prompt Ha be van kapcsolva, akkor a DOS készenléti jele az aktív panelhez rendelt meghajtót és katalógust egyaránt tartalmazza, egyébként csak a meghajtót.
- Key bar Ha be van kapcsolva, akkor látszik a funkcióbillentyűsor, egyébként nem.
- Full screen Ha be van kapcsolva, akkor a panelek az egész képernyőt betöltik, egyébként csak a felét.
- Mini status Ha be van kapcsolva, akkor az aktív panel alján abban az esetben is látható az aktuális fájl hossza és készítésének dátuma, ha az Brief típusú.
- cLock Ha be van kapcsolva, akkor a képernyő jobb felső sarkában a pontos idő látható.

Megjegyzés

Ha a **Commands** menüpont **Save setup** almenüpontját kiválasztjuk, akkor nem csak a Norton Commander működési módja, hanem az összes beállítás (pl. a panelek típusa stb) is elmentésre kerül, és a Norton Commander a következő alkalommal ennek megfelelően indul.

48. fejezet

Mely almenüpontokkal nem foglalkoztunk még?

Már csak a **File** menüpont bizonyos almenüpontjait nem tárgyaltuk.

1) A **File** menüpont egyes almenüpontjai mellett a funkcióbillentyűkre való utalás látható:

Help	F1
User menu	F2
View	F3
Edit	F4
Copy	F5
Rename or move	F6
Make directory	F7
Delete	F8
Quit	F10

Ez — mint tudjuk — azt jelenti, hogy ezen almenüpontok kiválasztása a megfelelő funkcióbillentyű leütésével is megtörténhet. Amikor tehát a funkcióbillentyűket használtuk, akkor tulajdonképpen ezeket az almenüpontokat választottuk ki. Például amikor leütöttük az F5 funkcióbillentyűt, akkor a **File** menüpont **Copy** almenüpontját választottuk ki.

2) Még két olyan almenüpont van a **File** menüponton belül, amelyet eddig nem említettünk, de már kiválasztottunk:

select Group	Gray +
uNselect group	Gray -

Előbbit akkor választottuk ki, amikor leütöttük a szürke + billentyűt, utóbbit pedig akkor, amikor a szürke mínuszt.

49. fejezet

Hogyan használjuk az egeret?

Az egér használatával a Norton Commander alkalmazása felgyorsítható.

A Norton Commander indulásakor az egérkurzor a képernyő közepén helyezkedik el. Ha valamilyen választásunkat a program kezelésekor az egérrel akarjuk a Norton Commander tudomására hozni, akkor úgy kell eljárunk, hogy az egér mozgásával az egérkurzort a megfelelő helyre visszük, majd kattintunk egyet valamilyik gombbal.

Az esetek egy részében mindegy, hogy a bal vagy a jobb gombbal kattintunk.

Példák

1. Ha az egérrel akarunk belépni a menübe, akkor az egérkurzort a felső sorban valamely menüpontra megfelelő helyre kell vinni, majd kattintani kell bármelyik gombbal.

2. Ha egy másik menüpontot akarunk aktuálissá tenni, akkor a felső sorban arra a menüpontra kell vinni a kurzort, majd kattintani kell bármely gombbal.

3. Ha ki akarunk választani egy almenüpontot, akkor az egérkurzort arra az almenüpontra kell vinni, majd kattintani kell bármely gombbal.

4. Ha ki akarunk lépni az almenüből vagy a menüből, akkor az egérkurzort a funkcióbillentyűsorban az F10 funkcióbillentyűnek megfelelő helyre kell vinnünk, majd kattintanunk kell bármely gombbal.

5. Ha a másik panelt akarjuk aktívvá tenni, akkor a másik panelre kell vinni az egérkurzort, majd kattintani kell bármelyik gombbal.

* * *

Az esetek más részében nem mindegy, hogy a bal vagy a jobb gombbal kattintunk.

Példák

1. Ha az aktív panel Brief vagy Full típusú, és az egér valamely bejegyzésen áll, akkor a bal gombbal kattintva a bejegyzés aktuálissá válik, a jobb gombbal kattintva pedig a kijelöltségi állapota változik meg.

2. Ha az aktív panel Brief vagy Full típusú, és az egérkurzor a panel tetején van, akkor a bal gombbal való kattintás a Page Up (Pg Up) billentyű leütésének felel meg.

3. Ha az aktív panel Brief vagy Full típusú, és az egérkurzor a panel alsó keretén van, akkor a bal gombbal való kattintás a Page Down (Pg Dn) billentyű leütésének felel meg.

* * *

Vannak olyan esetek, amikor egy meghatározott kattintássorozat váltja ki a kívánt hatást.

Példák

1. Ha valamely funkcióbillentyűt, és azt követően az Enter-t kellene leütnünk, akkor ezt az egérrel úgy érjük el, hogy az egérkurzort a státuszsorban a funkcióbillentyűnek megfelelő helyre visszük, majd kattintunk előbb a bal, azután a jobb gombbal.

2. Ha az aktív panel Brief vagy Full típusú, és az egérkurzor valamelyik bejegyzésen áll, s gyors egymásutánban kétszer kattintunk a bal gombbal, akkor ez olyan, mintha azt a bejegyzést tettük volna aktuálissá, majd leütöttük volna az Enter-t.

Sors Bona Könyvkiadó

tájékoztatója

Megjelent

Katona Viktor:
Második PC-könyvem
(Adatbázis-kezelés kezdőknek)

A könyv segítséget nyújt azoknak,
akik a munkájuk során felhalmozódott adatokat
a jövőben számítógépen kívánják kezelni.

Az ismeretek elsajátítását a fejezetek végén
példák és feladatok könnyítik meg.

A lemez melléklet arra szolgál, hogy az olvasó
a könyv áttanulmányozása után
ellenőrizhesse tudását.

Stílusa közérthető.

Általános és középiskolai oktatásra,
valamint magántanulásra és
tanfolyami képzésre egyaránt használható.

Sors Bona
1995

Előkészületben

Katona Viktor:
Harmadik PC-könyvem

(Windows)

Azoknak, akik már feldolgozták
az Első és a Második PC-könyvem anyagát,
nem lesz nehéz megismerniük
a Windows világát.

Sos Bona

Előkészületben

James Hadley Chase:
Átok ül a gyémántgyűrűn

Fordította: Molnár Zoltán

Illusztrálta: Dunszt István

Dél-Afrika dzsungelének mélyén egy rejtélyes ember éli fényűző életét. Áthatolhatatlan őserdő, magas sziklaormok, mocsarak és egy krokodiloktól hemzsegő folyó övezi hatalmas házát. Nyugalmára vérszomjas benszülöttek egész hada vigyáz. Idegen még nem tette be ide a lábát büntetlenül.

Egy verőfényes napon ismeretlen helikopter ereszkedik le a ház melletti tisztásra. Egy elegáns, magas nő és egy atléta termetű férfi lép ki a gépből. Legnagyobb meglepetésükre szíves vendéglátásban részesülnek.

A háziúr még aznap este a teraszon fogadja őket. Mindketten lenge trópusi öltözetben járulnak eléje. Látszik rajtuk, hogy minden idegszálukat megfeszítve próbálnak fesztelenül viselkedni. Tudják, hogy az életükkel játszanak...

Sors Bona

Kahlenberg a tolókocsiban ülve várt rájuk.

Ismétlő feladatsorok

A

1. Ismertesd a számítógép fogalmát!
2. Mi a különbség a bemenő és a kimenő adatok között?
3. Mire szolgál a mágneslemez?
4. A következő táblázatban harminc fájlazonosító szerepel:

ALKALMAZ.GRP	AWFXPROT.DLL	CHARMAP.EXE	CLOCK.INI
ARCADE.BMP	AWT30.DLL	CHARMAP.HLP	CONTROL.EXE
ARGYLE.BMP	BOOTLOG.TXT	CHIMES.WAV	CONTROL.HLP
AUTOMATI.GRP	CALC.EXE	CLIPBRD.EXE	CONTROL.INI
AWCAS.DLL	CANYON.MID	CLIPBRD.HLP	CONV.DLL
AWCLASS1.DLL	CARDFILE.EXE	CLIPBRD.INI	DING.WAV
AWCLASS2.DLL	CARDS.DLL	CLIPSRV.EXE	
AWFAXIO.DLL	CASTLE.BMP	CLOCK.EXE	

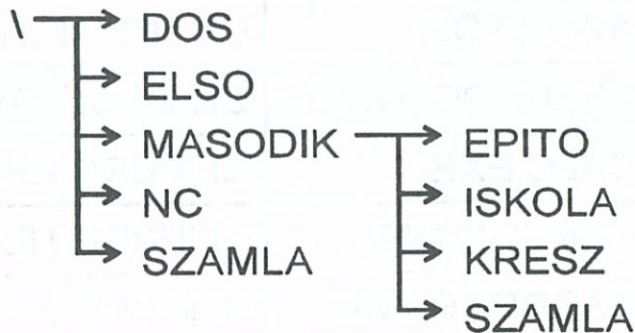
Az alábbiakban néhány globális fájlhivatkozás látható, és mindegyik mellett egy üres cella. Ide azt kell beleírnod, hogy az adott globális hivatkozás a harminc fájl közül hányra vonatkozik.

AW*.DLL		C*.H*	
AWC*.DLL		*A?.BMP	
A?T*.*		?O*.*	

5. Mit jelent és hogyan történik egy fájl végrehajtása? Minden fájl végrehajtható?
6. Van-e minden DOS-parancsnek neve? Ha nincs, akkor melyeknek nincs?

B

1. Melyik szabvány szerint végzi az IBM PC az adatok karakterenkénti tárolását?
2. Mit jelent a monitor felbontóképessége?
3. Felbontóképesség szerint milyen monitortípusok léteznek?
4. Mi a parancs?
5. Az A: meghajtóba tett lemez katalógusszerkezete a következő:

- a) Hivatkozz az ISKOLA katalógusra!
 - b) Hivatkozz a MASODIK katalógusra!
 - c) Hivatkozz a főkatalógusra!
 - d) Hivatkozz a SZAMLA nevű katalógusok közül arra, amelyik a MASODIK katalógusban található!
 - e) Hivatkozz a SZAMLA nevű katalógusok közül arra, amelyik a főkatalógusban található!
6. Mire használhatók a Norton Commander-ben az alábbi funkcióbillentyűk?
 - a) F5
 - b) F6
 - c) F7
 - d) F8
 - e) F9

C

1. Mi a karakter?
2. A neved hány karakterből áll?
3. Mi az utasítás?
4. Miből készül a merev lemez?
5. Az A: meghajtóba tett lemezen a főkatalógussal együtt 14 katalógus található. Az alábbi felsorolás az egyes katalógusokra való hivatkozást tartalmazza:

A:\

A:\CIM

A:\CIMISKOLA

A:\CIMISKOLA\ALTALAN

A:\CIMISKOLA\KOZEP

A:\CIMBOLT

A:\CIMMAGAN

A:\ANYAG

A:\ANYAG\EPITO

A:\ANYAG\VILLAMOS

A:\ANYAG\VIZES

A:\ANYAG\ELFEKVO

A:\ANYAG\VILLAMOS\EROS

A:\ANYAG\VILLAMOS\GYENGE

Készíts rajzot az A: meghajtó katalógusszerkezetéről!

6. Egy nagy terjedelmű szövegben hogyan keresünk meg egy szót?

D

1. Mi a hardver?

- A számítógépben jelen levő programok összessége.
- A számítógépet alkotó műszaki berendezések összessége.

2. Mi az a kurzor?

3. Egy szektor mérete hány byte?

- 1000
- 500
- 512

4. Mit jelent a globális fájlhivatkozás során a névben használt ? karakter?

- Azt, hogy azon a helyen bármilyen karakter szerepelhet.
- Azt, hogy azon a helyen és a név további részében bármilyen karakter szerepelhet.

5. Add meg a C: meghajtó DOS katalógusában levő valamennyi EXE kiterjesztésű fájl teljes azonosítóját!

6. Készíts olyan kötegfájlt, amely az A: meghajtóba tett lemezt formatálja, majd az alábbi katalógusszerkezetet alakítja ki rajta:

E

1. Mi a szoftver?

- A számítógépben jelen levő programok összessége.
- A számítógépet alkotó műszaki berendezések összessége.

2. Milyen jelzőlámpák vannak a billentyűzeten?

3. Mik azok a sávok?

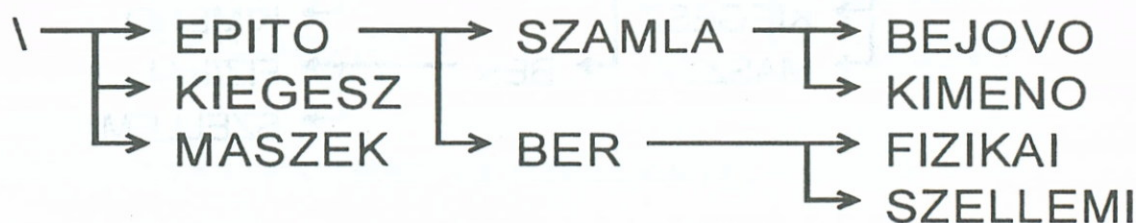
- A lemez felületén kialakított közös középpontú körök.
- A szektor részei.

4. Mit jelent a globális fájlhivatkozás során a kiterjesztésben használt ? karakter?

- Azt, hogy azon a helyen bármilyen karakter szerepelhet.
- Azt, hogy azon a helyen és a kiterjesztés további részében bármilyen karakter szerepelhet.

5. Add meg a C: meghajtó DBASE katalógusában levő DBASE.EXE fájl teljes azonosítóját!

6. Az A: meghajtóba tett lemez katalógusszerkezete ilyen volt:

(Egyik katalógusban sem volt fájl.)

A gépkezelő kiadott néhány parancsot, és ezek után ilyen lett a katalógusszerkezet:

Írd le azokat a parancsokat, amiket a gépkezelő kiadott!

F

1. Mi a köteg?

- Parancsok gyűjteménye.
- Utasítások gyűjteménye.

2. Ismertesd a kötegelt és a párbeszédés üzemmód közötti különbséget!

3. Mire szolgál a Caps Lock billentyű?

4. Mik azok a szektorok?

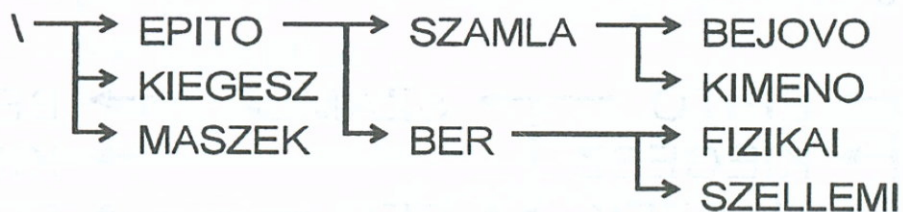
- A lemez felületén kialakított közös középpontú körök.
- A sáv részei.

5. Egy fájlról tudjuk, hogy a teljes azonosítója a következő:

C:\TELEFONKUKA\TELE.INI

- a) Hol helyezkedik el a fájl?
- b) Mi a fájl neve?
- c) Mi a fájl kiterjesztése?

6. Az A: meghajtóba tett lemez katalógusszerkezete a következő:

(Valamennyi katalógusban vannak fájlok is.)

A gépkezelő kiadott néhány parancsot, és ezek után ilyen lett a katalógusszerkezet:

Írd le azokat a parancsokat, amiket a gépkezelő kiadott!

G

1. A számítógép melyik üzemmódja igényli kevésbé az ember jelenlétét?

A párbeszédés.

A köteget.

2. Mire szolgál a Num Lock billentyű?

3. Mi a meghajtó?

4. Mit jelent a globális fájlhivatkozás során a névben szereplő * karakter?

Azt, hogy azon a helyen bármilyen karakter szerepelhet.

Azt, hogy azon a helyen és a név további részében bármilyen karakter szerepelhet.

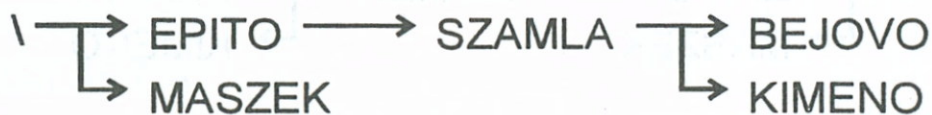
5. Mi a C: meghajtó DOS katalógusában levő APPEND.EXE fájl teljes azonosítója?

C:/DOS/APPEND.EXE

C:DOS.APPEND.EXE

C:\DOS\APPEND.EXE

6. Az A: meghajtóba tett lemez katalógusszerkezete a következő:

(Valamennyi katalógusban vannak fájlok is.)

Készíts olyan kötegfájlt, amely valamennyi fájlt töröl a lemezről, és valamennyi katalógust megszüntet a lemezen (formatáló parancs ne legyen a kötegfájlbán)!

H

1. Hányféle értéke lehet egy bitnek?

Nyolcféle.

Kétféle

2. Mi a byte?

2 bit összefoglaló neve.

8 bit összefoglaló neve.

3. Mire használható a Tab billentyű?

4. Hogyan jelöljük a meghajtókat?

A, B, C, D stb.

A>, B>, C>, D> stb.

A:, B:, C:, D: stb.

5. Ismertesd a katalógus fogalmát!

6. Az A: meghajtóba tett lemez katalógusszerkezete a következő:

A gépkezelő meg akarja nézni, hogy mely katalógusokban milyen azonosítójú fájlok vannak. Írd le azokat a parancsokat, amelyeket ki kell adnia ennek érdekében!

I

1. Hogyan történik az adatok karakterenkénti tárolása?
 - Minden karaktert egy 8 byte-os kombináció formájában tárol a gép.
 - Minden karaktert egy 8 bites kombináció formájában tárol a gép.
2. Mire szolgálnak a nyílbillentyűk?
3. Ismertesd a hajlékony és a merev lemez közötti különbségeket!
4. Mit jelent a globális fájlhivatkozás során a kiterjesztésben használt ? karakter?
 - Azt, hogy azon a helyen bármilyen karakter szerepelhet.
 - Azt, hogy azon a helyen és a kiterjesztés további részében bármilyen karakter szerepelhet.
5. Hogyan nevezzük azt a katalógust, amelyik egyetlen katalógusnak sem alkatalógusa?
6. Az A: meghajtóba tett lemez főkatalógusában található a SZAMLA katalógus, amelyben a következő fájlok vannak:
 - DUTEP.DAT
 - DUTKER.DAT
 - DUSPED.DAT
 - IZOLAR.DAT
 - a) Az alábbi parancsok végrehajtása után hány fájl marad a SZAMLA katalógusban, és mi lesz a megmaradt fájlok azonosítója?

```
REN A:\SZAMLA\DUSPED.DAT DUFA.DAT
REN A:\SZAMLA\IZOLAR.DAT VASUZEM.DAT
A:
CD \SZAMLA
REN DUTEP.DAT DUSPED.DAT
DEL DUTKER.DAT
DEL IZOLAR.DAT
```
 - b) A fenti parancsok közül melyik az, amelynek kiadása után hibajelzést kapunk?

J

1. Mi az a belső kód?

- Egy adott karakter tárolását megvalósító 8 bites kombináció.
- Egy adott karakter tárolását megvalósító 8 byte-os kombináció.

2. Mi a különbség a Home és az End billentyű között?

3. Mit jelent a hajlékony lemezen a 'DS' felirat?

- Azt, hogy kétoldalas.
- Azt, hogy dupla sűrűségű.
- Azt, hogy nagy sűrűségű.

4. Mely fájlokra vonatkozik a K*.* globális fájlhivatkozás?

- Mindazokra, amelyeknek a nevében az első karakter K.
- Mindazokra, amelyeknek a kiterjesztésében az első karakter K.

5. Mi lehet a kiterjesztése egy futtatható fájlnek?

- Kizárólag COM lehet.
- Kizárólag EXE lehet.
- Kizárólag BAT lehet.
- Lehet COM, de lehet EXE is.
- Nem kötelező kiterjesztéssel rendelkeznie.

6. Az alábbiakban az a) pont alatt is találsz néhány parancsot, meg a b) pont alatt is. Az a) pont alatti parancsok hatása megegyezik-e a b) pont alatti parancsok hatásával? Válaszodat indokold!

a) MD C:\JATEK
MD C:\JATEK\J1
MD C:\JATEK\J2
COPY A:\J1*.* C:\JATEK\J1
COPY A:\J2*.* C:\JATEK\J2

b) MD C:\JATEK
C:
CD \JATEK
MD J1
MD J2
COPY A:\J1*.* J1
COPY A:\J2*.* J2

K

1. Mi az ASCII?
2. Hány bit szükséges Balog Ildikó nevének a számítógépben való tárolásához?
 94
 96
 98
3. Melyik billentyűvel szabályozhatjuk a nem betűt jelentő alfanumerikus billentyűk jelentését?
4. Mit jelent a hajlékony lemezen a 'DD' felirat?
 Azt, hogy kétoldalas.
 Azt, hogy dupla sűrűségű.
 Azt, hogy nagy sűrűségű.
5. Mi lehet a kiterjesztése egy kötegfájlnak?
 Kizárólag COM lehet.
 Kizárólag EXE lehet.
 Kizárólag BAT lehet.
 Lehet COM, de lehet EXE is.
 Nem kötelező kiterjesztéssel rendelkeznie.
6. Az A: meghajtóba tett lemez főkatalógusában két katalógus található: J1 és J2. A katalógusokban egy-egy játékprogram működéséhez szükséges fájlok vannak. Mondd meg, hogy mi a célja a gépkezelőnek a következő parancsokkal:
 - a) MD C:\JATEK
 - b) MD C:\JATEK\J1
 - c) MD C:\JATEK\J2
 - d) COPY A:\J1*. * C:\JATEK\J1
 - e) COPY A:\J1*. * C:\JATEK\J2

L

1. Mennyi a számítástechnikában a K (kilo) értéke?

2. Vajon 180 Kbyte hány byte?

184320

180000

184321

3. Vajon 65536 byte hány Kbyte?

62

63

64

4. Mit töröl a Backspace billentyű?

Azt a karaktert, amelyiken a kurzor áll.

A kurzortól balra eső karaktert.

5. Mit jelent a hajlékony lemezen a 'HD' felirat?

Azt, hogy kétoldalas.

Azt, hogy dupla sűrűségű.

Azt, hogy nagy sűrűségű.

6. Az A: meghajtó főkatalógusában két katalógus található: J1 és J2. A katalógusokban egy-egy játékprogram működéséhez szükséges fájlok vannak. Mondd meg, hogy mi a célja a gépkezelőnek a következő parancsokkal:

a) MD C:\JATEK

b) MD C:\JATEK\J1

c) MD C:\JATEK\J2

d) C:

e) CD \JATEK

f) A:

g) CD \J1

h) COPY A:*. * C:J1

i) CD \J2

j) COPY A:*. * C:J2

M

1. Mennyi a számítástechnikában az M (mega) értéke?

- 1000000
- 1048576
- 1085761

2. Vajon 4194304 byte hány Mbyte?

- 4
- 5
- 6
- A fenti válaszok közül egyik sem helyes.

3. Vajon 6 Mbyte hány byte?

- 6291462
- 6291465
- 6291456
- A fenti válaszok közül egyik sem helyes.

4. Mit töröl a Delete (Del) billentyű?

- Azt a karaktert, amelyiken a kurzor áll.
- A kurzortól balra eső karaktert.

5. Hány szektor alakul ki a formátálás során a DS,DD típusú lemez egy sávján?

- Mindig 8 szektor alakul ki.
- Mindig 9 szektor alakul ki.
- Akaratunktól függően 8 vagy 9 szektor alakul ki.
- Mindig 15 szektor alakul ki.

6. Az A: meghajtóba tett lemez főkatalógusában a KONYVEL.EXE azonosítójú könyvelő program, továbbá a működéséhez szükséges egyéb fájlok találhatóak. Mi a célja a gépezelőnek a következő parancsokkal:

- a) C:
- b) MD \KONYVEL
- c) CD \KONYVEL
- d) COPY A:*.* C:
- e) KONYVEL.EXE

N

1. Vajon 5242880 byte hány Mbyte?

- 4
- 5
- 6
- A fenti válaszok közül egyik sem helyes.

2. Egy gépjármű-nyilvántartásban minden gépjárművel kapcsolatban 360 byte méretű adatot tartanak nyilván. Jelenleg 512 gépjármű van nyilvántartva. Mennyi hely szükséges ehhez a nyilvántartáshoz?

- 180 Kbyte
- 190 Kbyte
- 200 Kbyte

3. Mire szolgál az Insert (Ins) billentyű?

4. Hány szektor alakul ki a formatálás során a DS,HD típusú lemez egy sávján?

- Mindig 8 szektor alakul ki.
- Mindig 9 szektor alakul ki.
- Akaratunktól függően 8 vagy 9 szektor alakul ki.
- Mindig 15 szektor alakul ki.

5. A számítógépvírusokkal kapcsolatban válaszolj a következő kérdésekre:

- a) Mik azok a vírusok?
- b) Hogyan jönnek létre a vírusok?
- c) Milyen módon ellenőrizhetjük, hogy van-e a gépünkben vírus?

6. Mondd meg, hogy mire szolgál az alábbi nevű parancs:

- a) COPY
- b) CD
- c) TYPE
- d) PROMPT
- e) PATH
- f) MD

1. Melyik a nagyobb tárolóhely: a 128 Kbyte-os vagy a 131074 byte-os?

A 128 Kbyte-os a nagyobb.

A 131074 byte-os a nagyobb.

Egyenlők.

2. Mire szolgál a Print Screen billentyű?

3. Milyen típusú lemez használható a DD típusú meghajtóban?

Csak DD típusú lemez használható benne.

DD és HD típusú lemez egyaránt használható benne.

4. Mely fájlokra vonatkozik a *.M* globális fájlhivatkozás?

Mindazokra, amelyeknek a nevében a második karakter M.

Mindazokra, amelyeknek a kiterjesztésében az első karakter M.

5. Hogyan történik a szövegben a blokk és a hasábblokk kijelölése? Mi a célja a kijelölésnek?

6. Az A: meghajtó főkatalógusában is van egy KM katalógus, meg a C: meghajtó főkatalógusában is van egy KM nevű katalógus. Az A: meghajtó KM katalógusából át akarjuk másolni az összes fájlt a C: meghajtó KM katalógusába.

Az alábbiakban többféle megoldás található. Mindegyik megfelel-e a célnak?

a)

```
COPY A:\KM\*.* C:\KM
```

b)

```
C:  
COPY \KM\*.* C:\KM
```

c)

```
C:  
COPY A:\KM\*.* \KM
```

d)

```
A:  
CD \KM  
C:  
CD \KM  
COPY A:*. * C:
```

e)

```
A:  
CD \KM  
C:  
CD \KM  
COPY A:\*.* C:\
```

Ö

1. Gogol híres regénye, a Holt lelkek az 1952-ben kiadott kötetben 349 oldalt foglal el. Egy oldalra 44 sort nyomtattak, és egy sorban átlagosan 60 betű fér el. Hány Mbyte méretű helyet foglalna el a regény a számítógépben?
2. Mit értünk billentyűkombináció alatt?
3. Milyen típusú lemez használható a HD típusú meghajtóban?
 - Csak HD típusú lemez használható benne.
 - DD és HD típusú lemez egyaránt használható benne.
4. Hogyan hivatkozunk azokra a DBF kiterjesztésű fájlokra, amelyeknek a nevében az első karakter K betű, a negyedik karakter pedig M betű?
 - K?M.DBF
 - K??M*.DBF
 - K*M*.DBF
5. Mi az egér?
6. Az alábbiakban az a) pont alatt is találsz néhány parancsot, meg a b) pont alatt is. Az a) pont alatti parancsok hatása megegyezik-e a b) pont alatti parancsok hatásával? Válaszodat indokold!

a) MD C:\JATEK	b) MD C:\JATEK
MD C:\JATEK\J1	C:
MD C:\JATEK\J2	CD \JATEK
COPY A:\J1*. * C:\JATEK\J1	MD \J1
COPY A:\J2*. * C:\JATEK\J2	MD \J2
	COPY A:\J1*. * \J1
	COPY A:\J2*. * \J2

P

1. Hányféle számjegyet használunk a kettes számrendszerben?
2. Melyek a kettes számrendszer helyértékei?
 - 1, 2, 4, 6, 8 stb.
 - 1, 2, 4, 8, 16 stb.
 - 1, 10, 100, 1000 stb.
3. Mennyi a 206 kettes számrendszerbeli alakja?
 - 11001011
 - 11000101
 - 11001110
4. Milyen kézmozdulatokkal kell megvalósítani a Ctrl Y billentyűkombinációt?
5. Hány Kbyte-os tárolóhely alakul ki egy DS,DD típusú hajlékony lemezen a formatálás során, ha sávonként 8 szektort alakítunk ki rajta?
 - 320 Kbyte-os.
 - 360 Kbyte-os.
 - 1200 Kbyte-os.
6. Válaszolj a DOS-szal kapcsolatos alábbi alapvető kérdésekre:
 - a) Mire szolgál a DOS?
 - b) Mely cégek készítik a DOS-t?
 - c) Milyen lemezt nevezünk rendszerlemeznek?
 - d) Mi történik a számítógép bekapcsolásakor?
 - e) Mit tudsz a készenléti jelről?
 - f) Mikor kapcsolható ki a számítógép?
 - g) Milyen módszerekkel indítható újra a számítógép?

Q

1. Hogyan kapjuk meg egy kettes számrendszerben felírt szám tízes számrendszerbeli alakját?
 - Összeadjuk azokat a helyértékeket, ahol 0-s számjegy szerepel.
 - Összeadjuk azokat a helyértékeket, ahol 1-es számjegy szerepel.
2. Mennyi a kettes számrendszerben felírt 10001111 tízes számrendszerbeli alakja?
 - 141
 - 142
 - 143
3. Mire szolgál a Pause billentyű?
 - A program működésének végleges felfüggesztésére.
 - A program működésének átmeneti felfüggesztésére.
4. Hány Kbyte-os tárolóhely alakul ki egy DS,DD típusú hajlékony lemezen a formatálás során, ha sávonként 9 szektort alakítunk ki rajta?
 - 320 Kbyte-os.
 - 360 Kbyte-os.
 - 1200 Kbyte-os.
5. Mi az a képdigitalizáló?
6. A formatálással kapcsolatban válaszolj a következő kérdésekre:
 - a) Mi a formatálás célja?
 - b) Mikor kell használni a /4 kapcsolót?
 - b) Mikor kell használni a /8 kapcsolót?
 - c) Mikor kell használni a /S kapcsolót?
 - d) Van-e valamilyen katalógus a frissen formatált lemezen?
 - e) Miből tudjuk meg, hogy a formatált lemezen használható-e minden sáv?
 - f) Hogyan lehet formatálni akkor, ha a Norton Commander éppen működik?

R

1. Az alábbi bitsorozatok közül melyik tárolja az ALMA szót?

01000001010011000100110101000011

01000001010011000100110101000010

01000001010011000100110101000001

Egyik sem.

2. Melyek a számítógép fő részei?

3. Mire szolgál a Ctrl Pause billentyűkombináció?

A program működésének végleges felfüggesztésére.

A program működésének átmeneti felfüggesztésére.

4. Hány Kbyte-os tárolóhely alakul ki egy DS,HD típusú hajlékony lemezen a formátálás során?

320 Kbyte-os.

360 Kbyte-os.

1200 Kbyte-os.

5. Mi az a fényceruza?

6. A katalógus létrehozásával kapcsolatban válaszolj a következő kérdésekre:

a) Ki vagy mi hozza létre a főkatalógust?

b) Lehet-e egyetlen paranccsal több katalógust is létrehozni?

c) Mi a teendőnk akkor, ha tévedésből létrehoztunk egy fölösleges katalógust?

d) Lehet-e egy katalógusban vele megegyező nevű alkatalógust létrehozni?

e) Mit tehetünk, ha a szövegszerkesztő program használata során épp el akarjuk menteni a szöveget, és akkor jut eszünkbe, hogy elfelejtettük elkészíteni azt a katalógust, amelybe a szöveget bele akarjuk tenni?

f) Hogyan lehet a Norton Commander segítségével katalógust létrehozni?

S

1. Mit tartalmaz a ROM?

- A számítógép működési logikáját.
- Az éppen működő programot és a számára szükséges adatokat.

2. Miként kapunk kisbetűket, ha a Caps Lock lámpa világít?

3. Melyek az IBM PC gépcsalád tagjai?

4. Hogyan hivatkozunk azokra a fájlokra, amelyeknek a nevében és kiterjesztésében az első karakter egyaránt az E betű?

- ?E*.?E*
- E*.*
- E*.E*

5. Mi a jelentősége az AUTOEXEC.BAT fájlnek, és hol helyezkedik el?

6. A katalógus megszüntetésével kapcsolatban válaszolj a következő kérdésekre:

- a) Meg lehet-e szüntetni a főkatalógust?
- b) Lehet-e egyetlen paranccsal több katalógust is megszüntetni?
- c) Meg lehet-e szüntetni az aktuális katalógust?
- d) Hogyan lehet megszüntetni azt a katalógust, amelyben vannak alkatalógusok vagy fájlok?
- e) Hogyan lehet a Norton Commander segítségével katalógust megszüntetni?

T

1. Mit tartalmaz a RAM?

- A számítógép működési logikáját.*
- Az éppen működő programot és a számára szükséges adatokat.*

2. Ismertesd a billentyűzet kétféle üzemmódja közötti különbséget!

3. Az IBM PC gépcsald mely tagjához lehet csatlakoztatni DD típusú meghajtót?

- Csak az IBM PC/XT-hez.*
- Csak az IBM PC/AT-hez.*
- Az IBM PC gépcsald valamennyi tagjához.*

4. A COMMAND.COM fájlal kapcsolatban válaszolj a következő kérdésekre:

- a) Mit tartalmaz?
- b) Hol helyezkedik el?
- c) Ki szabad-e törölni?
- d) Ki lehet-e törölni?

5. Melyik igaz az alábbi állítások közül:

- a) Merev lemezről hajlékony lemezre nem másolhatunk fájlokat.
- b) Másolás során a fájl az eredeti helyéről törlődik.
- c) A másolást a COPI paranccsal végezzük el.
- d) Egyetlen paranccsal csak egyetlen fájl másolható.
- e) A másolás során nem változik meg a fájl tartalma.

6. A szövegszerkesztő program felhasználásával hajtsd végre az alábbiakat:

- a) Gépeld le nyári élményeidet! Minden élményt önálló bekezdésben helyezz el! Az élményeket olyan sorrendben gépeld be, ahogyan eszedbe jutnak!
- b) Blokkműveletek felhasználásával rendezd időbeli sorrendbe az élményeket!

U

1. A memóriának mely része az, amelynek a tartalmát nem változtathatjuk meg?
 - A ROM
 - A RAM
2. Mire szolgál a nyomtatón a Load/Eject gomb?
 - A papír ki- és befűzésére.
 - A papírt egy sorral továbbítja.
 - A papírt a következő lap tetejéig továbbítja.
3. Az IBM PC gépcsalád mely tagjához lehet csatlakoztatni HD típusú meghajtót?
 - Csak az IBM PC/XT-hez.
 - Csak az IBM PC/AT-hez.
 - Az IBM PC gépcsalád valamennyi tagjához.
4. Mire szolgál és hogyan működik az alábbi parancs:
 - a) VER
 - b) CLS
 - c) DATE
5. Be lehet-e állítani a készenléti jelet úgy, hogy mindig mutassa a pontos időt? Ha igen, akkor hogyan?
6. A katalógus és a fájl tartalmának kiíratásával kapcsolatban válaszolj az alábbi kérdésekre:
 - a) A DIR parancs használatakor mi különbözteti meg az alkatalógusokat a fájlaktól?
 - b) A Norton Commander használatakor hogyan különböztetők meg az alkatalógusok és a fájlok?
 - c) A DIR paranccsal megtekinthető-e egy fájl tartalma? Ha nem, akkor melyik paranccsal tekinthető meg?
 - d) A Norton Commander használatakor milyen módszerekkel tekinthető meg a fájl tartalma?
 - e) Hogyan lehet egy szöveget tartalmazó fájl tartalmát megváltoztatni?

Ü

1. A memória mely részének tartalma marad meg a gép kikapcsolásakor?

- A ROM tartalma.
- A RAM tartalma.
- A ROM tartalma is, meg a RAM tartalma is.

2. Mire szolgál a nyomtatón a Line Feed gomb?

- A papír ki- és befűzésére.
- A papírt egy sorral továbbítja.
- A papírt a következő lap tetejéig továbbítja.

3. Mi az a fájl?

- Kizárólag logikailag összetartozó adatok alkothatnak fájlt.
- Kizárólag logikailag összetartozó utasítások alkothatnak fájlt.
- Kizárólag logikailag összetartozó parancsok alkothatnak fájlt.
- Akár logikailag összetartozó adatok, akár logikailag összetartozó utasítások, akár logikailag összetartozó parancsok alkothatnak fájlt.

4. Mi a teendő akkor, ha a szövegszerkesztés során kiderül, hogy

- egy sor kimaradt
- egy karakter kimaradt
- egy sor fölösleges
- egy karakter fölösleges
- egy karakter hibás.

5. Hogyan indítjuk el a Norton Commander-t?

6. A fájl törlésével kapcsolatban válaszolj a következő kérdésekre:

- a) Ki lehet-e törölni bármilyen fájlt?
- b) Egyetlen paranccsal hány fájlt lehet kitörölni?
- c) Mi történik akkor, ha egyetlen paranccsal egy katalógusból az összes fájlt ki akarjuk törölni?
- d) Hogyan törölünk ki fájlokat a Norton Commander-rel?

V

1. A memória mely részének tartalmavész el a gép kikapcsolásakor?
 - A ROM tartalma.
 - A RAM tartalma.
 - A ROM tartalma is, meg a RAM tartalma is
2. Mire szolgál a nyomtatón a Form Feed gomb?
 - A papír ki- és befűzésére.
 - A papírt egy sorral továbbítja.
 - A papírt a következő lap tetejéig továbbítja.
3. Milyen részekből áll a fájlazonosító?
 - Névből és kiterjesztésből.
 - Névből, pontból és kiterjesztésből.
4. Milyen célt szolgál és hogyan történik a Norton Commander használata során a fájlok kijelölése?
5. Hogyan másolunk fájlokat a Norton Commander segítségével?
6. Melyik igaz és melyik hamis az alábbi állítások közül:
 - a) A fájl átnevezése a fájl nevének megváltoztatását jelenti.
 - b) Az aktuális meghajtó megváltoztatása a CD paranccsal történik.
 - c) Az aktuális katalógus megváltoztatása a CD paranccsal történik.
 - d) Egyszerre csak egy katalógus lehet kedvezményezett.
 - e) Egyszerre több katalógus is lehet kedvezményezett, de ezek mindegyikének ugyanazon a meghajtón kell elhelyezkednie.
 - f) Bármilyen kiterjesztésű fájl végrehajtható.

W

1. Mi az olvasás?

- Az adatoknak és a programoknak a memóriába való bejuttatása.*
- Az adatoknak és a programoknak a memóriából való kivitele.*

2. Az alábbi perifériák közül melyik rendelkezik az olvasás képességével?

- Billentyűzet.*
- Monitor.*

3. Milyen a Draft minőségű nyomtatás?

- Nem túl szép, de gyors.*
- Jó minőségű, de lassú.*
- Kiváló minőségű, de igen lassú.*

4. Maximálisan hány karakterből állhat a fájl neve?

5. Maximálisan hány karakterből állhat a fájl kiterjesztése?

6. Szövegszerkesztő programmal hozz létre egy olyan fájlt, amely kedvenc könyveidet tartalmazza!

- a) Mielőtt a munkát elkezdenéd, hozz létre a hajlékony lemezed főkatalógusában egy KONYV nevű katalógust, s a készülő fájlt majd ebbe a katalógusba tedd KONYV.KED azonosítóval!
- b) Kedvenc könyveidet úgy gépeld be, hogy oszlopszerű elrendezésben szerepeljen valamennyi könyvnek a
 - szerzője
 - címe
 - ára.
- c) Számítsd ki a szövegszerkesztő programmal a könyveid összértékét!
- d) A könyvek címét alakíts át vastag betűsre!

X

1. Mi az írás?

- Az adatoknak és a programoknak a memóriába való bejuttatása.*
- Az adatoknak és a programoknak a memóriából való kivitele.*

2. Az alábbi perifériák közül melyik rendelkezik az írás képességével?

- Billentyűzet.*
- Monitor.*

3. Milyen az NLQ minőségű nyomtatás?

- Nem túl szép, de gyors.*
- Jó minőségű, de lassú.*
- Kiváló minőségű, de igen lassú.*

4. A fájlazonosító képzésekor kötelező-e kiterjesztést adnunk?

5. Mire szolgál egy szövegszerkesztő program?

6. Gépelj le a szövegszerkesztő programmal egy olyan jelentést, amely a halászattal foglalkozó HALGAZD kft. mai napi tevékenységét mutatja. A jelentést a hajlékony lemezed főkatalógusába tedd, a fájlazonosító JELENTES.HAL legyen!

A jelentés felépítése a következő legyen:

a) A jobb felső sarokban szerepeljen

- a cég neve
- a jelentést készítő dolgozó neve és beosztása
- a mai dátum.

b) Egy-két mondat utaljon a jelentés tárgyára.

c) Oszlopszerű elrendezésben mutasd be halfajták szerint a lehalászott mennyiséget. A mennyiség mellett szerepeljen az egységár is.

d) Halfajták szerint számítsd ki a mennyiség és az egységár szorzataként adódó értéket!

e) Az értékeket tartalmazó oszlop felhasználásával számítsd ki a mai napi összértéket!

Y

1. Mi a konfiguráció?
2. Milyen az LQ minőségű nyomtatás?
 - Nem túl szép, de gyors.*
 - Jó minőségű, de lassú.*
 - Kiváló minőségű, de igen lassú.*
3. Miből készül a hajlékony lemez?
4. Egyedi hivatkozással hány fájlra hivatkozhatunk?
 - Csak egyre.*
 - Bármennyire.*
5. A C: meghajtó MASODIK katalógusának MELLEKLE alkatalógusában két alkatalógus van. A nevük: KRESZ, SZAMLA. Ez utóbbiak mindegyikében található egy FELADAT.TXT azonosítójú fájl.
 - a) Add meg a KRESZ katalógusban levő FELADAT.TXT fájl teljes azonosítóját!
 - b) Add meg a SZAMLA katalógusban levő FELADAT.TXT fájl teljes azonosítóját!
6. Gépelj egy hivatalos levelet a következők figyelembevételével:
 - a) A címzett a HALGAZD kft.(Hortobágy, Tó u. 9-11).
 - b) A feladó Tóth András halkereskedő (Tiszaföldvár, Fő u. 230/A).
 - c) A levél arról szól, hogy a halkereskedő még mindig nem kapta meg a folyó hó 3-ára rendelt halszállítmányt.
 - d) A levél végén a feladó udvariasan, de határozottan sürgeti a címzettet vállalt kötelezettségének mielőbbi teljesítésére.
 - e) A levél keltezését is tartalmaz.
 - f) A legfontosabb mondat kövér betűs.

A levelet a hajlékony lemezded főkatalógusába tedd, a fájlazonosító pedig LEVEL.HAL legyen!

Z

1. Hány cm-rel egyenlő 1 inch?

2. Vajon 20.32 cm hány inch?

8

9

10

3. Vajon 12 inch hány cm?

34.08

30.48

304.8

340.8

4. Mire szolgálnak a funkcióbillentyűk?

5. Globális hivatkozással hány fájlra hivatkozhatunk?

Csak egyre.

Bármennyire.

6. Gépelj le egy magánlevelet valamely ismerősödnek! A gépelés során a következőképpen járj el:

a) A margóbeállítást úgy végezd el, hogy a bal margó az 1. oszlopra, a jobb margó pedig a 60. oszlopra essen!

b) A levél feleljen meg a szokásos formai követelményeknek:

– megszólítással kezdődjön

– legyen keltezve

– aláírással fejeződjön be.

c) A megszólítást kövér betűvel írd!

d) Az aláírás dőlt betűvel történjen!

A levelet a hajlékony lemezded főkatalógusába tedd, azonosítója LEVEL.ISM legyen!

Végül nyomtasd ki a levelet!

**Ez a könyv azok számára készült,
akik most találkoznak először
a számítógéppel.**

**A fejezetek végén feladatok szolgálják
a tanult ismeretek
számítógépen való kipróbálását.**

**Közérthető stílusa miatt
általános és középiskolai oktatásra,
valamint magántanulásra
és tanfolyami képzésre egyaránt ajánlható.**

Rövidesen megjelenik:

**Katona Viktor: Második PC-könyvem
(adatbáziskezelés)**